

Cyprus Mental Health
Institute

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol/ Cilt 6. Issue/Sayı:4, December 2024

- Use of Distraction Continuous Performance Test and Eye Tracking Integration in the Evaluation of Attention Deficit Hyperactivity Disorder
Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi ve Göz Takibi Bütünleştirmesinin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Değerlendirilmesinde Kullanımı
- Multidimensional Meaning in Life: Turkish Validation of the 3DM Using a Bifactor Model
Çok Boyutlu Yaşamda Anlam: 3DM Ölçeğinin Bifaktör Modeli Aracılığıyla Türkçe Güvenilirlik ve Geçerliliği Çalışması
- The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence
Şiddet Görmüş Kadınlarda Algılanan Sosyal Destek ile Travma Sonrası Büyüme İlişkisinde Mental İyi Oluşun Aracı Rolü
- Relationships Among Prolonged Grief, Post-Cancer Growth, and Self-Compassion in Patients with Lung Cancer
Akciğer Kanseri Hastalarında Uzun Süreli Yas, Kansere Sonrası Gelişme ve Öz-Şefkat Arasındaki İlişki
- The Effects of Laughter Yoga on the Psychological Well-Being of Women Diagnosed with Gynecologic Cancer
Jinekolojik Kanserli Kadınlarda Uygulanan Kahkaha Yogasının Psikolojik İyi Oluşa Etkisi
- Social Media Addiction and Sources of Spirituality Among University Students During the COVID-19
Covid-19 Sürecinde Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Manevi Kaynaklar
- Artificial Intelligence in the Management of Human Resources and Psychology
İnsan Kaynakları ve Psikoloji Yönetiminde Yapay Zeka
- A Review on the Use of Smokeless Heated Tobacco and Reasons for Preference in terms of the Society of Spectacle
Gösteri Toplumu Açısından, Dumansız Isıtılmış Tütün Kullanımı ve Tercih Etme Sebepleri Üzerine Bir İnceleme
- The Use of Psychoanalysis as A Method in the Analysis of Film Characters: The Case of Sibel Film
Film Karakterleri İncelemelerinde Psikanalizin Bir Yöntem Olarak Kullanımı: Sibel Filmi Örneği
- Hedonic Hunger and Mental Health
Hedonik Açlık ve Mental Sağlık
- Sexting: A New Relationship Tool or a Risk for Adolescents?
Cinsel İçerikli Mesajlaşma (Sexting): Ergenler İçin Yeni Bir İlişki Aracı mı, Risk mi?

Bağımlılık Tedavisinde *YENİ UMUT*

Pembe Köşk Psikiyatri Hastanesi

Değirmen Sokak, No: 7 Karşıyaka / Girne / KKTC

Tel: (+90)548 883 83 07 - E-mail: info@pembekoskhastanesi.com - www.pembekoskhastanesi.com

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol.6, Issue 4, December 2024 / Cilt.6, Sayı:4, Aralık 2024

QUARTERLY / ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANIR

EDITORIAL IN CHIEF / YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

DEPUTY EDITORS / YAYIN YÖNETMENİ YARDIMCILARI

Prof. Dr. Kültegin Ögel

Prof. Dr. Tamer Aker

Assoc. Prof. Dr. Zihniye Okray

EDITORIAL ADVISORY BOARD / YAYIN DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Peter R. Martin, Nashville / ABD

Prof. Dr. Ebru Çakıcı, Nicosia / Cyprus

Prof. Dr. Nesrin Dilbaz, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Jair C. Soares, Houston / ABD

Prof. Dr. Orhan Doğan, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Vlada Pishchic, Rostov / Rusya

Prof. Dr. Saba Abacı, New York/USA

Prof. Dr. Antonio Prunas, Milan / Italy

Prof. Dr. Fatmagül Cırhınlioğlu, Nicosia / Cyprus

Prof. Dr. Figen Karadağ, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Lut Tamam, Adana / Turkey

Prof. Dr. Özlem Kararımak, İstanbul / Turkey

Prof. Dr. Alim Kaya, Famagusta / Cyprus

Prof. Dr. Münevver Yalçınkaya, Nicosia / Cyprus

Prof. Dr. Oğuz Polat, İstanbul / Turkey

Assoc.Prof. Dr. Rabia Bilici, İstanbul / Turkey

Assoc.Prof. Dr. İbrahim Taymur, Bursa / Turkey

Assoc.Prof.Dr. İrem Erdem Atak, İstanbul / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Elif Mutlu, İstanbul / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Ülgen H. Okyayuz, Nicosia / Cyprus

Assoc.Prof.Dr. Aylin Özbek, İzmir / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Merih Altıntaş, İstanbul / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Tayfun Doğan, İstanbul / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Bahar Baştuğ, Ankara / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Sibel Dinçyürek, Famagusta / Cyprus

Assoc.Prof.Dr. İpek Sönmez, Nicosia / Cyprus

Assoc.Prof.Dr. Utku Beyazıt, Antalya / Turkey

Assoc.Prof.Dr. Sultan Okumuşoğlu, Lefke / Cyprus

Asst.Prof.Dr.Besedova Petra, Hradec Kralove/Czech Republic

Asst.Prof.Dr. Kuzeymen Balıkcı, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Deniz Ergün, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Ezgi Ulu, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Meryem Karaaziz, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr.Fusun Gökkaya, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr Aslı Niyazi, Kalkanlı / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Hande Çelikay Söyler, İzmir / Turkey

Asst.Prof.Dr. Asuman Bolkan, Kyrenia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Ayhan Çakıcı Eş, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Zafer Bekiroğulları, Londra / İngiltere

Asst.Prof.Dr. Başak Bağlama, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Linda Fraim, Kyrenia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Çiğdem Dürüst, Kyrenia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Ömer Gökel, Nicosia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Güley Bilgi Abatay, Kyrenia / Cyprus

Asst.Prof.Dr. Şenel Çıtak, Ordu / Turkey

Asst.Prof.Dr. Pınar Dursun, Afyon / Turkey

Dr. Bingül Subaşı, Nicosia / Cyprus

Dr. Damla Alkan, Nicosia / Cyprus

Dr. Gloria Manyeruke, Harare / Zimbabwe

Dr. Fatoş Özeylem, Mağusa / Cyprus

Dr. Nurlaila Effendy, Mandala / Indonesia

Dr. Zümrüt Gedik, İzmir / Turkey

Dr. Oğuzhan Kılınçel, İstanbul / Turkey

Dr. Enes Sargedik, Düzce / Turkey

Dr. Gülçin Karadeniz, İstanbul / Turkey

Dil Editörü / Language Editor: MSc.Zuhal Koreli

Dış İlişkiler Editörü / Foreign Relations Editor: MSc. Atakan Taşkiran

İstatistik Editörü / Statistics Editor: Assist Prof. Ayhan Çakıcı Eş

Web Editörü / Web Editor: MSc.Nur Şeyda Peker

Owner / Sahibi: Ebru Çakıcı

Broadcast Manager / Sorumlu Yazı İşleri Md.: Mehmet Eş

Press / Baskı : Kıbrıs Haberatör Basın Yayın

Number: +90 542 855 33 93

E-mail: ktpddergisi@gmail.com

Web Page /Web Sitesi: http://www.ktpddergisi.com/

©Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is published by Cyprus Mental Health Institute

Emerging Sources Citation Index (ESCI), Scopus, International Committee Of Medical Journal Editors (ICMJE), EBSCOhost, Orcid, Open Access, Creative Commons, Cite Factor, Scientific Indexing Services (SIS), Researchbıb, Directory Of Research Journal Indexing (DRJI), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Dergipark, Turkish Psychiatry Index, Turkish Medline, Idealline, İntihal.Net, International Scientific Indexing (ISI), Index Copernicus, Journal Factor (JF), Google Scholar, Crossref, Asos Index, Systematic Impact Factor (SIF), OCLC Worldcat, Safetylit, Europub, Advanced Sciences Index, Rootindexing, Cosmos, Scilit, Sherpa Romeo, Turkish Citation Index, J- Gate, Internet Archive, Isnad, Infobase Index, APA PsycInfo, Cabells Journalytics

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

CONTENTS / İÇİNDEKİLER**EDITORIAL / EDITÖRDEN**

Editorial Mehmet Çakıcı302

ORIGINAL ARTICLES / ARAŞTIRMALAR

Use of Distraction Continuous Performance Test and Eye Tracking Integration in the Evaluation of Attention Deficit Hyperactivity Disorder

Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi ve Göz Takibi Bütünleştirmesinin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Değerlendirilmesinde Kullanımı

Zeynep Gamze Kalkanlı, Hüseyin Ünübol, Selami Varol Ülker303

Multidimensional Meaning in Life: Turkish Validation of the 3DM Using a Bifactor Model

Çok Boyutlu Yaşamda Anlam: 3DM Ölçeğinin Bifaktör Modeli Aracılığıyla Türkçe Güvenirlik ve Geçerliliği Çalışması

Mustafa Subaşı, Sefa Bulut, Hakan Karaman, Evgeny N. Osin313

The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence

Şiddet Görmüş Kadınlarda Algılanan Sosyal Destek ile Travma Sonrası Büyüme İlişkisinde Mental İyi Oluşun Aracı Rolü

Ali Öztosun, İsmail Kusci, Jale Eldeleklioglu321

Relationships Among Prolonged Grief, Post-Cancer Growth, and Self-Compassion in Patients with Lung Cancer

Akciğer Kanseri Hastalarında Uzun Süreli Yas, Kanser Sonrası Gelişme ve Öz-Şefkat Arasındaki İlişki

Esra Savaş, Gülşen Filazioğlu Çokluk, Senar Güneç331

The Effects of Laughter Yoga on the Psychological Well-Being of Women Diagnosed with Gynecologic Cancer

Jinekolojik Kanserli Kadınlarda Uygulanan Kahkaha Yogasının Psikolojik İyi Oluşa Etkisi

Zuhal Karagöz İnce, Kerime Derya Beydağ339

Social Media Addiction and Sources of Spirituality Among University Students During the COVID-19

Covid-19 Sürecinde Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Manevi Kaynaklar

Büşra Koca, Sema Eryücel346

Artificial Intelligence in the Management of Human Resources and Psychology

İnsan Kaynakları ve Psikoloji Yönetiminde Yapay Zeka

Fatma Köprülü, Behcet Öznacar, Mehmet Öznacar, Stephen Ofori Yeboah354

A Review on the Use of Smokeless Heated Tobacco and Reasons for Preference in terms of the Society of Spectacle

Gösteri Toplumu Açısından, Dumansız Isıtılmış Tütün Kullanımı ve Tercih Etme Sebepleri Üzerine Bir İnceleme

Burcu Süerdem, Fevzi Kasap360

The Use of Psychoanalysis as A Method in the Analysis of Film Characters: The Case of Sibel Film

Film Karakterleri İncelemelerinde Psikanalizin Bir Yöntem Olarak Kullanımı: Sibel Filmi Örneği

Tuğba Elmacı, Gülseren Dinvar Pekşen, Tolga Barman368

REVIEWS ARTICLES / DERLEMELER

Hedonic Hunger and Mental Health

Hedonik Açlık ve Mental Sağlık

Seniha Çukurovalı Soykurt375

Sexting: A New Relationship Tool or a Risk for Adolescents?

Cinsel İçerikli Mesajlaşma (Sexting): Ergenler İçin Yeni Bir İlişki Aracı mı, Risk mi?

İlkiz Altınoglu-Dikmeer381

INSTRUCTION FOR AUTHORS/ YAZARLARA BİLGİLER389**Yazar Dizini/Author Index**399**Subject Index/Konu Dizini**401

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Mehmet Çakıcı

Değerli Okuyucular,

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi olarak 2024 yılının Aralık sayısını okurlarımızla buluşturmuş olmanın heyecanı ve gururunu yaşıyoruz. Dünyanın pek çok bölgesinde devam eden savaşlar, çatışmalar ve ekonomik zorluklar, toplumları derinden etkilemeye devam ediyor. Bu süreçler, bireylerin ruhsal sağlığı üzerinde geri dönüşü zor etkiler bırakırken, kalıcı travmaların giderek artmasına neden oluyor. Günümüz dünyasında, ruhsal sorunlar sadece bireysel bir mesele olmaktan çıkıp toplumsal bir boyut kazanmıştır. Savaşların ve ekonomik krizlerin gölgesinde, kaynakların insan refahına değil, daha çok silahlanmaya ayrılması, küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, insanları sadece fiziksel değil, ruhsal olarak da yıpratmaktadır. Biz ruh sağlığı uzmanları olarak, bu zorlayıcı koşulların üstesinden gelebilmek için bilimsel bilgi birikimimizi geliştirmeye ve topluma katkı sağlamaya devam etmeliyiz. Eğitilmiş, yetkin ve donanımlı uzmanlar yetiştirerek, hem bireylerin hem de toplumların sağlığına yönelik çözüm yolları sunmak bizim en önemli görevimizdir. Dergimiz, Kıbrıs bölgesinde psikiyatri ve psikoloji alanında öncü bir rol üstlenmeyi sürdürmektedir. Alanında önde gelen bilimsel dergiler arasında yer almanın ve Scimago sıralamasında Türk psikiyatri dergileri arasında seçkin bir konuma sahip olmanın gururunu taşımaktayız. Ayrıca, SCOPUS ve Web of Science gibi uluslararası indekslerde yer almakla birlikte, TR Dizin içerisinde yer alma hedefimizi de kararlılıkla sürdürmekteyiz. Bu başarılar, ekip çalışmasının, yazarlarımızın ve hakemlerimizin özveriyle çabalarının bir ürünüdür. 2024 yılının Aralık sayısını hazırlarken, bilimsel gelişmeye katkı sağlama misyonumuzdan ödün vermeden ilerledik. Önümüzdeki sayılarda da ruh sağlığı alanındaki yenilikleri ve bilimsel çalışmalarını desteklemeye devam edeceğiz. Dergimize katkı sunan tüm yazar, hakem ve yayın ekibine en içten teşekkürlerimizi sunarız. Bu sayımızla yeni bir yılın eşliğinde bilimsel bilgiye ve insanlığa daha fazla katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Dear Readers,

As the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, we are thrilled and honored to present the December 2024 issue to our readers. Around the world, ongoing wars, conflicts, and economic challenges continue to deeply affect societies. These circumstances leave lasting scars on individuals' mental health, causing irreversible trauma and an increasing prevalence of psychological issues. In today's world, mental health problems are no longer just personal matters but have become pressing societal concerns. Amid the shadow of wars and economic crises, resources are often allocated more toward armament than improving human welfare. This global imbalance not only strains individuals physically but also takes a significant toll on their psychological well-being. As mental health professionals, we carry the critical responsibility of addressing these challenges by enhancing our scientific knowledge and supporting society. Training skilled, well-equipped professionals and offering solutions for both individuals and communities remain at the core of our mission. Our journal continues to play a leading role in the fields of psychiatry and psychology within the Cyprus region. We take pride in being among the prominent scientific journals in the field, reflected in our notable position in the Scimago rankings, where we are listed among the distinguished Turkish psychiatry journals. Additionally, our presence in international indices such as SCOPUS and Web of Science, along with our aspiration to be included in TR Index, highlights the growing impact of our journal. These achievements are the result of collaborative efforts by our team, authors, and reviewers. While preparing the December 2024 issue, we remained steadfast in our mission to contribute to scientific progress. In the issues to come, we will continue to support innovations and research in the field of mental health. We extend our heartfelt gratitude to all the authors, reviewers, and the editorial team who contributed to this issue. As we approach a new year, we aim to further advance scientific knowledge and make meaningful contributions to humanity.

¹Prof. Dr., Cyprus Science University, Economics, Administrative and Social Sciences Faculty, Department of Psychology, Kyrenia, TRN Cyprus, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-7043-183X>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Dr. Fazıl Küçük Street, 80, Cyprus Science University, Economics, Administrative and Social Sciences Faculty, Department of Psychology, Kyrenia, TRN Cyprus. **E-mail:** editör.ktpp@gmail.com

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Use of Distraction Continuous Performance Test and Eye Tracking Integration in the Evaluation of Attention Deficit Hyperactivity Disorder

Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi ve Göz Takibi Bütünleştirmesinin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Değerlendirilmesinde Kullanımı

Zeynep Gamze Kalkanlı¹, Hüseyin Ünübol², Selami Varol Ülker³

Abstract:

This research was conducted to evaluate and compare the eye movements of 11-12-year-old children with Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) and typically developing children while performing sustained attention tasks by integrating eye tracking technologies and the distraction performance test. The study sample, which was conducted on students studying in 10 public secondary schools from Istanbul Province, Üsküdar District National Education Directorate, consists of 31 students with ADHD and 31 healthy students aged 11-12. In the study, the data collection tools were "Personal Information Form", the results of the distraction performance test applied to the students with informed consent from their parents, and the eye tracking parameters (number of stays, number of revisits, number of fixations, first fixation duration, number of twitches) was used. Mann Whitney U and Spearman correlation analysis were used in data analysis. It was determined that there was a significant difference between the case-control groups in terms of the number of stays in all stages of the test, the number of revisits and the number of fixations ($p < 0.05$). According to the results of the research, it would be useful to use eye-tracking technologies as an informative method for real-time assessment of attention in individuals with ADHD. It will provide social benefit by preparing a short-term video task by presenting auditory, visual and multiple distractors that students may encounter in daily life in a virtual classroom environment with virtual reality technologies and applying it to large groups. It is thought that studies conducted on groups of different ages and education levels will contribute to the literature.

Keywords: ADHD, Eye Tracking, Distraction Continuous Performance Test.

¹PhD, Üsküdar University, Institute of Social Sciences, Istanbul, Türkiye ORCID: 0000-0002-4244-2646

²Assoc. Prof., Istanbul Beykoz State Hospital, Istanbul, Türkiye ORCID: 0000-0003-4404-6062

³PhD, Üsküdar University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Istanbul, Türkiye 0000-0002-6385-6418

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: PhD, Zeynep Gamze Kalkanlı, Üsküdar University, Institute of Social Sciences, Istanbul, Türkiye, e-mail: gamze.kalkanli@yahoo.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 25.02.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 07.07.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Kalkanlı, Z.G., Ünübol, H. & Ülker S.V. (2024). Use of Distraction Continuous Performance Test and Eye Tracking Integration in the Evaluation of Attention Deficit Hyperactivity Disorder, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 6(4): 303-312

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırma, göz takip teknolojileri ile dikkat dağıtıcı sürekli performans testini bütünleştirerek, Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olan ve normal gelişim gösteren 11- 12 yaş çocukların, sürekli dikkat görevlerini yerine getirirken göz hareketlerini, değerlendirmek ve karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. İstanbul İli, Üsküdar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 10 devlet ortaokulunda eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan çalışmanın örneklemini 11-12 yaş 31 DEHB'li öğrenci ve 31 sağlıklı öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu", velilerinde bilgilendirilmiş onam alınarak öğrencilere uygulanan dikkat dağıtıcı sürekli performans testinin sonuçları ve göz takip parametreleri (kalma sayısı, tekrar ziyaret sayısı, fiksasyon sayısı, ilk fiksasyon süresi, seğirme sayısı) kullanılmıştır. Veri analizinde Mann Whitney U ve Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Olgu-kontrol grupları arasında testin tüm aşamalarda kalma sayısı, tekrar ziyaret sayısı ve fiksasyon sayısı değerleri açısından anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Araştırma sonucuna göre, göz izleme teknolojilerinin DEHB'li bireylerde dikkatin gerçek zamanlı değerlendirilmesi için bilgilendirici bir yöntem olarak kullanılması yararlı olacaktır. Sanal gerçeklik teknolojileri ile sanal bir sınıf ortamında öğrencilere güncel hayatta karşılaşılabilecekleri işitsel, görsel ve çoklu çeldiriciler sunularak kısa süreli bir video görevi hazırlanarak, farklı ve geniş gruplara uygulanabilmesi toplumsal fayda sağlayacaktır. Farklı yaş ve eğitim düzeyindeki gruplar üzerinde yapılan çalışmaların alanyazımına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: DEHB, Göz Takibi, Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi.

Giriş

DEHB, gelişim düzeyine uygun olmayan, toplum, okul veya işle ilgili etkinlikleri doğrudan etkileyen, dikkat eksikliği, hiperaktivite ve dürtüsellik ile karakterize olan nörogelişimsel bir bozukluktur (APA,2013). Benzer yaş ve gelişim düzeyindeki bireylere göre semptomların daha sık ve şiddetli yaşandığı klinik bir durum olarak tanımlanmaktadır (Singh, Yeh ve Verma 2015). DEHB'nin yaygınlık oranı tüm dünyada okul çağı çocuklarında %3 ile %7 arasında değişmektedir (APA, 2000). Türkiye'de her 20 çocuktan birinde DEHB görülmektedir (Göl ve Temel, 2013). DEHB'nin tanınması süreçleri ile ilgili aileler ve öğretmenler ile yapılan çalışmalar Türkiye'de tanı almış çocukların %8.1'inin 6-12 yaş, okul çağında olduğunu göstermektedir (Güçlü ve Erkıran, 2005).

Günümüzde DEHB tanısı, ebeveynlerin ve/veya öğretmenlerin raporlarına, davranış gözlemlerine ve klinik görüşmelerdeki görece subjektif uzman kararlarına dayanmaktadır, nitekim derecelendirme ölçekleri DEHB semptomları ve bunların algılanan ciddiyetini tanımlamak için oldukça yaygın kullanılmaktadır (Gualtieri ve Johnson, 2005). Derecelendirme ölçekleri dışında DEHB'li çocuk ve yetişkinler için dikkat ve yürütücü işlev bozukluklarını değerlendirmek için çeşitli göreve dayalı paradigmlar geliştirilmiş ve hem kliniklerde hem de araştırmalarda yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır (Yoo ve ark., 2024). Bunlar arasında: Sürekli Performans Testi (CPT) (Epstein ve ark., 2003), Dikkat Değişkenleri Testleri (T.O.V.A.) (Greenberg ve Waldmant, 1993) ve Stroop testi (Stroop, 1935) ve Wisconsin Kart Eşleme testi (Berg, 1948) gibi nöropsikolojik testler yer alır. Bununla birlikte, hala DEHB tanısına yönelik göreve dayalı ölçümlerin, yüksek düzeyde yanlış pozitif oranı, sınırlı test-tekrar test güvenilirliği ve uygulama etkileri gibi tuzakları vardır (Shaked ve ark., 2019). Bu bağlamda, DEHB hastalarında dikkat düzeylerinin değerlendirilmesinde göz izleme teknolojileri bilgilendirici ve objektif bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır (Juarez ve ark., 2019). Bu nedenle, göz hareketlerinin incelenmesi nörolojik işlevlere ve süreçlere açılan bir pencere haline gelmiştir (Ryan ve

Shen, 2020). DEHB hastalarında dikkat düzeylerinin değerlendirilmesinde göz izleme teknolojileri bilgilendirici ve objektif bir yöntem olarak kullanılabilir (Juarez ve ark., 2019). Literatürdeki çalışmalar, göz izleme teknolojilerinin çocuk ve ergenlerde dikkat ağırları ve dürtü kontrolü gibi belirli alanların objektif ve güvenilir bir şekilde test edilmesi için invaziv olmayan bir metodoloji sunduğunu ortaya koymuştur (Kullman ve ark., 2021). Gözle ilgili parametrelerin, klinisyenlere DEHB tanısını destekleme ve tedavi stratejileri geliştirme konusunda yol gösterecek çeşitli potansiyel biyobelirteçler içerdiği zaman içerisinde kanıtlanmaktadır (Levantini ve ark., 2020). Göz hareketleri sözlü talimat olmadan refleksif olarak ortaya çıkarılabildiğinden, okulomotor ölçümler, araştırmalarda çok çeşitli yaş ve bilişsel özellikler için sıklıkla kullanılmakta olup; DEHB ile ilgili göz hareketlerini değerlendirmek için, okulomotor kontrol; nörobilişsel özellikler ile hiperaktivite, dürtüsellik ve dikkat eksikliği gibi temel DEHB semptomları arasındaki karmaşık ilişkinin anlaşılmasında ilk adımdır (Maron ve ark., 2021). DEHB, uygunsuz seğirmeler yapmak ve belirlenen hedef konumlara seğirmeler yapılırken artan düşünme süresi ile ilişkili olup, bu durum dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon zayıflığı gibi DEHB belirtilerine neden olur (Fliers ve ark., 2008; Tamm ve ark., 2012; Goulardins ve ark., 2017). Boşluk ve örtüşme koşullarına sahip sakkad ve antisakkadlarla ilgili erken dönemde yapılan bir çalışmada, her iki görevde de DEHB ve kontrol grupları arasında çok az fark bulunmuş; ancak katılımcı sayısının az olması olumsuz bulgular hakkında kesin sonuçlara varmayı zorlaştırmıştır (Rothlind ve ark., 1991). Bir başka araştırmada, 6-13 yaş grubundaki DEHB'li 32 kız çocuğu ve eşleştirilmiş 20 kontrol grubu, sorunsuz takip, gecikmeli yanıt, çalışma belleği ve yanıt baskılama çerçevesinde okulomotor görevlerde değerlendirilip karşılaştırılmış; DEHB'li kızlar seğirme ölçümünde bozulma gösterirken takipte ise çok az bozulma gösterdiği ortaya konmuştur (Castellanos ve ark., 2000). DEHB'de okulomotor

fonsiyona ilişkin en büyük çalışmada, DEHB'li 6 -16 yaşları arasında çocuklar ve kontroller, 18 ila 59 yaşları yetişkinler kontroller karşılaştırılmış, boşluk ve örtüşme koşulları, aktif fiksasyonu (sabitleme ve sabitleme arasındaki boşluk) değerlendirmek için modifiye edilmiş bir prosakkad ile pro- ve anti-sakkad görevleri üzerinde test edilmiştir; DEHB li gruplar kontrollerden daha kötü performans göstermiştir (Munoz ve ark., 2003). DEHB ve kontrol grubunun karşılaştırıldığı başka bir çalışmada fiksasyonda gecikmelerin ve görsel dikkatteki problemlerin yanı sıra, ön göz alanlarında (Frontal Eye Field) bozulmaların olduğunu göstermiştir (Klein ve ark., 2003)

Literatürdeki bazı çalışmalarda, DEHB'liler de göz hareketleri, yukarıdan aşağıya bilişsel kontrol, sabitleme ve istemli seçirme görevleri kullanılarak incelenmiştir (Munoz ve ark., 2003; Goto ve ark., 2010). DEHB'li katılımcılarının istenmeyen seçirmeleri bastırma ve fiksasyon davranışlarını kontrol etme becerilerinin azaldığı ileri öne sürülmüş; bunun, frontostriatal patofizyolojiyle tutarlı bir bulgu olduğu gösterilmiştir (Munoz ve ark., 2003). Normal gelişen çocuklarda göz hareketi olgunlaşmasıyla ilgili çalışmalar, göz hareketlerini başlatma zamanı, oküler motor kontrolün zamanlamasının ve hassasiyetinin ergenlik ortası civarında olgunlaştığını göstermiştir (Luna ve ark., 2008). DEHB ve kontrol grupları arasındaki seçirme parametrelerini karşılaştırmak, DEHB'deki işlevsiz sinir sistemlerini açıklığa kavuşturmak ve normal çocuklarda seçirmelerin refleksif/istemli kontrolünün gelişimini araştırmak amacıyla yapılan bir çalışmada, seçirmeli göz hareketlerinin ergenlik dönemine kadar tam olarak olgunlaşmadığı ve DEHB hastalarının frontal lob, özellikle prefrontal korteks, singulat korteks ve bazal gangliyonlar tarafından modüle edilen "tepki inhibisyonunda" işlev bozukluğu gösterdiğini belirlemişlerdir (Goto ve ark., 2010).

Alanyazınında, göz seçirmeleri kullanılarak, göz hareketlerinin kontrolü incelenmiştir (Bucci ve ark., 2017, Caldani ve ark., 2019). Bucci ve arkadaşlarının DEHB'li çocukların, kontrol grubundaki çocuklara göre anlamlı derecede daha kısa sakkad gecikmesi (örtüşme paradigması), antisakkad paradigması sırasında daha sık hata ve fiksasyon sırasında daha fazla sayıda seçirme gösterdiğini ortaya koyan çalışmasında, DEHB'li çocukların görsel dikkat kaynaklarını kullanmadaki zayıflıklarını vurgulamıştır (Bucci ve ark., 2017). Caldani ve arkadaşlarının DEHB'li 21 çocuk ve normal gelişim gösteren 21 çocuk ile gerçekleştirdiği çalışmasında, okülomotor ve postüral görevler çerçevesinde karşılaştırmalar yapılmış, DEHB'li çocuklarda frontal-striatal fonksiyon bozukluğunun aracılık ettiği "yukarıdan aşağıya" düzensizliklerin, bu çocuklardaki zayıf baskılayıcı okülomotor eksikliklerin nedeni olabileceğini

ve DEHB'li çocukların, normal gelişim gösteren çocuklarla göre zayıf sabitleme yeteneğine sahip olduklarını göstermiştir (Caldani ve ark., 2019).

Tüm bu çalışmalar DEHB'li çocuk ve yetişkinlerin tanısında göz hareketlerinden de faydalanılabileceğini göstermektedir. Nitekim, bu araştırma, DEHB hasta grubuyla eşleştirilen 11-12 yaş grubu öğrencilerin göz hareketlerinin, dikkat dağıtıcı sürekli performans testi uygulanırken objektif bir değerlendirme aracı olan göz takip teknolojisi ile bütünleştirildiği ve bulguların karşılaştırıldığı Türkiye'deki ilk çalışma olma niteliğindedir. Bu çalışmanın sonuçlarının hem literatüre hem de klinik çalışmalara katkı sağlayacağına inanmaktayız.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Şekil 1' de görüldüğü gibi aşağıdaki aşamalarla gerçekleştirilmiştir.

Tanımlama

DEHB klinik olarak tanı almış ve sağlıklı gruptan 11-12 yaş grubundaki öğrenciler belirlenmiş,

Seçim

Veliler tarafından doldurulmuş Kişisel Bilgi Formu ve Conners' Anne-Baba Derecelendirme Ölçeği (CADÖ-48) değerlendirilerek 11-12 yaş öğrenciler arasından çalışmaya uygun olanlar seçilmiştir.

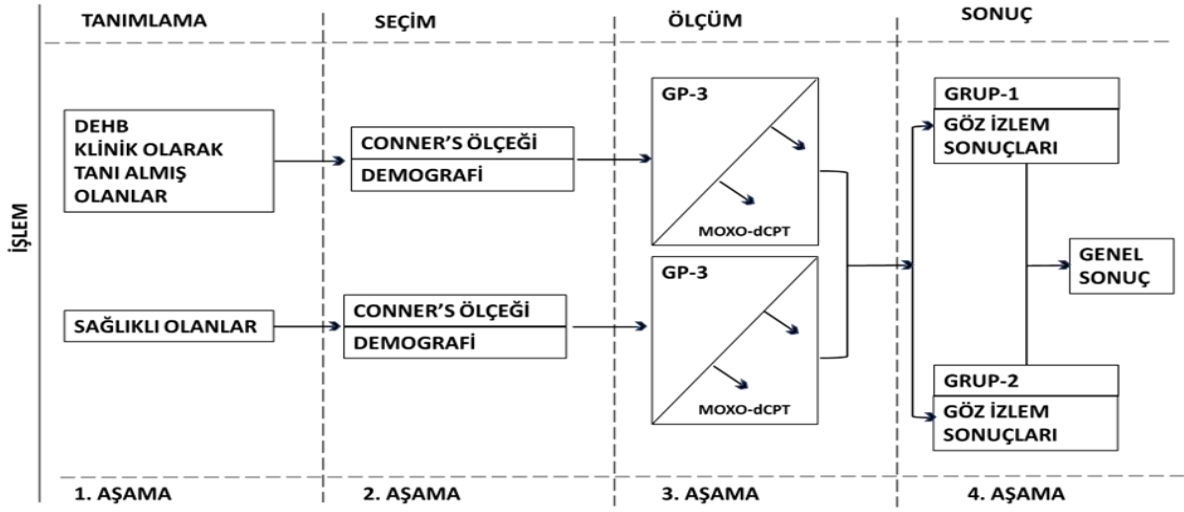
Ölçüm

Üsküdar Üniversitesi Nöropazarlama Laboratuvarı'nda dikkat dağıtıcı performans testi ile göz izlem teknolojileri bütünleştirilmiş, seçilen DEHB hastaları ve sağlıklı öğrencilerin dikkat dağıtıcı performans testi uygulanırken göz takip parametreleri ölçülmüştür. Test öncesinde katılımcılara 9 noktalı kalibrasyon testi uygulanmış, kalibrasyonda sorun yaşayan katılımcılar için başarılı olana kadar devam edilmiştir. Kafa sabitleyici kullanılarak, dikkat dağıtıcı performans testi sırasında katılımcıların hareketsiz olmaları sağlanmıştır. Her katılımcının çekimleri sırasında katılımcı numaraları eşleştirilerek hem test kayıtları hem de fizyolojik verileri kaydedilmiştir.

Sonuç

Dikkat dağıtıcı sürekli performans testi ve göz izlem teknolojileri yoluyla elde edilen parametreler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25.0 paket programında analizler yapılarak bulgu haline getirilmiştir. DEHB hastaları ve Sağlıklı grup için sonuçlar değerlendirilmiş, karşılaştırmalar yapılmış ve "Genel Sonuca" ulaşılmıştır.

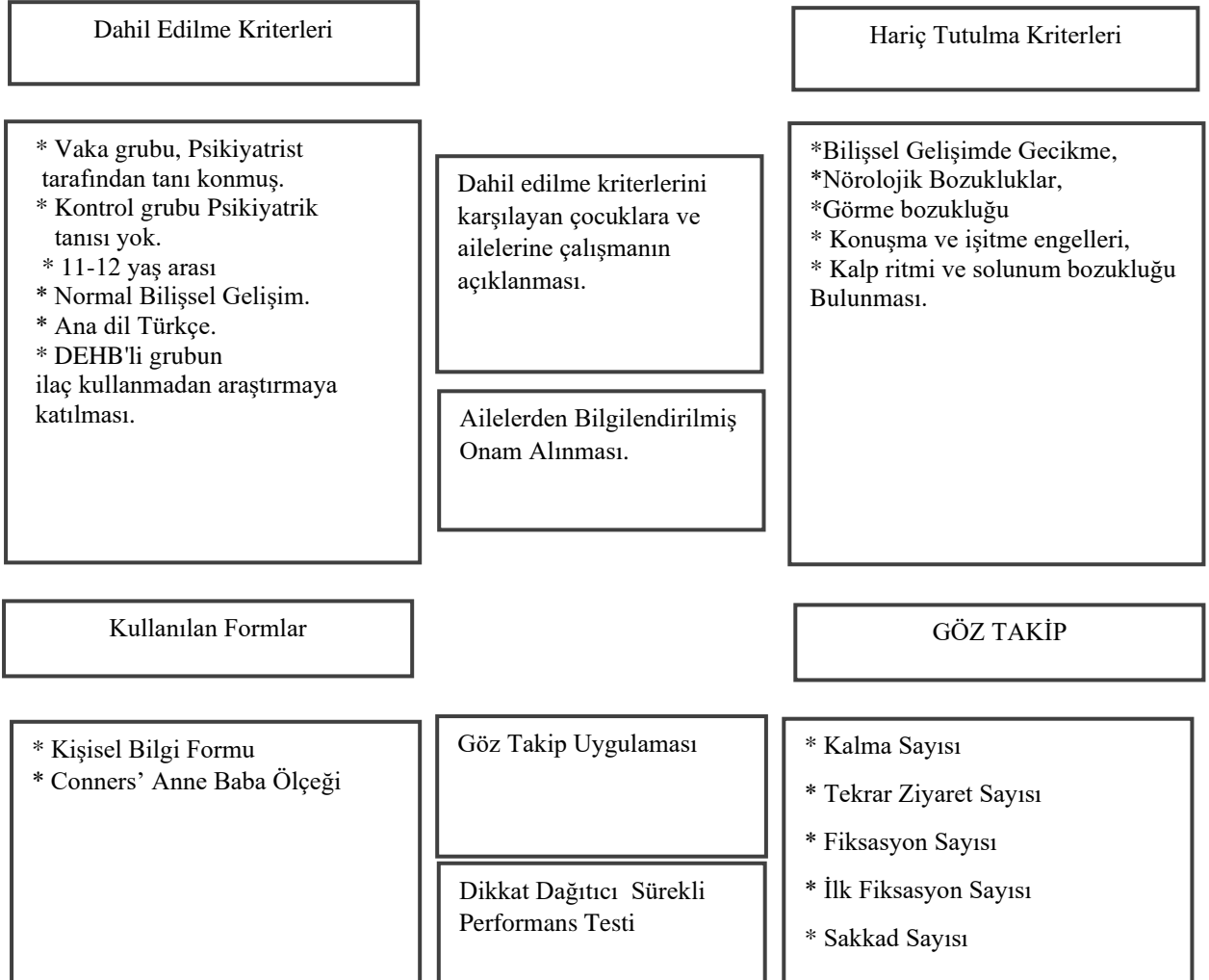
Şekil 1. Araştırma Modeli

Evren ve Örneklem

Katılımcıları, 11-12 yaş grubu DEHB'li öğrencilerden tabakalı örnekleme uygulamasıyla 175 öğrenci arasından seçilen 31 DEHB olgusu ve deney grubuyla birlikte yaşları eşleştirilmiş 31 sağlıklı kontrol grubu oluşturmuştur.

Tanısal değerlendirme iki aşamada gerçekleştirilmiş, ilk değerlendirmede DEHB tanısını çocuk ve ergen psikiyatristleri tarafından alan olgular doğrudan çalışmaya dahil edilmiştir. Sağlıklı kontrol grubu ise hasta grubunun cinsiyet dağılımı ve çalışmaya dahil edilme ve hariç tutulma kriterleri dikkate alınarak seçilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2. Araştırma Kapsamı

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Conners Anne-Baba Değerlendirme Ölçeği”, “Göz Takip Cihazı” ve “Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın gereklerine uygun olarak hazırlanan bu formda; öğrencinin yaşı, cinsiyeti, çocuk ergen psikiyatristi tarafından DEHB tanısı konulup konulmadığı, DEHB tanısı var ise ilaç kullanıp kullanmadığı, bilişsel gelişimi, nörolojik bozukluğu, görme bozukluğu, konuşma ve işitme engeli, kalp ritmi ve solunum bozukluğu olup olmadığını sorgulayan sorular yer almıştır.

Conners' Anne-Baba Derecelendirme Ölçeği (CADÖ-48)

Bu ölçek çocuklarda görülen problemleri davranışları ölçmektedir. Conners' Anababa Derecelendirme Ölçeğinin dilimize uyarlanması Dereboy ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Dereboy ve ark., 1997). Ölçeğin orijinalinde (evrensel) ve Türkçe uyarlama çalışmasında Türk çocuklardaki “davranım sorunu”, “ataklık/hiperaktivite”, “öğrenme sorunu”, “kaygı” ve “psikosomatik” olarak adlandırılan davranışları ölçmektedir. Cronbach Alfa ile değerlendirilen ölçeğin iç tutarlılığı .90 olarak bulunmuştur. “Öğrenme sorunu” alt ölçeği haricinde diğer alt ölçeklerin iç tutarlılığının yeterli seviyede olduğu bildirilmiştir (Dereboy ve ark. 2007).

GP3 Göz Takip Cihazı

GP3 Göz Takip Cihazı gibi ekran tabanlı göz takip cihazları, ekrana bakan kişinin göz hareketlerini ve bakış parametrelerini ölçen cihazlardır (Imotinos, 2024). Ekran tabanlı göz takip cihazları, kişinin ekranın farklı bölümlerine nerede, ne zaman ve ne kadar süre baktığının yanı sıra kişinin gözbebeği büyüklüğü ve göz kırpmaları gibi verileri değerlendirip analiz edebilmektedir. GP3 Göz Takip Cihazı, GP3-0,5-1 derece görüş açısı, 60 Hz güncelleme hızı, 5 ve 9 noktalı kalibrasyon, 25 cm x 11 cm (yatay x dikey) hareket ve ± 15 cm derinlik hareketi aralığına sahiptir. Sistemde, kullanıcının gözlerine doğru yönlendirilen kızılötesi bir ışık kaynağı bulunur. Katılımcıyla doğrudan temas etmeden göz hareketini izlemek için kızılötesi kameralar kullanır. Bağımsız göz izleyiciler, katılımcı ve bir ekran arasında yerleştirilir. İzleyici, ekran ve katılımcı arasındaki mesafe 90 cm aralığında hizalandıktan sonra hareketi izleyici tarafından bir açığa çevrilebilir ve katılımcının bakışlarının izleme ekranı üzerindeki konumu hesaplanabilir ve kaydedilebilir. Bir kamera, ışığın yansımaları ve göz bebeği gibi gözün görünür özelliklerinin hareketini izler.

Dikkat Dağıtıcı-Sürekli Performans Testi

Dikkat profili oluşturmaya yönelik çözümler sunmak amacıyla MOXO dikkat dağıtıcı sürekli performans testi geliştirilmiştir. Bu test, çevrimiçi ve bulut tabanlı Sürekli Performans Testidir (Neuro-Tech Solutions Ltd.,2024)

Bu çalışmada MOXO-CPT versiyonu kullanılmıştır (Berger ve Goldzweig, 2010).

Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi dört ana performans endeksi için kapsamlı ve ölçülebilir sonuçlar vermektedir: dikkat, zamanlama, dürtüsellik ve hiperaktivite. Bulut tabanlı test, görsel ve işitsel dikkat dağıtıcı unsurları bir araya getiren oyun benzeri bir formatla kullanıcı yanıtlarını ölçer. Testin çocuklara, genç

ve yetişkinlere yönelik iki versiyonu vardır. Test, sözel beceri ve okuma yeteneği gerektirmediğinden özgül öğrenme güçlüğü olan bireyler için de uygulanabilir (MOXO d-CPT Türkçe Kullanım Kılavuzu,2024).

Testin biri 6-12 yaş çocuklar için olup (Cassuto ve ark., 2013) görev, her biri 53 denemeden (33 hedef ve 20 hedef dışı uyaran) oluşan sekiz aşamadan oluşur. Testin toplam süresi 15,2 dakikadır. Her denemede, bilgisayar ekranının ortasında 0,5, 1 veya 3 saniye süreyle bir uyaran kartı (hedef/hedef olmayan) sunulur ve ardından aynı süre boyunca bir "boşluk" gelir. Bu yöntem, "iyi zamanlamada" gerçekleştirilen doğru yanıtları (uyaran sunumu sırasında hedefe verilen hızlı ve doğru yanıtlar) doğru ancak yavaş yanıtlardan (uyaran sunumundan sonra hedefe verilen doğru yanıtlar; boşluk dönemi sırasında gerçekleştirilen) ayırmayı sağlar (MOXO d-CPT Türkçe Kullanım Kılavuzu,2024). Zamanlamanın bu iki yönü DEHB'ye özgü iki farklı eksikliğe karşılık gelir; hızlı ve doğru yanıt verme (National Institute of Mental Health, 2012). Çocuğa, boşluk çubuğuna bir kez ve yalnızca bir kez basarak hedef uyarana mümkün olduğunca hızlı yanıt vermesi talimatı verilir.

Verilerin Toplanması

Araştırma için, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 26.Şubat.2021 tarih ve 61351342 sayılı kararı ile araştırmanın etik kurallarına uygun olduğunu dair onay alınmıştır. İstanbul Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden 10.Nisan.2021 tarih ve E-59090411-44-23974116 sayılı kararı ile kamuya ait ortaöğretim kurumlarından ölçek ve araştırma izinlerine dair onay alınmıştır. Üsküdar'da bulunan 26 devlet ortaokulunun müdürleri ile görüşmeler yapılmıştır. Covid pandemi dönemi olduğu için 10 okul çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Rehberlik bölümleriyle görüşmeler yapılmış, “Kişisel Bilgi Formu okullara teslim edilmiştir. Gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyen öğrencilerin velileri ile telefon görüşmeleri yapıp randevular oluşturulmuş, 16.08.2021-12.10.2021 tarihleri arasında veri toplama işlemleri gerçekleştirilmiştir. Çalışma sırasında hem DEHB vaka grubuna hem de sağlıklı kontrol grubuna laboratuvar ortamında sürekli dikkat testi uygulanırken göz hareketleri, bekleme süresi, tekrar ziyaret sayısı, fiksasyon sayısı, ilk fiksasyona kadar geçen süre ve seçirme sayısı izlenmiştir. İki grup arasında karşılaştırma yapılmak suretiyle, dikkat dağıtıcı sürekli performans testinin sonuçları analiz edilmiş ve raporlanmıştır. Başvuru sonrasında katılımcıların ailelerine ve doktorlarına sonuçlar hakkında bilgi verilmiştir.

Veri Analizi

Tanımlayıcı istatistiklerin sunumunda frekans analizinden, kategorik veriler içinse parametrik olmayan (Pearson Chi-Square testi) analizlerden faydalanılmıştır. Parametrik istatistikler için gerekli olan normallik gibi sayıtlar desteklenmiştir (Kolmogorov-Smirnov değerleri $p<0.05$). Normal dağılıma uygun olmayan durumlarda ise Mann Whitney U testi uygulanmıştır (Fay ve Proschan, 2010). Çalışmada veri analizi için SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Katılan öğrencilere ait tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de görülmektedir. Olgu grubundaki katılımcıların 5'i kız, 26'sı erkek, kontrol grubundaki öğrencilerin 15'i kız, 16'sı erkektir. DEHB tanılı olanların 13'ü ilaç kullanmakta, 18'i ilaç kullanmamaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Sosyodemografik Veriler	Grup	OLGU n=31		KONTROL n=31		GENEL n=62	
		N	%	N	%	n	%
Cinsiyet	Kız	5	16.13	15	48.39	20	32.26
	Erkek	26	83.87	16	51.61	42	67.74
Tıbbi Komorbidite	Var	4	12.90	1	3.23	5	8.06
	Yok	27	87.10	30	96.77	57	91.94
Kullandığı İlaç	Var	13	41.94	1	3.23	14	22.58
	Yok	18	58.06	30	96.77	48	77.42
Yaş	11 Yaş	20	64.52	17	54.84	37	59.68
	12 Yaş	11	35.48	14	45.16	25	40.32
Eğitim Durumu	5	6	19.35	0	0.00	6	9.68
	6	15	48.39	17	54.84	32	51.61
	7	10	32.26	14	45.16	24	38.71

Araştırmaya katılan çocukların, ebeveynlerinin sosyodemografik özellikleri Tablo.2 de sunulmuştur.

Tablo 2. Anne-Babalara Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Sosyodemografik Veriler	Grup	OLGU n=31		KONTROL n=31		GENEL n=62	
		N	%	N	%	n	%
Medeni Durum	Dul	0	0	1	3.23	1	1.61
	Boşanmış	2	6.45	3	9.68	5	8.06
	Evli	29	93.55	27	87.1	56	90.32
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	3	9.68	1	3.23	4	6.45
	Ortaokul	4	12.9	1	3.23	5	8.06
	Lise	10	32.26	9	29.03	19	30.65
	Ön Lisans	0	0	0	0	0	0
	Lisans	14	45.16	20	64.52	34	54.84
	Yüksek Lisans	0	0	0	0	0	0
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	6	19.35	0	0	6	9.68
	Ortaokul	3	9.68	2	6.45	5	8.06
	Lise	10	32.26	9	29.03	19	30.65
	Ön Lisans	1	3.23	0	0	1	1.61
	Lisans	11	35.48	18	58.06	29	46.77
	Yüksek Lisans	0	0	2	6.45	2	3.23
Algılanan Gelir Düzeyi	Düşük	4	12.9	2	6.45	6	9.68
	Orta Altı	2	6.45	1	3.23	3	4.84
	Orta	20	64.52	15	48.39	35	56.45
	Orta Üstü	5	16.13	11	35.48	16	25.81
	Yüksek	0	0	2	6.45	2	3.23

Tablo 3. Olgu-Kontrol grupları arasında testin aşamalarındaki hesaplamaların karşılaştırmaları.

Değişkenler	DEHB (Olgu)		Sağlıklı (Kontrol)		p	
	Ort±SS	Medyan (Min-Max)	Ort±SS	Medyan (Min-Max)		
Aşama 1	Kalma Sayısı	13.32±10.45	11 (1-46)	8.13±8.13	6 (1-44)	0.023
	Tekrar Ziyaret Sayısı	5.32±6.22	3 (0-28)	2.32±4.69	1 (0-26)	0.004
	Fiksasyon Sayısı	297.29±59.75	300 (157-405)	339.48±61.48	357 (150-416)	0.004
	İlk Fiksasyon Süresi	144.57±284.50	4.9 (0-1183,8)	154.29±342.76	30.7 (0-1844.6)	0.592
	Sakkad Sayısı	946.45±164.77	949 (673-1233)	957.77±165.89	1025 (409-1183)	0.545
Aşama 2	Kalma Sayısı	11.77±6.10	10 (2-27)	7.35±6.11	5 (1-27)	0.001
	Tekrar Ziyaret Sayısı	3.84±2.95	4 (0-11)	1.87±2.84	1 (0-13)	0.002
	Fiksasyon Sayısı	298.23±66.55	313 (159-416)	343.90±47.63	346 (240-427)	0.007
	İlk Fiksasyon Süresi	199.96±409.66	37.8 (0-2122.4)	932.47±3519.99	0 (0-18804)	0.249
	Sakkad Sayısı	1015.42±118.00	990 (803-1220)	1042.10±99.40	1065 (866-1222)	0.508
Aşama 3	Kalma Sayısı	10.68±8.40	8 (2-33)	5.52±4.27	4 (1-16)	0.004
	Tekrar Ziyaret Sayısı	2.74±2.59	2 (0-10)	1.10±2.15	0 (0-10)	0.001
	Fiksasyon Sayısı	266.81±65.11	270 (152-403)	313.39±50.74	328 (213-407)	0.005
	İlk Fiksasyon Süresi	200.70±335.09	34.5 (0-1605.5)	295.66±997.32	38.2 (0-5589.4)	0.959
	Sakkad Sayısı	925.35±120.00	935 (678-1171)	981.61±95.34	1007 (780-1109)	0.049
Aşama 4	Kalma Sayısı	17.55±12.25	15 (2-52)	9.97±8.60	7 (1-42)	0.009
	Tekrar Ziyaret Sayısı	7.90±6.98	6 (0-29)	3.77±5.89	2 (0-32)	0.005
	Fiksasyon Sayısı	27.58±78.99	286 (132-406)	330.90±62.81	342 (156-426)	0.007
	İlk Fiksasyon Süresi	165.56±208.58	65.5 (0-716.2)	105.06±210.30	18.5 (0-879.2)	0.170
	Sakkad Sayısı	925.39±177.18	901 (547-1268)	1038.23±110.74	1056 (767-1273)	0.004
Aşama 5	Kalma Sayısı	17.81±11.42	16 (1-43)	10.77±9.67	8 (1-40)	0.008
	Tekrar Ziyaret Sayısı	8.29±6.95	6 (0-23)	3.35±4.77	1 (0-21)	0.001
	Fiksasyon Sayısı	272.81±74.89	270 (109-430)	325.87±62.59	325 (179-432)	0.003
	İlk Fiksasyon Süresi	230.43±333.59	70.6 (0-1604.3)	402.50±1698.90	40.2 (0-9526.8)	0.299
	Sakkad Sayısı	958.26±176.33	971 (481-1255)	1037.13±110.34	1079 (788-1261)	0.050
Aşama 6	Kalma Sayısı	14.94±8.07	13 (1-35)	8.97±6.89	7 (1-32)	0.001
	Tekrar Ziyaret Sayısı	5.68±3.92	5 (0-15)	2.10±3.39	1 (0-17)	<0.001
	Fiksasyon Sayısı	274.48±64.95	270 (120-422)	325.03±57.36	338 (206-430)	0.002
	İlk Fiksasyon Süresi	276.90±367.59	86.8 (0-1277.1)	378.27±1212.32	27.5 (0-6369)	0.163
	Sakkad Sayısı	958.06±127.63	966 (761-1233)	1016.81±106.56	1035 (707-1232)	0.050
Aşama 7	Kalma Sayısı	13.39±8.89	14 (1-35)	8.61±6.37	7 (1-30)	0.027
	Tekrar Ziyaret Sayısı	4.55±4.26	4 (0-19)	2.45±2.67	2 (0-13)	0.039
	Fiksasyon Sayısı	261.16±55.94	255 (136-397)	306.84±56.21	313 (172-392)	0.002
	İlk Fiksasyon Süresi	261.35±398.56	20 (0-1411.8)	141.64±214.27	29.1 (0-811.5)	0.419
	Sakkad Sayısı	932.61±116.70	913 (637-1191)	968.32±109.74	972 (715-1144)	0.157
Aşama 8	Kalma Sayısı	18.58±10.90	17 (3-42)	11.84±9.79	7 (1-40)	0.009
	Tekrar Ziyaret Sayısı	7.52±6.33	6 (0-23)	3.81±5.54	2 (0-28)	0.007
	Fiksasyon Sayısı	263.90±81.03	256 (127-425)	337.81±66.63	341 (116-435)	<0.001
	İlk Fiksasyon Süresi	927.63±2185.11	144 (0-9888.1)	1422.28±6722.77	126.1 (0-37603.8)	0.220
	Sakkad Sayısı	942.06±168.68	955 (460-1233)	1018.10±128.92	1022 (608-1298)	0.037

Tablo 3'de olgu-kontrol grupları arasında testin aşamalarındaki hesaplamaların karşılaştırmaları gösterilmektedir. Olgu-kontrol grupları arasında tüm aşamalarda kalma sayısı, tekrar ziyaret sayısı ve fiksasyon sayısı değerleri açısından anlamlı fark olduğu belirlendi ($p<0.05$). Gruplar arasında anlamlı bulunan kalma sayısı ve tekrar ziyaret sayısı değerlerinde olgu grubunun kontrol grubuna göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu, fiksasyon sayısı değerinin ise kontrol grubunda daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görüldü. Aynı zamanda seçirme sayısı değerinin evre 3, evre 4 ve evre 8'de gruplar arasında farklılık gösterdiği belirlendi ($p<0.05$). Ortalama sakkad sayısı değeri, farkın olduğu tüm aşamalarda olgu grubunda daha yüksekti. İlk fiksasyona kadar geçen süre değeri açısından tüm karşılaştırmalarda gruplar arasında fark olmadığı belirlendi ($p<0.05$).

Tartışma

Psikiyatrik durumlar ile buna karşılık gelen göz hareketleri arasındaki ilişki, 20 yılı aşkın bir süredir araştırmalara konu olmakta psikiyatrik durumlar ile göz hareketleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır (Bittencourt ve ark., 2013). Bu konuda oldukça ilgi çeken rahatsızlıklardan biri DEHB'dir. Özellikle DEHB semptomları, odaklanamama ve dikkatin dağılması, verilen göreve karşı deneğin uzun süreli dikkati sürdürmemesi nedeniyle bu tekniklerin kullanımını cazip hale getirmiştir. Bu araştırmada, DEHB'li grupla eşleştirilmiş sağlıklı akranlarının göz hareketleri, gelişimsel, bilişsel ve davranışsal eksende ölçülebilir sonuçlar veren dikkat dağıtıcı sürekli performans testi uygulanırken, göz takip teknolojileri kullanılarak karşılaştırılmış ve göz hareketlerinde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. DEHB'li olgu grubunda 8 fazın tamamında

kalma sayısı ve tekrar ziyaret sayısı sağlıklı kontrol grubundaki bireylere göre anlamlı derecede yüksek bulunurken, kontrol grubundaki sağlıklı bireylerde fiksasyon sayısı DEHB hastalarına göre daha yüksek bulunmuştur.

Bu çalışmada, daha iyi bir teşhis kriterine sahip olmak için göz izleme teknolojisinin dikkat dağıtıcı sürekli performans testi ile entegre edilmesinin faydası değerlendirilmiştir. Teste alınan iyi sonuçlar ekranın yalnızca ortasında görülen uyaranları takip etme görevindeki başarılı performans ile ilgilidir. İlgi alanı dışına bakmak, daha yüksek dikkat dağınıklığı puanları ve azalan uzun süreli dikkat puanları ile ilişkilidir. Çeldiriciler, görsel çeldiriciler, işitsel çeldiriciler ve hem görsel hem işitsel çeldiriciler şeklinde sunulur.

Yapılan analizler sonucunda mevcut çalışmanın 8 aşamasında DEHB hastaları ve kontrol grubunu oluşturan sağlıklı bireyler, dikkat dağıtıcı sürekli performans testinde dikkat, zamanlama, dürtüsellik ve hiperaktivite özelliklerini gösteren kalma sayısı, tekrar ziyaret sayısı ve fiksasyon sayısı gibi göz hareketleri parametrelerinde anlamlı farklılıklar göstermiştir. Özellikle DEHB'li olgu grubunda 8 fazın tamamında kalma sayısı ve tekrar ziyaret sayısı sağlıklı kontrol grubundaki bireylere göre anlamlı derecede yüksek bulunurken, kontrol grubundaki sağlıklı bireylerde fiksasyon sayısı DEHB hastalarına göre daha yüksek bulunmuştur. Caldani ve ark. (2019), DEHB'li çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların göz seğirmelerini karşılaştırmış, DEHB'li çocukların sabitleme görevleri sırasında daha fazla seğirme yaptıklarını ve sabitleme yeteneklerinin daha zayıf olduğunu belirlemiştir (Caldani ve ark., 2019).

Bu çalışmada, sakkadlar ve fiksasyonun ters orantılı olduğu belirlenmiştir. DEHB hastalarında bir ilgi alanından diğer ilgi alanına seğirme sayıları sağlıklı kontrol grubundaki bireylere göre daha yüksek bulunurken, sabitleme süresi kontrol grubundakilere göre daha düşük olmuştur. Bu durum, DEHB hastalarının sunulan çeldiriciler nedeniyle dikkatlerinin daha fazla dağıldığını ve reaktif inhibisyon yeteneklerinin azaldığını göstermektedir. Hanish ve ark. (2006) DEHB'li çocukların kontrol grubundaki sağlıklı çocuklara göre daha fazla sıçrama yaptıklarını belirlemiş, ayrıca DEHB'li çocukların kontrol grubundakilerden daha az sayıda başarılı inhibe edilmiş sıçrama yaptıklarını; sağ yarı kürede bir sıçramayı durdurmalarının, sol yarı küreden daha uzun sürdüğünü göstermişlerdir (Hanisch ve ark., 2006).

Çalışmada DEHB tanılı bir öğrencinin, dikkat dağıtıcı sürekli performans testi sonuçları ve göz metrikleri sağlıklı gruptaki öğrencilerle benzer bulunmuştur, bu durumun öğrencinin teste gelirken metilfenidat grubu ilaç kullanımından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bucci ve ark. (2017) DEHB'li çocukların fiksasyon görevi sırasında daha yüksek seğirme sayıları gösterdiklerini ve bir ay metilfenidat ilaç tedavisi alan DEHB'li grubun fiksasyon sırasında seğirme sayılarının sağlıklı kontrol grubundakilerine benzer şekilde normal sonuçlar gösterdiğini belirlenmiştir (Bucci ve ark., 2017).

DEHB ve sağlıklı 11-12 yaş grubu öğrencilerine, göz takip verileri ile entegre edilen dikkat dağıtıcı sürekli performans testinin uygulandığı bu çalışmanın metodolojisi; Elbaum ve ark. (2020) yetişkin DEHB'li bireylerin göz takip verileri dikkat dağıtıcı sürekli

performans testi uygulayarak yaptıkları çalışmanın metodolojisi ile benzerlik göstermektedir. DEHB'nin tanılmasını artırmak için, DEHB hastalarının ilgi alanı dışına bakarak daha fazla zaman harcadıklarını; bakış yönü verilerinin ve CPT indeksleri ile birleştirilmenin, yalnızca sürekli performans testi kullanımına kıyasla DEHB'li grubun doğru ve güvenli bir şekilde tahmin edilmesine olanak sağladığını belirlemiştir (Elbaum ve ark., 2020). Bu durum, dikkat dağıtıcı sürekli performans testi ile bütünleştirilmiş göz hareketleri testinin hem DEHB'li yetişkinler hem DEHB'li çocuklar için güvenilir sonuçlar verdiğini, testin ayırt etme kapasitesini geliştirdiğini ve DEHB'li gruplara başarılı bir şekilde uygulanabileceğini göstermektedir.

Bu çalışmada; görsel, işitsel ve birleşik çeldiricilerin DEHB klinik tanısı olan öğrencilerin testlerindeki performansını düşürdüğü ve sağlıklı akranlarına göre kalma süresi ve tekrar ziyaret sayısı puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. DEHB hastalarının, sağlıklı kontrol grubuna kıyasla görev alanının dışına bakmak için daha fazla zaman harcadıkları gözlenmiş ve bu durumun, özellikle görsel çeldiriciler kullanıldığında dikkat çekici olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle dikkat dağıtıcı sürekli performans testinin çeldiricilerinin DEHB hastalarının testteki performansını etkilediği, bu tür dikkat dağıtıcılara yönelik spontan göz hareketlerini bastırmada güçlük çektikleri anlaşılmıştır. Elbaum ve ark., (2020), gelişmiş tanı duyarlılığını göstermiş, dikkat çekici görsel çeldiricilerin kullanımının, süre kısaltımı ve tanı keskinliği artırılarak mevcut sürekli performans testlerinin geliştirilmesi için umut verici olduğunu öne sürmüştür. (Elbaum ve ark., 2020).

Sonuç

Göz takip teknolojileri ile dikkat dağıtıcı sürekli performans testi bütünleştirilerek, DEHB olan ve normal gelişim gösteren 11- 12 yaş çocukların, sürekli dikkat görevlerini yerine getirirken göz hareketlerinin değerlendirildiği, elde edilen verilerin karşılaştırıldığı bu çalışmada: olgu-kontrol grupları arasında testin tüm aşamalarda kalma sayısı, tekrar ziyaret sayısı ve fiksasyon sayısı değerleri açısından anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. COVID-19 pandemisi sebebiyle okulların kapalı olduğu ve eğitimin uzaktan yapıldığı bu dönemde, katılımın sınırlı olması araştırmanın kısıtıdır. Araştırmalarda Conners Anne-Baba ölçeği ve Conners Öğretmen ölçeği birlikte kullanılmaktadır, bu çalışmada öğretmenler eğitimin uzaktan olması nedeni ile öğrencileri yeterince tanıyamadıkları için Conners Öğretmen ölçeğini dolduramayacaklarını ifade etmişler ve bu nedenle ölçek çalışmada kullanılamamıştır. Elde edilen sonuçlar, araştırmanın gerçekleştirdiği şehir, ilçe ve gerçekleştirildiği dönem bağlamında değerlendirilmelidir.

Çalışmada kullanılan video görevi dikkat dağıtıcı sürekli performans testinin 6-12 yaş grubuna uygulanan 15,2 dakikalık versiyonu olup, testin süresi ve maliyet düşünlüğünde, daha sonra yapılacak çalışmalarda anal gerçektik teknolojileri kullanılıp, öğrencilere güncel hayatta karşılaşılabilecekleri işitsel, görsel ve çoklu çeldiriciler sunularak kısa süreli bir video görevi hazırlanması, uygulamanın farklı, geniş gruplara yayılmasını kolaylaştıracak ve toplumsal fayda sağlayacaktır. Ayrıca farklı örneklem gruplarında yapılacak uygulamaların alanyazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Beyannameler**Etik Onay ve Katılma İzni**

Araştırma uygulanması için, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. (Karar No 61351342, Tarih 26.Şubat.2019).

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

ZGK, HÜ ve SVÜ çalışmanın tasarımını oluşturmuştur. ZGK ve SVÜ veri toplama aşamasını yürütmüştür. SVÜ göz takip verilerini, ZGK dikkat dağıtıcı sürekli performans testi verilerini analiz etmiştir. ZGK, HÜ ve SVÜ yorumlamıştır. ZGK ve SVÜ makalenin yazımını üstlenmiş, HÜ eleştirel incelemesini üstlenmiştir. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

American Psychiatric Association (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. (Fourth edition). Washington, D.C.: American Psychiatric Association.

American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. (Fifth edition). Washington, D.C.: American Psychiatric Association.

Berg, E. A. (1948). A simple objective technique for measuring flexibility in thinking. *The Journal of general psychology*, 39(1), 15-22.

Berger, I., & Goldzweig, G. (2010). Objective measures of attention-deficit/hyperactivity disorder: a pilot study. *IMAJ- Israel Medical Association Journal*, 12(9), 531.

Bittencourt J, Velasques B, Teixeira S ve ark. (2013). Saccadic eye movement applications for psychiatric disorders. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 9, 1393–1409. <https://doi.org/10.2147/NDT.S45931>

Bucci MP, Stordeur K, Septier M ve ark. (2017). Oculomotor Abnormalities in Children with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder are Improved by Methylphenidate. *Journal of Child Adol Psychopharmacology*; 27(3): 274-280. <https://doi.org/10.1089/cap.2016.0162>.

Caldani S, Razuk M, Septier M ve ark. (2019). The Effect of Dual Task on Attentional Performance in Children With ADHD. *Frontiers in Integrative Neuroscience*. 12. 10.3389/fnint.2018.00067.

Cassuto, H., Ben-Simon, A., & Berger, I. (2013). Using environmental distractors in the diagnosis of ADHD. *Frontiers in human neuroscience*, 7, 805.

Castellanos, F. X., Marvasti, F. F., Ducharme, J. L., Walter, J. M., Israel, M. E., Krain, A., ... & Hommer, D. W. (2000). Executive function oculomotor tasks in girls with ADHD. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(5), 644-650.

Dereboy, Ç., Şener, Ş., Dereboy, F., & Sertcan, Y. (1997). Conners öğretmen derecelendirme ölçeği Türkçe uyarlaması-2. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 4(1), 10-8.

Dereboy, Ç., Şenol, S., Şener, Ş., & Dereboy, F. (2007). Conners kısa form öğretmen ve ana baba derecelendirme ölçeklerinin geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(1), 48-58.

Elbaum T, Braw Y, Lev A ve ark. (2020). Attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD): Integrating the MOXO-dCPT with an eye tracker enhances diagnostic precision. *Sensors*, 20(21), 6386.

Epstein, J. N., Erkanli, A., Conners, C. K., Klaric, J., Costello, J. E., & Angold, A. (2003). Relations between continuous performance test performance measures and ADHD behaviors. *Journal of abnormal child psychology*, 31, 543-554.

Fay, M. P., & Proschan, M. A. (2010). Wilcoxon-Mann-Whitney or t-test? On assumptions for hypothesis tests and multiple interpretations of decision rules. *Statistics surveys*, 4, 1.

Fliers, E., Rommelse, N., Vermeulen, S. H. H. M., Altink, M., Buschgens, C. J. M., Faraone, S. V., ... & Buitelaar, J. (2008). Motor coordination problems in children and adolescents with ADHD rated by parents and teachers: effects of age and gender. *Journal of neural transmission*, 115, 211-220.

Goto, Y., Hatakeyama, K., Kitama, T., Sato, Y., Kanemura, H., Aoyagi, K., ... & Aihara, M. (2010). Saccade eye movements as a quantitative measure of frontostriatal network in children with ADHD. *Brain and Development*, 32(5), 347-355.

Goulardins, J. B., Marques, J. C., & De Oliveira, J. A. (2017). Attention deficit hyperactivity disorder and motor impairment: A critical review. *Perceptual and motor skills*, 124(2), 425-440.

Göl, İ., & Temel, A. B. (2013). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin çocuklarda dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunu tanıma yeterlilikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(4), 207-213.

Greenberg, L. M., & Waldmant, I. D. (1993). Developmental normative data on the Test of Variables of Attention (TOVA™). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 34(6), 1019-1030.

Gualtieri, C. T., & Johnson, L. G. (2005). ADHD: Is objective diagnosis possible?. *Psychiatry (Edgmont)*, 2(11), 44.

Güçlü, O., & Erkıran, M. (2005). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı alan çocukların ebeveynlerinde kişilik bozuklukları. *Klinik Psikiyatri*, 8, 18-23.

Hanish C, Radach R, Holtkamp K ve ark. (2006). Oculomotor inhibition in children with and without attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD). *J Neural Transm* 113, 671–684 <https://doi.org/10.1007/s00702-005-0344-y>.

imotions <https://imotions.com/products/> Erişim Temmuz 5, 2024.

Juarez M, Ishii L, Nellis J ve ark. (2019). Objectively measuring social attention of thyroid neck scars and transoral surgery using eye tracking. *The Laryngoscope*, 129(12), 2789-2794.

- Klein, C. H., Raschke, A., & Brandenbusch, A. (2003). Development of pro- and antisaccades in children with attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD) and healthy controls. *Psychophysiology*, 40(1), 17-28.
- Kullmann, A, Ashmore RC, Braverman A ve ark. (2021). Portable eye-tracking as a reliable assessment of oculomotor, cognitive and reaction time function: Normative data for 18–45 year old. *PLoS one*, 16(11), e0260351.
- Levantini V, Muratori P, Inguaggiato E ve ark. (2020). EYES Are The Window to the Mind: Eye-Tracking Technology as a Novel Approach to Study Clinical Characteristics of ADHD. *Psychiatry research*, 290, 113135. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113135>
- Luna, B., Velanova, K., & Geier, C. F. (2008). Development of eye-movement control. *Brain and cognition*, 68(3), 293-308.
- Maron, D. N., Bowe, S. J., Spencer-Smith, M., Mellahn, O. J., Perrykkad, K., Bellgrove, M. A., & Johnson, B. P. (2021). Oculomotor deficits in attention deficit hyperactivity disorder (ADHD): A systematic review and comprehensive meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 131, 1198-1213.
- MOXO d-CPT Türkçe Kullanım Kılavuzu <https://www.moxoturkiye.com/moxo-d-cpt-testi-kullanim-kilavuzu/> Erişim Temmuz 5, 2024.
- Munoz, D. P., Armstrong, I. T., Hampton, K. A., & Moore, K. D. (2003). Altered control of visual fixation and saccadic eye movements in attention-deficit hyperactivity disorder. *Journal of neurophysiology*, 90(1), 503-514.
- National Institute of Mental Health (2012). Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Available online at: <http://www.nimh.nih.gov/health/publications/attention-deficit-hyperactivity-disorder/complete-index.shtml>. Erişim Aralık 25, 2020.
- Neuro-Tech Solutions Ltd. <https://.ai/about-neurotek/> Erişim Temmuz 5, 2024.
- Rothlind, J. C., Posner, M. I., & Schaughency, E. A. (1991). Lateralized control of eye movements in attention deficit hyperactivity disorder. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 3(4), 377-381.
- Ryan JD, Shen K (2020). The eyes are a window into memory. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 32, 1-6.
- Singh A, Yeh CJ, Verma N ve ark (2015). Overview of Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Young Children. *Health psychology research*, 3(2), 2115. <https://doi.org/10.4081/hpr.2015.2115>
- Shaked, D., Faulkner, L. M., Tolle, K., Wendell, C. R., Waldstein, S. R., & Spencer, R. J. (2019). Reliability and validity of the Conners' continuous performance test. *Applied Neuropsychology: Adult*.
- Stroop, J. R. (1935). Studies of interference in serial verbal reactions. *Journal of experimental psychology*, 18(6), 643.
- Tamm, L., Narad, M. E., Antonini, T. N., O'brien, K. M., Hawk Jr, L. W., & Epstein, J. N. (2012). Reaction time variability in ADHD: a review. *Neurotherapeutics*, 9(3), 500-508.
- Yoo, J. H., Kang, C., Lim, J. S., Wang, B., Choi, C. H., Hwang, H., ... & Kim, J. W. (2024). Development of an innovative approach using portable eye tracking to assist ADHD screening: a machine learning study. *Frontiers in Psychiatry*, 15, 1337595.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Multidimensional Meaning in Life: Turkish Validation of the 3DM Using a Bifactor Model

Çok Boyutlu Yaşamda Anlam: 3DM Ölçeğinin Bifaktör Modeli Aracılığıyla Türkçe Güvenirlik ve Geçerliği Çalışması

Mustafa Subaşı¹, Sefa Bulut², Hakan Karaman³, Evgeny N. Osin⁴

Abstract:

Recent research highlights the importance of multidimensional measurement in assessing meaning in life. The Three Dimensional Meaning in Life Scale (3DM) is a self-report measure based on a tripartite framework including significance, coherence, and purpose. The present study aimed to assess the psychometric properties of the Turkish version of the 3DM. The first-order confirmatory factor analysis confirmed that the Turkish version replicated the original three-factor structure of the 3DM. The model showed a good fit to the present data. The bifactor model of the 3DM supported a multidimensional structure of meaning in life, and measurement invariance indices demonstrated consistent psychometric properties across gender groups. The 3DM subscales had good reliability, with strong item-total correlations ranging from .47 to .76. They had significant positive associations with meaning in life and well-being indicators. The results provided evidence for the structural and convergent validity of the 3DM. Overall, the Turkish 3DM is a valid and reliable measure.

Keywords: Coherence, purpose, significance, meaning in life, well-being.

¹PhD Candidate, HSE University, Faculty of Social Sciences, School of Psychology, Moscow, Russia, Ibn Haldun University, School of the Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Istanbul, Türkiye, e-mail: mustafa.subasim@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4170-6280

²Prof., Ibn Haldun University, Faculty of Educational Sciences, Department of Counseling Psychology, Istanbul, Türkiye, e-mail: sefabulut22@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2622-4390

³PhD, Ondokuz Mayıs University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Samsun, Türkiye, e-mail: karamannhakann@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5729-6012

⁴Assoc. Prof., University of Paris Nanterre, Department of Psychological Sciences, Laboratory LINP2 Nanterre, France, e-mail: evgeny.n.osin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3330-5647

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Mustafa Subaşı, Armyanskiy Pereulok, 4, 2, 101000, HSE University, Faculty of Social Sciences, School of Psychology, Moscow, Russia, e-mail: mustafa.subasim@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4170-6280

Date of Received/Geliş Tarihi: 28.08.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 29.10.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 13.11.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Subasi, M., Bulut, S., Karaman, H. & Osin, E.N. (2024). Multidimensional Meaning in Life: Turkish Validation of the 3DM Using a Bifactor Model, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4): 313-320

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, yaşamda anlamın değerlendirilmesinde çok boyutlu ölçme araçlarının önemini vurgulamaktadır. Üç Boyutlu Yaşamda Anlam Ölçeği (3DM) kişisel anlam, tutarlılık ve amaç olmak üzere üç faktörlü bir öz bildirim ölçeğidir. Bu çalışma, 3DM ölçeğinin Türkçe versiyonunun psikometrik özelliklerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi, Türkçe 3DM'in orijinal üç faktörlü yapısını doğruladığını bulmuştur. Model mevcut verilere iyi bir uyum göstermiştir. 3DM'nin bifaktör modeli, yaşamda anlamın çok boyutlu bir şekilde değerlendirilmesini desteklemiş ve ölçme değişmezliği endeksleri cinsiyet grupları arasında tutarlı psikometrik özellikler göstermiştir. 3DM alt ölçekleri .47 ile .76 arasında değişen güçlü madde-toplam korelasyonları ile iyi bir güvenilirlik göstermiştir. Alt boyutların diğer yaşamda anlam ve iyi oluş göstergeleri ile anlamlı pozitif ilişkileri olduğu bulunmuştur. Sonuçlar, 3DM'nin yapısal ve yakınsak geçerliliği için kanıt sağlamıştır. Sonuç olarak, 3DM'in Türkçe versiyonu geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Anahtar Kelimeler: Amaç, İyi oluş, Kişisel önem, Tutarlılık, Yaşamda anlam.

Introduction

Meaning in life has gained increasing importance in behavioral sciences in recent years. It is a multifaceted construct that includes personal goals, a sense of significance and coherence in one's life, engagement in enjoyable activities, and a drive for growth (Steger et al., 2006). Previous research has underscored its central role in various aspects of mental health such as life satisfaction (Steger et al., 2006), well-being (Ryff, 1989), eudaimonia (Huta & Ryan, 2010), and human motives (Heintzelman & King, 2014). Meaning in life is pivotal for achieving beneficial outcomes in mental health and well-being (Martela & Steger, 2023).

Research in meaning in life has faced numerous challenges (e.g., methodological, structural, anthropological, ontological, linguistic, and dynamic) over decades (Leontiev, 2016). Traditionally, it has been measured by unidimensional and multidimensional constructs. Unidimensional approaches (e.g. "Purpose in Life Scale, PIL; Ryff, 1989") treat meaning in life as a single-factor construct. However, unidimensional approaches have faced criticism. Researchers maintained that unidimensional approaches were non-specific, non-replicable (Steger et al., 2009), simplistic (George & Park, 2017), intuitive (Heintzelman & King, 2014), and inconsistent across different studies (Davies, Klaassen, & Längle, 2014).

In contrast to unidimensional approaches, multidimensional approaches (e.g. "Meaning in Life Questionnaire, MLQ; Steger et al., 2006" or "Multidimensional Existential Meaning Scale, MEMS; George & Park, 2017," or "Three Dimensional Meaning in Life Scale, 3DM; Martela & Steger, 2023) theorize meaning in life as a multidimensional construct. These frameworks acknowledge the dynamic and complex nature of meaning in life by providing a more detailed assessment, while not excluding the unidimensional approaches.

Recent research highlights the importance of multidimensional assessments of meaning in life. In this regard, prominent among these frameworks are the tripartite views of meaning in life by George and Park (2016) and Martela and Steger (2016). These models (i.e., 3DM, MEMS) offer definitional clarity and capture prior conceptualizations of meaning in life, facilitating the measurement of its distinct aspects, and proving practical in research. According to the 3DM framework, the first dimension, coherence, is one's sense of coherence or

comprehension in their life (Heintzelman & King, 2014). The second dimension, purpose, relates to one's goals and personal values, and drives goal-directed behavior and self-regulation (McKnight & Kashdan, 2009). The third dimension, significance, refers to one's subjective sense of a significant and valuable life as a relatively new construct with an emotional structure and relates to the perceived importance of one's life (Martela & Steger, 2016).

In the MEMS context, recent studies have supported the three-factor structure of meaning in life in Polish (Gerymski & Krok, 2020), Spanish (Marco et al., 2022), and Turkish (Subasi et al., 2024). In the context of the 3DM, it was developed and confirmed by Martela & Steger (2023). The 3DM consists of coherence (4 items), purpose (4 items), and significance (3 items) subscales. The 3DM positively relates to various meaning in life and well-being outcomes (e.g., life satisfaction, basic psychological needs), while having negative relationships with psychopathology outcomes (e.g., depression). In the first adaptation study of the 3DM, Beyer (2023) confirmed the structure of the 3DM in German.

The 3DM offers a new approach for capturing several facets of meaning in life. It offers a valid and reliable instrument in English and German. However, its psychometric properties are unexplored in Turkish yet. Given the potential role of the tripartite approach in meaning in life, positive psychology, suicidology, and psychotherapy research, there is a need for further research to confirm the 3DM in Turkish and non-Western cultures. This study aims to test psychometric properties of the 3DM in Turkish and explore its associations with meaning in life, and well-being indicators, representing the first evaluation of the 3DM in a non-Western context.

Method**Participants**

The participants were 617 Turkish-speaking college students in Türkiye. They were 70% female; the mean age was 21.25 ($SD = 3.78$). Participants' ages ranged from 18 to 62. They reported low ($n = 115$), medium ($n = 495$), and high ($n = 7$) subjective economic status.

Measures

Demographics. The sociodemographic form included informed consent, nationality, gender, age, and subjective economic status.

Three-Dimensional Meaning in Life Scale (3DM) (Martela & Steger, 2023). The 3DM measures meaning in life based on coherence, purpose, and significance subscales. Coherence and purpose have four items while significance has three items rated on a 7-point Likert scale ranging from “1 = Not at all true” to “7 = Very true”. In this study, the subscales showed good reliability: Coherence ($\alpha = .76$); Purpose ($\alpha = .81$); Significance ($\alpha = .81$).

Meaning in Life Questionnaire (MLQ) (Steger et al., 2006). The MLQ assesses MiL and encompasses two subscales including the Presence of Meaning (PM) and the Search for Meaning. Each subscale has five items rated on a 7-point Likert scale ranging from “1 = Absolutely untrue” to “7 = Absolutely true”. This study only included the PM subscale. PM showed adequate reliability ($\alpha = .87$).

Satisfaction with Life Scale (SWLS) (Diener et al., 1985). The SWLS measures life satisfaction and includes five items assessing one factor rated on a 7-point Likert scale ranging from “1 = Strongly disagree” to “7 = Strongly agree”. In this study, the SWLS showed adequate internal consistency ($\alpha = .86$).

Mental Health Continuum-Short Form (MHC-SF) (Keyes et al., 2008). The MHC-SF measures well-being with a total of fourteen items rated on a 6-point Likert scale ranging from “0 = Never” to “5 = Every day” considering the question stem “During the past month, how often did you feel ...” for each. It has a total score and three subscales: Emotional well-being (EWB); Social well-being (SOWB); Psychological well-being (PWB). In this study, the MHC-SF and its subscales showed adequate reliability: MHC-SF ($\alpha = .91$); EWB ($\alpha = .88$); SOWB ($\alpha = .85$); PWB ($\alpha = .85$).

Balanced Measure of Psychological Needs Scale (BMPNS) (Sheldon & Hilpert, 2012). The BMPNS evaluates basic psychological needs (autonomy, competence, and relatedness) satisfaction and frustration with eighteen items. Three subscales measure need satisfaction while the other three subscales evaluate need frustrations based on a 7-point Likert scale ranging from “1 = Strongly disagree” to “7 = Strongly agree”. This study only measured need satisfaction subscales, and they had adequate reliability: Autonomy (AU) ($\alpha = .71$); Competence (CO) ($\alpha = .83$); Relatedness (RE) ($\alpha = .81$).

Adaptation Procedure of the 3DM Scale

The double-translation method was followed. In a pilot study, we recruited 24 participants over a two-week interval, and there was a high level of similarity between the items of the original and translated versions of the 3DM ($\alpha: .81$). In a further pilot study, we found high internal consistency coefficients for the subscales and the 3DM (Coherence, $\alpha: .80$; Purpose, $\alpha: .87$; Significance, $\alpha: .87$), with item-total correlations ranging from .51 to .82.

Data Collection

The present research outlined criteria to take part in the study: being at least over 18 years old and currently a college student. The study adhered to the Helsinki Declaration and its later amendments with ethical approval granted by Ibn Haldun University Social Sciences and Humanities Scientific Research and Publication Ethics Committee (Decision no: 2023/08-02; Date: 15.12.2023). The study employed convenience sampling and collected the data online via a Google Forms link in Türkiye in September 2023. Turkish versions of the scales were used. Anonymity and confidentiality were guaranteed.

Participants voluntarily participated in the study and granted informed consent prior to responding to the survey items.

Data Analysis

The present research utilized Jamovi 2.3.21 and JASP 0.18.0.1 to perform the analyses. All raw data was evaluated for missing values, outliers, and normality assumptions. There was no missing data. 7 participants did not meet the criterion that participants should at least be over 18. These cases were removed. After checking the z-scores of each 3DM item considering extreme values, we detected 3 scores as outliers ranging out of -3 and +3, and removed them from the data set following the suggestion by Aron et al. (2014). 200 participants are large for most models (Kline, 2015). The sample size (617 cases) was large enough to conduct further analyses. We assume that the removed data (10 cases out of 627) will not have a significant effect on the generalizability of the findings. The 3DM items were mainly normally distributed considering skewness and kurtosis (ranging between ± 1.5) (Tabachnick & Fidell, 2013).

First, we conducted a Confirmatory Factor Analysis (CFA) to evaluate the structural validity of the 3DM. Although the 3DM items were predominantly normally distributed, DWLS was used as the estimator with Listwise deletion and robust standard error through the Mplus mimic package of the JASP. The present research followed the suggestions on fit indices (Byrne, 1994; Fabrigar et al., 1999; Kline, 2015): the chi-square, the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) (values higher than .08 do not show acceptable fit), the (Standardized) Root Mean Square Residual (SRMR) (values higher than .08 do not demonstrate acceptable fit), the Comparative Fit Index (CFI) (values higher than .90 show acceptable fit; values higher than .95 indicate a good fit), the Tucker-Lewis index (TLI) (should be greater than .90). Second, we performed measurement invariance analyses (i.e., configuration, metric, scalar, and strict invariances) across gender using the fit indices as in the CFA. Third, we performed a bifactor model of the 3DM by a structural equation model as recommended by Rodriguez et al. (2016). This analysis was conducted using Mplus and Diagonally Weighted Least Squares (DWLS) with Listwise deletion. The percent of uncontaminated correlations (PUC), explained common variance (ECV), item-level explained common variance (IECV), hierarchical omega indices of the general factor (ω_H) and specific factors (ω_{HS}), omega indices of each factor (ω_{HS}), factor determinacy (FD), and H index were calculated by an excel formula (Dueber, 2017). If PUC is $> .70$ and ECV $> .70$, Rodriguez et al. (2016) suggest that the common variance reflects a unidimensional factor. Resie et al. (2013) maintain that when hierarchical omega indices of the specific factors are less than .50 and the omega index of the general factor is greater than .80, the general score of the items is likely to reflect a unidimensional factor. Stucky and Edelen (2015) suggest that when a general factor can be considered to represent the underlying construct, IECV values of the items of the factor higher than .80 or .85 demonstrate the unidimensional item set that reflects the content of the general factor. To support the unidimensional structure of a general factor, H index value should be greater than .80 (Hancock & Mueller, 2001) and the factor determinacy value should be greater than .90 (Gorsuch, 1983). Fourth, we analyzed the convergent

validity of the 3DM with presence of meaning, satisfaction with life, emotional well-being, social well-being, psychological well-being, mental health continuum, and basic psychological need satisfaction as well as the reliability scores of the 3DM. Finally, we examined the predictive roles of the 3DM in meaning in life and well-being indicators using regression analyses.

Descriptive statistics, Pearson’s correlation tests, reliability analyses, independent-samples t-tests, and structural equation model for the bifactor indices were carried out through Jamovi 2.3.21. The confirmatory factor analysis and measurement invariance analyses were performed through JASP 0.18.1.1 with the Mplus mimic package.

Results

Descriptive Statistics of the 3DM Items

All items predominantly showed normality except for the seventh, ninth, and tenth items as they did not fall within ±1.5 values of skewness and kurtosis (Tabachnick & Fidell, 2013). All item-rest correlations of the scale were acceptable as they were higher than .30. The item-rest

correlations of the coherence subscale ranged between .48 and .69. The item-rest correlations of the purpose subscale ranged between .47 and .72. The item-rest correlations of the significance subscale ranged between .54 and .76.

Structural Validity

As shown in Table 1, the chi-square indicated that the subscales better explained the observed data. CFI and TLI values fell within an acceptable range, showing a good fit. All parameters were significant, $p < .001$. All standardized estimates were higher than .50. The fit indices demonstrated that the model fitted the 3DM data. These findings provided evidence for the latent constructs.

The standardized β values of the 3DM item ranged from .53 to .95. Each of the latent variables had high moderate significant positive associations with each other. Each item indicated satisfactory scores, confirming the suitability for retention in the scale, as items with a standardized β value of 40 and above should be retained in CFA (Kline, 2015).

Table 1. CFA Fit Indices for the 3DM

χ^2	df	χ^2/df	p	CFI	TLI	RMSEA	SRMR
153.92	41	3.75	< .001	.99	.99	.07	.05

Note. χ^2 : Chi-square; df: Degree of freedom; p: p value; CFI: Comparative Fit Index; TLI: Tucker-Lewis Index; RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation; SRMR: Standardized Root Mean Square Residual.

Measurement Invariance of the 3DM Across Gender

As shown in Table 2, configuration, metric, scalar, and strict invariance indices demonstrated good fit across genders considering fit indices (see Data Analysis). Configural invariance indices evidenced that the factor structures did not have significant differences across genders, indicating that the same observed variables assessed the same latent constructs. Metric invariance indices showed that the factor loadings did not have

significant differences across genders, demonstrating that the strength of the relationships between observed variables and latent variables was equal. Scalar invariance indices demonstrated that the latent constructs had the same equivalent metric and scale across genders. Metric invariance provided support for the equivalency of the observed variables’ residual variances. Overall, the indices supported the consistency of psychometric properties of the 3DM across genders.

Table 2. Measurement Invariance of the 3DM Across Gender

Invariance type	χ^2	df	χ^2/df	p	CFI	TLI	RMSEA	SRMR
Configural	140.10	58	2.42	< .001	.97	.96	.07	.04
Metric	163.05	65	2.51	< .001	.97	.95	.07	.05
Scalar	198.29	72	2.75	< .001	.96	.95	.08	.06
Strict	276.81	85	3.26	< .001	.94	.93	.09	.06

Note. χ^2 : Chi-square; df: Degree of freedom; p: p value; CFI: Comparative Fit Index; TLI: Tucker-Lewis Index; RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation; SRMR: Standardized Root Mean Square Residual.

Bifactor Model of the 3DM

As shown in Table 3, the results demonstrated that the bifactor model of the 3DM had excellent fit indices: $\chi^2 = 3296.42$, $df = 55$, $p < .001$, $CFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $RMSEA = .00$, $SRMR = 0.03$. The value of the percent of uncontaminated correlations (PUC) was .727. The explained common variance index (ECV) was .600. The hierarchical omega coefficients for the subscales ranged from .135 to .435. The omega coefficient for the general factor was .767. These results indicate a significant amount of consistent subscale-specific variance remaining after the general factor’s contribution is separated out. The relative omega coefficients for the subscales ranged from .174 to .507, while it was .843 for the general factor. IECV values showed that five items higher than .80 could be used if the multidimensionality of the 3DM was supported. H index was .858 and FD value was .889,

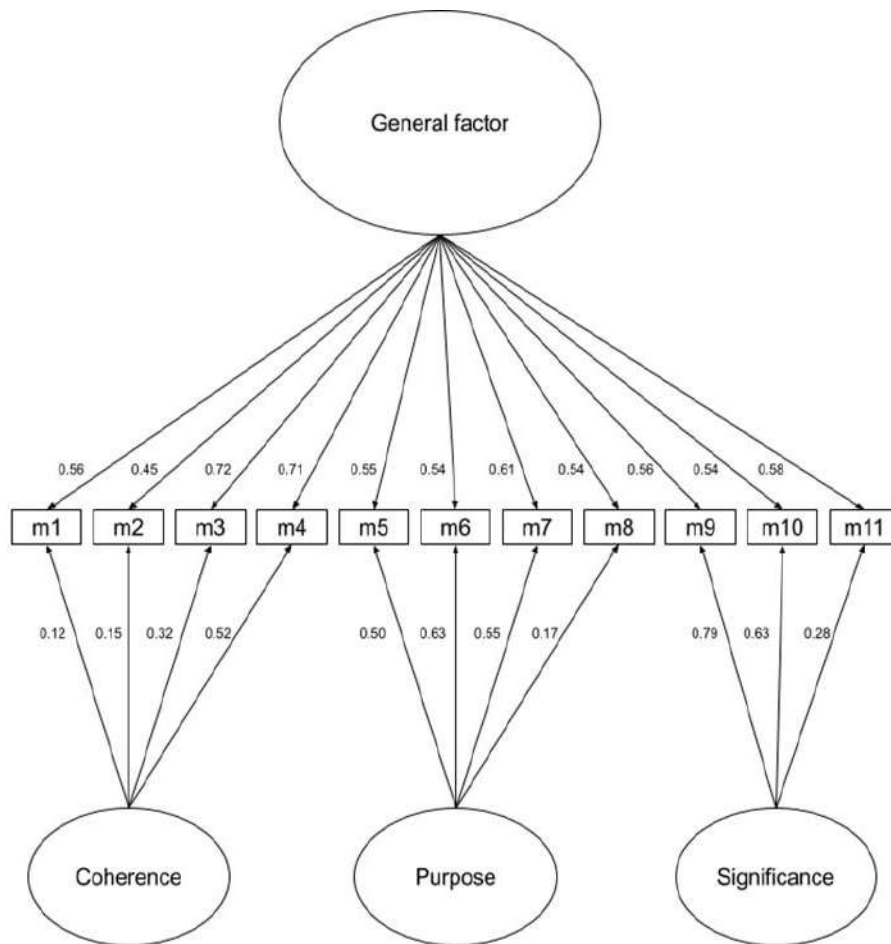
demonstrating that the subscales had a high correlation with the general factor and a well-conceptualized latent construct. As Rodriguez et al. (2016) suggested, the scale can be considered multidimensional since the ECV value is less than .70 and the PUC value is higher than 70. Similarly, Reise et al. (2013) maintained that the multidimensionality of the scale is unable to disqualify the unidimensionality of the scale when the ECV value is higher than .60, the PUC value is less than .80, and the hierarchical omega coefficient of the general factor is greater than .70. Both interpretations are in line with our results. Overall, the findings did not support the unidimensional measurement of the 3DM, and provide evidence for the multidimensionality of the meaning in life construct based on the 3DM conceptualization (see Figure 1).

Table 3. Factor Loadings and Coefficients of the 3DM Bifactor Model

Item	3DM General	Coherence	Purpose	Significance	IECV
Item1	.561	.117			.958
Item2	.449	.154			.895
Item3	.717	.323			.831
Item4	.707	.524			.645
Item5	.554		.495		.556
Item6	.544		.627		.429
Item7	.613		.552		.552
Item8	.545		.171		.910
Item9	.562			.794	.334
Item10	.539			.633	.420
Item11	.579			.277	.814
PUC	.727				
ECV	.600				
FD	.889				
H	.858				

Note. IECV = Item-level Explained Common Variance, PUC = Percent of Uncontaminated Correlations, FD = Factor Determinacy, H = H Index.

Figure 1. Bifactor Model of the 3DM

Convergent Validity

As shown in Table 4, the results demonstrated that coherence, purpose, and significance had positive moderate associations with the presence of meaning. The results predominantly showed that coherence, purpose,

and significance had significant positive moderate associations with well-being indicators (i.e., life satisfaction, basic psychological needs, mental health continuum), supporting the convergent validity.

Table 4. The Associations of the 3DM Subscales with Meaning and Well-Being Indicators

	Coherence	Purpose	Significance
Purpose	0.57	-	-
Significance	0.53	0.47	-
Presence of meaning	0.68	0.60	0.59
Life satisfaction	0.50	0.44	0.49
Autonomy satisfaction	0.40	0.40	0.47
Competence satisfaction	0.29	0.41	0.36
Relatedness satisfaction	0.34	0.36	0.42
Mental health continuum	0.55	0.51	0.59
Emotional well-being	0.45	0.41	0.55
Social well-being	0.42	0.37	0.41
Psychological well-being	0.54	0.54	0.60

Note. All correlations were significant at $p < .001$.

The Predictive Role of the 3DM in Meaning in Life and Well-Being Indicators

As demonstrated in Table 5, coherence, purpose, and significance substantially predicted variances in the presence of meaning, satisfaction with life, autonomy satisfaction, competence satisfaction, relatedness satisfaction, emotional well-being, social well-being, psychological well-being, and mental health continuum. The R^2 values show that coherence, purpose, and significance explain moderate to high proportions of

variance in the well-being outcomes, with the strongest effects observed for presence of meaning, psychological well-being, and mental health continuum. Significance tends to have the strongest relationships across most well-being outcomes. Coherence strongly particularly predicts emotional and psychological well-being. Purpose appears to be less impactful than coherence and significance despite explaining significant proportions of the well-being outcomes.

Table 5. The Predictive Role of the 3DM in Meaning in Life and Well-Being Indicators

Dependent variable	Predictor variable	B standardized	SE	t	R ²
PM	Coherence	1.03	0.04	23.23*	.47
	Purpose	0.86	0.05	18.72*	.36
	Significance	0.99	0.05	18.11*	.35
SWLS	Coherence	0.75	0.05	14.27*	.25
	Purpose	0.62	0.05	12.20*	.19
	Significance	0.82	0.06	14.00*	.24
AUS	Coherence	0.23	0.02	10.83*	.16
	Purpose	0.22	0.02	10.88*	.16
	Significance	0.30	0.02	13.20*	.22
COS	Coherence	0.17	0.02	7.54*	.08
	Purpose	0.22	0.02	11.22*	.17
	Significance	0.23	0.02	9.46*	.13
RES	Coherence	0.17	0.02	8.95*	.12
	Purpose	0.17	0.02	9.44*	.13
	Significance	0.24	0.02	11.42*	.17
EWB	Coherence	0.34	0.03	12.41*	.20
	Purpose	0.29	0.03	11.08*	.17
	Significance	0.46	0.04	16.15*	.30
SOWB	Coherence	0.59	0.05	11.55*	.18
	Purpose	0.48	0.05	9.89*	.14
	Significance	0.63	0.06	11.12*	.17
PWB	Coherence	0.77	0.05	16.04*	.30
	Purpose	0.72	0.05	15.75*	.29
	Significance	0.95	0.05	18.41*	.36
MHC-SF	Coherence	1.70	0.10	16.30*	.30
	Purpose	1.50	0.10	14.82*	.26
	Significance	2.04	0.11	18.21*	.35

Note. * $p < .001$. SE: Standard Error; t: t-statistic; R²: Coefficient of Determination. PM: Presence of Meaning; SWLS: Life Satisfaction; AUS: Autonomy Satisfaction; COS: Competence Satisfaction; RES: Relatedness Satisfaction; EWB: Emotional Well-Being; SOWB: Social Well-Being; PWB: Psychological Well-Being; MHC-SF: Mental Health Continuum.

Discussion

The present research aimed to test the psychometric properties of the 3DM in Turkish. The 3DM showed good reliability and acceptable fit indices based on the CFA. The item-rest correlations of the 3DM items were in acceptable ranges. The CFA indices evidenced the structural validity, replicating the original (Martela & Steger, 2023) and the German 3DM (Beyer, 2023). The bifactor model did not support the unidimensional measurement of the 3DM. The positive associations among the variables of interest indicated the convergent validity of the 3DM. The Turkish version of the 3DM is the first study to confirm the 3DM in a non-Western culture with a bifactor model. Unlike the Turkish bifactor model of the MEMS (Subasi et al., 2024), the bifactor model of the Turkish 3DM did not provide adequate evidence for the unidimensional measurement in Turkish. The differences in the bifactor models of the 3DM and the MEMS can be attributed to sample characteristics (e.g., adults vs. college students), scaling (e.g., five-point Likert vs. seven-point Likert), mental health (e.g., presence of any mental disorder vs. having no mental disorder reported), and the distinction between significance and mattering.

Each Turkish 3DM subscale was moderately positively associated with the presence of meaning and mental health continuum indicators. Furthermore, the Turkish 3DM had similar positive associations with life satisfaction and need satisfaction (Beyer, 2023; Martela & Steger, 2023). The 3DM additionally showed similar positive associations with meaning in life and well-being indicators as in the original MEMS (George & Park, 2017), and its Polish (Gerymski & Krok, 2020), Spanish (Marco et al., 2022), and Turkish (Subasi et al., 2024) versions. In addition, each Turkish 3DM dimension substantially predicted variance in presence of meaning, satisfaction with life, need satisfaction, along with mental health continuum indicators for the first time (Gerymski & Krok, 2020; George & Park, 2017; Martela & Steger, 2023; Subasi et al., 2024). Martela and Steger (2023) explored that significance had the highest explanatory power on life satisfaction, while coherence had the least. However, our findings showed that coherence had the highest score, while purpose had the least. Cultural differences in subjective judgments of meaning in life between American and Turkish participants may account for these slight differences.

In conclusion, the Turkish 3DM is a valid and reliable measure to assess meaning in life based on the tripartite framework. It can be utilized as a multidimensional tool to measure meaning in life in Turkish culture and cross-cultural research. Our findings support the 3DM conceptualization although there may be slight differences in mattering and significance. The present research extends the application of the 3DM to non-Western contexts, and offers important insights into the cultural specificity and universality of meaning in life conceptualizations. Future research should investigate differences and similarities of the 3DM approach in diverse cultural settings and populations to gain a deeper understanding of meaning in life globally.

The present research has several limitations. To begin with, causality cannot be concluded based on our results given that our research employs a cross-sectional design. This requires further clarifications on how the Turkish

3DM responses can change over time. Second, the results may be limited when it comes to generalizing the findings to the general population in Türkiye since the current research used convenience sampling in an online environment with university students. Finally, the concurrent validity, divergent validity, and test-retest reliability of the Turkish 3DM have not been established in the present research.

Future research can longitudinally monitor changes in coherence, purpose, and significance, especially with different populations such as adolescents, young adults, or older adults, and examine the psychometric properties of the Turkish 3DM in various conditions such as clinical studies. Further research is required to compare the cultural differences in the 3DM. Additional research can test whether a bifactor model can represent the 3DM among other populations (e.g., adolescents, emerging adults, adults, older people, and disadvantaged groups). Future studies can particularly investigate the sources, outcomes, and associations of the significance subscale. The similarity and distinction of significance and mattering constructs require further explorations in diverse cultural contexts and populations. Further research can analyze the differences and commonalities of multidimensional meaning in life constructs such as the 3DM and the MEMS. The explanatory roles of unidimensional and multidimensional approaches such as the 3DM and the MEMS can be compared. Additional research can particularly focus on the role of the 3DM in non-clinical and clinical populations considering well-being and psychopathology. Finally, future research in the 3DM approach can be instrumental in guiding meaningful interventions, psychosocial support programs, suicide prevention interventions, and in advancing psychotherapy, well-being, and positive psychology research.

Declarations

Ethical Approval and Consent to Participate

Ethical approval has been granted to this study by Ibn Haldun University Social Sciences and Humanities Scientific Research and Publication Ethics Committee (Decision no: 2023/08-02; Date: 15.12.2023).

Consent for Publication

Not applicable.

Availability of Data and Materials

The data can be made available upon reasonable request.

Competing Interests

The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Funding

This article was prepared within the framework of the HSE University Basic Research Program and funded by the International Laboratory of Positive Psychology of Personality and Motivation at HSE University.

Author Contributions

MS has proposed the main idea of the research and substantially contributed to all stages of the study. SB contributed to data collection, interpretation, and discussion. HK contributed to data collection and manuscript revision. EO contributed to manuscript revision and supervision. All authors have read and approved the final article.

Acknowledgments We thank Muhammet Furkan Alpat for his efforts in project organization and data collection.

References

- Aron, A., Aron, E., & Copus, E. (2014). *Statistics for psychology*. Pearson.
- Beyer, S. L. (2023). *Validation of a German-translated version of the three dimensional meaning in life scale* (Bachelor's thesis, University of Twente).
- Byrne, B. M. (1994). *Structural Equation Modeling with EQS and EQS/Windows*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Davies, G., Klaassen, D., & Längle, A. (2014). Purpose in life test. In M. A. C. (Ed.) *Encyclopedia of Quality of Life Research*. Springer.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Dueber, D. M. (2017). *Bifactor indices calculator: A microsoft excel-based tool to calculate various indices relevant to bifactor CFA models*. <https://doi.org/10.13023/edp.tool.01>
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 272-299. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.4.3.272>
- George, L. S., & Park, C. L. (2016). Meaning in life as comprehension, purpose, and mattering: Toward integration and new research questions. *Review of General Psychology*, 20(3), 205-220. <https://doi.org/10.1037/gpr0000077>
- George, L. S., & Park, C. L. (2017). The multidimensional existential meaning scale: A tripartite approach to measuring meaning in life. *The Journal of Positive Psychology*, 12(6), 613-627. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1209546>
- Gerymski, R., & Krok, D. (2020). A Polish adaptation of the Multidimensional Existential Meaning Scale: Internal structure, reliability, and validity. *Roczniki Psychologiczne*, 23(2), 173-190. <http://doi.org/10.18290/rpsych20232-4>
- Gorsuch, R. L. (1983). *Factor analysis* (2nd ed.). Erlbaum.
- Hancock, G. R., & Mueller, R. O. (2001). Rethinking construct reliability within latent variable systems. In R. Cudeck, S. du Toit, & D. Sorbom (Eds), *Structural equation modeling: Present and future—A Festschrift in honor of Karl Joreskog* (pp. 195–216). Scientific Software International.
- Heintzelman, S. J., & King, L. A. (2014). (The feeling of) meaning-as-information. *Personality and Social Psychology Review*, 18(2), 153-167. <https://doi.org/10.1177/1088868313518487>
- Huta, V., & Ryan, R. M. (2010). Pursuing pleasure or virtue: The differential and overlapping well-being benefits of hedonic and eudaimonic motives. *Journal of Happiness Studies*, 11, 735-762. <https://doi.org/10.1007/s10902-009-9171-4>
- Keyes, C. L., Wissing, M., Potgieter, J. P., Temane, M., Kruger, A., & Van Rooy, S. (2008). Evaluation of the mental health continuum—short form (MHC-SF) in setswana-speaking South Africans. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 15(3), 181-192. <https://doi.org/10.1002/cpp.572>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. The Guilford Press.
- Leontiev, D. A. (2016). Personal meaning: A challenge for psychology. In *Positive psychology in search for meaning* (pp. 3-14). Routledge.
- Marco, J. H., García-Alandete, J., Perez Rodriguez, S., Guillén, V., Baños, R. M., & Tormo-Irun, M. P. (2022). Spanish Validation of the Multidimensional Existential Meaning Scale: Which Dimension of Meaning in Life Is More Associated With Psychopathology in People With Mental Disorders?. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 832934. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.832934>
- Martela, F., & Steger, M. F. (2016). The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance. *The Journal of Positive Psychology*, 11(5), 531-545. <https://doi.org/10.1080/17439760.2015.1137623>
- Martela, F., & Steger, M. F. (2023). The role of significance relative to the other dimensions of meaning in life—an examination utilizing the three dimensional meaning in life scale (3DM). *The Journal of Positive Psychology*, 18(4), 606-626. <https://doi.org/10.1080/17439760.2022.2070528>
- McKnight, P. E., & Kashdan, T. B. (2009). Purpose in life as a system that creates and sustains health and well-being: An integrative, testable theory. *Review of General Psychology*, 13(3), 242-251. <https://doi.org/10.1037/a0017152>
- Reise, S. P., Scheines, R., Widaman, K. F., & Haviland, M. G. (2013). Multidimensionality and structural coefficient bias in structural equation modeling a bifactor perspective. *Educational and Psychological Measurement*, 73(1), 5–26. <https://doi.org/10.1177/0013164412449831>
- Rodriguez, A., Reise, S. P., & Haviland, M. G. (2016). Evaluating bifactor models: Calculating and interpreting statistical indices. *Psychological Methods*, 21(2), 137–150. <https://doi.org/10.1037/met0000045>
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- Sheldon, K. M., & Hilpert, J. C. (2012). The balanced measure of psychological needs (BMPN) scale: An alternative domain general measure of need satisfaction. *Motivation and Emotion*, 36, 439-451. <https://doi.org/10.1007/s11031-012-9279-4>
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The meaning in life questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 80–93. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.1.80>
- Steger, M. F., Oishi, S., & Kashdan, T. B. (2009). Meaning in life across the life span: Levels and correlates of meaning in life from emerging adulthood to older adulthood. *The Journal of Positive Psychology*, 4(1), 43-52. <https://doi.org/10.1080/17439760802303127>
- Stucky, B. D., & Edelen, M. O. (2015). Using hierarchical IRT models to create unidimensional measures from multidimensional data. In S. P. Reise & D. A. Revicki (Eds), *Handbook of item response theory modeling: Applications to typical performance assessment* (pp. 183–206). Routledge.
- Subasi, M., Karaman, H., Bulut, S., & Osin, E. N. (2024). *Turkish Validation of the Multidimensional Existential Meaning Scale (MEMS): A Bifactor Model Approach*. Submitted manuscript.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson Education

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence

Şiddet Görmüş Kadınlarda Algılanan Sosyal Destek ile Travma Sonrası Büyüme İlişkisinde Mental İyi Oluşun Aracı Rolü

Ali Öztosun¹, İsmail Kusci², Jale Eldeleklioglu³

Abstract:

This research aims to examine the mediating role of mental well-being and perceived social support in the post-traumatic growth processes of women who have experienced violence. The data were collected from 132 female volunteers living in Istanbul, who had experienced violence, stayed in a women's shelter or had not stayed before. Data were analyzed using the Hayes Process (Model 4) method with SPSS 26 for multiple linear regression analysis. Relationships between variables were resolved with Pearson Correlation analysis. The findings showed that there were positive relationships between post-traumatic growth and mental well-being, and a positive relationship with perceived social support. On the other hand, it was found that there is a positive and significant relationship between perceived social support and mental well-being. It has been observed that mental well-being partially mediates perceived social support and post-traumatic growth. The final finding of the study indicates that women who did not stay in women's shelters had significant and higher scores in perceived social support compared to those who stayed in women's shelters. These findings show that mental well-being and social support have an important place in the post-traumatic growth process in women who have experienced violence. These results are discussed in the context of the literature.

Keywords: Perceived social support, Mental well-being, Post-traumatic growth, Violence, Women.

¹Prof. Dr., Ministry of Family and Social Services, Mersin Provincial Directorate of Family and Social Services, Mersin, Türkiye, aliztosun@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1919-5595

²Res Asst., Bursa Uludag University, Faculty of Education, Department of Counseling Psychology, Bursa, Türkiye, kusci.ismail@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2178-8429

³Prof. Dr., Bursa Uludağ University, Faculty of Education, Department of Counseling Psychology, Bursa, Türkiye, eldelek@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1261-888X

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Prof. Dr. Ali Öztosun, Ministry of Family and Social Services, Mersin Provincial Directorate of Family and Social Services, Mersin, Türkiye, aliztosun@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1919-5595

Date of Received/Geliş Tarihi: 01.04.2023, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 09.11.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 12.05.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Öztosun, A., Kusci, İ. & Eldeleklioglu, S.O. (2024). The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4): 321-330

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırma, şiddete maruz kalan kadınların algıladıkları sosyal destek ile travma sonrası büyümelerinde mental iyi oluşun aracı rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Veriler İstanbul'da yaşayan, şiddete uğramış, daha önce kadın konukevinde kalmış ve daha önce kadın konukevinde kalmamış gönüllü kadınlardan (N:132) toplanmıştır. Veriler, çoklu doğrusal regresyon analizi için SPSS 26 ile Hayes Process yöntemi (Model 4) kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler pearson korelasyon analizi ile gösterilmiştir. Bulgular, travma sonrası büyüme ile mental iyi oluş arasında pozitif yönlü ve algılanan sosyal destekle de pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Diğer yandan algılanan sosyal destek ile mental iyi oluş arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluşun algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyümeye kısmi aracılık ettiği görülmüştür. Araştırmanın son bulgusunda ise kadın konukevlerinde kalmayan kadınların kadın konukevlerinde kalan kadınlara kıyasla sosyal destek algıları puanlarının daha yüksek ve anlamlı olduğu görülmüştür. Bu bulgular şiddete maruz kalan kadınların travma sonrası büyüme sürecinde algılanan sosyal destek ve mental sağlığın önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar alan yazın bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek, Mental iyi oluş, Travma sonrası büyüme, Şiddet, Kadın.

Giriş

Şiddet, her bireyin yaşamlarının her döneminde karşılaşılabilecekleri ve günümüz dünyasında sürekli artış gösteren ciddi bir toplumsal sorun olarak kabul edilmektedir (Krantz ve Garcia-Moreno, 2005). Bu ciddi toplumsal problem; sosyo-ekonomik gruplar içinde kadınları, erkeklerden daha fazla etkilemektedir (Tjaden ve Thoennes, 2000). Dünya sağlık örgütünün 2014 yılı tahminleri her dört kadından biri' inin şiddet gördüğü yönünde iken, 2018 yılında yapmış olduğu çalışmasında her üç kadından biri 'inin şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır (WHO, 2024). Görüleceği üzere kadına yönelik şiddet gün geçtikçe artmaktadır. Gözle görülür artışa rağmen kadına yönelik şiddet, insan hakları ihlalleri arasında en az incelenen alanlardan birisidir (Harcar ve diğerleri, 2008). Ülkemizde kadınlara yönelik şiddet konularında ihtisaslaşmış birim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Kadın Konukevleri aracılığıyla yürütülmektedir (Ksgm, 2021, p. 24).

Kadınların travmatik deneyimlere maruz kalması, çeşitli psikolojik sonuçları da beraberinde getirmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlarda alkol ve madde bağımlılığı, depresyon ve anksiyete bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, intihar eğilimi (Jones, Hughes ve Unterstaller, 2001; McCloskey, Treviso, Scionti ve Dal Pozzo, 2002; Woods, 2005) gibi psikolojik problemler ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular şiddetin kadınların akıl ve ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini göstermektedir.

Alan yazında araştırmalar travmatik yaşam olaylarına maruz kalan kişilerde travmalara gösterilen psikolojik tepkilerin yaşanılan olumsuz olayların şiddeti ölçüsünde olmadığını göstermektedir (Lykins, Segerstrom, Averill, Evans ve Kemeny, 2007). Bu bağlamda travmaya maruz kalan kişilerde görülen olumsuz tepkilerin genel olarak travma sonrası stres bozukluğunun yaygınlık oranı %1-3 arasında değişmektedir (Linley ve Joseph, 2004). Bu istatistiksel orana göre %99-97 oranını oluşturan şiddet mağduru kişilerde travma oluşumunu engelleyen psikolojik faktörlerin incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 1998).

Araştırmalar travmatik bir olay sonrasında kişilerin dünya görüşlerinde meydana gelen değişimlerin psikopatolojik durumlarla sınırlı olmadığını; üstelik travmayla ilişkili

olarak bazı bireylerin olumlu yönde değiştiklerini ve geliştiklerini ortaya koymaktadır (Xue ve Xu, 2022). Bu dönüşümler; güçlenme, travma sonrası gelişim, travma sonrası büyüme gibi kavramlarla tanımlanmaktadır (Doğan, 2015). Travma sonrası büyüme ile bireylerdeki değişimlerin olumlu doğası, travma sonrası büyümenin çoklu yönü ve bireylerin psikolojilerindeki olumlu değişimleri vurgulanmaktadır (Calhoun ve Tedeschi, 1998).

Son yıllarda ruh sağlığı alanında pozitif yaklaşımlara daha fazla yer verilmesiyle, koruyucu ve önleyici çalışmalara yöneldiği gözlenmektedir (Linley, Joseph, Harrington ve Wood, 2006). Pozitif yaklaşımlar bireyi bir bütün olarak ele almakta, yaşamın sorumluluğunu bireye vererek bireyin iyilik halini korumak ve geliştirmek üzere yaşam biçimini desteklemeyi amaçlamaktadır (Ryff ve Singer, 2006). Bu amaç doğrultusunda pozitif psikoloji önleyici çalışmalara daha fazla önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Travma sonrası büyüme; tampon görevi görebilmesi açısından kişilerde geliştirilmesi gereken bir özellik olarak görülmektedir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

Travma Sonrası Büyüme

Travma sonrası büyüme kişide yüksek seviyede stres yaratan yaşantıdan sonra ortaya çıkan olumlu psikolojik değişim ve gelişimler olarak tanımlanmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1998). Bireyin kendisine dair algısında ve yaşam felsefesinde, diğer kişilerle ilişkilerinde meydana gelen olumlu değişiklikler gibi çeşitli boyutları içeren bu kavram kişinin verdiği mücadelenin direk bir sonucu değil, kişinin olay sonrasında verdiği mücadelenin sonucu elde edilen kazanç olarak görülmektedir (Garland, Carlson, Cook, Lansdell ve Specca, 2007). Dolayısıyla travmatik bir olayla karşılaşan bireyin yaşam alanının tümünde olmasa dahi en azından bazı birkaç alanında olumlu kişisel gelişimler gösterdiği belirtilmiştir (Tedeschi ve Kilmer, 2005).

Şiddet ve istismar mağdurlarıyla (Anderson, Renner ve Danis, 2012) da araştırılan bu durum hakkında, değişimlerin kişinin kişilik özelliklerine, yaşadığı travmanın türüne ve algıladıkları sosyal destek mekanizmalarının fonksiyonlarına göre şekillendiği

vurgulanmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1998). Sosyal destek arama davranışı, travma sonrası büyümeye yardımcı olmakta ve kişinin güvende hissetmesini sağlamaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1998). Bu durum sosyal desteğin travma sonrası büyümede anahtar bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Prati ve Pietrantonio, 2009).

Algılanan Sosyal Destek

Sosyal destek; kişiye sevgi, aidiyet ve ilgi gibi değerli ve güvende hissettiren insanların var olması ve kişinin ihtiyaç duyduğu halinde hazır bulunan kişilerin varlığı olarak tanımlanmaktadır (Cohen, 2004). Sosyal destek başkaları tarafından bireye sağlanan kaynaklar olarak belirtilmekle birlikte, bu kaynaklar; aile, arkadaşlar, öğretmenler, akrabalar ve komşular olarak kabul edilmektedir (Hupcey, 1998).

Stres veren bir yaşantıdan sonra, bireyin sosyal destek alması olumlu psikolojik değişim ve gelişimlere sebep olmaktadır (Czuba, 2021). Bu nedenle sosyal destek travma sonrası büyümenin önemli bir göstergesi olarak görülmektedir. Kişilerin sosyal destek kaynaklarının varlığı psikolojik ve sosyal sorunların önlenmesi, çözümü, üstesinden gelmeyi sağlaması ve ruh sağlığının korunmasında önemli bir kaynak olduğu gösterilmektedir (Kaziasty, 2005). Sosyal destek kişilerde birçok alanı etkilediği gibi mental iyi oluşu da doğrudan etkilemekte ve birey için baş edilmesi zor psikolojik ve fizyolojik problemlere karşı koruyucu bir işlev görmektedir (Shorter-Gooden, 2004).

Mental İyi Oluş

Mental iyi oluş, bireyin içindeki potansiyeli keşfedebilmesi, yaşamın günlük stresleriyle başa çıkabilmesi, üretken ve verimli bir şekilde çalışabilmesi ve yaşadığı topluma katkıda bulunabilmesi olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2014). Mental iyi oluşun hedonik (öznel) ve ödonomik (psikolojik) olarak iki temel kaynağı bulunmaktadır (Ryan ve Deci, 2001). Hedonik iyi oluş, yaşamdan zevk arayışı, yaşamdan yüksek doyum alma ile ilişkilenebilir (Diener, 1984; Ryan ve Deci, 2001); ödonomik iyi oluş ise kişinin çevresel olanakları kullanarak kendini gerçekleştirme, yaşamda anlam ve amaç bulması ile karakterize edilir (Ryan ve Deci, 2001; Ryff ve Singer, 2008).

Araştırmalar, mental iyi oluş ile sosyal desteğin ilişkili olduğuna işaret etmiştir (Fuller-Iglesias, Webster ve Antonucci, 2015). Fakat şiddet gören kadınların sosyal destek aramada dezavantajlı oldukları da bilinmektedir (Avşar, 2021). Şiddete maruz kalmış kadınlarda algılanan sosyal destek ile mental iyi oluş ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiyi aynı anda inceleyen herhangi bir araştırmaya denk gelinmemesi, bu konu hakkında şiddet görmüş kadınlar ile ilgili alan yazın için bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, şiddet görmüş kadınlara yönelik hazırlanan bu çalışma travma sonrası büyüme için algılanan sosyal destek ve mental iyi oluşun önemini vurgulama, bu alandaki boşluğu doldurma ve gelecekte yapılabilecek müdahaleler için öneriler sunmayı hedeflemektedir.

Araştırma Soruları

S1. Şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile mental iyi oluşları arasında ilişki var mıdır?

S2. Şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasında ilişki var mıdır?

S3. Şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluş ile travma sonrası büyüme arasında ilişki var mıdır?

S4. Şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluş'un, algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme ilişkisinde aracılık rolü var mıdır?

S5. Kadın konukevinde kalan ve kalmayan kadınlar arasında algılanan sosyal destek, mental iyi oluş ve travma sonrası büyümelerinde bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmanın araştırma yöntemi için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmanın türü olarak ilişkisel tarama yöntemi katılımcıların yaşamlarındaki birtakım olayları incelenmesine imkân sağlaması sebebiyle tercih edilmiştir. İki ya da daha fazla değişkenin değişiminin istatistiksel olarak varlığı, bu değişimin yönü ilişkisel tarama modeli ile gösterilmeye çalışılmaktadır (Büyükoztürk ve diğerleri, 2011).

This research focused on the Human Resources Management Association, including its seven regional chapters in Ghana, as well as corporate and individual HR members. Data was gathered through in-person, telephone, and online interviews, with participant anonymity ensured using pseudonyms. Primary data came from interviews with 11 HR experts across six industrial cities, while secondary data was sourced from professional books, research blogs, HR websites, and published papers.

Katılımcılar

Bu araştırmada örneklem seçimi, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, başkası tarafından fiziksel şiddet görmüş; İstanbul'daki kadın konukevlerinden hizmet almış ve almamış gönüllü kadınlardan oluşmaktadır. Amaçlı örnekleme, araştırmacının evreni temsil etme gücüne sahip bir örneği seçmesidir. Ulaşılabilecek güç özelliklere sahip katılımcılar üzerinde yapılan bir örnekleme türüdür. Katılımcılara bilgilendirilmiş onam sunulmuş, kabul eden katılımcılardan veriler toplanmıştır.

Araştırmada regresyon analizi yapabilmeyen önkoşullarından bir tanesi yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olunmasıdır (Büyükoztürk ve diğerleri, 2011). Minimum örneklem sayısı hesaplamak için "50+8k" formülü kullanılmıştır. Formüldeki k harfi araştırmadaki bağımsız değişkenleri ifade etmektedir. Bu çalışmanın bağımsız değişkenleri algılanan sosyal destek, mental iyi oluş ve travma sonrası büyümedir. Formülden yola çıkarak yapılan hesaplamada 74 katılımcıya (50+8x3) ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Mevcut araştırmaya 132 şiddet görmüş gönüllü kadın katılmıştır.

Anketlerin tamamı google doküman aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeyi okuma yazma biliyor ile yüksek lisans düzeyleri arasında değişmektedir. Ayrıca katılımcıların yaşları 18 ile 64 arasında değişmekte ve katılımcı kadınların 43'ü psikiyatrik ilaç kullanmaktadır. Katılımcılara ait diğer bilgiler Tablo1'de gösterilmiştir.

Tablo.1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Dağılımları

Demografikler	f	%
<i>Yaş</i>		
18-24	6	4,5
25-30	48	36,3
31-36	34	25,7
37-42	28	21,1
43-49	8	6,1
50-64	8	6
<i>Eğitim Düzeyi</i>		
Okuma Yazma Bilmiyor	19	14,4
İlkokul	23	17,4
Ortaokul	26	19,7
Lise	42	31,8
Üniversite	14	10,6
Lisans Üstü	8	6,1
<i>Medeni Durum</i>		
Bekar	12	9,1
Evli	58	43,9
Boşanmış	62	47
<i>Çocuğunuz Var mı?</i>		
Evet	102	77,3
Hayır	30	22,7
<i>Kaç Çocuğunuz Var?</i>		
0	33	25
1-2	84	63,6
3-4	10	7,6
5	5	3,8
<i>Çalışma Durumu</i>		
Evet	93	70,5
Hayır	39	29,5
<i>Psikiyatrik İlaç Kullanımı</i>		
Evet	43	32,6
Hayır	89	67,4
<i>Daha Önce Kadın Konuk Evinde Kaldınız mı?</i>		
Evet	68	51,5
Hayır	64	48,5
<i>Not, n:132</i>		

Kişisel Bilgi Formu

Bu form ve içeriğindeki sorular, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda araştırmaya katılan bireylere araştırmacının amacı ve katılımcılardan ne istenildiğini anlatan giriş yazısı yer almaktadır. Ayrıca formda yaş, eğitim düzeyi, medeni hal, çocuklarının olup olmadığı, varsa çocuk sayısı, çalışma durumu, psikiyatrik ilaç kullanımı, daha önce kadın konukevinde kalıp kalmama durumu ile ilgili soruları içermektedir.

Travma Sonrası Büyüme Ölçeği

Travma sonrası büyüme ölçeği Tedeschi ve Calhoun (1996) tarafından geliştirilmiştir ve travma sonrasında yaşanan olumlu değişimleri değerlendirmek için kullanılmaktadır. Travma Sonrası Büyüme Ölçeği (Post-traumatic Growth Inventory), 6'lı (0=hiç uygun değil; 6=tamamen uygun) bir likert tipi ölçüm kullanmaktadır ve toplam 21 maddedir. Ölçeğin geliştirildiği sırada yapılan çalışmada iç tutarlılık $\alpha=.90$ 'dır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Dürü (2006) tarafından yapılmıştır ve uyarlama çalışmasında Cronbach Alpha İç tutarlılık katsayısı $\alpha=.93$ olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.94$ olarak hesaplanmıştır.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Ölçek Yıldırım (1997) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte alt boyutlar aile, akraba, arkadaş, öğretmen ve kişinin içinde bulunduğu toplumdur. Ölçek üçlü likert tipidir, 1(Hiç uygun değil), 2(Kısmen uygun), 3(Oldukça uygun) cevaplar şeklindedir. Yıldırım (1997) uyarlama çalışmasında Cronbach Alpha İç tutarlılık katsayısı $\alpha=.98$ olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.92$ olarak hesaplanmıştır.

Mental İyi Oluş Ölçeği

Warwick-edinburg mental iyi oluş ölçeği 2007 yılında geliştirilmiştir. Türkçe uyarlaması Keldal (2015) tarafından yapılmıştır. Kişilerin psikolojik durumlarını değerlendirmek için 14 psikolojik durum cümlesi bulunmaktadır. Katılımcıların psikolojik tepkileri beş'li likert üzerinden ölçülmektedir; 1(Hiç Katılmıyorum) ve 5(Tamamen Katılıyorum). Bu ölçeğin güvenilirlik

derecesi .96 dır. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.94$ olarak hesaplanmıştır.

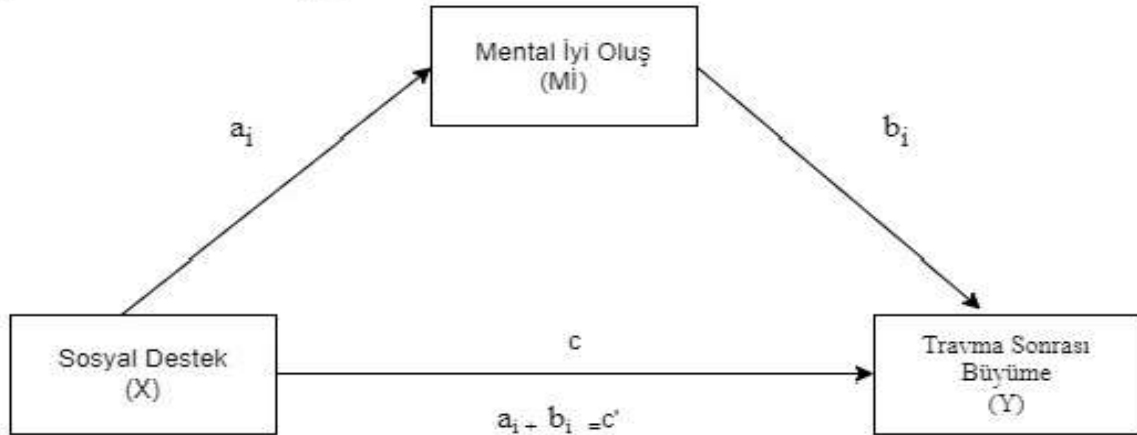
İşlem

Bu çalışmada kullanılan ölçeklerin her biri için kullanım izni alınmıştır. Sonrasında bu çalışma için Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu onayı alınmıştır (31.05.2019 tarih ve 36 Karar). Ardından da Etik Kurul Onayı'na istinaden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 26.09.2019 tarih ve 008 sayılı Bakanlık Olur'u izinleri alınmıştır. İstanbul'da bulunan tüm kadın konukevlerinden anketler doldurulamamıştır. Bu sonuca istinaden araştırmacı dokümanları google form olarak işlemiş ve şiddet görmüş kadınlara gönüllü hizmet veren kuruluş, dernek, vakıf gibi yerlere giderek gönüllü katılımcılara ulaşmıştır. Katılımcılara "Bilgilendirilmiş Onam Formu" sunulmuş ve kabul eden katılımcılar formları doldurmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri "IBM SPSS Statistics 26" paket programı ile analiz edilmiştir. Aracılık analizleri için ise Spss'te yer alan "Hayes Process" eklentisi ile aracılık analizlerinde kullanılan bir regresyon modeli sunan "Model 4" ile resmedilmiştir. Bu resim Figür 1 ile gösterilmiştir. Araştırma verileri için çoklu regresyon analizi öncesinde doğrusallık ve normallik varsayımları ile ilgili olarak uç değerlerin olup olmadığı ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olup olmadığı tespit edilmiştir (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2019). VIF değerleri incelendiğinde 10'dan küçük olduğu görülmüş ve uç değerlerin olmadığı ortaya konulmuştur. Şiddet görmüş kadınlarda; mental iyi oluşun algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyümeye aracılık edip etmediğini test etmek için öncelikle pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson korelasyon analizinde ilişkisi ortaya konan değişkenlerin açıklama gücünü incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yöntemi (Figür 1) kullanılmıştır (Hayes, 2018). Kullanılan testlerin anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak değerlendirilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucu elde edilen sonuçlar bulgular bölümünde paylaşılmıştır.

Figür 1: Kavramsal Model Diyagramı Hayes Model 4

Tablo 2. Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Analizi

Değişkenler	Betimsel İstatistikler							Korelasyon Katsayıları(r)		
	α	Min.	Max.	Ort	Ss	Çarp.	Basık.	1	2	3
1- ASD	0,95	0	6	4,21	1,46	-1,15	0,65	-	0,89**	0,659**
2- MİÖ	0,97	1	5	3,92	1,39	-1,14	- 0,03	-	-	0,646**
3- TSB	0,92	1	7	4,71	1,52	-0,60	- 0,30	-	-	-

**p <.001. Not. Çarp., çarpıklık; Basık, basıklık; TSB, travma sonrası büyüme; MİÖ, mental iyi oluş; ASD, algılanan sosyal destek

Bulgular

Araştırmada kullanılan ölçeklere ait tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon katsayıları Tablo 2’de yer almaktadır

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların ASDÖ’den aldıkları puan ortalaması 4,21 standart sapması 1,46; MİÖÖ’den aldıkları puan ortalaması 3,92 standart sapması 1,39; TSBÖ’den aldıkları puan ortalaması 4,71 standart sapması 1,52 olarak hesaplanmıştır. Betimsel istatistik sonuçlarında çarpıklık ve basıklık değerlerinin (-1,15) ile (1,02) arasında değiştiği görülmüştür. Bu sonuca göre değişkenler normal dağılmaktadır (Tabachnick, Fidell ve

Ullman, 2019). Ayrıca korelasyon analizi sonuçları; TSBÖ ile MİÖ arasında istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü ($r=.65$, $p<0.01$), TSBÖ ile ASDÖ ile de orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkili ($r=.66$, $p<0.01$) olduğunu göstermiştir. Son olarak ASDÖ ile MİÖ arasında da istatistiksel olarak yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkili olduğu saptanmıştır ($r=.89$, $p<0.01$). Tablo 2’nin sonuçlarına göre aracılık analizlerinin yapılması için gerekli varsayımların sağlandığı gösterilmiştir.

Mental iyi oluşun, algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyüme ilişkisinde aracılık rolü Tablo 3’te gösterilmektedir (Tablo 3)

Tablo 3. Algılanan Sosyal Destek ve Mental İyi Oluşun Travma Sonrası Büyüme üzerindeki Doğrudan ve Dolaylı Etkileri Regresyon Analizi

	Coeff	St.ht	t	p	LLCI	ULCI
ASD’nin MİÖ’ya Etkisi (a ¹) yolu	0,5961	0,0656	9,0835	0	0,4663	0,7259
MİÖ’nun TSB’ye Etkisi (b ¹) yolu	0,6785	0,0484	14,0103	0	0,5827	0,7743
ASD’nin TSB’ye Etkisi (c ¹) yolu	0,2445	0,0463	5,2769	0	0,1528	0,3361
R=,8946 R²= ,8003 F=258,51 p<.001						
	Effect	Se	t	p	LLCI	ULCI
X’in Y üzerindeki Toplam Etkisi	0,6489	0,0573	11,3213	0	0,5355	0,7623
X’in Y üzerindeki Doğrudan Etkisi	0,2445	0,0463	5,2769	0	0,1528	0,3361
	Effect	BootSE			BootLLCI	BootULCI
X’in Y üzerindeki Dolaylı Etkisi (c ¹)	0,4045	0,0569			0,1528	0,3361

Coeff. coefficient (Katsayı), St.ht standart hata, LLCI lower level of 95% confidence intervals (Güven aralıkları alt seviyesi), ULCL upper level of the 95% confidence intervals (Güven aralıkları üst seviyesi), Boot Bootstrap Sonuçları, MİÖ, mental iyi oluş

Tablo 3'te $a^i + b^i + c^i$ yolları üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilere bakıldığında mental iyi oluşun kısmi aracılık rolü olduğu saptanmıştır (sırasıyla: $t=9,08$, $p<.05$, LLCI- ULCI (0,46-0,72); $t=14,01$, $p<.05$, LLCI- ULCI (0,58-0,77); $t=5,27$, $p<.05$, LLCI- ULCI (0,15-0,33); Effect=0,40, BootLLCI-BootULCI (0,15-0,33). ASDÖ ile MİÖ TSBÖ'yü istatistiksel olarak anlamlı ve büyük oranda etkilediği görülmüştür ($R^2= ,8003$, $F=258,51$, $p<0.01$). Ayrıca Hayes Process modelini ifade eden doğrudan ve dolaylı etkilerine (X'in Y üzerindeki etkileri) bakıldığında X'in Y üzerindeki toplam etkisi $t=11,32$,

$p=0,05$, LLCI-ULCI (0,53-0,76); X'in Y üzerindeki doğrudan etkisi $t=5,27$, $p=0,05$, LLCI-ULCI (0,15-0,33); son olarak X'in Y üzerindeki dolaylı etkisi Effect (0,40), BootSE (0,05) ve BootLLCI-BootULCI (0,15-0,33) olarak saptanmıştır.

Araştırmada, son olarak şiddet görmüş kadınların daha önce kadın konukevinde kalıp kalmama durumuna göre ASDÖ, MİÖ ve TSBÖ puanları ortalamalarına bakılmıştır. Tablo 4'te bu ortalamaları gösterir t testi sonuçları gösterilmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Şiddet Görmüş Kadınların; Daha Önce Kadın Konukevinde Kalma ve Kalmama Durumlarına Göre Algılanan Sosyal Destek, Mental İyi Oluş ve Travma Sonrası Büyüme ölçek Puan Ortalamalarının T Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	SS	T testi		
					t	sd	p
ASD	Evet	68	4,37	1,29	-3,236	130	0,002*
	Hayır	64	5,06	1,15			
MİÖ	Evet	68	3,84	1,31	0,187	130	0,851
	Hayır	64	3,80	1,12			
TSB	Evet	68	4,01	1,17	-0,073	130	0,941
	Hayır	64	4,02	1,17			

** $p < .001$ Gruplar; Daha önce kadın konukevinde kalanlar: Evet, Daha önce kadın konukevinde kalmayanlar; Hayır

Tablo 4 incelendiğinde kadın konukevlerinde kalmış olan katılımcılar "Evet", kadın konukevlerinde daha önce kalmamış olanlar ise "Hayır" olarak gruplandırılmıştır. Kadın konukevinde daha önce kalmış kadınların (n:68) ASDÖ puan ortalamaları 4,37 ve standart sapması 1,29, MİÖ puan ortalamaları 3,80 ve standart sapması 1,31, TSBÖ puan ortalamaları 4,01 ve standart sapması 1,17 olarak hesaplanmıştır. Daha önce kadın konukevinde kalmamış olan kadınların (n:64) ASDÖ puan ortalamaları 5,06, standart sapması 1,15; MİÖ puan ortalamaları 3,80, standart sapması 1,12; TSBÖ puan ortalamaları 4,02 ve standart sapması 1,17 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın t testi sonuçlarına bakıldığında ise daha önce kadın konukevinde kalan ve kalmayan kadınların ASDÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüş ($t=-3,236$, $p<.05$); MİÖ ($t= 0,187$, $p>.05$) ve TSBÖ puan ($t=-0,073$, $p>.05$) ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farkların olmadığı görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışmada İstanbul'da yaşayan şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ve travma sonrası büyüme ilişkisinde mental iyi oluşun aracılık rolünün olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca kadın konukevlerinde kalıp kalmama durumlarına göre adı geçen değişkenlerde farklılık olup olmadığı da incelenmiştir.

Şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile mental iyi oluş arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur. Kişilerin sosyal destek kaynaklarının artması mental iyi oluş düzeylerini de artmaktadır. Sosyal destek kişilerin yaşam zorluklarına karşı dayanıklılığını arttırmış, stresle başa çıkma süreçlerini güçlendirmiş, bu durum da mental iyi oluşlarını olumlu etkilemiş olabilir (Xavier ve Wesley, 2018). Alan yazında sosyal destek ile mental iyi oluş arasındaki ilişki yönünden benzerlik

gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Beeble, Bybee, Sullivan ve Adams, 2009; Vincke ve van Heeringen, 2004). Diğer yandan araştırma bulgularından farklı bulgulara da rastlamak mümkündür (Giebel ve diğerleri, 2021). Bu bulgu sosyal desteğin doğasında mental durumun yeri hakkında bilgi verebilir. Mental iyi oluş kişinin potansiyelini ortaya koymasıyla ilgili bir durum (WHO, 2014) olduğu kadar sosyal destek algısı ise kişinin öznel ve psikolojik iyi oluşuyla yakından ilişkilidir (Mensah, 2021). Sosyal destek ile mental iyi oluş ilişkili olduğu bulgusu kişinin sosyal desteği algılaması için kişide mental iyi oluş düzeyinin yüksek olmasını destekliyor görünmektedir (Beeble ve diğerleri, 2009).

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç da şiddet görmüş kadınlarda algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasında pozitif yönlü ilişkili olduğunu göstermesidir. Bu sonuç, kadınların algıladıkları sosyal desteğin yüksek olması, travmatik olayların üstesinden gelme ve bu durumdan olumlu kişisel gelişim sağlamaları yönünden başarılı olduklarını göstermektedir. Alan yazında sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişki yönünden benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Xue ve Xu, 2022). Bu sonuç şiddet görmüş kadınlarda sosyal destek algısının travma sonrası iyileşme sürecinde anahtar rollerden olduğunu göstermektedir (Prati ve Pietrantonio, 2009). Şiddet gören kadınlar sosyal desteği travma sonrası büyüme süreçlerinde iyileştirici yol olarak kullanmakta olduğu ve sosyal desteğin rolünün belirginliği ifade edilmektedir (Kheirallah K.A. ve diğerleri, 2022). Araştırma sonuçlarından farklı sonuçlara da rastlamak mümkündür (Kroemke, Bargiel-Matusiewicz ve Kalamarz, 2017). Bu sonuç; travma sonrası büyüme sürecinde kişide sosyal desteğin koruyucu bir mekanizma olduğu kadar, sosyal desteği algılamının kişideki iyileşme süreciyle de ilişkili olduğunu göstermektedir (Momennasab, Nouzari ve Najafi, 2021).

Araştırmadaki bir başka sonuç ise şiddet görmüş kadınlarda mental iyi oluş ile travma sonrası büyüme arasında yüksek düzeyde, anlamlı ilişkinin varlığıdır. Bu sonucun önemli vurgusu mental iyi oluş seviyesi yüksek olan kadınların, daha yüksek travma sonrası büyüme gösterme eğiliminde olduğunu göstermesidir. Alan yazında mental iyi oluş ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişki yönünden benzerlik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Hill ve Watkins, 2017). Mental iyi oluş kişide kendiliğinden farkında olunması ve bu iyi oluşu sürdürmeyi ifade etmesi bakımından travma sonrası büyüme ile yakın ilişkilidir (Hill ve Watkins, 2017; Long ve diğerleri, 2020).

Araştırmanın dikkat çeken diğer bir önemli sonuç ise mental iyi oluşun, algılanan sosyal destek ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü oynamasıdır. Alan yazında bu kavramların ayrı ayrı ilişkilendirildiği görülmüştür (Hill ve Watkins, 2017; Xavier ve Wesley, 2018); fakat üç kavramı aynı anda ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun sebebi bu çalışmada kullanılan kavramların tamamının pozitif kavramlar olmasıyla ilgili olabilir. Çünkü alan yazında pozitif psikoloji kavramlarının kullanımı görece yenidir (Murray, 2003). Bu kısmi aracılık rolü ise travma sonrası büyüme ilgili şu yoruma müsaade etmektedir; travma sonrası büyüme süreci dışsal etkiler kadar bireyin öznel durumu ile de ilgilidir. Hayatını anlamlandırmaya başlaması ile kişi çevresiyle olumlu ilişkiler kurmakta ve bu duruma sosyal destek algısı eşlik ederse travma sonrası büyüme olumlu yönde anlamlı katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın son önemli sonucu da kadın konukevinde kalan ve kalmayan kadınların araştırmada kullanılan değişkenlerin ortalamaları arasındaki farklar incelendiğinde; sadece algılanan sosyal destek boyutunda anlamlı farklar elde edilmesidir. Kadın konukevinde kalmayan şiddet görmüş kadınların algıladıkları sosyal desteğin, kadın konukevinde kalan kadınlara göre daha yüksek olduğunu gösteren bu bulgu, alan yazındaki diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Al-Modallal, 2012). Bu durum, kadın konukevinde kalan kadınların sosyal destek algıları, kadın konukevinde kalmayanlara göre daha düşük olması; şiddet gören kadınların konukevinde kalmalarının genellikle son çare olarak gördükleri anlamına işaret edebilir. Ayrıca şiddet görmüş kadınların kalacak bir yer bulamadıkları anlamına da gelebilir. Yine bu sonuca göre şiddet görmüş kadınların en temel ihtiyaçlarından birinin sosyal destek kaynakları olduğu söylenebilir (Tedeschi ve Calhoun, 1998).

Bu çalışmanın sonuçlarının yöntem ve araştırma deseni açısından bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle veriler, küçük bir örneklemden toplanmıştır. Dolayısıyla örneklem Türkiye genelini temsil etmemektedir (N:132). Araştırmanın ikinci sınırlılığı ise bu çalışmada anket yöntemi uygulanmasıdır. Bu araştırmanın yöntemi neden sonuç ilişkisi veremediği için, konu hakkında daha ayrıntılı ve detay bilgilere ulaşılamamaktadır. Karma araştırma desenleri şiddet görmüş kadınlarda travma sonrası büyüme aracılık edecek konular hakkında daha detaylı ve derin bilgilere erişebilmek için daha kapsamlı olacaktır.

Bu çalışmada, algılanan sosyal destek, mental iyi oluş ve travma sonrası büyüme kavramları detaylı ve kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bahsi geçen üç kavramın aynı anda ele alınması, bu çalışmanın güçlü yanlarından birisidir. Travma sonrası büyüme ile ilişkili, pozitif psikolojinin diğer kavramlarından umut, iyimserlik gibi kavramlarda da ele alınması alana katkısı bakımından faydalı olacaktır.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Araştırmanın uygulanması için Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu onayı alınmıştır (31.05.2019 tarih ve 36 Karar) Ardından da Etik Kurul Onayına istinaden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 26.09.2019 tarih ve 008 sayılı Bakanlık Olur'u izinleri alınmıştır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkıları

AÖ verileri toplamış, makalenin ana gövde, yöntem, tartışma ve kaynakça hazırlamıştır. İK, Veri giriş yapmış, verilerin analizini ve giriş kısmını yazmıştır. JE makalenin analizlerinin doğruluğunun kontrolü ve APA düzeninde görev almıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

- Al-Modallal, H. (2012). Patterns of Coping with Partner Violence: Experiences of Refugee Women in Jordan. *Public Health Nursing, 29*(5), 403–411. <https://doi.org/10.1111/j.1525-1446.2012.01018.x>
- Anderson, K. M., Renner, L. M., ve Danis, F. S. (2012). Recovery: Resilience and growth in the aftermath of domestic violence. *Violence Against Women, 18*(11), 1279-1299. <https://doi.org/10.1177/1077801212470543>
- Avşar, Ş. (2021). *Pandemi Döneminde Eşleri Tarafından Ev İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Olgu – Kontrol Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi.

- Beeble, M. L., Bybee, D., Sullivan, C. M., ve Adams, A. E. (2009). Main, mediating, and moderating effects of social support on the well-being of survivors of intimate partner violence across 2 years. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 77*(4), 718–729. <https://doi.org/10.1037/a0016140>
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Calhoun, L. G. ve Tedeschi, R. G. (1998). *Posttraumatic growth: Future directions*. In R. G. Tedeschi, C. L. Park ve L. G. Calhoun (Ed.). Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist, 59*(8), 676.

- Czuba B. (2021). Social support for veterans. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*, 53;1(199): 5-20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5604/01.3001.0014.8106>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102
- Fuller-Iglesias, H. R., Webster, N. J., ve Antonucci, T. C. (2015). The complex nature of family support across the life span: Implications for psychological well-being. *Developmental Psychology*, 51(3), 277-288. <https://doi.org/10.1037/a0038665>
- Garland, S. N., Carlson, L. E., Cook, S., Lansdell, L., ve Specia, M. (2007). A non-randomized comparison of mindfulness-based stress reduction and healing arts programs for facilitating post-traumatic growth and spirituality in cancer outpatients. *Supportive Care in Cancer*, 15(8), 949-961. <https://doi.org/10.1007/s00520-007-0280-5>
- Giebel, C., Pulford, D., Cooper, C., Lord, K., Shenton, J., Cannon, J., Shaw, L., Tetlow, H., Lambert, S., Callaghan, S., Whittington, R., Rogers, C., Komuravelli, A., Rajagopal, M., Eley, R., Downs, M., Reilly, S., Ward, K., Gaughan, A., Gabbay, M. (2021). COVID-19-related social support service closures and mental well-being in older adults and those affected by dementia: A UK longitudinal survey. *BMJ Open*, 11(1), e045889. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-045889>
- Hayes, A. F. (2018). Using SPSS: A little syntax guide. Unpublished Manuscript. Available online: https://haskayne.ucalgary.ca/sites/default/files/CCRAM/CCRAM_TR_022_01.pdf (accessed on 20 October 2022).
- Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O. ve Budak, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), Eylül-Aralık, s:51-70
- Hill, E., ve Watkins, K. (2017). Women with Ovarian Cancer: Examining the Role of Social Support and Rumination in Posttraumatic Growth, Psychological Distress, and Psychological Well-being. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 24(1), 47-58. <https://doi.org/10.1007/s10880-016-9482-7>
- Hupcey, J. E. (1998). Social support: Assessing conceptual coherence. *Qualitative Health Research*, 8(3), 304-318. <https://doi.org/10.1177/104973239800800302>
- Jones, L., Hughes, M., ve Unterstaller, U. (2001). Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence: A review of the research. *Trauma, Violence, ve Abuse*, 2(2), 99-119. <https://doi.org/10.1177/1524838001002002001>
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2021). *İhtisaslaşmış Kadın Konukevi Nedir?*. S:07, Haziran-Temmuz. <https://www.aile.gov.tr/media/84991/ksgm-bulten-7-sayi.pdf> adresinden 12.11.2023 tarihinde alınmıştır.
- Kaziasty, K. (2005). Social support and traumatic stres. *The National Center for Post Traumatic Stress Disorder Research Quarterly*, 16(2), 1-8.
- Keldal, G. (2015). Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness ve Well-Being*, 3(1), 103-115.
- Kheirallah KA, Al-Zureikat SH, Al-Mistarehi AH, Alsulaiman JW, AlQudah M, Khassawneh AH, Loretto L, Bellizzi S, Mzayek F, Elbarazi I, ve Serlin IA. (2022). The Association of Conflict-Related Trauma with Markers of Mental Health Among Syrian Refugee Women: The Role of Social Support and Post-Traumatic Growth. *International Journal of Women's Health*, ume 14, 1251-1266.
- Krantz, G., ve Garcia-Moreno, C. (2005). Violence against women. *Journal of Epidemiology ve Community Health*, 59(10), 818-821. <http://dx.doi.org/10.1136/jech.2004.022756>
- Kroemke, A., Bargiel-Matusiewicz, K., ve Kalamarz, M. (2017). Mixed Psychological Changes Following Mastectomy: Unique Predictors and Heterogeneity of Post-traumatic Growth and Post-traumatic Depreciation. *Frontiers in Psychology*, 8, 1245. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01245>
- Linley, P. A. ve Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: A review. *Journal of Traumatic Stress* 17(1), 11-21. <https://doi.org/10.1023/B:JOTS.0000014671.27856.7e>
- Linley, P. A., Joseph, S., Harrington, S. ve Wood, A. M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future, *The Journal of Positive Psychology: Dedicated to furthering research and promoting good practice*, 1:1, 3-16
- Long, L. J., Bistricky, S. L., Phillips, C. A., D'souza, J. M., Richardson, A. L., Lai, B. S., Short, M., ve Gallagher, M. W. (2020). The Potential Unique Impacts Of Hope and Resilience On Mental Health And Well-Being in The Wake Of Hurricane Harvey. *Journal Of Traumatic Stress*, 33(6), 962-972. <https://doi.org/10.1002/Jts.22555>
- Lykins, E. L., Segerstrom, S. C., Averill, A. J., Evans, D. R., ve Kemeny, M. E. (2007). Goal shifts following reminders of mortality: Reconciling posttraumatic growth and terror management theory. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(8), 1088-1099. <https://doi.org/10.1177/0146167207303015>
- McCloskey, L. A., Treviso, M., Scionti, T., ve Dal Pozzo, G. (2002). A comparative study of battered women and their children in Italy and the United States. *Journal of Family Violence*, 17(1), 53-74. <https://doi.org/10.1023/A:1013609023141>
- Mensah, A. (2021). Job Stress and Mental Well-Being among Working Men and Women in Europe: The Mediating Role of Social Support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2494. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052494>
- Momennasab, M., Nouzari, R. ve Najafi, S. S. (2021). Post-Traumatic Growth among Patients with Gastrointestinal Cancer and Its Association with Social Support and Hope. *Yafte*. 23(2):46-58.
- Murray, B. (2003). A primer on teaching positive psychology. *APA Monitor on Psychology*, 34, 52-53.
- Prati, G., ve Pietrantonio, L. (2009). Optimism, social support, and coping strategies as factors contributing to posttraumatic growth: A meta-analysis. *Journal of Loss and Trauma*, 14(5), 364-388. <https://doi.org/10.1080/15325020902724271>
- Ryan, R. M., ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryff, C. D., ve Singer, B. H. (2006). Best news yet on the six-factor model of well-being. *Social Science Research*, 35(4), 1103-1119. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2006.01.002>
- Ryff, C. D., ve Singer, B. H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 13-39. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9019-0>
- Seligman, M. E. P., ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5>
- Shorter-Gooden, K. (2004). Multiple Resistance Strategies: How African American Women Cope With Racism and Sexism. *Journal of Black Psychology*, Vol. 3, No:3, August. DOI: 10.1177/0095798404266050

- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2019). *Using multivariate statistics* (Seventh edition).
- Pearson.Tedeschi RG, Park CL, Calhoun LG. (1998). Posttraumatic Growth: Positive Changes in the Aftermath of Crisis. London, LEA, Inc;
- Tedeschi, R. G., ve Kilmer, R. P. (2005). Assessing Strengths, Resilience, and Growth to Guide Clinical Interventions. *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(3), 230–237. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.3.230>
- Tjaden, P., ve Thoennes, N. (2000). Prevalence and consequences of male-to-female and female-to-male intimate partner violence as measured by the National Violence Against Women Survey. *Violence Against Women*, 6(2), 142-161. <https://doi.org/10.1177/10778010022181769>
- Woods, S. J. (2005). Intimate partner violence and post-traumatic stress disorder symptoms in women: What we know and need to know. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(4), 394-402. <https://doi.org/10.1177/0886260504267882>
- World Health Organization (2014). *Mental health: a state of well-being*. https://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ (accessed October 15, 2021).
- World Health Organization (2024). Violence Against Women; Scope of the Problem. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (Accessed April, 2024).
- Vincke, J., ve van Heeringen, K. (2004). Summer Holiday Camps for Gay and Lesbian Young Adults: An Evaluation of Their Impact on Social Support and Mental Well-Being. *Journal of Homosexuality*, 47(2), 33–46. https://doi.org/10.1300/J082v47n02_02
- Xavier, N., ve Wesley J., R. (2018). Mediating effect of online social support on the relationship between stress and mental well-being. *Mental Health and Social Inclusion*, 22(4), 178–186. <https://doi.org/10.1108/MHSl-07-2018-0022>
- Xue, S., ve Xu, W. (2022). Perceived social support and post-traumatic growth 12 years after the Wenchuan earthquake: A moderated mediation of belief in a just world and gender. *Current Psychology*. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03843-z>
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 81-87.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Relationships Among Prolonged Grief, Post-Cancer Growth, and Self-Compassion in Patients with Lung Cancer

Akciğer Kanseri Hastalarında Uzun Süreli Yas, Kanser Sonrası Gelişme ve Öz-Şefkat Arasındaki İlişki

Esra Savaş¹, Gülşen Filazioğlu Çokluk², Senar Güneç³

Abstract:

This study investigated the relationships among self-compassion, prolonged grief, and post-cancer growth in patients with lung cancer. With a quantitative and cross-sectional research model, 100 patients with lung cancer from the Medical Oncology Clinic of Yedikule Hospital were evaluated. Data were collected using sociodemographic and medical forms, the Prolonged Grief Disorder Scale, the Cancer Empowerment Scale, and the Self-Compassion Scale. The results showed that there were significant negative correlations between prolonged grief and cancer empowerment and self-compassion. In contrast, self-compassion showed significant positive correlations with cancer empowerment and its dimensions of personal power and social support. These findings suggest that high self-compassion is associated with reduced prolonged grief and increased empowerment, highlighting its importance in the psychological well-being and adjustment of lung cancer patients. This study emphasizes the need for psychological interventions that promote self-compassion to improve quality of life and treatment adherence in this patient population.

Keywords: Prolonged grief, post-cancer growth, self-compassion, lung cancer, psycho-oncology.

¹Dr, Yeditepe University, Faculty of Arts and Science, Psychology, Istanbul, Türkiye, E-mail: dresrasavas@gmail.com ORCID: 0000-0002-8178-6804

²Dr, Toros University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Mersin, Turkey, E-mail: gulsenfilazoglu@gmail.com ORCID: 0000-0002-7431-282X

³Dr, Yedikule Chest Diseases and Thoracic Surgery Training and Research Hospital, Oncology, İstanbul, Turkey, E-mail: senargunenc@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8585-9524

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Esra Savaş, Yeditepe University, Istanbul, Turkey; Email: dresrasavas@gmail.com; ORCID: 0000-0002-8178-6804

Date of Received/Geliş Tarihi: 06.08.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 30.09.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 14.11.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Savaş E., Çokluk, G.F. & Güneç, S. (2024). Relationships Among Prolonged Grief, Post-Cancer Growth, and Self-Compassion in Patients with Lung Cancer, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4): 331-338

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu çalışmada akciğer kanseri hastalarında öz-şefkat, uzun süreli yas ve kanser sonrası gelişme arasındaki ilişki araştırılmıştır. Nicel ve kesitsel bir araştırma modeli kullanılarak, Yedikule Hastanesi Tıbbi Onkoloji Kliniği'nden 100 akciğer kanseri hastası değerlendirilmiştir. Veriler sosyo-demografik form, Uzamış Yas Ölçeği, Kanser Güçlendirme Ölçeği ve Öz-Şefkat Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Sonuçlar, uzamış yas ile kanser güçlendirme ve öz-şefkat arasında anlamlı negatif korelasyonlar olduğunu göstermiştir. Buna karşılık, öz-şefkat kanser güçlendirme ve onun alt boyutları olan kişisel güç ve sosyal destek ile anlamlı pozitif korelasyonlar göstermiştir. Bu bulgular, yüksek öz-şefkatin uzun süreli yasin azalması ve güçlendirmenin artmasıyla ilişkili olduğunu ortaya koymakta ve akciğer kanseri hastalarının psikolojik esenliği ve uyumundaki önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, bu hasta popülasyonunda yaşam kalitesini ve tedaviye uyumu iyileştirmek için öz-şefkati teşvik eden psikolojik müdahalelere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzamış yas, kanser sonrası gelişme, öz-şefkat, akciğer kanseri, psiko-onkoloji.

Introduction

According to 2022 data from the World Health Organization, there were 240,013 new cancer diagnoses in Turkey, including 33,039 cases of lung cancer. In 2020, lung cancer was responsible for 18% of all cancer-related deaths while it accounted for 11.4% of all newly diagnosed cases according to data from the Global Cancer Observatory (Shobaki & Butani, 2022; Raksasri et al., 2023). Lung cancer patients often experience significant psychiatric and psychological challenges, including anxiety, depression, and prolonged grief, which are exacerbated by the stigma associated with smoking and the fear of mortality (Williamson et al., 2022). Research highlights that depression and anxiety are widespread among lung cancer patients, primarily due to the physical impact of the illness, treatment-related side effects, and significant disruptions to their everyday lives (Garcia et al., 2021). Prolonged grief, particularly following a difficult diagnosis or prognosis, can lead to chronic emotional distress, negatively affecting patients' ability to cope with treatment (Golden, 2013). These psychological problems not only diminish the quality of life but can also interfere with treatment adherence and overall prognosis (Kroenke et al., 2013). Given these psychological challenges, social support is a crucial factor in helping patients manage stress and navigate the emotional burden of the disease.

Social support, providing both emotional and practical aid during treatment, is considered one of the most effective means to help patients cope with stress and facilitate recovery (Pasek et al., 2021). Patients with strong social support systems are less likely to experience feelings of hopelessness and loneliness, common in those struggling with cancer (Pehlivan et al., 2012). The presence of family and friends can help patients find positive meaning in their experiences and foster psychological resilience, enhancing their ability to adapt to the physical and emotional burdens of lung cancer (Schroevers et al., 2010; Frambes et al., 2018). Research further indicates that cancer patients greatly value friendship and empathy, emphasizing the significance of creating supportive relationships to enhance mental well-being and overall quality of life (Korotkin et al., 2019; Luszczynska et al., 2013). Enhancing social support through interventions can significantly boost well-being, making it a key focus alongside psychological resilience and self-compassion (Corovic et al., 2023). Robust social support is also essential in alleviating the symptoms of prolonged grief disorder in lung cancer patients, as it can help reduce feelings of isolation and

despair while encouraging emotional recovery and strengthening psychological resilience during and after treatment (Pease et al., 2015). However, in addition to the vital role of social support in managing stress and grief, internal psychological factors such as resilience and self-compassion are also crucial in aiding emotional recovery and facilitating post-cancer growth.

Prolonged grief syndrome is characterized by a persistent and intense grieving process that can severely impact both psychological and physical health. The literature indicates that prolonged grief may contribute to the development of chronic illnesses, including lung cancer, due to the prolonged stress associated with grief (O'Connor, 2019). This stress can weaken the immune system and promote inflammatory responses, creating an environment conducive to cancer progression (Schuler et al., 2014; Lichtenthal et al., 2015). Moreover, individuals experiencing prolonged grief syndrome are at a higher risk of developing psychological problems including anxiety and depression, which can contribute to harmful behaviors such as smoking, thereby increasing the likelihood of lung cancer (Williamson et al., 2022; Stroebe et al., 2007).

The capacity for psychological resilience, which involves adapting to stress and hardship, is crucial for lung cancer patients in handling the emotional and physical difficulties associated with their illness. High resilience allows patients to cope with intense emotions like grief and sorrow, reducing their psychological burden. It also supports post-cancer growth, enabling patients to adjust to new realities and find personal meaning in their experiences (Matzka et al., 2016; Ye et al., 2017). Self-compassion further strengthens resilience by encouraging kindness toward oneself and alleviating feelings of guilt or stigma, particularly in lung cancer patients who may feel regret about smoking (Williamson et al., 2022). Resilience and self-compassion not only help patients cope with grief but also serve as key contributors to post-cancer growth.

Post-cancer growth, defined as the personal development and meaning found in overcoming a cancer diagnosis, is a key aspect of recovery. Psychological resilience and self-compassion play central roles in supporting this growth by helping patients adapt to changes in their lives and find strength in the course of their cancer experiences (Matzka et al., 2016; Ye et al., 2017). Together, resilience and self-compassion help patients navigate prolonged grief,

facilitating both emotional recovery and post-cancer growth (Garcia et al., 2021).

Self-compassion is a crucial psychological resource for lung cancer patients, helping them manage the physical and emotional challenges of the disease, including guilt and stigma. Research shows that high self-compassion reduces anxiety, depression, and self-blame while fostering resilience and psychological flexibility, reducing stigma, and improving adaptation to treatment, making it a key target for psycho-oncological care (Williamson et al., 2022; Roberts et al., 2009; Garcia et al., 2021).

The present study is important because it addresses the critical interaction among prolonged grief, post-cancer growth, and self-compassion in lung cancer patients, a population that faces unique psychological challenges, including stigma and high mortality rates (Williamson et al., 2022). Although previous studies examined these factors separately, there is a noticeable gap in the literature in terms of understanding how they interact to affect long-term emotional recovery and well-being in lung cancer patients (Matzka et al., 2016; Ye et al., 2017). This study addresses that gap by investigating the role of self-compassion in reducing the harmful effects of prolonged grief and promoting post-cancer growth, offering important insights for the development of targeted psychological interventions (Garcia et al., 2021). By examining how self-compassion interacts with prolonged grief and post-cancer growth, this study provides guidance for the development of targeted psychological interventions that can improve

the quality of life of lung cancer patients. To explore this interaction, the following hypotheses are investigated:

H1: There is a negative correlation between self-compassion level and prolonged grief disorder in patients with lung cancer.

H2: There is a positive correlation between self-compassion level and post-cancer growth in patients with lung cancer.

Methods

The research presented here was approved by the Yeditepe University Research Ethics Committee (decision number E.50532705-050.06-400). All participants provided informed consent prior to their involvement in the study. The research was carried out in compliance with the principles outlined in the Declaration of Helsinki.

A quantitative, cross-sectional, and correlational survey model was employed to investigate the relationships among prolonged grief, post-cancer growth, and self-compassion in patients with lung cancer. Correlational research models help researchers understand interactions between different variables by identifying all observable relationships (Creswell, 2014).

The participants included 100 lung cancer patients from the Yedikule Hospital Medical Oncology Clinic. Participants' ages ranged between 35 and 78 years with an average age of 62.08 years (SD = 8.48). An overview of the patients' sociodemographic and medical data is provided in Table 1.

Table 1. *Participants' sociodemographic and medical information*

N= 100			
Variables		F	%
Gender	Female	21	21.00
	Male	79	79.00
Marital Status	Married	74	74.00
	Single	13	13.00
	Divorced/Widowed	13	13.00
Education Level	Elementary school/Illiterate	655	88.50
	Middle school	53	7.20
	High school and above	32	4.30
Parental Status	Yes	696	5.90
	No	44	94.10
Cancer Stage	Stage 1	14	14.00
	Stag 2	7	7.00
	Stage 3	23	23.00
	Stage 4	10	10.00
	Unknown	46	46.00
Lung Cancer Type	Small cell	19	19.00
	Non-small cell	13	13.00
	Other	68	68.00
Time Since Diagnosis	1 year	65	65.00
	1-3 years	26	26.00
	More than 3 years	8	8.00

Treatment Received	Chemotherapy	19	19.00
	Radiotherapy	6	6.00
	Radiotherapy and chemotherapy	44	44.00
	Chemotherapy and surgical procedures	8	8.00
	Radiotherapy and surgery	1	1.00
	Chemotherapy, radiotherapy, and surgery	16	16.00
	Other	3	3.00
Reason for the Medical Appointment Leading to Diagnosis	Coincidence	19	19.00
	Cough	57	57.00
	COVID-19	1	1.00
	Pain	10	10.00
	Bleeding	10	10.00
Smoking Status	Never smoked	6	6.00
	Ex-smoker	73	73.00
	Currently smoking but less than before	5	5.00
	Currently smoking the same as before	16	16.00

Data Collection Tools

The following tools were used in this study to collect data from the participants: a sociodemographic and medical information form, the Prolonged Grief Disorder Scale, the Cancer Empowerment Scale, and the Self-Compassion Scale.

The Prolonged Grief Disorder Scale, developed by Prigerson et al. (1995) to assess grief symptoms, was initially called the Inventory of Complicated Grief (Prigerson et al., 1995; Prigerson & Jacobs, 2001). With the inclusion of prolonged grief disorder in the proposed ICD-11 classification (Thornicroft & Patel, 2014), the scale was renamed as the Prolonged Grief Disorder Scale. It consists of 12 items scored on a 4-point Likert-type scale (for items 1-4: 1 = never, 5 = several times a day; for items 5-12: 1 = never, 5 = very often). Higher scores indicate more severe grief symptoms. The internal consistency of the scale, as reflected by Cronbach's alpha, was found to be .86 (Jacobsen et al., 2010). In the present study, it was .84.

The Cancer Empowerment Scale, created by van den Berg et al. (2013), measures how empowered cancer patients feel in managing their illness. The Turkish adaptation of the scale, including reliability and validity assessments, was conducted by Karabulutlu et al. (2021). This scale, using a 5-point Likert-type format, is divided into four dimensions: Personal Strength (19 items), Social Support (9 items), Health Services (6 items), and Community

Support (6 items). Higher scores from both the overall scale and its subscales indicate stronger feelings of empowerment in dealing with cancer. In this study, the Cronbach alpha value for the total scale was calculated to be .88.

The Self-Compassion Scale consists of 26 items within 6 subscales. Participants are asked to indicate how often they behave in the manner described using a 5-point Likert-type scale ranging from "almost never" (1 point) to "almost always" (5 points). Initially developed by Neff (2003), the scale's Turkish adaptation and validation were performed by Deniz et al. (2008). The Turkish version of the scale has a unidimensional structure and two items with item-total correlations below .30 were excluded, resulting in a 24-item version. The internal consistency was reported as .89 with test-retest reliability of .83. In the present study, the Cronbach alpha value for the total scale score was found to be .82.

Data Analysis

The data collected in this study were analyzed using IBM SPSS Statistics 25.0. Prior to the analysis, the data were checked for outliers and the assumption of normality. No outliers were detected in the dataset. To check the assumption of normality, skewness and kurtosis were examined. The skewness and kurtosis values, along with other descriptive statistical information for the measurement instruments, are presented in Table 2.

Table 2. Descriptive Statistics

Scale	Mean (\bar{X})	Standard Deviation (SD)	Min	Max	Skewness	Kurtosis
Prolonged Grief	27.40	10.18	12.00	60.00	.846	.568
Cancer Empowerment (Total)	166.47	16.93	123.00	200.00	-.236	-.486
Personal Strength	79.14	9.29	53.00	95.00	-.606	.248
Social Support	38.51	4.31	31.00	45.00	.042	-1.34
Health Services	25.62	3.16	16.00	30.00	-.633	.297
Self-Compassion	23.20	3.66	12.00	30.00	-.183	-.066

Byrne (2010) suggests that skewness values ranging from -2 to +2 and kurtosis values between -7 and +7 indicate normal distribution. The skewness and kurtosis values observed in this study fell within those ranges, confirming that the assumption of normality was met. Given the normality assumption, parametric tests were employed, including Pearson correlation analysis and multiple regression analysis.

Before conducting the multiple regression analysis, multicollinearity was assessed using tolerance and variance inflation factor (VIF) values. The VIF values for the independent variables were found to be below 10 and the tolerance values exceeded 0.10, indicating no problems of multicollinearity. Therefore, we concluded that the multiple regression analysis did not have multicollinearity problems (Sipahutar et al., 2021).

Results

Pearson correlation analysis was carried out to explore the relationships between the variables of interest (Table 3). The findings revealed significant negative correlations

between prolonged grief and the overall score for cancer empowerment ($r = -.32, p < .01$), the dimension of personal strength ($r = -.39, p < .01$) and the dimension of self-compassion ($r = -.39, p < .01$) in individuals diagnosed with lung cancer. However, no significant correlations were identified between prolonged grief and the dimensions of social support, health, and community support.

Positive and significant correlations were observed between self-compassion and the overall score for cancer empowerment ($r = .38, p < .01$), the dimension of personal strength ($r = .43, p < .01$), and the dimension of social support ($r = .32, p < .01$). No significant correlations were found between self-compassion and health services or community support ($p > .05$). Upon examining the relationships between the total score for cancer empowerment and the dimensions of cancer empowerment, positive and significant correlations were found between the total score and the dimensions of personal strength ($r = .92, p < .01$), social support ($r = .85, p < .01$), health services ($r = .66, p < .01$), and community support ($r = .66, p < .01$).

Table 3. Correlation Analysis Findings

	1	2	3	4	5	6	7
r	1						
1. Prolonged Grief	r	-.323**	1				
2. Cancer Empowerment (Total)	r	-.396**	.926**	1			
3. Personal Strength	r	-.192	.851**	.716**	1		
4. Social Support	r	-.125	.664**	.454**	.531**	1	
5. Health Services	r	-.155	.699**	.509**	.480**	.430**	1
6. Community Support	r	-.399**	.385**	.439**	.323**	.151	.154

Note: ** $p < .01$.

Multiple regression analysis was also performed in this study using the enter method to determine the factors that predict empowerment levels in individuals diagnosed with lung cancer (Table 4). The analysis yielded a statistically significant result, indicating that all considered independent variables collectively explained 18% of the variance in cancer empowerment levels ($F(2, 96) = 10.753, R^2 = .18, p < .001$). Upon reviewing the regression coefficients, it was found that self-compassion ($t = 3.02, p$

$= .003$) positively predicted cancer empowerment, while prolonged grief ($t = -2.02, p = .046$) was a significant negative predictor. These findings demonstrate that both of those independent variables have an influence on empowerment levels. Based on the standardized beta coefficients, the predictive power of the variables were determined as $\beta = .304$ for self-compassion and $\beta = -.203$ for prolonged grief.

Table 4. Multiple Regression Analysis Findings

Variable	B	Standard Error	β	t	p
Self-Compassion	.337	.111	.304	3.022	.003
Prolonged Grief	-.336	.166	-.203	-2.021	.046

Note: Dependent variable: Cancer empowerment level ($F(2, 96) = 10.753, R^2 = .18, p < .001$).

Discussion

This study examined the relationships among prolonged grief, self-compassion, and post-cancer growth in lung cancer patients, highlighting the complex interplay of these psychological factors in the context of cancer-related emotional challenges. The findings provide valuable insights into how self-compassion and prolonged grief

impact emotional recovery and empowerment and how these factors align with previous results in the literature.

The first hypothesis (H1) of a negative relationship between self-compassion and prolonged grief was strongly supported by the results. Patients with higher levels of self-compassion exhibited significantly lower

levels of prolonged grief, consistent with previous research highlighting the role of self-compassion in alleviating emotional distress. Previous studies by Schellekens et al. (2017) and Garcia et al. (2021) showed that self-compassion helps to reduce self-blame and emotional suffering, enabling individuals to cope with grief in a healthier way. This is especially important for lung cancer patients, who often experience stigma and guilt, particularly those with a history of smoking (Williamson et al., 2022). By fostering self-kindness and acceptance, self-compassion serves as a protective factor, reducing the emotional toll of grief and enabling patients to process their experiences more effectively.

In contrast, patients with low self-compassion levels were found to experience more intense and prolonged grief, supporting prior research linking low self-compassion to higher levels of emotional exhaustion and negative psychological outcomes (O'Connor, 2019). However, not all studies fully align with this finding. For example, some researchers suggest that the relationship between self-compassion and grief is mediated by additional factors such as social support and coping strategies; thus, other variables may influence how individuals process grief (Golden, 2013). This discrepancy between studies highlights the need for further investigation into how these factors interact in different populations of patients with cancer.

The second hypothesis (H2) of a positive correlation between self-compassion and post-cancer growth was also supported. Patients with higher levels of self-compassion reported higher levels of post-cancer growth, indicating that self-compassion promotes resilience and personal development following a cancer diagnosis. This aligns with Tedeschi and Calhoun's (2004) theory of post-traumatic growth, which posits that individuals may experience significant psychological growth after trauma, especially in the presence of adaptive coping mechanisms like self-compassion. Additionally, Zou et al. (2018) found that patients who practiced self-compassion were more likely to find personal meaning in their cancer experiences, leading to better emotional recovery and psychological growth. However, some studies, such as that by Frambes et al. (2018), suggest that post-cancer growth may be influenced by factors beyond self-compassion, including individual personality traits and external support systems. This highlights the need for a more nuanced understanding of the role that self-compassion plays in facilitating growth, particularly in the context of cancer.

The present study identified a significant negative relationship between prolonged grief and cancer empowerment, highlighting the detrimental psychological effects of unresolved grief. Patients experiencing higher levels of prolonged grief reported lower feelings of empowerment, indicating that unresolved grief weakened their sense of control and engagement in managing their illness. This finding aligns with previous research linking prolonged grief to emotional withdrawal and reduced participation in self-care and treatment decisions (O'Connor, 2019). For lung cancer patients, and particularly those dealing with challenging prognoses or complex treatment plans, the inability to adequately process grief can severely impair their psychological resilience and overall quality of life (Golden, 2013).

On the other hand, self-compassion showed a positive correlation with cancer empowerment, especially regarding personal strength and resilience. Patients with higher self-compassion levels reported feeling more in control of their illness and more capable of managing the challenges of treatment. This aligns with the findings reported by Matzka et al. (2016), who demonstrated that self-compassion fosters a sense of agency and empowerment, allowing patients to actively participate in their own care. This empowerment is also closely linked to post-cancer growth, as patients who feel empowered are more likely to experience personal development and emotional recovery after a cancer diagnosis (Ye et al., 2017).

There are some discrepancies in the literature concerning the link between self-compassion and empowerment. While numerous studies have highlighted the positive role of self-compassion in enhancing empowerment, other research indicates that empowerment may also be influenced by external factors such as the availability of social support or the quality of the healthcare system (Frambes et al., 2018). This suggests that, although self-compassion is an essential component, it may not be the only factor determining empowerment in cancer patients.

The findings of this study have important clinical implications. The strong correlation between self-compassion and positive psychological outcomes suggests that interventions aimed at fostering self-compassion could be highly beneficial in enhancing the emotional well-being of lung cancer patients. Mindfulness-based interventions that encourage self-kindness and emotional regulation may help patients cope better with grief and emotional distress, leading to greater psychological resilience and post-cancer growth. Furthermore, addressing prolonged grief through targeted interventions is essential for preventing the negative psychological impact of unresolved grief. Therapy that focuses on helping patients process grief in a healthy way may help reduce their emotional exhaustion and improve their sense of empowerment. Finally, the positive relationship between self-compassion and cancer empowerment indicates that fostering self-compassion could lead to better treatment adherence, greater emotional engagement, and overall improved quality of life for lung cancer patients.

These findings contribute significantly to the existing body of research by filling several important gaps in the literature. First, while previous studies have demonstrated the general benefits of self-compassion in reducing emotional distress, this study provides specific evidence of how self-compassion alleviates prolonged grief in lung cancer patients, a population uniquely affected by stigma and guilt. Second, this study extends our understanding of how self-compassion fosters post-cancer growth, revealing that patients with higher self-compassion are more likely to experience personal development and emotional recovery after their cancer diagnosis. Additionally, this study is one of the few to date to explore the negative impact of prolonged grief on cancer empowerment, demonstrating that unresolved grief can significantly reduce patients' sense of control and agency in their treatment. Finally, this study highlights the crucial role of self-compassion in promoting cancer empowerment, indicating that fostering self-compassion can empower patients to engage more actively in their care.

and enhance their overall psychological resilience. These contributions provide new insights into psychological mechanisms that can improve the quality of life and treatment outcomes of lung cancer patients.

Conclusion

This study investigated the relationships among prolonged grief, self-compassion, and post-cancer growth in lung cancer patients, providing valuable insights into how these psychological factors influence emotional well-being and resilience. The results demonstrated that higher levels of self-compassion were associated with lower levels of prolonged grief and greater cancer empowerment, emphasizing the role of self-compassion in enhancing emotional recovery. Additionally, the positive link between self-compassion and post-cancer growth highlights the importance of self-compassion in fostering personal development and psychological resilience following a cancer diagnosis.

Furthermore, this study revealed a negative relationship between prolonged grief and cancer empowerment, indicating that unresolved grief can diminish patients' sense of control and engagement during treatment processes. Overall, these findings enhance our understanding of the critical roles that self-compassion and prolonged grief play in the emotional and psychological outcomes of lung cancer patients, contributing to a more comprehensive view of their emotional recovery and personal growth.

Recommendations

Based on the findings of this study, several recommendations can be proposed for future research and clinical practice. First, since this study focused on adults diagnosed with lung cancer, future research should expand to include pediatric and adolescent populations to explore the psychological effects of cancer across age groups. Additionally, while this research used a quantitative approach, qualitative methods such as semi-structured interviews could provide deeper insights into the emotional and psychological impacts of cancer. Clinicians are encouraged to implement self-compassion-based psychotherapeutic interventions, as self-compassion was

found to enhance personal resilience and empowerment in cancer patients. Tailored interventions that address prolonged grief and foster self-compassion should be developed for cancer patients, as these factors play crucial roles in psychological well-being and treatment engagement.

Declarations

The authors thank all patients who participated in this study. We also thank all doctors from the Yedikule Hospital Medical Oncology Clinic in Turkey for referring patients to our program.

Funding: The study did not receive funding.

Conflicts of interest: The authors declare that they do not have any conflict of interest.

Ethics approval: The study was approved by the Research Ethics Committee of Yeditepe University (decision number E.50532705-050.06-400). Informed consent was obtained from all participants included in the study. The research was conducted in accordance with the Declaration of Helsinki.

Consent to participate: All patients provided written informed consent before participating in the research. Written informed consent for publication of the study data was obtained from the participants.

Consent for publication: Not applicable.

Availability of data and materials: The data on which the present results are based are available upon request from the corresponding author. The data are not publicly available due to privacy or ethical restrictions.

Author contributions: ES contributed to the writing, data collection, translation, editing, conceptualization, participation follow-up, review and editing, draft preparation, investigation, and visualization. GF contributed to the analysis, writing—review and editing, data curation, draft preparation, and data collection. SG contributed to the data collection, conceptualization, participation follow-up, writing—review and editing, and draft preparation. All authors read and approved the final version of the manuscript.

References

- Byrne, B. M., & Van de Vijver, F. J. (2010). Testing for measurement and structural equivalence in large-scale cross-cultural studies: Addressing the issue of nonequivalence. *International journal of testing, 10*(2), 107-132.
- Corovic, S., Vucic, V., Mihaljevic, O., Djordjevic, J., Colovic, S., Radovanovic, S., ... & Milovanovic, O. (2023). Social support score in patients with malignant diseases—with sociodemographic and medical characteristics. *Frontiers in Psychology, 14*, 1160020. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1160020>
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Deniz, M., Kesici, Ş., & Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability of the Turkish version of the Self-Compassion Scale. *Social Behavior and Personality: an international journal, 36*(9), 1151-1160.
- Frambes, D., Given, B., Lehto, R., Sikorskii, A., & Wyatt, G. (2018). Kanser hastalarının gayri resmi bakıcıları: Müdahalelerin bakım aktivitelerinin ve sonuçların incelenmesi. *Western Journal of Nursing Research, 40*, 1069–1097. <https://doi.org/10.1177/0193945917699364>
- Garcia, A. C. M., Junior, J. B. C. S., Sarto, K. K., da Silva, M. C. A., das Chagas Paiva, E. M., Nogueira, D. A., & Mills, J. (2021). Quality of life, self-compassion, and mindfulness in cancer patients undergoing chemotherapy: A cross-sectional study. *European Journal of Oncology Nursing, 51*, 101924. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2021.101924>
- Golden, J. (2013). Prolonged grief and its association with lung cancer risk. *Journal of Cancer Research, 78*(2), 315–323.
- Jacobsen, A., Prigerson, H., & Horowitz, M. (2010). Prolonged Grief Disorder: Course, Diagnosis, Assessment, and Treatment. *Psychiatric Times, 27*(4), 35-40.

- Karabulutlu, E., Karabulutlu, O., & Kahraman, N. (2021). Turkish adaptation and validation of the Cancer Empowerment Scale. *European Journal of Oncology Nursing*, 50, 101880.
- Korotkin, B. D., Hoerger, M., Voorhees, S., Allen, C. O., Robinson, W. R., & Duberstein, P. R. (2019). Kanser hastalarında sosyal destek: Hastalar bizden nasıl yardım etmemizi istiyor? *Journal of Psychosocial Oncology*, 37, 699–712. <https://doi.org/10.1080/07347332.2019.1580331>
- Kroenke, K., Theobald, D., Wu, J., Norton, K., Morrison, G., Carpenter, J., & Tu, W. (2013). The association of depression and anxiety with health-related quality of life in cancer patients with depression and/or pain. *Psycho-Oncology*, 22(3), 734–741. <https://doi.org/10.1002/pon.3051>
- Lichtenthal, W. G., Currier, J. M., Neimeyer, R. A., & Keesee, N. J. (2015). The role of psychological factors in cancer progression: Insights from prolonged grief. *Cancer Psychology*, 32(3), 253–265.
- Luszczynska, A., Pawlowska, I., Cieslak, R., Knoll, N., & Scholz, U. (2013). Social support and quality of life among lung cancer patients: A systematic review. *Psycho-Oncology*, 22, 2160–2168. <https://doi.org/10.1002/pon.3218>
- Matzka, M., Mayer, H., Köck-Hódi, S., Moses-Passini, C., Dubey, C., Jahn, P., & Schneeweiss, S. (2016). Relationship between resilience, psychological distress, and physical activity in cancer patients: A cross-sectional observational study. *Psycho-Oncology*, 25(4), 410–415. <https://doi.org/10.1002/pon.3936>
- Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223–250. <https://doi.org/10.1080/15298860309027>
- O'Connor, M. (2019). The impact of prolonged grief on cancer development. *Psycho-Oncology*, 28(7), 1451–1460.
- Pasek, M., Suchocka, L., & Gąsior, K. (2021). Model of social support for patients treated for cancer. *Cancers*, 13(19), 4786. <https://doi.org/10.3390/cancers13194786>
- Pease, E. A., Finlay, J. M., & Savundranayagam, M. Y. (2015). Social support and coping strategies among lung cancer patients: A review of the literature. *Journal of Psychosocial Oncology*, 33(1), 107–119.
- Pehlivan, S., Ovayolu, O., Ovayolu, N., Sevinc, A., & Camci, C. (2012). Türk kanser hastalarında umutsuzluk, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek arasındaki ilişki. Destek Bakım Kanseri, 20, 733–739. <https://doi.org/10.1007/s00520-011-1137-5>
- Prigerson, H. G., Shear, M. K., Jacobs, S. C., Reynolds, C. F., Maciejewski, P. K., Davidson, J. R. T., ... & Rosenheck, R. A. (1995). Inventory of Complicated Grief: A scale to measure maladaptive symptoms of loss. *Psychiatry Research*, 59(1-2), 65–79.
- Raksasri, N., Kamsa-Ard, S., Musika, W., Santong, C., & Phunmanee, A. (2023). Treatment outcomes, survival rates, and factors influencing the survival of stage III lung cancer patients treated at Srinagarind Hospital, Faculty of Medicine, Khon Kaen University, Thailand. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention: APJCP*, 24(5), 1743–1750. <https://doi.org/10.31557/APJCP.2023.24.5.1743>
- Roberts, B. W., Jackson, J. J., Fayard, J. V., Edmonds, G., & Meints, J. (2009). Handbook of individual differences in social behavior. Guilford Press.
- Schroevers, M. J., Helgeson, V. S., Sanderman, R., & Ranchor, A. V. (2010). Sosyal destek türü, kanser hastaları arasında travma sonrası büyüme tahmininde önemlidir. *Psycho-Oncology*, 19(1), 46–53. <https://doi.org/10.1002/pon.1501>
- Schellekens, M. P., Karremans, J. C., van der Drift, M. A., Molema, J., van den Hurk, D. G., Prins, J. B., & Speckens, A. E. (2017). Are mindfulness and self-compassion related to psychological distress and communication in couples facing lung cancer? A dyadic approach. *Mindfulness*, 8, 325–336. <https://doi.org/10.1007/s12671-016-0602-2>
- Schuler, M., Wölfer, T., & Dietz, A. (2014). The impact of stress and immune system dysregulation on cancer progression in individuals with prolonged grief syndrome. *Frontiers in Immunology*, 5(2), 354–369.
- Shobaki, D. M., & Butani, M. S. (2022). A glance at pancreatic cancer. In *Pancreatic Cancer: A Multidisciplinary Approach* (pp. 1–22). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-73688-8_1
- Sipahutar, R. P., Alpi, M. F., & Ammy, B. (2021). Determinant Model Of Company Value With Profitability As A Mediation Variable. *International Journal of Economic, Business, Accounting, Agriculture Management and Sharia Administration (IJEBA)*, 1(2), 189–198.
- Stroebe, M., Schut, H., & Stroebe, W. (2007). Health outcomes of bereavement. *The Lancet*, 370(9603), 1960–1973. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(07\)61816-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(07)61816-9)
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18.
- Thornicroft, G., & Patel, V. (2014). Including mental health among the new sustainable development goals. *BMJ*, 349- 5189. <https://doi.org/10.1136/bmj.g5189>
- van den Berg, S. W., Gielissen, M. F., Ottevanger, P. B., & Prins, J. B. (2013). Cancer Empowerment Scale: Development and validation. *Psycho-Oncology*, 22(6), 1384–1390.
- Williamson, T. J., Garon, E. B., Shapiro, J. R., Chavira, D. A., Goldman, J. W., & Stanton, A. L. (2022). Facets of stigma, self-compassion, and health-related adjustment to lung cancer: A longitudinal study. *Health Psychology*, 41(4), 301–310. <https://doi.org/10.1037/hea0001173>
- Ye, Z., Qiu, H., Li, P., & Chen, P. (2017). Resilience as a mediator between stigma and quality of life among patients with lung cancer in China: A cross-sectional study. *Supportive Care in Cancer*, 25(11), 3243–3251. <https://doi.org/10.1007/s00520-017-3748-4>
- Zou, G., Li, Y., Yang, L., Guo, Y., Zhou, H., & Yi, Y. (2018). The mediating role of resilience between self-compassion and posttraumatic growth in lung cancer patients: A cross-sectional study. *Supportive Care in Cancer*, 26(10), 3437–3445. <https://doi.org/10.1007/s00520-018-4248-2>

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Effects of Laughter Yoga on the Psychological Well-Being of Women Diagnosed with Gynecologic Cancer

Jinekolojik Kanserli Kadınlarda Uygulanan Kahkaha Yogasının Psikolojik İyi Oluşa Etkisi

Zuhal Karagöz İnce¹, Kerime Derya Beydağ²

Abstract:

This study was designed as a randomized controlled trial to identify the effects of laughter yoga on the psychological well-being of women diagnosed with gynecologic cancer. The study was conducted with 70 patients (35 patients in the intervention group and 35 patients in the control group) receiving treatment at the oncology service of a research and training hospital in western Turkey from 1 October 2021 to 1 April 2022. The data were collected with a Demographic Information Form and the Psychological Well-Being Scale. It was found that the intervention and control groups had similar mean pretest Psychological Well-Being Scale scores, whereas the mean posttest score of the control group was significantly lower than its mean pretest score ($p<0.05$), and the mean posttest score of the intervention group was significantly higher than its mean pretest score ($p<0.05$). In light of the results of the study, it is recommended that laughter yoga be generally integrated into nursing care and practiced to enhance the psychological well-being of oncology patients. It is also recommended that settings be created for nurses with laughter yoga certification at oncology outpatient clinics in hospitals and early diagnosis, screening, and training centers providing care to cancer patients.

Keywords: Laughter Yoga, gynecologic cancer, psychological well-being.

¹Msc. Nurse, Aliğa Public Hospital, Emergency Service, Izmir, Türkiye ORCID: 0000-0002-0417-9269

²Professor, Yalova University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Yalova, Türkiye ORCID: 0000-0002-7251-4882

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Professor Kerime Derya BEYDAĞ, Yalova University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Yalova, Türkiye, kderyabeydag@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 23.03.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 28.08.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 18.10.2024, **Date of Online Publication/Çevirimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Karagöz İnce, Z., Beydağ, K.D. (2024). The Effects of Laughter Yoga on the Psychological Well-Being of Women Diagnosed with Gynecologic Cancer, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4): 339-345

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırma, jinekolojik kanser tanısı alan kadınlarda kahkaha yogasının psikolojik iyi oluşa etkisini belirlemek amacıyla randomize kontrollü olarak tasarlanmıştır. Araştırma, 1 Ekim 2021-1 Nisan 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin batısında bir eğitim araştırma hastanesinin onkoloji servisinde tedavi gören 35 müdahale ve 35 kontrol olmak üzere 70 hasta ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, tanıtıcı soru formu ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırmada müdahale ve kontrol grupları arası ölçümler değerlendirildiğinde; müdahale ve kontrol gruplarının ön teste Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalamasının benzer olduğu; kontrol grubundaki hastaların son test Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının ön teste göre anlamlı şekilde azaldığı ($p<0,05$), müdahale grubundaki hastaların ise son test Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanlarının ön teste göre anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Hastaların ön test Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamakta iken, son test Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,001$). Araştırma sonucunda, kahkaha yogasının genel olarak hemşirelik bakımına entegre edilmesi ve onkoloji hastalarının psikolojik iyi oluşlarının artırılması amacıyla uygulanması önerilmektedir. Kahkaha yogası sertifikası alan hemşireler için, hastanelerde onkoloji polikliniklerinde ve kanser erken tanı ve tarama merkezlerinde alanlar oluşturulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kahkaha yogası, jinekolojik kanser, psikolojik iyi oluş.

Introduction

Being diagnosed with gynecologic cancers and the therapies administered to treat gynecologic cancers cause women to face several physiological and psychological problems such as depression, exhaustion, pain, and hair loss. Individuals diagnosed with cancer may experience intense physical and emotional problems due to side effects of treatments such as chemotherapy and radiotherapy, as well as symptoms related to the disease itself (Meriç & Kaya, 2018).

The most common reaction observed in an individual diagnosed with cancer is anger, and in this regard, individuals who feel anger initially toward the disease can channel this anger later toward health workers and their relatives. Another common reaction is the feeling of guilt, and in this respect, individuals start to question what sort of mistakes they made in the past and may see the disease as a punishment. With an awareness of the psychological reactions of patients in every phase of cancer, both care and treatment should be provided to patients, and support should be given to patients in the context of strategies to enhance their quality of life and ability to cope with the disease (Eker & Arslan, 2017).

As a natural part of our lives, laughter is a natural, sincere, inborn, and universal reaction expressed as a response to a humorous stimulant. Laughter and yoga combined with breathing techniques are used today as "Laughter Yoga" in the field of complementary medicine. There is a natural two-way connection between the body and the mind. Whatever happens in the mind also takes place in the body. It is seen that individuals who are sad and depressed also have depressed bodies (Öztürk & Tezel, 2021). Numerous studies were conducted to analyze the effects of laughter yoga on health. The practice of laughter yoga by breast cancer survivors was reported to be a non-pharmacological method effective in enhancing the quality of life of these individuals and boosting their resilience (Cho & Oh, 2011). In a study conducted with women diagnosed with breast cancer, to analyze the effects of laughter yoga and laughing on depression, anxiety, and stress, a research design was planned in four sessions, each of which lasted sixty

minutes, and it was concluded that as of the first session, laughter yoga was a complementary and alternative therapy effective in alleviating the depression, anxiety, and stress of women diagnosed with breast cancer (Kim, Kim & Kim, 2015).

This study was conducted to identify the effects of laughter yoga on the psychological well-being of women diagnosed with gynecologic cancers. The hypothesis was as follows: Laughter yoga improves the psychological well-being of women diagnosed with gynecologic cancers.

Methods**Study Design and Participants**

This study was conducted as a randomized controlled trial to identify the effects of laughter yoga on the psychological well-being of women diagnosed with gynecologic cancers. The study was carried out between 1 October 2021 and 1 April 2022 with the participation of patients receiving treatment at the oncology service of a research and training hospital in a province in western Turkey.

The population of the study included women receiving treatment for gynecologic cancers at the oncology service of the aforementioned hospital during the data collection period. The sample comprised women in this population who met the inclusion criteria of the study and agreed to participate in the study. A power analysis was conducted with the G*Power software. In the power analysis, the effect size was calculated as 2.239. In this regard, the statistical power of the study that was carried out with 70 participants (35 in the control group and 35 in the intervention group) was found as 99.9% with an effect size of 2.239 at a statistical significance level of 0.05.

Randomization

The simple random sampling method was used in the selection of participants. Randomization was performed so that both the intervention and control groups would have an equal sample size, and the factors other than the one analyzed in the study would be distributed in an as homogeneous and neutralized manner as possible.

Inclusion criteria

Women who volunteered to participate in the study who could read, write, speak, and understand Turkish, were diagnosed with gynecologic cancers, were in Phase II or Phase III according to gynecologic cancer phasing processes, and had internet connection were included in the sample of the study.

Exclusion criteria

Patients who were in the terminal phase, had a diagnosed psychiatric disease, were using psychiatric medications, or had other physical diseases were excluded from the study.

Intervention Group

The Psychological Well-Being Scale was administered to the participants in the intervention group as the pretest. As recommended in previous studies, what laughter yoga is about was once again explained to the participants to avoid any confusion and facilitate the practice of laughter yoga. Based on the timetable created in coordination with the participants in the intervention group in the first meeting, laughter yoga was scheduled to be held for five minutes twice per week for six weeks. Laughter yoga was practiced in a total of twelve sessions. In compliance with the COVID-19 measures, the laughter yoga sessions were held via Zoom. At the end of six weeks, PWBS was once again administered to the participants as the posttest. Each session of laughter yoga, as well as the exercises to be used in each laughter yoga session, was detailed with explanations. To ensure that the intervention group would not get bored with laughter yoga exercises, different exercises were introduced in between laughter yoga sessions.

Control Group

PWBS was administered to the participants in the control group in the first meeting (pretest phase) and then at the end of 12 laughter yoga sessions held solely with the intervention group (posttest phase). Both the intervention group and the control group had the same care practices. However, unlike the intervention group, the control group did not practice laughter yoga, rather, the participants in the control group solely had routine nursing care. After the data of the intervention group were completed, and the posttests of both groups were applied, laughter yoga was also practiced with the participants in the control group.

Measurements

The data were collected with a Demographic Information Form and the Psychological Well-Being Scale (PWBS).

Demographic Information Form

The form contained parametric questions designed to find out each participant's age, education status, marital status, number of children, diagnosed disease, disease duration, disease phase, status of having chemotherapy, and duration of hospitalization.

Psychological Well-Being Scale (PWBS)

PWBS is an eight-item measurement tool developed by Diener et al. to identify important components of human functioning such as positive relationships, the feeling of

self-efficacy, and the ability to sustain a meaningful and purposeful life. PWBS was adapted to Turkish by Telef (2013). The Turkish form of PWBS is a seven-point Likert-type scale (1: Strongly Disagree, 7: Strongly Agree). All PWBS items are positively worded. The minimum and maximum scores to be obtained from PWBS are 8 and 56. A high PWBS score indicates that the respondent has abundant psychological resources and strengths. Cronbach's alpha coefficient of the scale as a measure of its internal consistency was found as 0.697 in the pretest and 0.866 in the posttest results reported by Telef (2013).

Data collection

Before the data collection process, the researcher attended a Laughter Yoga Leadership Training program. Women receiving treatment at the gynecologic oncology service were evaluated for eligibility based on the inclusion criteria, and those who failed to satisfy the inclusion criteria were excluded from the study. By using the face-to-face interview technique, the researcher collected the data from women who agreed to participate in the study. The interview with each participant lasted about twenty minutes on average.

Data Analysis

The data were analyzed with the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26.0. Descriptive statistics are presented as frequencies and percentages for the categorical variables and mean and standard deviation values for the numeric variables. It was discerned that the numeric variables were normally distributed. The relationships between two categorical variables were interpreted with the chi-squared test. Differences between two dependent groups of numeric variables were analyzed with the paired-samples t-test, while the differences between two independent groups were evaluated with the independent-samples t-test.

Ethical Considerations

Before the data collection process, ethical approval for the study was obtained from the Ethics Committee of Istanbul Okan University in Turkey (Date: 11 August 2021, No: 140/21), and permission to perform the study was received from the İzmir Provincial Directorate of Health, Turkey (Date: 4 October 2021, No: E-42056799-619). After being given information about the study, women who met the inclusion criteria and volunteered to participate in the study signed and submitted the "Informed Consent Form". During the research process, the Clinical Trial number (NCT05843058) was obtained by applying for a clinical trial number on ClinicalTrials.gov.

Results

Table 1 shows the results of the comparison of the sociodemographic and disease-related characteristics of the participants. According to the results of the independent samples t-test, it was discerned that control and intervention groups were similar in terms of sociodemographic and disease-related characteristics, and in this regard, there was no statistically significant difference between the two study groups ($p > 0.05$).

Table 1: Sociodemographic and disease-related characteristics of the participants

	Control group (n=35)		Intervention group (n=35)		Total (n=70)		t	p
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD		
Age	52.37	6.941	54.97	5.501	53.67	7.249	2.943	0.258
	Number	Percent age	Number	Percent age	Number	Percent age	Chi- squared	p
Education status								
Elementary school graduate	19	54.3	15	42.9	34	48.6		
Middle school graduate	2	5.7	7	20.0	9	12.9	5.523	0.137
High school graduate	10	28.6	12	34.3	22	31.4		
University graduate	4	11.4	1	2.8	5	7.1		
Marital status								
Married	29	82.9	22	62.9	51	72.9	3.540	0.060
Single	6	17.1	13	37.1	19	27.1		
Has children								
Yes	31	88.6	30	85.7	61	87.1	0.128	0.721
No	4	11.4	5	14.3	9	12.9		
Diagnosis								
Ovarian cancer	4	11.4	9	25.7	13	18.6		
Endometrial cancer	5	14.3	4	11.4	19	27.1	3.322	0.400
Cervical cancer	24	68.6	22	62.9	36	51.4		
Vulvar/vaginal cancer	2	5.7	-	0.0	2	2.9		
Diagnosis duration								
2-6 months	3	8.6	5	14.3	18	25.7		
7-12 months	12	34.3	12	34.3	14	20.0	2.704	0.110
13-18 months	3	8.6	1	2.9	4	5.7		
19 months or above	17	48.5	17	48.5	34	48.6		
Disease phase								
Stage 2	25	71.4	23	65.7	48	68.6	0.265	0.607
Stage 3	10	28.6	12	34.3	22	31.4		
Underwent chemotherapy								
Yes	17	48.5	24	68.6	41	58.6	2.885	0.089
No	18	51.5	11	31.4	29	41.4		
Stayed at the hospital								
Yes	30	85.7	26	74.3	56	80.0	1.429	0.232
No	5	14.3	9	25.7	14	20.0		
Duration of stay at the hospital								
1 week or less	20	66.7	23	88.5	43	76.8	3.712	0.054
More than 1 week	10	33.3	3	11.5	13	23.2		

SD: Standard Deviation, t: independent-samples t-test

There was no statistically significant difference between the mean pretest PWBS scores of control and intervention groups ($p>0.05$), whereas there was a statistically significant difference between mean posttest PWBS scores of the groups ($p<0.001$).

A statistically significant difference was found between the mean pretest and posttest PWBS scores of the control

group, and the mean posttest score of the control group was significantly lower its mean pretest PWBS score (Table 2) ($p<0.05$). A statistically significant difference was identified between the mean pretest and posttest PWBS scores of the intervention group, where, the mean posttest score of the intervention group was significantly higher than its mean pretest score (Table 2) ($p<0.05$).

Table 2: Intragroup and intergroup comparisons of the pretest and posttest PWBS scores of the participants

PWBS	Control group (n=35)		Intervention group (n=35)		t ^a	p
	Mean	SD	Mean	SD		
Pretest	41.80	6.333	41.89	4.831	-0.064	0.949
Posttest	41.03	5.818	50.97	2.358	-9.370	0.000**
t ^b	2.714		-14.177			
p	0.010*		0.000**			

t^a: Independent-samples t-test (intergroup differences) t^b: Paired-samples t-test (intragroup differences between pretest and posttest measurements) SD: Standard deviation **: p<0.001 *: p<0.05

Discussion

In this study, which was conducted to analyze the effects of laughter yoga on the psychological well-being of women diagnosed with gynecologic cancers, the posttest scores of participants in the control group were found to be lower than their pretest scores, while the posttest scores of the intervention group were higher than their pretest scores (Table 2). Although no studies in the literature were found to address psychological well-being in women with gynecological cancers in particular, there are studies addressing psychological resilience in women with cancer. It is known that psychological resilience affects psychological well-being. Therefore, studies on psychological resilience are used here to discuss them along with the findings of this study. In the study performed by Atalay (2018) to analyze feelings of resilience and well-being in individuals diagnosed with cancer, the mean Resilience Scale and PWBS scores of the participants were compared. In their comparisons, the authors reported a mean PWBS score of 47.83±7.32. Accordingly, the participants of the study carried out by Atalay (2018) had high levels of resilience and psychological well-being, and as their resilience levels increased, their psychological well-being levels also increased. In the study conducted by Özdemir (2019) to examine the effects of chemotherapy on the self-esteem and psychological well-being of individuals diagnosed with breast cancer, the psychological well-being scores of the participants were 71.93±7.26 in the chemotherapy group, 70.60±7.26 in the radiotherapy group, and 69.44±7.61 in the healthy control group. Along with these results, a statistically significant relationship was identified between the self-esteem and psychological well-being levels of these three study groups.

There was no statistically significant difference between the mean PWBS scores of the control and intervention groups before the laughter yoga practice in this study (p>0.05). On the other hand, after the laughter yoga practice, the mean PWBS score of the participants in the intervention group was significantly higher than that of those in the control group (Table 2). According to these results, while it is seen that laughter yoga had a positive effect on psychological well-being, it is thought that unforeseen variables such as the course of the disease and social support received from the family in the control group may have also been effective in the results of the study. Throughout the six-week process (12 sessions) during which laughter yoga was practiced, a setting where the participants could socialize and exchange information, and negative and positive emotions could be freely shared was created, and the patients felt secure and realized that they were not alone. Besides, as the release of endorphins, dopamine, oxytocin, serotonin, and melatonin is stimulated by the practice of laughter yoga, the pain felt by

the individual decreases, happiness increases, and the onset of sleep is accelerated (Doğan, 2020). As a consequence, it is considered that the individual feels relaxed both physically and psychosocially along with the fall in the level of their stress hormones and the increase in their sleep quality. Laughter yoga is a unique form of exercise that enables us to burst into laughter for no reason without any sense of humor in view and is created by the combination of laughter and yoga breathing techniques. In the relevant literature, there is a limited number of studies analyzing the effects of laughter yoga on the psychological well-being of women, whereas in the study conducted by Cho and Oh (2011) on the effects of laughter yoga on survivors of breast cancer and in the study performed by Kim et al. (2015) on the effects of laughter yoga on women diagnosed with breast cancer, it was found that as of the first session, laughter yoga was effective in reducing depression, anxiety, and stress in these individuals. It was stated that laughter yoga was a complementary and alternative therapy (Kim et al., 2015). In the relevant literature, there are studies where laughter yoga was administered to different samples. In a study in which laughter yoga was practiced for one month by volunteer public care workers dealing with families affected by HIV, it was concluded that care workers experienced positive feelings such as joy, happiness, relaxation, and hope (Hatzipapas et al., 2017). In a study performed with old individuals living in nursing homes, it was discerned that the depressive symptoms of the group that practiced laughter yoga decreased, and their quality of life increased (Heidari et al., 2020). Furthermore, Park (2013) aimed to test the effects of laughter yoga on old individuals who were depressive and had sleep disorders, and at the end of eight weeks of laughter yoga practice, laughter yoga was determined to be effective in alleviating depression and insomnia. Again, in a study conducted with individuals aged 60 years and over, it was concluded that six weeks of laughter yoga reduced the anxiety levels of the participants (Ghodsbin et al., 2015). In the study performed by Zhao et al. (2019) with adults, it was found that long-term laughter interventions were effective in reducing depression levels. A variety of studies were performed to test the effects of laughter yoga on postpartum women (Skiin, Ryu & Song., 2011), patients undergoing hemodialysis (Bennett et al., 2020), patients diagnosed with Parkinson's disease (Memarian et al., 2017), and patients undergoing chemotherapy (Nia et al., 2019; Farifte et al., 2014). In the meta-analysis conducted by Doğan (2020) to explore the effects of laughter yoga on anxiety, it was found that the use of laughter yoga was a method effective in alleviating anxiety in patients.

Moreover, there was a statistically significant difference between the mean pretest and posttest PWBS scores of the control group, and the mean posttest score of the group was significantly lower than its mean pretest score (p<0.05). It is considered that the symptoms of cancer and

the side effects of chemotherapy during the six-week period (12 sessions) after the first meeting with patients, such as pain, nausea-vomiting, loss of appetite, weakness, fatigue, and worry, made patients feel physically unwell and accordingly led to a fall in their quality of life. It is thought that the self-esteem of patients decreases as patients have no activity to draw their attention to another direction during the disease process, and they even do not want to do or have difficulty in doing the things that they used to do in their daily lives. It is considered that the participants of this study felt hopeless due to their dependency on other individuals during the treatment process, being unable to fulfill their responsibilities in the family, receiving inadequate psychological support from their families and social circles, being unable to foresee the future as a consequence of the uncertainty of the treatment process, and coming to terms with death. It is thought that these feelings of hopelessness, uncertainty, and helplessness gradually led to chronic anxiety in the participants and would negatively affect their treatment processes and adaptation to the disease. The patients in the intervention group may have experienced adverse effects related to chemotherapy during this process, but laughter yoga may have made them feel better during this process. In the study performed by Ndeti et al. (2018) to analyze the psychological well-being and social functions of cancer patients during cancer phases, it was discerned that an increase in the severity of cancer during the process experienced by individuals after being diagnosed with cancer damaged their personal psychological integrity. In a study conducted by Zimmermann et al. (2017), it was concluded that mindfulness-based interventions were beneficial to adults diagnosed with advanced cancer, improved their quality of life, made them accept their condition, and lowered their depression and anxiety levels. In a study that analyzed the effects of social website use on the psychological well-being of cancer patients, cancer patients who felt socially attached and supported and had opportunities to obtain information about treatment options and coping strategies had higher levels of psychological well-being (Erfan, et al., 2016).

Furthermore, there was a statistically significant difference between the mean pretest and posttest PWBS scores of the intervention group, and the mean posttest score of the group was significantly higher than its mean pretest score ($p < 0.05$). It was observed that after practicing laughter yoga, the participants felt happy, developed a more positive emotional state instead of negative emotions such as tension, anxiety, and anger, had a vivid body language, their communication increased due to chatting with each other in meetings starting with the first laughter yoga session, and thus, they felt more self-confident. The majority of the participants practicing laughter yoga stated that they noticed that they did not use to burst into laughter very often before, and after the laughter yoga practice, they

laughed more frequently while doing their daily work, their viewpoints changed, and they became more social and active and had better communication skills than they used to before the practice.

At the end of the study, while the mean PWBS score of the control group that did not practice laughter yoga was significantly lower, the mean PWBS score of the intervention group that practiced laughter yoga was significantly higher. In summary, laughter yoga practiced by women diagnosed with gynecologic cancers had positive effects on their psychological well-being.

Conclusion

In the study that was conducted to analyze the effects of laughter yoga on the psychological well-being of women diagnosed with gynecologic cancers, it was found that the psychological well-being of women in the control group decreased whereas the psychological well-being of women in the intervention group significantly increased. As a result of the research, it is recommended that spreading the use of laughter yoga as a nursing intervention by integrating it into nursing care. In addition, it is recommended that creating settings and making necessary arrangements in oncology (or gynecologic oncology) outpatient clinics and cancer early diagnosis centers for nurses, who hold laughter yoga certificates, to perform laughter yoga interventions.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

Approval was received from the Ethics Committee of Istanbul Okan University of Turkey (Decision No: 140/21, Date: 11.08.2021).

Publication Permission

Not applicable.

Availability of Data and Materials

Not applicable.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflict of interest.

Financing

Not applicable.

Author Contributions

ZKİ contributed to the conceptualization, writing of the method, data collection, analysis, and interpreted data.

KDB contributed to the conceptualization of the research, analysis of data, translations, editing, and proofreading of the article.

Both authors have read and approved the final version of the article.

References

Atalay, M. (2018). Kanser Tanısı Alan Bireylerde Yılmazlık ve İyi Oluş Duygusunun Belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Antalya.

Bennett, P., Hussein, W., Reiterman, M., Yu, J. ve Schiller, B. (2020). The effects of laughter therapy on depression symptoms in patients undergoing center hemodialysis: A pragmatic

randomized controlled trial, *Hemodialysis International*, 24(4), 541-549.

Cho, E. ve Oh, H. (2011). Effects of laughter therapy on depression, quality of life, resilience and immune responses in breast cancer survivors, *Journal of Korean Academy of Nursing*, 41(3), 285-293.

- Doğan, D.M.(2020). The effect of laughter therapy on anxiety: A meta-analysis. *Holistic Nursing Practice*, 34(1), 35–39.
- Eker, A. ve Arslan, E. (2017). Jinekolojik kanser hastalarında psiko-sosyal yaklaşım. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14 (4), 298-303.
- Farifte, S., Mohammadi-Aria, A., Kiamanesh, A. ve Mofid, B. (2014). The impact of laughter yoga on the stress of cancer patients before chemotherapy, *Iranian Journal of Cancer Prevention*, 7(4), 179-183.
- Ghodsbin, F., Ahmadi, S.Z. ve Jahanbin Sharif, F. (2015). The effects of laughter therapy on general health of elderly people referring to jahandidegan community center in Shiraz, Iran, 2014: A randomized controlled trial, *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*, 3(1), 31-38.
- Hatzipapas, I., Visser, M.J. ve Van Rensburg, E.J. (2017). Laughter therapy as an intervention to promote psychological well-being of volunteer community care workers working with HIV affected families SAHARA-J, *Journal of Social Aspects of HIV/AIDS*, 14(1), 202-212.
- Heidari, M., Borujeni, G.M., Rezaei, P., Abyaneh, K.S. ve Heidari, K. (2020). Effect of laughter therapy on depression and quality of life of the elderly living in nursing homes, *Malaysian Journal of Medical Sciences*, 27(4), 119-129.
- Kim, S.H., Kim, Y.H. ve Kim, H.J. (2015). Laughter and stress relief in cancer patients: A pilot study, *Evidence Based Complementary Alternative Medicine*, 1-6.
- Meriç, E.N. ve Kaya, Y. (2018). Jinekolojik onkolojide müzik terapisinin yeri. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 40 (2), 107-109.
- Memarian, A., Sanatkar, A. ve Bahari, S.M. (2017). The effect of laughter yoga exercises on anxiety and sleep quality in patients suffering from parkinson's disease, *Biomedical Research and Therapy*, 4(7), 1463-1479.
- Ndetei, D., Musyimi, C., Tele, A., Musau, A., Gitango, A. ve Musito, D. (2018) Psychological well-being and social functioning across the cancer stages: implications for palliative care, *Journal of Social Work in End-Of-Life & Palliative Care*, 14(2-3), 194-208.
- Nia, N.M., Mohajer, S., Ghahramanzadeh, M. ve Mazlom, R.S. (2019). Effect of laughter yoga on mental well-being of cancer patients undergoing chemotherapy, *Evidence Based Care Journal*, 9(3), 7-14.
- Özdemir, A. (2019). Meme Kanseri Tanısı Almış Kişilerde Kemoterapinin Benlik Saygısı ve Psikolojik İyi Oluş Üzerindeki Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztürk, F.Ö. ve Tezel, A. (2021). Kahkaha yogası ve hemşirelik. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(2), 144-151.
- Park, E. (2013). Effects of visiting laughter therapy on depression and insomnia among the vulnerable elderly, *Journal of Korean Academy of Community Health Nursing*, 24(2), 205-213.
- Skiin, S.H., Ryu, H.K. ve Song, Y. (2011). Effects of laughter therapy on postpartum fatigue and stress responses of postpartum women, *Journal of Korean Academy of Nursing*, 41(3), 294-301.
- Telef, B.B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Zhao, J., Yin, H., Zhang, G., Li, G., Shang, B., Wang, C. ve Chen, L.A. (2019). Meta-analysis of randomized controlled trials of laughter and humour interventions on depression, anxiety and sleep quality in adults, *Journal of Advanced Nursing*, 75(11), 2435-2448.
- Zimmermann, F.F., Burrell, B. ve Ürdün, J. (2018). The acceptability and potential benefits of mindfulness-based interventions in improving psychological well-being for adults with advanced cancer: A systematic review, *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 30, 68-78.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Social Media Addiction and Sources of Spirituality Among University Students During the COVID-19

Covid-19 Sürecinde Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Manevi Kaynaklar

Büşra Koca¹, Sema Eryücel²

Abstract:

The aim of this study is to investigate the correlation between the fear of COVID-19, social media addiction, and sources of spirituality among university students. A total of 626 university students, 355 (56.7%) being female and 271 (43.3%) male, participated in the study. The Bergen Social Media Addiction Scale (BSMAS), which was developed by Andreassen and his colleagues and adapted into Turkish by Demirci, the Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S) which was developed by Ahorsu and his colleagues and adapted into Turkish by Bakioğlu and his colleagues, and the Trait Sources of Spirituality Scale (TSSS), which was developed by Westbrook and his colleagues and adapted into Turkish by Ekşi and his colleagues, along with a socio-demographic information form, were used in the study. The data were collected using a web-based survey system. SPSS 20.0 statistics program was used for the statistical analysis of the data obtained from the scales. Of parametric tests, independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used. The relationship between dependent and independent variables was tested using Pearson correlation. The findings of the research revealed that the fear of COVID-19 among university students differs based on gender and the increase in the daily use of social media platforms during the COVID-19. The sources of spirituality of university students were also found to differ based on age, gender, and social media use. Additionally, a moderately positive and significant correlation was found between university students' social media addiction and their fear of COVID-19, as well as a weakly positive and significant relationship with their humanitarian spirituality.

Keywords: Social Media Addiction, Sources of Spirituality, COVID-19

*This study was produced from Büşra Koca's master's thesis titled "Social Media Addiction, Self-Control-Self-Management and Spiritual Resources in University Students During The COVID-19 Period" prepared under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Sema Eryücel.

¹Msc. Akdeniz University, Department of Philosophy and Religious Sciences, Antalya, Türkiye, E-mail: busrakoca.96@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-4603-4121

²Assoc. Dr., Akdeniz University, Faculty of Theology, Department of Religious Psychology, Antalya, Türkiye, E-mail: semaeryucel@akdeniz.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-5583-8204

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Sema Eryücel, Akdeniz University Faculty of Theology, Department of Religious Psychology, Antalya, Türkiye, E-mail: semaeryucel@akdeniz.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-5583-8204

Date of Received/Geliş Tarihi: 17.04.2024, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 12.11.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 14.11.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Koca, B. & Eryücel, S. (2024). Social Media Addiction and Sources of Spirituality Among University Students During the COVID-19, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4): 346-353

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpjppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin COVID-19 korkusu, sosyal medya bağımlılığı ve manevi kaynaklar arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya, 355'i (%56.7) kadın, 271'i (%43.3) erkek olmak üzere toplam 626 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmada Andreassen ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Demirci tarafından Türkçeye uyarlanan Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Ahorsu ve arkadaşları tarafından geliştirilen Bakioğlu ve arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanan Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği ve Westbrook ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Ekşi ve arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanan Manevi Kaynaklar Ölçekleri ile sosyo-demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma verileri web tabanlı anket sistemi kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel analizi için SPSS 20.0 bilgisayar programı kullanılmıştır. Parametrik testlerden bağımsız örneklem T-Testi ve tek yönlü varyans analizi-Anova kullanılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon ile test edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin COVID-19 korkularının cinsiyet ve COVID-19 sürecinde günlük olarak sosyal medya platformlarını kullanma oranındaki artış durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin manevi kaynaklarının yaşa, cinsiyete, sosyal medya hesabı kullanma durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya Bağımlılığı, Manevi Kaynaklar, COVID-19 Korkusu.

Introduction

Today, internet use is rapidly expanding and occupies a significant role in contemporary human life. Social media, one of the many facets of internet use, has become an especially prominent platform. However, problematic internet use poses a health risk for people of all ages, particularly children and young people. Social media usage increased considerably during the COVID-19 pandemic, a time marked by widespread uncertainty. Spirituality is recognized in the literature as an essential coping resource. In this context, an individual's spiritual resources serve as unique preventive and supportive tools, helping to reduce anxiety, provide comfort, foster a sense of control, and offer meaning and adaptability in times of increased fear and uncertainty. Additionally, numerous studies highlight a negative correlation between spiritual resources and addiction. Nevertheless, research specifically examining the connection between spiritual resources and social media addiction remains limited. Investigating this relationship, particularly in the COVID-19 period when social media use surged, could offer valuable insights for the literature.

Fear of COVID-19

The Coronavirus (COVID-19) was first reported as an outbreak of unknown origin in December 2019 in the city of Wuhan in the Hubei Province of China. Owing to the large number of deaths caused by this outbreak, the World Health Organization declared a pandemic on March 12, 2020. To date, the world has paid a heavy price in terms of human lives lost, economic repercussions, and increased poverty due to this pandemic (Ciotti et al., 2020). In our country, Turkey, the first case of COVID-19 was officially reported on March 11, 2020 (Republic of Turkey, Ministry of Health, 2022). The Coronavirus pandemic has led to numerous uncertainties and changes in people's lives. The risk of contracting the disease, transmitting it to others, and adapting to the resulting changes have caused fear and anxiety in individuals (Gündogan, 2021; Peteet, 2020).

Spirituality has been seen to make a significant contribution to people's subjective well-being during COVID-19, as it does in many crises (Rathakrishnan et al., 2022). It can be said that individuals, by using sources of spirituality, can maintain their psychological resilience, cope with the stress

and anxiety generated by this uncertainty more easily, and also reduce anxiety and fear levels during the Coronavirus pandemic, where individuals experience uncertainty (Bulut & Koç, 2022; Kasapoğlu, 2020). In short, spirituality is an important factor that protects the mental health and subjective well-being of the individual in times of crisis. (Bonelli et al., 2012). This is because spirituality helps individuals better cope with the challenges of life and enables them to adopt a more positive outlook on life (Fardin, 2020).

Social Media Addiction

Social media is a platform that "offers various ways for individuals to maintain their existing relationships, establish new ones, create and share their own content, and to some extent, make their social networks observable by others" (Sayan, 2021; Treem et al., 2016). Social media addiction is a situation where internet use, especially on social networks, becomes compulsive. The users that most actively use social media for purposes such as education, communication, and entertainment are young people (Bilgili, 2018). The presence of social media in the lives of young individuals and its excessive use can have negative effects on their physical, psychological, and social development (Hacikelesoglu, 2021). This situation emphasizes the importance of research on social media addiction and its prevalence (Demir & Kumcağız, 2019).

Sources of Spirituality

Spirituality is defined as an active personal investment in transcendent beliefs and practices experienced in daily life and relationships (Hill & Pargament, 2008). In the literature, the concepts of spirituality and religion/religiosity tend to be used interchangeably (Köse & Ayten, 2015; Tunç, 2021). Spirituality is a power that exists beyond an individual's personality and creation. It is the effort of individuals to comprehend and internalize themselves, the meaning of life, their ties with other people, and their position in the world (Boztilki & Ardic, 2017).

Sources of spirituality, on the other hand, is defined as a category of personal resources derived from interaction with the sacred, including personal beliefs, practices, and experiences related to the sacred. Sandage and Harden have

developed a relational model of spirituality that shapes individuals' relationships and spiritual experiences. According to this model, spirituality has four main sources: personal beliefs, nature, humans, and the transcendent/supreme (Sandage & Harden, 2011). These serve as sources of strength for individuals to cope with challenging situations and problems they encounter (Elkins et al., 1988). *Theistic spirituality* often emerges within the context of theistic spirituality that includes a sense of closeness with God. For example, a Muslim may feel a vibrant connection with Allah while performing prayers (Worthington Jr, 2012). *Nature spirituality* involves a connection and unity with nature. A connection with nature can be established through some practices and behaviors such as hiking, watching the sky, gardening, watching the sunset, swimming, or feeling a closeness to other living beings. Within the scope of *human spirituality*, a person can develop a sense of unity and closeness with humans by participating in practices related to social justice, such as helping the poor or working for charitable organizations (Elkins et al., 1988). In *transcendent/supreme spirituality*, an individual establishes a connection with something other than the material environment (Piedmont, 1999). In summary, sources of spirituality are an individual's tendency to establish a relationship with or a sense of closeness to the sacred in various ways. Each of these sources can potentially be viewed by individuals as the source of everything spiritual. Therefore, they should be considered not only from a sacred perspective but also as areas where an individual can experience spirituality (Westbrook et al., 2018).

Methods

Research Questions

1. What is the relationship between the sources of spirituality and fear of COVID-19, social media addiction among university students?
2. What is the relationship between the sources of spirituality and social media addiction among university students?
3. Do the fear of COVID-19, social media addiction, and sources of spirituality vary among university students in terms of socio-demographic variables?

Participants

The universe of the research consists of undergraduate students studying at Akdeniz University in the 2021-2022 Academic Year. The sample consists of 626 volunteer students, 355 female and 271 male, who were randomly selected. The research sample was determined according to the purpose of the research, taking into account the ability to reach suitable people easily.

Data Collection Tools

Personal Information Form:

In this section, participants were asked questions related to their gender, age, and situations thought to influence the spirituality and social media addiction levels of students.

The Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S)

The Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S), developed by Ahorsu et al. (2020) and adapted into Turkish by Bakioğlu et al. (2021), is a unidimensional, seven-item, five-point Likert-type scale. The internal consistency (Cronbach's alpha) coefficient of the scale was measured as 0.82. Confirmatory factor analysis (CFA) and item analysis were conducted during the adaptation of the scale into Turkish.

In the current study, the internal consistency (Cronbach's alpha) coefficient of the Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S) was determined as 0.89.

Bergen Social Media Addiction Scale (BSMAS)

Developed by Andreassen et al. (2017) and adapted into Turkish by Demirci (2019), the Bergen Social Media Addiction Scale is a unidimensional, six-item, five-point Likert-type scale. The internal consistency (Cronbach's alpha) coefficient of the scale was measured as 0.88. In the current study, the Bergen Social Media Addiction Scale's Cronbach's Alpha reliability coefficient was determined as 0.80.

Trait Sources of Spirituality Scale (TSSS)

Developed by Westbrook et al. (2018) and adapted into Turkish by Ekşi et al. (2019), the Trait Sources of Spirituality Scale (TSSS) is a 24-item, five-point Likert-type scale. The scale consists of four sub-scales: theistic, nature, human, and transcendent, each comprising six items. The internal consistency (Cronbach's alpha) coefficients for the overall scale and its sub-scales were measured as 0.79, 0.95, 0.91, 0.88, and 0.95, respectively. In the current study, Cronbach's Alpha reliability coefficients for the Trait Sources of Spirituality Scale were determined as 0.94 for the total scale, 0.95 for theistic spirituality, 0.94 for nature spirituality, 0.93 for human spirituality, and 0.97 for transcendent spirituality.

Procedure

First of all, an "ethically appropriate" decision numbered 205 dated 01.07.2021 was taken from Akdeniz University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Board for the research. Data collection for the research was carried out online via Google Forms between June 2021 and January 2022, considering the pandemic conditions. No identity information was requested from the participants during the application of the forms. In the submitted consent form, the researcher made a detailed explanation and shared his e-mail address. In this way, the participants were provided with a response to any questions that may arise in their minds.

Data Analysis

The statistical analysis of the data obtained in the research was conducted using the SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences, Chicago, Illinois, United States) program. For descriptive statistics, counts and percentages were used in categorical data, while arithmetic mean, standard deviation, minimum, and maximum values were used in numerical data. Independent Samples T-Test and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) were used for the comparison of quantitative data. Pearson correlation analysis was used to test the significance of the relationship between dependent and independent variables. The findings were evaluated at a 95% confidence interval with a significance level of 5%. The Kolmogorov-Smirnov test and Skewness-Kurtosis values were examined to determine whether the data were normally distributed for inferential statistics. It has been found that social media addiction skewness,050 kurtosis -,463; the fear of covid 19 skewness 1.010, kurtosis ,598 for the theistic sub-dimension of the spiritual resources scale, skewness -1,191 kurtosis ,622 for the nature spirituality sub-dimension skewness -,133 kurtosis -,837 for the human spirituality sub-dimension, skewness -,299 kurtosis -,673 for the transcendent spirituality sub-dimension skewness -,419 kurtosis -,885. Skewness-Kurtosis values between +- 1.5 are accepted as normal distribution values. The results revealed that the data were normally distributed and that parametric analyses were appropriate for inferential statistics.

Findings

Table 1. The t-test results for the sub-scales and total scores of Social Media Addiction, Fear of Coronavirus (COVID-19), and Trait Sources of Spirituality Scale according to the participants' gender.

Sub-scales	Gender	N	M ± Sd	t	p
Social Media Addiction Scale Total	Female	355	17,18±5,69	,430	,667
	Male	271	16,98±5,47		
The Fear of COVID-19 Scale Total	Female	355	15,23±6,35	3,490	,001*
	Male	271	13,40±6,63		
Trait Sources of Spirituality Scale					
Theistic spirituality	Female	355	25,03±6,08	3,274	,001*
	Male	271	23,33±6,80		
Nature spirituality	Female	355	20,16±6,66	-,328	,743
	Male	271	20,33±6,33		
Human spirituality	Female	355	21,54±6,12	,767	,444
	Male	271	21,15±6,35		
Transcendent spirituality	Female	355	21,68±7,76	2,412	,016*
	Male	271	20,25±7,05		

*Statistically significant difference at $p \leq 0.05$ level

Table 1 includes an independent samples t-test conducted to determine whether there is a significant difference in total scores of the scale and sub-scale scores based on the participants' gender. According to the analysis results, a statistically significant difference was found in the total score of The Fear of Coronavirus (COVID-19) Scale and in the theistic and transcendent sub-scales of the Trait Sources of Spirituality Scale ($t=3.490$ $p<0.05$), ($t=3.274$ $p<0.05$), ($t=2.412$ $p<0.05$). Therefore, the mean total score

of The Fear of Coronavirus (COVID-19) Scale is higher for females ($\bar{x}= 15.23$) than males ($\bar{x}= 13.40$). The average theistic score for females ($\bar{x}= 25.03$) is also higher than males ($\bar{x}= 23.33$). Similarly, the transcendent score average for females ($\bar{x}= 21.68$) is higher than for males ($\bar{x}= 20.25$). There is no gender-based differentiation in the total score of the Bergen Social Media Addiction Scale and the nature and humanitarian sub-scale scores of the Trait Sources of Spirituality Scale.

Table 2. Analysis of variance (ANOVA) results for sub-scale and total scores of Social Media Addiction, The Fear of Coronavirus (COVID-19), and Trait Sources of Spirituality Scales based on the time participants spend on social media sites daily.

Sub-scales	Time spent on social media sites daily	N	M ± Sd	F	p	Difference
Social Media Addiction Scale Total	Less than 1 hour (a)	75	13,16±5,29	50,540	,000*	d>a,b,c c>a,b b>a
	1-3 hours (b)	339	16,03±5,07			
	4-6 hours (c)	185	19,76±4,87			
	More than 7 hours (d)	27	23,11±4,75			
The Fear of Coronavirus (COVID-19) Scale Total	Less than 1 hour (a)	75	13,80±5,88	1,112	,344	-
	1-3 hours (b)	339	14,27±6,50			
	4-6 hours (c)	185	14,76±6,60			
	More than 7 hours (d)	27	16,18±8,00			
Trait Sources of Spirituality Scale						
Theistic spirituality	Less than 1 hour (a)	75	25,20±6,67	1,915	,126	-
	1-3 hours (b)	339	24,19±6,40			
	4-6 hours (c)	185	23,80±6,65			
	More than 7 hours (d)	27	26,48±4,29			
Nature spirituality	Less than 1 hour (a)	75	20,65±6,40	,450	,717	-
	1-3 hours (b)	339	20,38±6,43			
	4-6 hours (c)	185	19,78±6,52			
	More than 7 hours (d)	27	20,37±7,98			
Human spirituality	Less than 1 hour (a)	75	21,36±5,91	2,424	,065	-
	1-3 hours (b)	339	21,21±6,36			
	4-6 hours (c)	185	21,22±5,99			
	More than 7 hours (d)	27	24,51±6,29			
Transcendent spirituality	Less than 1 hour (a)	75	22,25±7,60	2,685	,046*	d>b,c
	1-3 hours (b)	339	20,85±7,20			
	4-6 hours (c)	185	20,50±7,81			
	More than 7 hours (d)	27	24,22±7,72			

* Statistically significant difference at $p \leq 0.05$ level

Table 2 includes one-way analysis of variance (ANOVA) conducted to determine whether there is a significant difference between total scores and sub-scale scores of the scales based on the daily time participants spend on social media sites. According to the analysis results, a statistically significant difference was observed in the Social Media Addiction Scale ($F= 50.540$ $p<0.05$) total score and transcendent sub-scale of the Trait Sources of Spirituality Scale ($F= 2.685$ $p<0.05$). According to this, university students participating in the study who spend more than 7 hours daily on social media sites have higher scores in the Social Media Addiction Scale ($\bar{x}= 23.11$) compared to those spending less than 1 hour ($\bar{x}= 13.16$), 1-3 hours ($\bar{x}= 16.03$), and 4-6 hours ($\bar{x}= 19.76$). Participants spending 4-6 hours daily on social media sites have higher scores in the Social Media Addiction Scale

($\bar{x}= 19.76$) compared to those spending less than 1 hour ($\bar{x}= 13.16$) and 1-3 hours ($\bar{x}= 16.03$). Participants spending 1-3 hours daily on social media sites have higher scores in the Social Media Addiction Scale ($\bar{x}= 16.03$) compared to those spending less than 1 hour ($\bar{x}= 13.16$). The transcendent sub-scale scores ($\bar{x}= 24.22$) of university students participating in the study who spend more than 7 hours daily on social media sites are higher than those spending 1-3 hours ($\bar{x}= 20.85$) and 4-6 hours ($\bar{x}= 20.50$). No statistically significant difference was found between the daily time spent on social media sites by university students participating in the study and the total scores of The Fear of Coronavirus (COVID-19) Scale, as well as the sub-scale scores of the Trait Sources of Spirituality Scale (theistic, nature, and human sub-scales).

Table 3. Correlation analysis results regarding the relationship between participants' mean scores of Social Media Addiction, The Fear of Coronavirus (COVID-19), and Trait Sources of Spirituality Scale sub-scales.

		SMAS Total	FCV-19S	Theistic	Nature	Human	Transcendent
Social Media Addiction Scale (SMAS) Total	r	1					
	p						
	n	626					
The Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S) Total	r	,221**	1				
	p	,000					
	n	626	626				
Theistic spirituality	r	-,053	-,049	1			
	p	,187	,226				
	n	626	626	626			
Nature spirituality	r	,040	,131**	,263**	1		
	p	,319	,001	,000			
	n	626	626	626	626		
Humanity spirituality	r	,087*	,069	,331**	,442**	1	
	p	,030	,084	,000	,000		
	n	626	626	626	626	626	
Transcendent spirituality	r	,003	,077	,608**	,415**	,466**	1
	p	,943	,054	,000	,000	,000	
	n	626	626	626	626	626	626

** $p\leq 0,01$ * $p\leq 0,05$

According to Table 3, there is a positive and significant correlation between participants' total scores on the Social Media Addiction Scale and Fear of Covid-19 Scale ($r=,221$; $p\leq 0,01$) and the humanity sub-scale score of the Trait Sources of Spirituality Scale ($r=,087$; $p\leq 0,05$). There is a positive and significant correlation between the total score on the Fear of Covid-19 Scale and the nature sub-scale score of the Trait Sources of Spirituality Scale ($r=,131$; $p\leq 0,01$). There is a positive and significant correlation between participants' theistic sub-scale score and the nature sub-scale score of the Trait Sources of Spirituality Scale ($r=,263$; $p\leq 0,01$).

Discussion

In this study, the relationship between the fear of COVID-19, social media addiction, and sources of spirituality among university students was examined. According to the findings of the research, it was found that the level of social media addiction among university students did not vary according to gender, which is considered parallel with the literature (Ağırtaş & Güler, 2020; Atlı et al., 2021; Şahin et al., 2022). However, it was found that COVID-

19-related fear was higher among females than males, a result in line with the literature (Atay Tekin et al., 2020; Babaarslan, 2021; Göktaş & Varlı, 2023). Regarding the Trait Sources of Spirituality Scale, it was observed that females scored significantly higher than males in the theistic and transcendent sub-scales, while there was no significant difference in the nature and humanity spirituality scales. This finding is also considered in line with the literature (Çetintaş et al., 2021; Karlı, 2019; Tunç, 2021).

The study found a significant relationship between spending more than seven hours a day on social media and a high score on the Social Media Addiction Scale. This result is considered to be anticipated and consistent with the literature (Güler Özgür et al., 2019; Özdemir, 2019). However, there was no significant difference between the sources of spirituality and the time spent on social media in terms of theistic, nature, and human sub-scales of sources of spirituality. On the contrary, a significant relationship was found between spending more than seven hours daily on social media and the transcendent sub-scale

of sources of spirituality. Although this finding may seem unexpected at first glance, the experience of transcendent among addicted individuals is frequently mentioned in the literature (Burger, 2006). Nevertheless, it is considered beneficial to conduct more experimental studies on this matter.

A significant relationship was found between participants' social media addiction and fear of coronavirus in the research, which is in line with the literature. Studies indicate a positive relationship between internet addiction levels among university students and fear of COVID-19 (Babaarslan 2021: 42). They also show a positive relationship between fear of coronavirus and problematic internet use among social media users (Hashemi et al. 2020) and suggest that high levels of problematic social media use in microblog users increase COVID-19 fear (Huang et al. 2020). Furthermore, research on Generation Z social media users indicates that excessive exposure to COVID-19-related information on social media increases both social media addiction and fear of COVID-19 (Liu et al. 2021). However, it's worth noting that there is a negative relationship between religiosity and internet addiction (Nadeem et al. 2019), and a good relation to God is associated with reduced internet use and addiction (Bărcăcianu and Goga 2019). Moreover, studies on university students suggest that spirituality is negatively related to COVID-19 fear and stress, highlighting the beneficial role of religiosity/spirituality in prevention and reducing fear and anxiety (Wood et al. 2016).

In the research, a significant relationship was found between social media addiction and the humanity sub-scale of sources of spirituality. Social media increases interpersonal communication and interaction, stretches boundaries, and reduces prejudice. It is considered that being in communication with people with various differences contributes to human spirituality (Çakmak, 2021). In the study, a significant relationship was found between the fear of coronavirus and the nature sub-scale of sources of spirituality. Sources of spirituality are different ways of experiencing closeness and connection through establishing a relationship with the sacred. Nature can be a source of spirituality related to life and balance, and it can also be seen as a reflection of God (Westbrook et al., 2018). In the literature, there are findings suggesting

that individuals with fear of coronavirus have a spirituality associated with nature, and their relationship with nature is better (Carey et al. 2024; Paksoy, 2020). The finding is considered in line with the literature.

The coronavirus pandemic has led to many uncertainties and changes in people's lives. University students have faced this crisis as young people. Fear and addiction are two important concepts that need to be addressed during this process. Sources of spirituality are beneficial in managing this process. In this sense, it is considered that it would be beneficial to nurture the sources of spirituality of young people and to increase the number of spiritual counseling centers.

Limitations

This study is limited to the individual opinions and responses of Akdeniz University undergraduate students who voluntarily participated in the study in the 2021-2022 Fall semester to the social media addiction, coronavirus fear, and spiritual resources scales.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

Ethics approval for this study was obtained from Akdeniz University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Board on July 1, 2021 (Decision No: 205). Prior to their participation, participants were provided with and approved informed consent forms.

Consent for Publication

Not applicable

Availability of Data and Materials

Not applicable.

Competing Interests

The author declares that no competing interests in this manuscript.

Funding

Not applicable.

Authors' Contributions

SE carried out the proposal of the main idea of the research, BK contributed to the collection of data, and analysis. SE carried out revision of the article content. All authors have read and approved the final article.

References

- Ağırtaş, A., & Güler, Ç. (2020). Sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ve sosyal kaygı durumlarının değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 76-89.
- Ahorsu, D. K., Lin, C.-Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 scale: development and initial validation. *International journal of mental health and addiction*, 1-9. bozkurt
- Andreassen, C. S., Pallesen, S., & Griffiths, M. D. (2017). The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey. *Addictive behaviors*, 64, 287-293. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2016.03.006>
- Atay Tekin, Ü., Dinçer, N. N., Yarkac Ucan, F., & Öncü, E. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde dış hekimliği uzmanlık öğrencilerinin korku ve anksiyete düzeylerinin değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Dış Hekimliği Dergisi*, 2(3), 86-93.
- Atlı, F., Buğa, A., Taleh, M., & Atlı Yıldırım, A. (2021). Türkiye'de üniversite öğrenimi gören öğrencilerin öz-anlayışları ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 59-77.
- Babaarslan, D. (2021). *İnternet bağımlılığı ve Covid 19 pandemi süreci arasındaki ilişkinin incelenmesi* [İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].
- Bărcăcianu, D., and Goga, M. (2019). "Relation Between Internet And Spirituality At Romanian Students". In E. Soare and C. Langa (Eds.). *Education Facing Contemporary World Issues*, Future Academy, 989-995
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H. (2021). Fear of COVID-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International journal of mental health and addiction*, 19, 2369-2382. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s11469-020-00331-y>

- Bilgili, H. A. S. (2018). Sosyal medya kullanımı ile sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 351-369. <https://doi.org/https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.420632>
- Burger, J. M. (2006) *Kişilik*. çev. İnan Deniz Erguvan Saroğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bonelli, R., Dew, R. E., Koenig, H. G., Rosmarin, D. H., & Vasegh, S. (2012). Religious and spiritual factors in depression: review and integration of the research. *Depression research and treatment*, 2012. <https://doi.org/https://doi.org/10.1155/2012/962860>
- Boztilkı, M., & Ardiç, E. (2017). Maneviyat ve sağlık. *Journal of Academic Research in Nursing*, 3(1), 39-45.
- Bulut, İ., & Koç, A. (2022). COVID-19 ve İnanç İlişkisi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. <https://doi.org/https://doi.org/10.33415/daad.1027706>
- Carey, L. B., Koenig, H. G., Hill, T., Drummond, D., Gabbay, E., Cohen, J., Aiken, C., & Carey, J. R. (2024). Spirituality, Mental Health, and COVID-19. *Journal of Religion & Health*, 63(1), 1–5. <https://doi.org/10.1007/s10943-024-02000-z>
- Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W.-C., Wang, C.-B., & Bernardini, S. (2020). The COVID-19 pandemic. *Critical reviews in clinical laboratory sciences*, 57(6), 365-388. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/10408363.2020.1783198>
- Çakmak, Z. (2021). *Ergenlerde maneviyat, sosyal medya bağımlılığı ve değerler arasındaki ilişkiler* İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].
- Çetintaş, İ., Dirik, F. Z., İlhan, E., & Kostak Akgün, M. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinin Maneviyat ve Manevi Bakım İle İlgili Algıları. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 38-46.
- Demir, Y., & Kumcağız, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(52), 23-42.
- Demirci, İ. (2019). Bergen Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20, 15-22.
- Ekşi, H., Çelimli, Ç., Sevim, E., & Ekşi, F. (2019). Manevi Kaynaklar Ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. In *V. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitapçığı* (Vol. 21, pp. 759-767).
- Elkins, D. N., Hedstrom, L. J., Hughes, L. L., Leaf, J. A., & Saunders, C. (1988). Toward a humanistic-phenomenological spirituality: Definition, description, and measurement. *Journal of humanistic Psychology*, 28(4), 5-18. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/00221678882840>
- Fardin, M. A. (2020). COVID-19 epidemic and spirituality: a review of the benefits of religion in times of crisis. *Jundishapur Journal of Chronic Disease Care*, 9(2). <https://doi.org/https://doi.org/10.5812/jjcdc.104260>.
- Göktaş, A., & Varlı, M. (2023). Psychosocial health and activities during the COVID-19 pandemic. *Work*(Preprint), 1-12.
- Güler Özgür, E., Veysikarani, D., & Keskin, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı üzerine bir araştırma. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 1-13.
- Gündoğan, S. (2021). The mediator role of the fear of COVID-19 in the relationship between psychological resilience and life satisfaction. *Current Psychology*, 40(12), 6291-6299.
- Hacikelesoglu, H. (2021). A Research on The Relationship Between Social Media Disorder, Religiosity and Moral Disengagement In Adolescents. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi-Journal of Academic Research in Religious Sciences*. <https://doi.org/https://doi.org/10.33415/daad.954334>
- Hashemi, S. G. S., Hosseinezhad, S., Dini, S., Griffiths, M. D., Lin, C.-Y., & Pakpour, A. H. (2020). The mediating effect of the cyberchondria and anxiety sensitivity in the association between problematic internet use, metacognition beliefs, and fear of COVID-19 among Iranian online population. *Heliyon*, 6(10).
- Hill, P. C., & Pargament, K. I. (2008). Advances in the conceptualization and measurement of religion and spirituality: Implications for physical and mental health research. <https://doi.org/https://doi.org/10.1037/1941-1022.S.1.3>
- Huang, F., Ding, H., Liu, Z., Wu, P., Zhu, M., Li, A., & Zhu, T. (2020). How fear and collectivism influence public's preventive intention towards COVID-19 infection: a study based on big data from the social media. *BMC Public Health*, 20(1), 1-9.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler*.
- Karslı, N. (2019). Gençlerde internet bağımlılığı ve dindarlık ilişkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(46), 225-260.
- Kasapoğlu, F. (2020). COVID-19 Salgını Sürecinde Kaygı ile Maneviyat, Psikolojik Sağlık ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Köse, A., & Ayten, A. (2015). *Din Psikolojisi*. Timaş Yayınevi.
- Liu, H., Liu, W., Yoganathan, V., & Osburg, V.-S. (2021). COVID-19 information overload and generation Z's social media discontinuance intention during the pandemic lockdown. *Technological forecasting and social change*, 166, 120600.
- Nadeem, M., Buzdar, M. A., Shakir, M., & Naseer, S. (2019). "The Association Between Muslim Religiosity and Internet Addiction Among Young Adult College Students". *Journal of Religion and Health*, 58(6): 1953-1960.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105.
- Paksoy, H. M. (2020). COVID-19 Pandemisi İle Oluşan Korku Ve Davranışlara İnançın Etkisi Üzerine Bir Araştırma: Türkiye Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 135-155.
- Peteet, J. R. (2020). COVID-19 anxiety. *Journal of religion and health*, 59(5), 2203-2204.
- Piedmont, R. L. (1999). Does spirituality represent the sixth factor of personality? Spiritual transcendence and the five-factor model. *Journal of personality*, 67(6), 985-1013. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-6494.00080>
- Rathakrishnan, B., Singh, S. S. B., Yahaya, A., Kamaluddin, M. R., & Aziz, S. F. A. (2022). The relationship among spirituality, fear, and mental health on COVID-19 among adults: an exploratory research. *Frontiers in psychology*, 12, 815332. <https://doi.org/https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.815332>
- Sandage, S. J., & Harden, M. G. (2011). Relational spirituality, differentiation of self, and virtue as predictors of intercultural development. *Mental Health, Religion & Culture*, 14(8), 819-838. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13674676.2010.527932>
- Sayan, Y. E. (2021). Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi Kurumları Adına Sosyal Medya Kullanımı ve Fakültelerin Sosyal Medya Stratejilerinin İncelenmesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 21(1), 415-449. <https://doi.org/https://doi.org/10.33415/daad.820746>

Şahin, E., Türk, F., & Hamamcı, Z. (2022). COVID-19 pandemi sürecinde depresyon, anksiyete ve stres ile başa çıkma tutumlarının sosyal medya bağımlılığıyla ilişkisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(1), 165-186.

<https://doi.org/https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1001102>

T.C Sağlık Bakanlığı. (2022). *COVID-19 Nedir?* [https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html#:~:text=Yeni%20Koronavir%C3%BCs%20Hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20\(COVID%2D19,2020'de%20tan%C4%B1mlanan%20bir%20vir%C3%BCst%C3%BCr](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html#:~:text=Yeni%20Koronavir%C3%BCs%20Hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20(COVID%2D19,2020'de%20tan%C4%B1mlanan%20bir%20vir%C3%BCst%C3%BCr)

Treem, J. W., Dailey, S. L., Pierce, C. S., & Biffi, D. (2016). What we are talking about when we talk about social media: A framework for study. *Sociology Compass*, 10(9), 768-784.

Tunç, E. (2021). COVID-19 pandemi döneminde öğretmenlerin manevi kaynakları ve mental iyi oluşları. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi* (4), 75-96.

Westbrook, C. J., Davis, D. E., McElroy, S. E., Brubaker, K., Choe, E., Karaga, S., Dooley, M., O'Bryant, B. L., Van Tongeren, D. R., & Hook, J. (2018). Trait sources of spirituality scale: Assessing trait spirituality more inclusively. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 51(2), 125-138.

Wood, M., Center, H. and Parenteau, S. C. (2016). "Social Media Addiction And Psychological Adjustment: Religiosity And Spirituality In The Age Of Social Media". *Mental Health, Religion & Culture*, 19(9): 972-983.

Worthington Jr, E. L. (2012). Progress in physics and psychological science affects the psychology of religion and spirituality. *The Oxford handbook of psychology and spirituality*, 47-62.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Vol. 446).

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Artificial Intelligence in the Management of Human Resources and Psychology

İnsan Kaynakları ve Psikoloji Yönetiminde Yapay Zeka

Fatma Köprülü¹, Behcet Öznacar², Mehmet Öznacar³, Stephen Ofori Yeboah⁴

Abstract:

With the steady advancement of technology comes intense rivalry. To stay in business, organizations are beginning to rely on technological advancements in many areas, including human resource management. Hiring staff with strong business acumen is more crucial than ever, especially in this age of big data. The candidate pool is expanding so quickly that conventional procedures are no longer adequate. Businesses should assist their human resources departments at the organizational level as a result of digital transformation. This research will examine how AI-based technology is used in the Human Resources division. It has been found in this study on the usage of artificial intelligence applications in the sector of human resources that artificial intelligence is typically used in the field of recruiting. However, it was discovered throughout the investigation that human resources are also used in several other disciplines, including orientation and education. The research focused on highlighting this gap since it was seen that artificial intelligence implementations were not yet applied in other human resource fields and that there was a gap. The study's objectives are to examine the expectations of human resources professionals and to identify gaps in artificial intelligence use in several spheres of human resource management. The results of this study have implications for future research on artificial intelligence applications and psychology in human resources.

Keywords: *Human Resources Psychology Management and Artificial Intelligence.*

¹Assoc. Prof. Dr., Near East University, Atatürk Faculty of Education, Educational Administration and Supervision, Nicosia, TRN Cyprus, Orcid ID: 0000-0002-7233-4224

²Prof. Dr., Near East University, Atatürk Faculty of Education, Educational Administration and Supervision, Nicosia, TRN Cyprus, Orcid ID: 0000-0001-6164-1432

³Dr., University of Kyrenia, Faculty of Education, Educational Administration and Supervision, Kyrenia, TRN Cyprus, Orcid ID: 0009-0007-7013-6797

⁴MA., Near East University, Human Resources Development in Education, Nicosia, TRN Cyprus, Orcid ID: 0009-0006-5432-7158

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Fatma Köprülü, Near East University, Atatürk Faculty of Education, Educational Administration and Supervision, Nicosia, TRNC, Orcid ID: 0000-0002-7233-4224

Date of Received/Geliş Tarihi: 16.11.2023, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 30.09.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 14.11.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Köprülü, F., Öznacar, B., Öznacar, M. & Yeboah, S.O. (2024). Artificial Intelligence in the Management of Human Resources and Psychology, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 6(4): 354-359

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Teknolojinin sürekli gelişmesi ile birlikte yoğun rekabet ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, kuruluşlar, işletme içi insan kaynakları yönetimi dahil birçok alanda varlıklarını sürdürebilmek için teknolojik gelişmelere gün geçtikçe daha fazla güvenmektedirler. İş dünyasında, özellikle işletmeler için güçlü iş anlayışına sahip personel bulmak daha önce hiç olmadığı kadar kritik hale gelmiştir çünkü aday havuzu çok hızlı bir şekilde genişlemekte ve bunun sonucunda geleneksel prosedürler artık yetersiz hale gelmiştir. Bundan dolayı, işletmeler dijital dönüşümün bir sonucu olarak insan kaynakları departmanlarına organizasyon düzeyinde destek sağlamalıdır. Bu araştırma, İnsan kaynakları bölümünde yapay zekâ tabanlı teknolojinin nasıl kullanıldığını incelemektedir. Araştırma sonucuna göre, yapay zekâ uygulamalarının genellikle işe alım süreçlerinde kullanıldığını göstermektedir. Ancak, araştırma sırasında, insan kaynaklarının yönlendirme ve eğitim gibi farklı alanlarda da kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda, yapay zekâ uygulamalarının henüz diğer insan kaynakları alanlarında yaygın olarak kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı, insan kaynaklarının beklentilerini analiz etmek ve yapay zekanın farklı insan kaynakları yönetimi alanlarındaki kullanımına dair mevcut boşlukları tespit etmektir. Bu araştırma insan kaynakları ve psikoloji yönetimi bölümünde yapay zeka uygulamaları üzerinde gelecekte yapılacak araştırmalar için önemli bilgiler taşıdığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Kaynakları, Psikoloji Yönetimi ve Yapay Zeka.

Introduction

Artificial intelligence (AI) is a major turning point, mimicking human and animal-like thinking in digital systems (Livet & Varenne, 2020). Businesses using big data now rely on computer-based technologies to compete globally, benefiting from faster responses, time savings, and increased productivity (O'Leary, 2013). AI, often called the "new electricity" for its crucial role in the corporate sector and industrial revolution, has propelled businesses to embrace ever-advancing technologies.

Kaya, C., & Ceylan, B. (2014) stated that the skills of the staff have altered as a result of technological improvements. Casanovas-Massana, A., et al (2015) indicated that to foster creativity and learning within a company, managers are revamping HR policies including training procedures, performance assessment, compensation, and personnel. It necessitates that HR professionals embrace technology, adapt, and upskill while also taking into account their own psychological health and ethical considerations. A staff that is more engaged and empowered as well as more effective HR procedures might result from successfully navigating these changes. Inkson (2008) suggested that psychology acts as a missing link between HRM strategy and organizational performance as it shapes employee perceptions, attributions, and attitudes. These psychological factors are essential in mediating the relationship between HRM and performance outcomes. Recently, there has been increased interest in examining HRM systems through the lens of the psychological contract, which helps in understanding how employees perceive and react to HRM systems (Höglund, 2012). Digital transformation has begun to be applied in human resources recently, however, it isn't entirely technology-focused. Coşkun, F., & Gülleroglu, H. D. (2021) reported that as human resources take on a strategic role in businesses, the significance of improving information systems for managing human resources and using new technology has grown. According to Upadhyay, A. K., & Khandelwal, K. (2018) for both businesses and applicants, the application of artificial intelligence in hiring and staff selection will result in higher efficiency and quality.

The role of human resources is increasingly important in corporate operations, with digital transformation being key

to enhancing HR processes. Businesses seeking a competitive edge invest in HR technology, reduce administrative work by 20%, and cut costs and time (Abdeldayem & Aldulaimi, 2020; Machado & Davim, 2016). While AI is often applied to recruitment, such as through machine learning algorithms, its potential extends beyond hiring to other HR functions, significantly easing workload (Palos-Sánchez et al., 2022). The field of AI in HRM is growing steadily, with promising future applications.

The Purpose of the Study

The purpose is to ascertain the expectations Ghanaian human resources professionals, have for the digital transformation of the industry and to address any gaps in the various disciplines they work in. The study examined the skills and knowledge of human resources specialists employed by businesses doing business in various parts of Ghana. The fact that the participants in the interviews with human resources specialists were from various industries was taken into consideration. Implementations of artificial intelligence in human resources that were the subject of the research were contrasted with those in other nations. Businesses employ digitalization extensively, just as it is used in every aspect of our lives. The study aimed to identify the expectations in the human resources areas where the application has not yet fulfilled requirements as well as it sought to understand the implementation and impact of digital transformation—which provides time-saving and user convenience. By identifying these expectations, it aims to address the gaps in artificial intelligence deployments in human resources management and psychology.

Research Questions

What do human resource management experts anticipate from artificial intelligence?

What effect does artificial intelligence have?

Is it possible to manage human resources without using artificial intelligence?

What are some advantages of artificial intelligence in the management of human resources and psychology?

Method

Research Process and Ethics

The grounded theory method, developed by Strauss and Glaser, involves collecting information to formulate a theory (Howard-Payne, 2016). This approach combines Glaser's positivist methodology with Strauss's interpretive perspective, which uses qualitative interviews to analyze specific events (Pearlson et al., 2019). The development of theories is influenced by quantitative and qualitative viewpoints (Glaser & Holton, 2005; Charmaz, 2006). While Glaser asserts that theory is embedded in the data, Strauss emphasizes the need for researchers to interpret and actively engage in the study (Jones & Alony, 2011). The method aims to analyze, code, and classify data through systematic comparisons, striving for theoretical saturation based on inductive reasoning (Strauss & Corbin, 1998). Ethics approval was obtained from the Scientific Research Ethics Committee of Near East University, Nicosia, North Cyprus (NEU/ES/2023/1033) on 26.07.2023.

Study Group

The universe of this study is based on 11 individuals with knowledge and expertise on this topic. The participants were interviewed over the phone, through Zoom, or in person in the following 6 cities: Accra, Nkawkaw, Abirem, Koforidua, Swedru, and Oda. The group comprised 5 women and 6 men, 4 managers, 3 directors, 2 consultants, and 2 experts, aged between 27 and 58. Due to participant consent issues, interviews could not be videotaped, though notes were taken. Face-to-face interviews were conducted, when possible, while others utilized phone or Zoom due to health protocols and distance. Semi-structured questions guided the interviews, focusing on participants' experiences and knowledge. The study leveraged the international experiences of some respondents, particularly three individuals. Virtual meetings were employed for those unable to meet in person, demonstrating their effectiveness in facilitating communication (Bampton & Cowton, 2002).

Data Collection

Finding the best places to acquire rich data is the first step in the data-gathering process. Collecting robust evidence is the key to creating a grounded hypothesis that holds up. Rich, well-detailed data provide crucial details for a thorough investigation (Charmaz, 2006). Grounded theory data collecting may be done using various methods,

including taking notes, conducting interviews, and recording. Other crucial considerations in data gathering include where, how, and when to gather information on the chosen phenomena and how to interpret it. (Thomberg, R. & Charmaz, K., 2014). The process of data gathering and analysis, when carefully and methodically explored, enables the researcher to understand all the viewpoints pertinent to the area or topic under study (Corbin, J. M., & Strauss, A., 1990). Moore, E., & Llompert, J., (2017) said that when data is gathered by video or audio recording it can be easily transcribed and analyzed.

This research focused on the Human Resources Management Association, including its seven regional chapters in Ghana, as well as corporate and individual HR members. Data was gathered through in-person, telephone, and online interviews, with participant anonymity ensured using pseudonyms. Primary data came from interviews with 11 HR experts across six industrial cities, while secondary data was sourced from professional books, research blogs, HR websites, and published papers.

Data Analysis

This research employed grounded theory, a qualitative approach where data collection and analysis occur simultaneously. The study aimed to understand how businesses leverage evolving technology in human resource procedures, using a large participant sample to enhance data reliability, as not all HR modules have integrated artificial intelligence. The interview technique was deemed appropriate for data gathering (Carson et al., 2001). Data from semi-structured interviews were organized thematically and analyzed using content analysis, with responses categorized based on study questions. Thematic analysis, as described by Braun and Clarke (2012), emphasizes organizing knowledge into patterns of specific behaviors, enabling the researcher to group related responses under coherent themes guided by the research questions.

Findings

The interviews conducted for this study resulted in five categories and 17 codes, with synonymous expressions consolidated under a single code. Eleven participants contributed to the identification of 28 codes, highlighting the data's richness and consistency. Below are the five categories, associated codes, and their repetition values.

Table 1. The views of participants related to the impact of AI in HR and psychology

Theme: Operative HR Stimulations	Category	Percentage (%)
Code		
Positive comments from candidates	Reasonable	21.4
Decreased interview duration		
Increased output from recruiters		
Theme: Managerial Stimulations		
Code		
To process payroll	Prospects	28.5
Reducing administrative, financial, and budgetary load		
Make recommendation mechanisms, please.		
To create a satisfaction survey		
Theme: Human Resources Efficacy		
Code		

Employee choice Employee education Worker Orientation	Areas Where AI is Used	10.7
Theme: Negative Opinions		
Code		
There could be a weakness without any human feelings	Prejudices	21.4
Theme: Negative Approaches /Thoughts		
Code		
It's too soon for our nation. A lack of adequate infrastructure No staff available Technology limitations	Difficulties	17.8

The table illustrates the key themes based on Artificial intelligence in Human Resources and psychology under 5 categories; Operative HR Stimulations, Managerial Stimulations, Human Resources Efficacy, Negative Opinions, and Negative Approaches. The data is calibrated in percentage.

Overall, it is clearly seen from the table that Operative HR Stimulations (21.4%) focus on positive feedback, like improved candidate feedback, decreased interview durations, and rose recruiter efficiency. The highest feedback was seen on the Managerial Stimulations theme with 28.5%. It concentrated on the potential of AI to streamline payroll, decrease administrative, financial, and budgetary load, raise the decision-making process, and develop satisfaction surveys. Another notable theme was Human Resources Efficacy (10.7%) which shows how AI is presently used in areas such as employee choice, education, and orientation.

On the other hand, there are Negative Opinions (21.4%) related to AI's lack of human emotion and potential weaknesses. In addition to this, Negative Approaches (17.8%) deal with challenges like technology and infrastructure limitations, and lack of staff and these could slow down AI adoption in HR and psychology. What stands out is that these five major themes explain their significance focusing on how AI impacts HR and psychology.

Discussions

Artificial intelligence (AI) has become indispensable in human resources (HR) and psychology administration. It is recognized that such AI tools like chatbots and automated video interview systems can identify the most qualified person and conduct initial rounds of interviews through reviewing CVs efficiently. This decreases the time that HR professionals spend on mundane tasks and lets them concentrate on making strategic decisions. Patel et al. (2020) stated AI's influence on talent acquisition and retention. Additionally, these AI devices' personalized career development plans improve both staff engagement and satisfaction. Thus, this personalized approach not only aids in the retention of staff but also a more motivated and productive workforce. It observed that AI shows significant potential in the field of performance management. Raghav et al. (2021) reported the potential of AI to enable continuous monitoring of staff performance and provide real-time feedback.

The performance management system is more responsive and dynamic as a result of this continuous assessment than traditional annual reviews. The capacity to provide immediate feedback and support is instrumental in enhancing the performance of employees and facilitating the attainment of their professional objectives. In addition to these, Jetha, et al. (2023) reported the role of AI's devices can apply in workplace psychology, especially in mental health monitoring. They reported that AI's capacity to analyze the work behavior of staff and the communication patterns detect indicators of tension or mental health issues. Moreover, AI can offer recommendations or connect staff with essential support resources.

Furthermore, according to Lee (2018), bias reduction is one of the benefits of AI. If the algorithms of AI are designed properly metrics evaluation could be done rather than human evaluation and this will affect the equitable hiring practices. On the other hand, Thompson (2021) indicated that data privacy is a critical issue. If AI in HR manages sensitive staff data, substantial privacy and also security risks will occur. To prevent this, organizations should adhere to the General Data Protection Regulation (GDPR). Thompson (2021) has identified data privacy as a critical issue. The management of sensitive employee data by AI in HR presents substantial privacy and security risks. To secure the personal information of employees, organizations must implement robust data protection measures and adhere to regulations such as the General Data Protection Regulation (GDPR). Taylor, et al. (2020) stated that if the organizations can not protect the data, the reputational repercussions will appear. In particular, he reported his worries in the fields of psychology and human resources. While using a virtual assistant or both to conduct the first interview eliminates some of the anxiety for applicants, it also ensures that the HR professional conducting the interview has the proper number of individuals with the needed qualifications.

Centralization and payroll are notable expectations among HR specialists, with a strong emphasis on the need for all HR management modules to be centralized and powered by artificial intelligence. While a small percentage of HR professionals oppose this trend, satisfaction with AI implementations in recruitment and selection processes is common among both applicants and HR specialists. However, businesses often face challenges in their performance management systems, which impede

effective progress (Adler, 2014). A robust performance management system is essential for organizational advancement, as ineffective systems hinder the achievement of business objectives (Adler, 2014). Providing effective feedback is crucial for employee development, enabling individuals to understand their strengths and areas for improvement. According to Adler (2014), psychological factors influence how employees perceive feedback, allowing them to interpret their performance and adjust accordingly. This understanding is vital for fostering positive contributions to organizational goals. Supporting this view, Armstrong and Baron (2005) argue that effective performance management should be continuous and adaptable, while Cappelli and Tavis (2016) advocate for a development-oriented approach to facilitate ongoing employee growth.

In addition to these to regulate the application of AI in these sectors, Taylor boosts regular frameworks and the establishment of ethical standards. Furthermore, staff should be informed about the use of AI systems. Huang et. al, (2019) support the opinion that the hybrid approach integrates AI with human expertise even if AI can manage data analysis and routine duties, it cannot formulate complex decisions that necessitate emotional intelligence.

Conclusion

This study has examined the use of AI in the management of human resources and psychology. The Human Resources Association, which has branches in seven districts of Ghana, provided participants for the study, which was conducted using the interview method. Experts in human resources from a range of sectors and domains were extensively questioned over the phone, online, and in person. The study approach used the grounded research design and the qualitative technique. Thus, professional interviews were carried out using semi-structured questions. Human resources professionals from a variety of sectors were consulted on the use of AI implementations in the HR department, with an emphasis on their expectations. After conducting national and international literature reviews on the topic, I discovered that while artificial intelligence applications have been used for a long time in other sectors, their use in the human resources sector is relatively new. Compared to Ghana, America, a few European countries, and Russia were the first to use artificial intelligence implementations in the human resources sector.

TamunoMiegbam, A., & Bariledum, K. (2022) stated that the United States of America, Russia, and China, being among the world's most influential nations, have initiated AI policies that compete with each other and with other countries. Ghana has begun the process of developing a

National AI Policy to prescribe the ethical deployment and regulation of AI technologies. The policy is designed to promote economic growth, social development, and innovation, all while assuring inclusivity and addressing potential ethical concerns. Universities and research institutions in Ghana are progressively emphasizing AI research and development. The objective of initiatives such as the establishment of AI research institutes and collaboration with international partners is to develop local capacity and expertise in AI technology. Ghana's approach is consistent with global trends in responsible AI governance, as it prioritizes inclusivity, ethical considerations, and sustainable development. They set themselves apart by using virtual assistants, especially in recruitment. Russia utilizes the VERA system as a virtual assistant, whereas numerous countries in Europe and North America use the MYA system. Virtual recruitment assistants are being replaced in Ghana by chatbots and digital tools. That being said, one of the expectations is the application for AI-powered recruitment assistance. Artificial intelligence implementations have been discovered to be utilized in various human resources operations, such as orientation and training, even though recruiting is where they are most often used. Professionals anticipate certain things from human resource-related duties, such as payroll, centralization, recommendation systems, and satisfaction surveys. To conclude, it has been notable that artificial intelligence applications enhance the efficiency of human resources and psychology management when it is used effectively.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

This study was conducted in compliance with the principles of the Helsinki Declaration. Ethical approval was granted by the Near East University Ethics Committee. The application number is NEU/ES/2023/1033 on 26.07.2023.

Consent for Publication

Not applicable

Availability of Data and Materials

Not applicable.

Competing Interests

The author declares that no competing interests in this manuscript.

Funding

Not applicable.

Authors' Contributions

All authors have read and approved the final version of the article.

References

Abdeldayem, M. M., & Aldulaimi, S. H. (2020). Trends and opportunities of artificial intelligence in human resource management: Aspirations for public sector in Bahrain. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 9(1), 3867-3871.

Adler, A. (2014). *Modern psikoloji: Alfred Adler psikolojisine giriş ve tüm çalışmaları*. Gece Kitaplığı.

Adler, A. (2014). Individual psychology. In *An Introduction to Theories of Personality* (pp. 83-105). Psychology Press.

Bampton, R., & Cowton, C. J. (2002, May). The e-interview. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 3, No. 2).

Baron, J. (2005). *Rationality and intelligence*. Cambridge University Press.

Braun, V., & Clarke, V. (2012). *Thematic analysis*. American Psychological Association.

- Carson, D., Gilmore, A., Perry, C., & Gronhaug, K. (2001). *Qualitative marketing research*. Sage.
- Cappelli, P., & Tavis, A. (2016). The performance management revolution. *Harvard Business Review*, 94(10), 58-67.
- Casanovas-Massana, A., Gómez-Doñate, M., Sánchez, D., Belanche-Muñoz, L. A., Muniesa, M., & Blanch, A. R. (2015). Predicting fecal sources in waters with diverse pollution loads using general and molecular host-specific indicators and applying machine learning methods. *Journal of Environmental Management*, 151, 317-325.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. sage.
- Coşkun, F., & Gülleroğlu, H. D. (2021). The development of artificial intelligence in history and its use in education. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 1-20.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative sociology*, 13(1), 3-21.
- Glaser, B. G., & Holton, J. (2005). Staying open: The use of theoretical codes in grounded theory. *The Grounded Theory Review*, 5(1), 1-20.
- Höglund, M. (2012). Quid pro quo? Examining talent management through the lens of psychological contracts. *Personnel review*, 41(2), 126-142.
- Howard-Payne, L. (2016). Glaser or Strauss? Considerations for selecting a grounded theory study. *South African Journal of Psychology*, 46(1), 50-62.
- Huang, K., Yang, T., Xu, J., Yang, L., Zhao, J., Zhang, X., ... & Wang, C. (2019). Prevalence, risk factors, and management of asthma in China: a national cross-sectional study. *The Lancet*, 394(10196), 407-418.
- Inkson, K. (2008). Are humans resources?. *Career Development International*, 13(3), 270-279.
- Jetha, A., Bakhtari, H., Rosella, L. C., Gignac, M. A., Biswas, A., Shahidi, F. V., ... & Smith, P. M. (2023). Artificial intelligence and the work-health interface: A research agenda for a technologically transforming world of work. *American Journal of Industrial Medicine*, 66(10), 815-830.
- Jones, M., & Alony, I. (2011). Guiding the use of Grounded Theory in Doctoral studies—an example from the Australian film industry.
- Kaya, C., & Ceylan, B. (2014). An empirical study on the role of career development programs in organizations and organizational commitment on job satisfaction of employees. *American Journal of Business and Management*, 3(3), 178-191.
- Lee, R. E. (2018). *Phycology*. Cambridge University Press.
- Livet, P., & Varenne, F. (2020). Artificial Intelligence: philosophical and epistemological perspectives. *A Guided Tour of Artificial Intelligence Research: Volume III: Interfaces and Applications of Artificial Intelligence*, 437-455.
- Machado, C., & Davim, J. P. (2016). *MBA: Theory and application of business and management principles*. Springer International Publishing Switzerland.
- Moore, E., & Llompart, J. (2017). Collecting, transcribing, analyzing and presenting plurilingual interactional data. In E. Moore & M. Dooly (Eds), *Qualitative approaches to research on plurilingual education* (pp. 403-417). Research-publishing.net. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2017.emmd2016.638>
- O'Leary, D. E. (2013). Artificial intelligence and big data. *IEEE intelligent systems*, 28(2), 96-99.
- Palos-Sánchez, P. R., Baena-Luna, P., Badicu, A., & Infante-Moro, J. C. (2022). Artificial intelligence and human resources management: A bibliometric analysis. *Applied Artificial Intelligence*, 36(1), 2145631.
- Patel, R., Babady, E., Theel, E. S., Storch, G. A., Pinsky, B. A., St. George, K., ... & Bertuzzi, S. (2020). Report from the American Society for Microbiology COVID-19 International Summit, 23 March 2020: value of diagnostic testing for SARS-CoV-2/COVID-19. *MBio*, 11(2), 10-1128.
- Pearlson, K. E., Saunders, C. S., & Galletta, D. F. (2019). *Managing and using information systems: A strategic approach*. John Wiley & Sons.
- Raghav, P. K., Kalyanaraman, K., & Kumar, D. (2021). Human cell receptors: potential drug targets to combat COVID-19. *Amino Acids*, 53(6), 813-842.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research techniques.
- Taylor, S., Landry, C. A., Paluszek, M. M., Fergus, T. A., McKay, D., & Asmundson, G. J. (2020). COVID stress syndrome: Concept, structure, and correlates. *Depression and anxiety*, 37(8), 706-714.
- Thornberg, R., & Charmaz, K. (2014). Grounded theory and theoretical coding. *The SAGE handbook of qualitative data analysis*, 5(2014), 153-169.
- Thompson, M. G. (2021). Interim estimates of vaccine effectiveness of BNT162b2 and mRNA-1273 COVID-19 vaccines in preventing SARS-CoV-2 infection among health care personnel, first responders, and other essential and frontline workers—eight US locations, December 2020–March 2021. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 70.
- Upadhyay, A. K., & Khandelwal, K. (2018). Applying artificial intelligence: implications for recruitment. *Strategic HR Review*, 17(5), 255-258.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

A Review on the Use of Smokeless Heated Tobacco and Reasons for Preference in terms of the Society of Spectacle

Gösteri Toplumu Açısından, Dumansız Isıtılmış Tütün Kullanımı ve Tercih Etme Sebepleri Üzerine Bir İnceleme

Burcu Süerdem¹, Fevzi Kasap²

Abstract:

This research aims to examine the consumption behaviors of e-cigarette users in Northern Cyprus and the reasons for these behaviors in terms of the demonstration society. While e-cigarette, as a smokeless tobacco product, aims to provide an alternative to adult smokers, it is also used as a symbol of a certain lifestyle, prestige and modernity. The research analyses the social acceptance of e-cigarette use and the interactions between users. The research evaluates how tobacco preferences and motivations for use are shaped from the perspective of the demonstration society. The participants' motivations for using e-cigarettes include motifs such as stress relief, wannabe and habit, which are in line with the concepts of show society. The prevalence of e-cigarettes and their relationship with personal image is compatible with the aesthetic and image-oriented structure of the show society. The reasons why the participants prefer e-cigarettes can be explained by their desire to positively affect their image and their desire to have an elite appearance. The high level of health awareness emphasizes the importance of health and beauty perception in the show's society. The fact that e-cigarette offers a different experience from traditional cigarettes indicates that participants may tend to use tobacco through a simulation rather than a real tobacco experience. As a result, it is concluded that e-cigarette is not only a tobacco product but also a style, symbol, style and image element in social life.

Keywords: Consumption Culture, The Society of Spectacle, e-cigarette, Tobacco, Cigarette.

¹MSc, Near East University, Communication Faculty, Department of New Media and Communication, Nicosia, TRN Cyprus, e-mail: burcu.suerdem@med.neu.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-9042-0038

²Prof. Dr., Near East University, Communication Faculty, Head of Radio TV and Cinema Department, Nicosia, TRN Cyprus, e-mail: fevzi.kasap@neu.edu.tr, Orcid Id: 0000-0003-3965-3837

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Burcu Süerdem, Near East University, Communication Faculty, Department of New Media and Communication, Nicosia, TRN Cyprus, e-mail: burcu.suerdem@med.neu.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-9042-0038

Date of Received/Geliş Tarihi: 20.03.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 15.07.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 22.10.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Süerdem, B. & Kasap, F. (2024). A Review on the Use of Smokeless Heated Tobacco and Reasons for Preference in terms of the Society of Spectacle, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 6(4): 360-367

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs'taki elektronik sigara kullanıcılarının tüketim davranışlarını ve bu davranışların gösteri toplumu açısından nedenlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Elektronik sigara, dumansız tütün ürünü olarak, sigara içen yetişkinlere alternatif sunmayı hedeflerken, aynı zamanda belirli bir yaşam tarzı, prestij ve modernlik simgesi olarak da kullanılmaktadır. Araştırmada, elektronik sigara kullanımının toplumsal kabulünü ve kullanıcılar arasındaki etkileşimleri analiz etmektedir. Araştırmada, gösteri toplumu perspektifinden, tütün tercihlerinin ve kullanım motivasyonlarının nasıl şekillendiği değerlendirilmektedir. Katılımcıların elektronik sigara kullanım motivasyonları arasında stres giderme, özenti ve alışkanlık gibi gösteri toplumu kavramlarına uygun motifler bulunmaktadır. Elektronik sigaranın yaygınlığı ve kişisel imajla ilişkisi, gösteri toplumunun estetik ve imaj odaklı yapısıyla uyumludur. Katılımcıların elektronik sigarayı tercih etme nedenleri, imajlarını olumlu yönde etkileme arzuları ve elit bir görüntüye sahip olma istekleri ile açıklanabilir. Sağlık bilincinin yükselişi, gösteri toplumunda sağlık ve güzellik algısının önemini vurgular. Elektronik sigaranın, geleneksel sigaradan farklı bir deneyim sunması, katılımcıların gerçek tütün deneyiminden ziyade bir simülasyon aracılığıyla tütün kullanma eğiliminde olabileceğini gösterir. Sonuç olarak, elektronik sigaranın tütün ürünü olmanın ötesinde, toplumsal yaşamda bir tarz, sembol, stil ve imaj unsuru olarak yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim Kültürü, Gösteri Toplumu, Elektronik Sigara, Tütün, Sigara.

Giriş

Gösteri toplumu, Fransız düşünür Guy Debord tarafından ortaya atılan bir kavramdır. Bu kavram, toplumun giderek daha fazla görsel ve simgesel gösterilere dayandığı bir dönemi ifade eder. Temel olarak, insanlar yaşamlarını medya, reklam ve diğer görsel öğelerle inşa ederler. Gösteri toplumunda, gerçeklik yerine simgeler ve imajlar ön plandadır. Bireyler, kendi kimliklerini ve değerlerini göstermek için tüketim ve görsel unsurları kullanma eğilimindedirler. Bu durum, tüketim kültürünün ve görsel medyanın toplum üzerindeki etkilerini vurgular. Kavram, toplumun sosyal etkileşimlerini, iletişimini ve değerlerini derinlemesine anlamak için kullanılır.

Gösteri, maddi olarak toplumun içindeki bireyler arasındaki ayrılık ve uzaklaşmanın ifadesidir diyen Debord, nesnelere yığılı ile birlikte insanlar daha da köleşir der (Debord, 1996, s.113). Baudrillard ise tüketimin ideolojisini “okul” a benzetir, nesnelere önünde eşitsizlik yoktur ama radikal bir ayrımcılık vardır (Baudrillard, 1997, s.66). Avcı toplayıcı toplum zamanında zenginlik, sahip oldukları mala göre ölçülmezdi, zenginlik kişiler arasındaki değiş tokuşa dayalıydı (Baudrillard, 1997, s.77). Artık farklılıklar geniş bir tüketim ortaklığı içinde değiş tokuş ediliyor (Baudrillard, 1997, s. 111).

XX. yüzyılı Aşırılıklar Çağı diye adlandıran Eric J Hobsbawm, “XX. Yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen en dramatik ve uzun soluklu ve bizi geçmişin dünyasından koparan toplumsal değişim, köylülüğün ölümüdür” der (Hobsbawm, 1991, 336). Köylüler kentlere kitlesel göç ederek, büyük kent nüfuslarını 1950’lerden sonra hızla artırdılar. 1952’de ilk alışveriş merkezi Amerika’da Lakewood Center, 154 dönümlük alana inşa edilmişti ve 10.000 kapasiteli otoparka sahipti (First Shopping Malls in the United States, t.y.). Alışveriş merkezleri Baudrillard’a göre kentsel bir mekandır ve çoğu ihtiyaca cevap verir. Bu mekanlar bir şehir simülasyonudur (1997, s. 20). Tüketim seviyesini en yüksek seviyede tutan simülasyon, özel günlerde kendini aşarak daha fazla ürünün tüketiciye kolaylıkla erişmesini sağlamaktadır. Tüketim, şehirde köylere göre yaşam

standartının daha büyük bir ögesidir (Weblen, 2005, s.68).

Tüketim Toplumu

Tüketim kavramı insanlığın var oluşu ile birlikte, doğada buldukları ile avcılık toplayıcılık yaparak kendi geçimini sürdürmeye çalışması ile var olmuştur. Türk Dil Kurumu’na göre tüketim “üretilen şeylerin kullanılıp harcanması, tüketmek eylemi” demektir (Tüketim, ty.). Tüketim toplumu modern çağa geçişle ortaya çıkmış bir kavramdır. Modern çağın öncesi az ile veya var olanla yetinmeyi bilen insanoğlu, sanayi devrimi ile birlikte seri üretim fabrikalarının hayatımıza girmesiyle toplum, üretim fazlalığına ve tüketim çılgınlığına doğru ilerlemiştir. Tüketim çılgınlığını Baudrillard şu şekilde açıklar: “geçmiş uygarlıkların tümünde dayanıklı nesnelere, araçlar veya binalar kuşaklarca insanın daha uzun yaşamışken, bugün onların doğmasını, gelişmesini ve ölmesini izleyen bizleriz” (1997, s.16). Tüketim kavramı, tüketicilerin tüketim kavramını temel olarak aldığını ve kendilerini diğerlerinden farklılaştırmak için tüketimi kullandıklarını belirten sınıfları meydana getiren insanların toplumsal kimlik hissine sahip olmalarına imkân sağlamıştır (Sabuncuoğlu İnanç & Özdemir, 2018, s.11).

Daha fazla tüketim, daha fazla üretim ve dolayısıyla daha fazla refah demektir şeklindeki düşüncelerle birlikte özellikle serbest piyasa ekonomisi taraftarlarının öne sürdüğü bu durum dünyamızda geçerli bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır (Çınar & Çubukçu, 2009, s.279).

“Alt kültürler egemen kültürlerin simgelerini çalıp, aykırı bir simgeler sistemi oluşturmaya çalışırlarsa, tüketim toplumu da aynı simgeleri sınıfsal ya da tarihsel içeriklerinden arındırıp piyasaya iade eder. Piyasa ise kendi ilkeleri sürdüğü müddetçe, karşı görüşten simgelerin serbest dolaşımına izin verecektir.” (Gürbilek, 1992, s.37).

Eric Hobsbawm, İkinci Dünya Savaşı sonunda eski gelişmiş ülkelerde işçi sınıfı ile birlikte genç nüfusun geçirdiği evrimi şu şekilde özetlemiştir;

Tüketicinin hissettiği taklit ihtiyacı, kesinlikle, kişinin kendisini oluşturan bütün dinamikleri tarafından şartlandırılmış çocuksu bir ihtiyaçtır (Debord, 1996, s.115). Baudrillard, ekonomistlerin “ihtiyaç” kavramını açıklarken, ihtiyacın bulunabilir mallarla ve piyasaya sürülmüş malların senaryosuyla yönlendirilmiş tercihler tarafından zaten belirlendiğinden bahseder (Baudrillard, 1997, s.78). Zaten bir ürün piyasaya sürülmeden önce aslında ona olan ihtiyacımız, görsel işitsel imgelerle etrafımızı sarmıştır ve o ürüne ihtiyacımız olduğuna dair ikna edilmişizdir.

Tüketicinin sonsuz sayıda seçeneği olmasına rağmen, genellikle seçenekler ikiye indirgenerek çözüme kavuşur. “Mesela sigara tüketiyorsa ve gösterişe meraklıysa hamburgeri bitirmesinin akabinde Marlboro veya Parliament’in Philip Morris tarafından üretildiğini bilmesine rağmen söz konusu iki sigarayı rakip olarak görür ve rakiplerinden birinin tarafını seçer” (Ürkek, 2019, s. 8). Tüketim toplumu oluşurken, üretilen yeni kavramlardan olan moda, seçimi yapan kişilerin kendilerini bir yalana kaptırdığı ortadadır. Baudrillard buna doğal güzelliğin geçersiz olduğu, işlevsel dışılık değerlerinin söz konusu olduğunu aktarır (Baudrillard, 1997 s.114). Modern insan, hayatını daha az emek içinde üretmekle ama giderek daha fazla kendi ihtiyaçlarının ve refahının üretimi ve sürekli yenilenmesiyle geçirir (Tokagöz, 2011, s. 5). İhtiyaçların sınırsız artışı, kentsel yoğunlaşmayla aynı orandadır (Baudrillard, 1997, s.74). Gösteri toplumu, halk arasında karşındakini kahr etme, hava atma üzerine kurulmuştur. Günümüzde gösteriş, benliğin sunumu ve tüketim olgusu, sosyal medya mecraları üzerinden biçimlenme ve iletişim ve etkileşim kurmanın yanı sıra beğenilme arzusu ve gösteriş ihtiyaçlarını tatmin etmektedir (Yıldırım, 2021, s. 127). Gösteriş tüketimi açısından, giysilerin sürekli yenilenmesi ve fuzuli harcama içermesi gerekmektedir (Erkilet, 2012, s.32). Gösterişçi tüketim, psikolojik tatmin sağlayan mal ve hizmetlere sağlayan harcamalara denir (Güleç, 2015, s. 70).

Elektronik Sigara ve Isıtılmış Tütün

Elektronik sigara, Dünya Sağlık Örgütü’ne göre (2020) “Elektronik Nikotin Sağlayıcı Sistemler” (Electronic Nicotine Delivery Systems, ENDS) adı altında toplanmaktadır. Elektronik sigara, geleneksel tütün içme yöntemlerinden farklı bir alternatif olan bir elektronik cihazdır. Bu cihaz genellikle bir pil tarafından çalıştırılan bir ısıtıcı eleman içerir. Kullanıcılar, likit nikotin çözeltisi içeren kartuşları bu cihazlara takarlar. Isıtıcı eleman, likiti buharlaştırarak nikotin içeren bir aerosol üretir. Elektronik sigaralar, geleneksel sigara içme alışkanlıklarını taklit etmek veya azaltmak amacıyla tasarlanmıştır. Ancak sağlık etkileri ve güvenlik konularında henüz bir uzlaşma sağlanamamıştır.

“Elektronik sigaralar, solunarak alınan nikotini buharlaştırmanın yanı sıra, bazı sigara içme belirtilerinin yerini alarak koşullu sigara içme ipuçlarıyla başa çıkma mekanizması da sağlayabilir. Sigara içme hareketleriyle ilişkili ritüeller ve bu nedenlerden dolayı sigara, tütüne bağlı hastalık ve ölümlerle mücadelede-daha kapsamlı çalışılırsa- bir araç haline gelebilir (Caponetto, Russo ve ark., 2015: 12-19)”. Geleneksel sigarayı bırakmak için, elektronik sigara kullanımına geçilmesi ve bunun ne kadar başarılı olduğu, akademik açıdan halen araştırma aşamasındadır. Elektronik sigara ürününün geliştirilmesi

sırasında tek kullanımlık ürünlerden bilgisayar ile uyumlu adaptörlerle şarj edilebilen ürünler haline geldiği, kişiye özel defalarca kullanılabilen bir ürün tasarımına ulaşıldığı, şekli ve renkleri ile cazip hale getirilerek piyasaya sunulduğu, ayrıca çeşitli aromalarla farklı koku ve tatlar eklendiği görülmektedir (Bilir & Özcebe, 2022, s.12).

Elektronik Sigaranın Özelliği ve Kullanımı

Ürün tüketicilerine, yetişkinlere bir alternatif amacı ile, sigara dumanı değil, ısıtılmış tütünden çıkan buhar ile alternatif nikotin alımı sağlamak üzerine pazarlama faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

Elektronik sigara tüketimi moda ile ilişkilendirilebilir. Yapılan çalışmada Örneklem 10’un, “*Elektronik sigarayı kullanmaya 5 ay önce başladım. Kötü kokudan kurtulmak ve imaj açısından daha prestijli, “klas” görünmek için elektronik sigara kullanmaya geçtim*” verdiği bu yanıt, aslında kişinin toplumsal dışlanma yaşamaması için girdiği sembolik şiddeti aktarıyor. Moda genellikle geleceği haber verir ve kimse bunun nasıl olduğunu bilmez (Hobsbawm, 1991, 385).

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, gösteri toplumu ile elektronik sigara kullananlar bireylerin arasındaki ilişkiyi ele almak hedeflenmiştir. Kuzey Kıbrıs’taki elektronik sigara kullanıcılarının tüketimi davranışları ve bunun gösteri toplumu açısından kullanma ve tercih etme sebepleri araştırmanın esas amacıdır. Elektronik sigara üretimi yapan Philip Morris International merkezi İsviçre’de olup, 160 ülkede satış yapan uluslararası tütün şirkettir. Küresel piyasalardaki tütün şirketi payı %15,6 ile önder durumdadır. 1924 yılında Marlboro’yu üretmiştir. Philip Morris International kendi sitesinde elektronik sigaranın toplam 43 ülkeye erişimi olduğu belirtilmektedir. Kıbrıs Rum’u ve Kıbrıs Türkü olarak Kıbrıs’taki erişim merkezleri belirtmekte ve ayrıca kullanıcıların erişebilecekleri telefon numaralarını sunmaktadır.

Philip Morris International’ın ürettiği elektronik sigara kısaltmasının açılımı yaygın bir kaniya göre “I Quit Ordinary Smoking”, yani “sıradan sigarayı bıraktım” ifadesinin kısaltmasıdır. PMI (Phillip Morris International) hiçbir zaman elektronik sigara markasının açılımının ne olduğunu belirtmemiştir. Philip Morris, “Sıradan sigarayı bıraktım” ifadesinin medyada daha fazla yer aldığını belirtse de hiçbir zaman açılımı hakkında veya kısaltma olduğuna dair bilgi verilmemiştir (Seidenberg & Freeman, 2022).

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, nitel bir araştırma olup, tanımlayıcı durum çalışması modellenmesi üzerinden yapılmıştır. Elverişli örneklem kullanılmıştır. Bu örneklem seçilmesinin amacı, araştırmaya hız kazandırmak ve araştırmacının, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durum olduğundan dolayıdır (Kılıç, 2013, s.46). Araştırma belli bir sosyo-ekonomik düzey üzerindeki kişilerle birebir görüşme tekniği ile yapılmıştır. Nitel içerik analizi yöntemi ile araştırma yapılmıştır. Birebir görüşme tekniği ile 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada 14 Kasım 2023- 26 Kasım 2023 tarihleri arasında 20 kişi ile birebir görüşme gerçekleştirilmiş, her biriyle yaklaşık 1 saat görüşülmüştür. Araştırmacı, katılımcılara yönelttiği sorular öncesinde, etik kurulun önerisiyle hazırlanan “Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu”nu sözlü olarak okuyarak katılımcının, isim, soy

isim ve imzalarını almıştır. Araştırma sırasında görüşmecı, geliştirdiği soruların çıktısını alıp, bireylere sorularını yönelmiştir. Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan YDÜ/SS/2024/C006 sayı numarası ile, 15 Temmuz 2024'tarihinde çalışmayla ilgili "Etik Kurul Onayı" almıştır.

Araştırma Örneklemi

Bu araştırma örneklemi elverişli örneklem yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmada 14 Kasım 2023 - 26 Kasım 2023 tarihleri arasında 20 kişi ile birebir görüşme gerçekleştirilmiş, her biriyle yaklaşık 1 saat görüşülmüştür. Araştırmacı, katılımcılara yönelttiği sorular öncesinde, etik kurulun önerisiyle hazırlanan "Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu"nu sözlü olarak okuyarak katılımcının, isim, soy isim ve imzalarını almıştır. Araştırma sırasında görüşmecı, geliştirdiği soruların çıktısını alıp, bireylere sorularını yönelmiştir. Araştırmada amaç, gösteri toplumu ile elektronik sigara kullanan bireyler arasındaki ilişkiyi tespit etmektedir. Araştırma sonunda, elde edilen

tüm bulgular, araştırmacının kişisel bilgisayarında yazılarak sıralanmıştır.

Görüşülen kişilerle, Demografi bölümünde yer alan sorulara karşılık olarak, gelir seviyesi tablolaştırılarak, aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Tablo 1. Gelir Seviyesi Düzeyi

0-17.000	Alt Düzey
17.000-35.000	Orta Düzey
35.000-70.000	Orta Düzey (Üst seviyeye yakın)
70.000- ... ve üzeri	Üst Düzey

Araştırmada görüşülen kişilerle ilgili demografik bilgiler, aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Tablo 1. Katılımcı Örnekleme Tablosu

Unvan / Meslek	İsim	Cinsiyet	Yaş	Gelir Seviyesi
Doktor	Örneklem 1	Erkek	65	Üst Düzey
Başhemşire	Örneklem 2	Kadın	40	Orta Düzey
Mühendis	Örneklem 3	Erkek	64	Orta Düzey (üst seviyeye yakın)
Grafik Tasarımcı	Örneklem 4	Kadın	31	Orta Düzey
Tıbbi Sekreter	Örneklem 5	Kadın	37	Orta Düzey
Doktora Öğrencisi	Örneklem 6	Erkek	40	Üst Düzey
Emekli	Örneklem 7	Erkek	63	Üst Düzey
Müdür	Örneklem 8	Erkek	39	Orta Düzey (üst seviyeye yakın)
Doktor	Örneklem 9	Erkek	54	Orta Düzey (üst seviyeye yakın)
Sağlık Çalışanı	Örneklem 10	Kadın	36	Orta Düzey
Memur	Örneklem 11	Kadın	35	Orta Düzey
Ticaret	Örneklem 12	Erkek	38	Orta Düzey (üst seviyeye yakın)
Üniversite Lisans Öğrencisi	Örneklem 13	Kadın	18	Öğrenci
Emekli	Örneklem 14	Erkek	56	Alt Düzey
Sağlık Çalışanı	Örneklem 15	Erkek	31	Orta Düzey
Emekli	Örneklem 16	Kadın	60	Orta Düzey
Hemşire	Örneklem 17	Kadın	32	Orta Düzey
Serbest Ticaret	Örneklem 18	Erkek	33	Orta Düzey
Akademisyen	Örneklem 19	Kadın	42	Orta Düzey
Ev Hanımı	Örneklem 20	Kadın	53	Alt Düzey

Araştırmanın Bulguları

Araştırmada 14 Kasım 2023 - 26 Kasım 2023 tarihleri arasında 20 kişi ile birebir görüşme gerçekleştirilmiş, her biriyle yaklaşık 1 saat görüşülmüştür. Araştırmacı, katılımcılara yönelttiği sorular öncesinde, etik kurulun önerisiyle hazırlanan "Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu"nu okuyarak katılımcının,

isim, soy isim ve imzalarını almıştır. Araştırma sırasında görüşmecisi, geliştirdiği soruların çıktısını alıp, bireylere sorularını yöneltilmiştir. Araştırmada amaç, gösteri toplumu ile elektronik sigara kullanan bireyler arasındaki ilişkiyi tespit etmektedir. Araştırma sonunda, elde edilen tüm bulgular, araştırmacının kişisel bilgisayarında yazılarak sıralanmıştır. Ardından elde edilen bulguları aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Tablo3. Tema ve Alt Tema Tablosu

Tema	Alt Temalar
Demografik Bilgiler	Yaş Dağılımı, Cinsiyet Eşitliği
Sosyoekonomik Durum	Gelir Seviyesi, Evde Sigara İçen Aile Üyesi
Sağlık Durumu	Fiziksel veya Psikolojik Rahatsızlıklar, Tütün Kullanım Süresi
Sigara Kullanım Sebepleri	Stres Giderme, Alışkanlık ve Sosyalleşme
Elektronik Sigara Kullanımı	Günlük Kullanım, Elektronik sigara Kullanımı
Sağlık Üzerindeki Etkiler	Elektronik Sigaraların Zararları, Kullanım Sebepleri
Kişisel İmaj ve Elektronik sigara Kullanımı	Kişisel İmaj Üzerindeki Etkiler, Gösteriş ve Estetik
Sigara Bırakma Düşüncesi	Sigara Bırakma, Sigarayı Bıraktırma Merkezleri

Demografik Bilgiler: Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımları, araştırmanın temsiliyetini artırmak amacıyla dengeli bir şekilde seçilmiştir. Yaş aralığı geniş olan katılımcılar arasında, özellikle 30 yaş üzerindeki bireyler çoğunluktadır.

Yaş Dağılımı: 30 yaş üstü katılımcılar çoğunlukta.

Cinsiyet Eşitliği: Katılımcılar arasında eşit sayıda erkek ve kadın bulunmaktadır.

Sosyoekonomik Durum: Katılımcıların gelir seviyeleri genellikle orta düzeyde olup, bazıları üst düzey gelire yakındır. Evde sigara içen aile üyesi olan ve olmayan katılımcılar eşit sayıdadır, bu da sigara kullanım alışkanlıklarının aile ortamında nasıl şekillendiğini gösterir.

Gelir Seviyesi: Katılımcıların çoğunluğu orta düzey gelir seviyesine sahip.

Evde Sigara İçen Aile Üyesi: Katılımcılar arasında eşit sayıda evde sigara içen aile üyesi olan ve olmayan bulunmaktadır.

Sağlık Durumu: Katılımcıların bir kısmı fiziksel veya psikolojik rahatsızlıklara sahiptir ve tütün ürünlerini uzun süredir kullanmaktadırlar. Bu durum, tütün kullanımının sağlık üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur.

Fiziksel veya Psikolojik Rahatsızlıklar: Katılımcıların %25'i sağlık sorunları yaşamaktadır.

Tütün Kullanım Süresi: Ortalama kullanım süresi 22 yıl olarak tespit edilmiştir.

Sigara Kullanım Sebepleri: Stres gidermek, sigara içmenin başlıca sebepleri arasında yer alırken, alışkanlık ve sosyalleşme gibi diğer faktörler de önemli rol oynamaktadır. Bu bulgular, sigara kullanımının psikolojik ve sosyal yönlerini ortaya koymaktadır.

Stres Giderme: Katılımcıların %40'ı stres gidermek amacıyla sigara içmektedir.

Alışkanlık ve Sosyalleşme: Diğer sebepler arasında alışkanlık, sosyalleşme ve zevk alma bulunmaktadır.

Elektronik Sigara Kullanımı: Katılımcılar arasında elektronik sigara kullanımı yaygındır ve çoğunluk Philip Morris International'ın ürettiği marka elektronik sigara kullanmaktadır. Günlük kullanım miktarları değişiklik gösterse de bu ürünlerin tercih edilme nedenleri üzerinde durulmuştur.

Günlük Kullanım: Katılımcıların %45'i günde 1 paket elektronik sigara kullanmaktadır.

Elektronik Sigara Kullanımı: Katılımcıların %85'i Philip Morris International'ın ürettiği elektronik sigarayı kullanmaktadır.

Sağlık Üzerindeki Etkiler: Elektronik sigaraların sağlık üzerindeki olumsuz etkileri katılımcılar tarafından bilinmektedir, ancak daha az zararlı olduğu düşünüldüğü için tercih edilmektedir. Bu durum, kullanıcıların bilgi düzeylerini ve tercih sebeplerini anlamamıza yardımcı olur.

Elektronik Sigaraların Zararları: Katılımcılar elektronik sigaranın sağlığa zararlı etkilerinin farkındadır.

Kullanım Sebepleri: Elektronik sigarayı tercih etmelerinin başlıca sebebi daha az zararlı olduğunu düşünmeleri.

Kişisel İmaj ve Elektronik Sigara Kullanımı: Elektronik sigara kullanımının kişisel imaj üzerindeki etkileri farklılık göstermektedir. Bazı katılımcılar bu ürünlerin kendilerini daha elit ve karizmatik gösterdiğine inanırken, bazıları ise bu konuda bir bağlantı olmadığını düşünmektedir.

Kişisel İmaj Üzerindeki Etkiler: Katılımcıların %50'si elektronik sigara kullanımının kişisel imajını olumlu yönde etkilediğine inanmaktadır.

Gösteriş ve Estetik: Elektronik sigara kullanımının estetik ve temiz görüldüğü düşünülmektedir.

Sigara Bırakma Düşüncesi: Katılımcıların çoğunluğu sigarayı bırakmayı düşünmemekte, ancak bir kısmı Sigarayı Bıraktırma Merkezlerine başvurmayı planlamaktadır. Bu bulgular, sigara bırakma motivasyonları ve destek arayışları hakkında bilgi sağlar.

Sigara Bırakma: Katılımcıların %55'i sigarayı bırakmayı düşünmemektedir.

Sigarayı Bıraktırma Merkezleri: Katılımcıların %15'i Sigarayı Bıraktırma Merkezine başvurmayı düşünmektedir.

Tartışma

Araştırmada, katılımcıların yarısı elektronik sigara kullanımının kişisel imajını olumlu yönde etkilediğine inanmaktadır. Ayrıca yarısından fazlası, sigarayı bırakmayı düşünmemektedir. Bu durumda, dumansız/ısıtılmış tütün, özellikle elektronik sigara kullanan bireylerin, gösteri toplumuyla arasında gerçek bir bağ vardır. Yapılan çalışmaya benzer literatür taramasında, benzer makaleye rastlanmamıştır. Bu açıdan bu makale, elektronik sigara kullanıcıları ile bireylerin davranışları arasındaki ilişki literatüre katkıda bulunmaktadır. Bu araştırmanın bulguları, elektronik sigara kullanıcılarının davranışları ve bu davranışların arkasındaki sebepler hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Literatürde benzer çalışmaların yaygın olmaması, bu araştırmanın özgünlüğünü ve katkı değerini artırmaktadır. Araştırmada farklı yaş gruplarının ve cinsiyetlerin dengeli temsil edilmesi, bulguların genel nüfusa uygulanabilirliğini artırmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun orta düzey gelir seviyesine sahip olması, elektronik sigara kullanımının gelir seviyesi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle Philip Morris International'ın ürettiği elektronik sigara gibi daha pahalı ürünlerin tercih edilmesi, bu ürünlerin belirli bir yaşam tarzını ifade ettiğini göstermektedir.

Tütün ürünlerinin uzun süreli kullanımı ve sağlık sorunlarının varlığı, sigara kullanımının bireyler üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır. Stres gidermek için sigara içilmesi, sigara kullanımının psikolojik yönlerini vurgulamaktadır. Bu bulgu, diğer araştırmalarla da uyumludur ve sigara bırakma programlarının psikolojik destek içermesi gerektiğini göstermektedir (Marques et al., 2021).

Elektronik sigaraların daha az zararlı olduğu algısı, bu ürünlerin tercih edilmesinin başlıca nedenlerinden biridir. Ancak, elektronik sigaraların uzun vadeli etkilerinin yeterince araştırılmamış olması, daha fazla bilimsel

çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Köseoğlu vd., 2013). Ayrıca, e-sigara ve COVID-19 ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar, e-sigaraların sağlık üzerindeki potansiyel risklerini değerlendirmektedir.

Elektronik sigara kullanımının kişisel imaj üzerindeki etkileri, tüketici davranışları ve gösteriş toplumu kavramlarıyla ilişkilendirilebilir. Katılımcıların yarısı, elektronik sigara kullanımının kişisel imajlarını olumlu yönde etkilediğine inanırken, bu durum bazı katılımcılar için geçerli değildir. Bu bulgu, Baudrillard'ın kültürel zayıflık ve gösteriş tüketimi teorisi ile uyumludur (Baudrillard, 1997).

Araştırma bulguları, elektronik sigara kullanımının demografik, sosyoekonomik ve psikolojik faktörlerle nasıl ilişkili olduğunu göstermektedir. Elektronik sigaraların sağlık üzerindeki etkileri ve kişisel imaj üzerindeki rolü, bu ürünlerin kullanım sebeplerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Daha fazla toksikolojik araştırma ve düzenleyici önlemler alınarak, elektronik sigara kullanımının potansiyel riskleri minimize edilebilir. Ayrıca, sigara bırakma programlarının psikolojik destek içermesi ve daha yaygın hale getirilmesi, sigara bırakma motivasyonlarını artırabilir. 2021 yılında yapılan bir araştırmada, e-sigara tüketiminin potansiyel uzun vadeli etkilerinin çok az araştırıldığı belirtilerek, e-sigara ve COVID-19 (koronavirüs)'ün insan sağlığı üzerindeki sonuçları değerlendirildi. Buna göre e-sigaralar daha az yan etkisi ile geleneksel tütün sigaralarına iyi bir alternatif olabilir; ancak daha sıkı bir satış kontrolü, aroma kısıtlaması da dahil olmak üzere e-sigara endüstrisinin uygun şekilde yasalarla düzenlenmesi ve kronik etkileri de dahil olmak üzere daha fazla toksikolojik araştırma yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Marques, Piqueras, Sanz, 2021).

Amerika Birleşik Devletleri Kuzey Carolina'da yapılan bir araştırma, 2009 yılında 4444 öğrenci ile internet üzerinden görüşülmüş ve öğrencilerin %4,9'u e-sigara kullandığını, %1,5'i ise geçen ay kullandığını bildirdiği belirtilmiştir. Çalışmada e-sigara kullanımı, geleneksel sigara içenler arasında daha yaygın olsa da, e-sigara kullanıcılarının %12'si hiç geleneksel sigara içmediğini belirtmiştir. Ayrıca e-sigara kullanımı, sigara bırakma niyetiyle ilişkili olmadığı tespit edilmiştir (Erin, Sutfin, Thomas, McCoy, Holly, Morrell, Bettina, Hoepner, Mark Wolfson, 2013).

Güneydoğu Asya'daki ergen gençler arasında e-sigara kullanımının yaygınlığı ve ilişkili faktörler hakkında, 2012 ile 2021 yılları arasında yayınlanan İngilizce makaleler literatür taraması yapılmış, toplam 10 makale incelenmiş ve sonuç olarak mevcut e-sigara kullanım yaygınlığı %3,3 ile %11,8 arasında değişmekte olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada yasaların, politikaların, programların ve müdahalelerin güçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmış ve e-sigara kullanma riski taşıyan ergenlerin ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerektiği tespit edilmiştir (Jane Ling, Abdul Halim, Ahmad, Ahmad, Safian, Mohammed Nawi, 2023).

Avustralyalı ergenlerde ve yetişkinlerde e-sigara algılarını araştıran 2023 yılında yayınlanan bir makalede, nikotinsiz e-sivılar, nikotinli e-sivılara göre daha az zararlı olarak algılandığı, ergenlerin elektronik sigaranın zihinsel sağlık açısından fayda sağladığına inanma olasılıkları yetişkinlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda önemli bir bulgu olarak, özellikle

gençler arasında e-sigara kullanımının faydalarına ilişkin yanlış algıların başka bir çalışmada ele alınması gerekmekte olduğu sonucuna varılmıştır (Karlijn, Thoonen, Jongenelis, 2023).

Çinli filozof Kongzi (Konfüçyüs) gösteriş insanın kültürel zayıflığını yansıtmaya halidir demiştir. Debord ise bu sözü şununla destekler “tümüyle meta haline gelen kültür, gösteri toplumunun da en ünlü metası olmak zorundadır (Konfüçyüs, 1996)”. “Kültürleşmenin yoğun olduğu gruplarda gösterişçi tüketim eğilimlerinin azalmasını beklemek gayet normaldir, çünkü toplumda statü arama çabaları ve prestije düşkünlük her sosyal sınıfın kültürel birikimi ile yakından ilgilidir. Öyleyse kültür ve gösterişe yönelik tüketim arasında ters bir ilişki olmalıdır” (Açıkalın & Erdoğan, 2004).

Sonuç

Gösteri Toplumunda tüketim alışkanlıkları ve yaşam tarzları önemli bir rol oynar. Araştırmada, katılımcıların tütün ürünlerini kullanma sebepleri arasında stres giderme, özentî, alışkanlık gibi gösteri toplumu kavramlarına paralel motifler bulunmaktadır. Elektronik sigara kullanımının yaygınlığı ve kişisel imajla olan ilişkisi, Gösteri Toplumu'nun estetik ve imaj odaklı yapısıyla uyumludur. Katılımcıların elektronik sigara kullanma nedenlerinin, imajlarını olumlu yönde etkileme arzuları ve elit bir görünüme sahip olma istekleri, Gösteri Toplumu teorisi ile açıklanabilir. Sağlık bilincinin yüksek olması, Gösteri Toplumu'nda sağlık ve güzellik algısının önemini vurgular. Elektronik sigara kullanımında sağlık risklerinin bilincinde olan katılımcılar, tüketim kararlarını sağlık faktörleriyle şekillendirerek Gösteri Toplumu'nun sağlık odaklı yönüne işaret eder. Katılımcılar tercih ettiği tütün ürünlerini özellikle elektronik sigarada, genellikle görsel unsurlarla ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Gösteri toplumundaki görsel imajın tütün tercihlerini etkilediği

yönünde bağlam sunduğu söylenebilir. Elektronik tütün ürünleri, geleneksel sigaradan farklı bir deneyim sunar. Bu, katılımcıların gerçek tütün deneyiminden ziyade bir simülasyon aracılığıyla tütün kullanma eğiliminde olabileceğini düşündürülebilir. Elektronik sigara kullanımının popülerliği ve pazarlama stratejileri, medyanın tütün tercihlerini şekillendirmede etkili olduğunu gösterir. Medya aracılığıyla sunulan imajlar, bireylerin tercihlerini etkileyebilir ve bu unsur da gösteri toplumunun bir parçasıdır.

Beyannameler

Etik onayı ve katılım onayı

Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvurularak, 15.07.2024 tarihinde Etik Kurul izni alınmıştır. (YDÜ/SS/2024/C006)

Yayın izni

Mevcuttur.

Veri ve materyallerin mevcudiyeti

Uygulanmaz

Çıkar çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanmaz

Yazar katkıları

FK araştırmanın tasarımı, süpervizyon sürecini yürütmüştür. BS veri toplama, takibi, analizi, taslak olarak makaleyi oluşturma, makalenin kritik revizyonu, teknik ve materyal destek kısmında görev almıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Açıkalın, S. & Erdoğan, L. (2004). VELEN'Çİ GÖSTERİŞ AMAÇLI TÜKETİM. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4 (7) , s. 9-17. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/susead/issue/28435/302893>

Baudrillard, J. (1997). Tüketim Toplumu Söylenceleri / Yapıları. Ayrıntı Yayınları, Çemberlitaş, İstanbul, Üçüncü Basım, 2008, s 15-250

Baudrillard, J. (1997). Tüketim toplumu. Ç. F. Keskin ve H. Deliceçaylı, Ayrıntı Yayınları.

Bilir, N., Özcebe, H. Elektronik Sigaralar ve Isıtılmış Tütün Ürünleri. Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı, Çankaya, Ankara, 17-2022/1, ISBN: 978-605-85528-9-0, s, 12 <https://ssyv.org.tr/wp-content/uploads/2022/05/Elektronik-Sigara-ve-Isitilmis-Tutun-Urunleri.pdf>

Caponnetto, P., C. Russo, C.M. Bruno, A. Alamo, M.D. Amaradio, and R. Polosa. 2015. “Electronic Cigarette: A Possible Substitute for Cigarette Dependence”. Monaldi Archives for Chest Disease 79 (1), s. 12-19. <https://doi.org/10.4081/monaldi.2013.104>.(<https://monaldi-archives.org/index.php/macd/article/view/104>)

Çınar, R. & Çubukcu, İ. (2009). Tüketim Toplumu'nun Şekillenmesi ve Tüketici Davranışları -Karşılaştırmalı Bir

Uygulama-. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (1), 277-300. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisosbil/issue/2823/38116>

Debord, G. (1996). Gösteri Toplumu ve Yorumlar. Ayrıntı Yayınları, Çemberlitaş, İstanbul, Birinci Basım, Şubat 1996, s.13-116, ISBN 975-539-016-3

Erin L. Sutfin, Thomas P. McCoy, Holly E.R. Morrell, Bettina B. Hoepfner, Mark Wolfson, Electronic cigarette use by college students, Drug and Alcohol Dependence, Volume 131, Issue 3, 2013, Pages 214-221, ISSN 0376-8716, <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2013.05.001>. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0376871613001762>

E. Hobsbawm (1991). Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı. Sarmal Yayınevi, Çağaloğlu İstanbul, Birinci Baskı, Ekim 1996,s. 336-586

Erkilet, A. (2012). Mahremiyetin dönüşümü: Değer, taklit ve gösteriş tüketimi bağlamında “İslami” moda dergileri. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 27-40.

Güleç, C. (2015). Thorstein Veblen ve Gösterişçi Tüketim Kavramı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(38), 62-82.

Gürbilek, N. (1992). Vitrinde Yaşamak, 1980'lerin Kültürel İklimi. Metis Yayınları, İstanbul Beyoğlu, 3. Baskı, Kasım 2001, s. 37, ISBN 975-342-343-8

Hobsbawm, E. (1991). Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı. Sarmal Yayınevi, Çağaloğlu İstanbul, Birinci Baskı, Ekim 1996,s. 336-586

Jane Ling MY, Abdul Halim AFN, Ahmad D, Ahmad N, Safian N, Mohammed Nawi A. Prevalence and Associated Factors of E-Cigarette Use among Adolescents in Southeast Asia: A Systematic Review. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2023; 20(5):3883. <https://doi.org/10.3390/ijerph20053883>

Karlijn A.H.J. Thoonen, Michelle I. Jongenelis, Perceptions of e-cigarettes among Australian adolescents, young adults, and adults, Addictive Behaviors, Volume 144, 2023, 107741, ISSN 0306-4603, <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2023.107741>.

Kılıç, S. (2013), Örnekleme Yöntemleri, Journal of Mood Disorders, Volume: 3, Number: 1, 2013 - www.jmood.org

Köseoğlu, E. ve diğerleri (2014). Elektronik sigara kullanımına objektif bakış. Çukurova Medical Journal, 39(3), 572-80, <https://doi.org/10.17826/cutf.86547>

Marques, P., Piqueras, L., & Sanz, M. J. (2021). An updated overview of e-cigarette impact on human health. Respiratory research, 22(1), 151. <https://doi.org/10.1186/s12931-021-01737-5>

Seidenberg A, Freeman B. IQOS is not an acronym: a call to researchers and journals. Tob Control. 2021 May;30(3):356-358. doi: 10.1136/tobaccocontrol-2019-

055571. Epub 2020 Apr 16. PMID: 32300026; PMCID: PMC7572488.

Sabuncuoğlu İnanç A., Özdemir N. Gençlerin Gösteriş Tüketimi Eğilimleri Üzerine Bir Alan Araştırması: Konya Örneği. Eylül 2018, Sayı:2, Cilt:1, ISSN 2636-753X, Orcid No: 0000-0003-4999-9663

Tokagöz, A. (2011). Tüketim Toplumu Jean Baudrillard, T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, s. 4-5.

Ürkek, R. (2019). Jean Baudrillard ve Tüketim Toplumu, Yüksek Lisans Tezi Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, s.3-69.

Weblen, T. (2005). Aylak Sınıfın Teorisi. Babil Yayınları, Kadıköy, İstanbul, Birinci Basım, 2005, s.68-73. ISBN 975 8480-85-5

Yıldırım, S. (2021). Sosyal Medyada Gösteriş Olgusu ve Kutsalmın Tüketimi. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (28), 125-143.

<https://www.worldatlas.com/articles/first-shopping-malls-in-the-united-states.html> (Erişim tarihi 28.10.2023)

<https://haber.kibris.com/dunyanin-24uncu-kuzey-kibrisin-ilk-iqos-storeu-lefkosada-2018-12-04.html> (Erişim tarihi 28.10.2023)

<https://www.unsmokeyourworld.com/en/>(Erişim tarihi 21.10.2023)

<https://sozluk.gov.tr/?q=&aranan=> (Erişim tarihi: 04.11.2023)

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Use of Psychoanalysis as A Method in the Analysis of Film Characters: The Case of Sibel Film

Film Karakterleri İncelemelerinde Psikanalizin Bir Yöntem Olarak Kullanımı: Sibel Filmi Örneği

Tuğba Elmacı¹, Gülseren Dinvar Pekşen², Tolga Barman³

Abstract:

Austrian neurologist Sigmund Freud introduced psychoanalysis as an important theory to the psychiatry literature and tried to explain the sources of the subject's problematic actions in adulthood in a rather unusual way for his time. This study aims to demonstrate that the concepts of psychoanalysis as a method for analysing films with unusual, neurotic characters is the most comprehensive psychological analysis tool used to explain the origin of neurotic behaviours in the story universe. In this context, a psychoanalytical analysis of Sibel, the main character of the film Sibel, shot in 2018, was made. The process of marginalisation of the character Sibel through mute, the pathological sources of her neurotic behaviours and what they correspond to in Lacanian terminology in the narrative universe of the film are tried to be explained with the above-mentioned basic concepts of psychoanalysis. The crystallised state Sibel realised with narcissistic fantasy, and the whole of the neuroses she was dragged into by not being able to be included in the symbolic, an unconscious pattern that is the source of serious fixations was encountered. In the study, descriptive analysis method, one of the qualitative research methods, and psychoanalytic method were used together. With this study, it has been seen that the use of psychoanalysis as an evaluation method in terms of film characters with neurotic characteristics, beyond being a philosophical approach, includes all the elements that enable the film characters themselves to be analysed and the film critic to position himself as an analyst.

Keywords: Sibel film, Psychoanalysis, Freud, Lacan, Unconscious.

¹Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Communication, Department of Radio, Television and Cinema, Çanakkale, Türkiye, email: tugbaelmaci@comu.edu.tr , Orcid Id: 000-0002-8545-2836.

²Res. Asst. PhD, Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Communication, Department of Radio, Television and Cinema, Çanakkale, Türkiye, email: gulseren.dinvar@comu.edu.tr, Orcid Id: 0000-0002-5147-3014

³Res. Asst. PhD, Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Communication, Department of Radio, Television and Cinema, Çanakkale, Türkiye, email: tolgabarman@comu.edu.tr, Orcid Id: 0000-0001-7938-5780

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Tuğba Elmacı, Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Communication, Department of Radio, Television and Cinema, Çanakkale, Türkiye, e-mail: tugbaelmaci@comu.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 07.04.2024, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 15.08.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 13.11.2024, **Date of Online Publication/Çevirimici Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Elmacı, T., Dinvar-Pekşen, G. & Barman, T. (2024). The Use of Psychoanalysis as A Method in the Analysis of Film Characters: The Case of Sibel Film, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 6(4): 368-374

© 2023 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Avusturyalı nörolog Sigmund Freud psikiyatri literatürüne önemli bir kuram olarak psikanalizi kazandırmış, öznenin yetişkinlik dönemindeki sorunlu eylemlerinin kaynaklarını dönemine göre oldukça sıra dışı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışma sıra dışı, nevrotik karakterler içeren filmlerin çözümlenmesinde bir metod olarak psikanaliz kavramlarının, öykü evrenindeki nevrotik davranışların kökenini açıklamak için kullanılan en kapsamlı psikolojik çözümleme aracı olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda 2018 yılında çekilen Sibel filminin ana karakteri olan Sibel'in psikanalitik olarak çözümlenmesi yapılmıştır. Sibel karakterinin dilsizlik üzerinden ötekileştirilme süreci, sergilediği nevrotik davranışlarının patolojik kaynakları; filminin öykü evreninde Lacancı terminolojide neye tekabül ettiği, psikanalizin yukarıda ifade edilen temel kavramları ile açıklanmaya çalışılmıştır. Sibel gibi nevrotik olarak sorunlu bir karakterin ilk nesne kaybı, narsistik fantezi ile gerçekleştirdiği kristalize hal, simgeselin içine dahil olamayışın kendisini sürüklediği nevrozlar bütününe bakıldığında, ciddi fiksasyonlara kaynaklık eden bir bilinçdışı örüntüsü ile karşılaşmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi ile *psikanalitik yöntem birarada* kullanılmıştır. Bu çalışma ile psikanalizin nevrotik özellikler gösteren film karakterleri açısından bir değerlendirme yöntemi olarak kullanılması, felsefi bir yaklaşım olmanın ötesinde film karakterlerinin kendisinin bizzat analizan olduğu, film eleştirmeninin de bir analist olarak kendisini konumlandırmasını sağlayan tüm unsurları içerdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sibel filmi, Psikanaliz, Freud, Lacan, Bilinçdışı.

Giriş

Psikanaliz, insan psikolojisi üzerine düşünen en tartışmalı kuramlardan biridir. Sigmund Freud, 19. yüzyılın sonlarında Viyana'da psikanaliz hareketini başlatmış, insan davranışlarının kökenlerini anlamak için bilinçdışı güçlerin ve içsel çatışmaların rolünü araştırmıştır (Yakeley, 2018). Freud'un "bilinçdışı" kavramını öne sürdüğü ve zihinsel süreçlerin gizli güçlerini keşfetmeye çalıştığı ilk adımlarından başlayarak, Jacques Lacan'ın sembolik düzen ve dilin önemini vurguladığı daha sonraki teorilerine kadar psikanaliz, insan zihninin karmaşıklığını anlamaya yönelik sürekli bir evrim geçirmiştir.

Freud'un tezleri, cinsellik ve saldırganlık gibi içgüdüsel güçlerin insan davranışını nasıl etkilediği konusunda radikal bir bakış açısı sunmuştur. Bilinçdışının açığa çıktığı alan olarak rüyaları görmüş ve rüya tabirleri ile bilinçdışını açıklamaya çalışmıştır (Freud, 1996a). Freud'un kuramı, özellikle cinsellikle ilgili olduğu için, dönemin ahlaki ve kültürel normlarıyla çatışmaya girmiş, şiddetli eleştirilere maruz kalmıştır (Freud, 1996b). Freud'un öğretileri üzerine inşa edilen psikanaliz, onun ölümünden sonra bile gelişmeye devam etmiştir. Özellikle, Freud'un takipçilerinden biri olan ve kendi teorilerini geliştiren Jacques Lacan, psikanalizin evriminde önemli bir rol oynamıştır. Lacan, Freud'un fikirlerini yeniden yorumlayarak, dilin ve simgeselin insan psikolojisindeki merkezi rolünü vurgulamıştır. Freud'un ilgisi yoğun olarak benlik psikolojisinde iken; gerçeküstücülerden, varoluşçulardan, yapısalıcılardan çokça etkilenen Lacan, bilinçdışı ile daha fazla ilgilenmiştir (Rizzolatti v.d. 2014). Lacan'a göre, bilinçdışı, insanın kendisini ifade ettiği semboller ve dil aracılığıyla ortaya çıkar. İnsan zihnini anlamak için simgesel düzendeki ilişkilerin önemini vurgular (Fink, 2016, s.178). Simgesel düzen Lacan'a göre bir dil gibi yapılanmıştır (Lacan, 2016 s.26). Bilinçdışı örüntüler Freud'daki gibi doğumla değil babanın dilini öğrenme ile başlar. Bu nedenle bilinçdışının bir dil gibi yapılandığını belirtir. Babanın yasası ile bilinçdışı, simgesel alanın içinde inşa olur. Simgesel, bir bakıma bilinçdışı arzusunun akıbetlerinin ve yörüngesinin yapısalcı bir dil anlayışı çerçevesinde incelendiği düzenin adıdır.

Simgesel, öznenin arzusunu düzenleyen yasanın alanına işaret eder. Bu anlamda simgesel, içinde yasanın aşikâr hale geldiği yerdir. Öznenin arzusu Ötekinin arzusu olduğu ölçüde, arzu olarak özneyi kuran (arzu öznenin esasidir çünkü) söz konusu yasa, ötekinin yasadır (Özmen, 2019). Lacan'ın en bilinen kavramlarından olan "Büyük Öteki" (The Big Other), bireyin kendisini toplumsal normlar ve beklentilerle ilişkilendirdiği sembolik bir kavramdır ve insanın kimliğinin oluşumunda önemli bir rol oynar (Hook, 2008). Bilinçdışı büyük ötekinin söylemidir ve simgesel düzene aittir (Evans, 1997 s.202). Simgeselin içinde duyulan her arzu aslında babanın/yasanın/büyük ötekinin arzusudur.

Psikanalizin evrimi, sadece teorik açıdan değil, aynı zamanda uygulamada da önemli değişikliklere neden olmuştur. Freud'un klinik gözlemleri, insanların geçmiş deneyimlerinin ve çocukluk travmalarının şu anki davranışlarını nasıl etkileyebileceğini göstermiştir ancak Lacan'ın simgesel yaklaşımı, terapistin hasta ile olan ilişkisini değiştirmiş ve terapi sürecinde dilin önemini vurgulamıştır (Cauwe, Vanheule ve Desmet, 2017). Terapist artık sadece hastanın sembollerini analiz etmekle kalmaz, aynı zamanda hastanın dile getirdiği semboller aracılığıyla kendisini ifade etmesine de yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak, psikanalizin evrimi, insan psikolojisinin anlaşılmasında derinlemesine bir etki yapmıştır. Freud'un temel tezleri, insan davranışının kökenlerini anlamak için bir çerçeve sağlamış, ancak Lacan'ın simgesel yaklaşımı, bu tezleri genişleterek insan zihninin daha derin katmanlarını açığa çıkartmıştır. Özellikle film karakterlerinin derinliklerinin çözümlenmesinde psikanaliz kavramlarının kullanımı, film karakterlerinin eylemlerinin motivasyonunu açıklamayı kolaylaştırıcı bir araç olmuştur. Norm dışı karakterleri merkezine alan filmlerin izleyici anlamaması açısından değerlendirildiğinde, ciddi bir deşifreye ihtiyaç vardır. Bu nedenle psikanalizin, norm dışı davranışların kökeninin saklı olduğu rüya/filmin bilinçdışının bir yansıması olarak

görülmesi gerçeği, film çözümlemelerinde psikanalize metazorik olarak ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda psikanaliz, film çözümlemelerindeki nevrotik karakterlerin açıklanmasında yetersiz kalan içerik analizi, söylem analizi, sosyolojik ya da ideolojik film eleştirisinin yerini alarak filmin anlaşılmasındaki en önemli araç olarak kabul edilmelidir.

Yöntem

Sigmund Freud, “*Sanat ve Sanatçılar Üzerine*” adlı eserinde sanat eserini incelerken ardıllarının aksine yaratıcısı yani eserin sahibine psikanaliz yapmayı tercih eder. Örneğin, rönesans sanatçısı Leonardo’yu resmi ile değerlendirir (Freud, 2001, s. 12). Ardılları ise yaratıcının hayal dünyasının bir ürünü olan eserin kendisinin psikanalizin konusu olması gerekliliğine yoğunlaşır. Dolayısıyla film eleştirimi ile analist arasında bir analogi kurmak mümkündür. Film ya da filmin karakterleri sofada uzanan analizan gibi kabul edilirse, eleştirimen de analist olmak durumundadır. Çünkü analizanın arkasında oturan ve yüz yüze yapılmayan psikanaliz, tam da izleyici-film ilişkisindeki benzer bir hal ile seansını tamamlar. Diğer psikoterapiler gibi hastaya doğrudan bir dönüt vermek gerekmez ama neticesinde film de psikanaliz de sen busun demektir (Bakır, 2013, s.131). Film, analizanın düşü gibi kabul edilirse rüyanın/filmin içindeki semboller ve dilsel anlamların da önemi büyüktür. Zizek, rüyadaki şeylerin kendilerini çoktan bir dil gibi yapılandırıldığını belirtmiştir. Bu yapılandırma, bir anlamlandırma zinciri tarafından düzenlenmektedir. Bu anlamlandırma zincirinin şeyleri, tekrar eden kelimeleri tercüme ederek elde edilen gösteren-gösterilen ilişkisindeki gösterilen rüya düşüncesidir (Zizek, 2005, s. 77). Sinema salonunun karanlık yapısı içerisinde de izleyici ya da analist bir rüyayı izlemektedir (Özden, 2010). Bu başkasının rüyasıdır. İzleyici de başkasının rüyasını izlerken onun bilinçdışına dahil olur. Bilinçdışının gerçekleştiği film/rüya evreni de psikanalize en uygun alan olarak kurgulanır.

Allen da psikanalitik film analizini dört farklı kategoride tanımlamıştır (Allen, 1999, s. 125-126):

1. Film anlatısındaki görsellerin, irrasyonel düşünce ve rüyalar ile ilişkisinin araştırılması.
2. Film izleyicisinin algısı ve izleyicinin filmi izlerken kendini nasıl anlamlandırıldığı üzerine etkinin incelenmesi.
3. Filmde betimlenen görsel kurguların ve fantezilerin anlamının yorumlanması.
4. Uygulanan psikanalitik film teorisi geleneği içerisinde sinemanın manipülatif gücünün değerlendirilmesi.

Psikanalitik film analizi, özellikle Allen’in vurguladığı gibi film evrenindeki gerek görsel gerekse dilsel sembollerin bilinçdışında hangi travmalar aracılığıyla oluştuğu, karakterlerin motivasyonu ve olay örgüsündeki yerini tanımlayabilecek ve örtük anlamları ortaya çıkartabilecek en önemli yöntemdir. Lacancı psikanaliz bu çalışmanın temel kavramlarını karakter üzerinde derinleştirmek için birincil önemde kabul edilmiştir. Ayrıca psikanaliz; psikozlu hastalardan ziyade nevrotik hastalarda kullanımı uygun olan bir yöntemdir (Öztürk, 1989, s.231).

Bu çalışmada da nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi ile psikanaliz yöntemi karma olarak kullanılmaktadır. Neuman’a göre nitel araştırmalar; çeşitli

kavrayışla insanların sosyal dünyalarını araştırmalarına, yaşamın bütününe ilişkin derinlikli çıkarımlar elde etmelerine imkân sağlayan sistematik analizler sunan araştırmalardır (Neuman, 2014, s.131). Nitel araştırmalarda; makro evreni yüksek oranda temsil eden/edeceği düşünülen, evrenin içindeki mikro bir bölüme odaklanılır ve çalışmanın sınırları çeşitli örnekleme teknikleri doğrultusunda sınırlandırılır (Neuman, 2014). Bu çalışmada da nitel araştırmalarda sık kullanılan amaçlı (yargısal) örnekleme tekniğinden faydalanılarak, çalışmanın örnekleme evreni Sibel filmi özelinde daraltılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırmanın sınırları içerisinde araştırmaya en yüksek oradan katkı sağlayacağı düşünülen birimlerin seçilmesi ve doğrudan bilgi bakımından verimli olduğu düşünülen çalışma grubunun seçilmesine dayanır. Dolayısıyla çalışmanın örnekleme filmindeki karakter de nevrotik özellikler göstermesi nedeniyle psikanalize uygun bulunmuştur. Özellikle Sibel karakterinin dilsiz bir genç kadın olması, Lacan’ın simgesel düzen ve dil arasında kurduğu temel ilişkiyle güçlü bir bağlantı kurmakta, psikanalitik film eleştirisinin de ana eksenine örtüşmektedir. Sibel filmindeki karakterin nevrotik özellikler gösteren bir karakter olarak belirlenmesinden sonra; simgesel düzen, dil, odisus karmaşası, ilk nesnenin kaybı gibi temel psikanalitik kavramlarının öykü içerisindeki temsilleri de incelenerek örnekleme üzerinde karar kılınmıştır. Bu doğrultuda temsillerin ana karakter üzerindeki harekete geçiren motivasyonları tek tek belirlenerek psikanalitik olarak bilinçdışında neye tekabül ettiği açıklanmaya çalışılmıştır. *Araştırma Süreci ve Etik*

Araştırmanın başlatılması ve sürdürülebilmesi için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bilimsel Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu tarafından 24.10.2024 tarihinde ve E-84026528-050.99-2400284760 sayılı 15/24 nolu karar ile etik onay alınmıştır.

Bulgular

Filmin Özeti

Sibel (2018) filmi; Çağla Zencirci ve Guillaume Giovanetti’nin 2018 yılında Karadeniz’de çektikleri genç bir kadının zorlu hayat hikayesini anlattıkları bir dram filmidir. Sibel yirmili yaşlarının başında annesi küçükken ölmüş kız kardeşi ve babası ile Karadeniz’in bir dağ kasabasında yaşayan dilsiz bir genç kadındır. Sibel duymakta fakat konuşamamaktadır. Sadece yerel olarak çok nadir bilinen kuş dilini kullanmaktadır. Kasabanın insanları, özellikle kadınlar onu hastalıklı/eksik bulur ve dışlar. Sibel de ormanda sürekli köylüye saldıran bir kurdu öldürmeye çalışarak köylülerin güvenini ve onayını almanın peşine düşer. Sırtında tüfekle ormanda kurt peşinde koşarken yabancı bir genç adam, onun kurt tuzağına düşer. Ormandaki bu kaçak adamla zaman içinde duygusal bir yakınlık geliştirir ve onunla birlikte olur. Bunu öğrenen kasabalı o zamana kadar görmezden geldiği Sibel’i bu sefer ahlaksızlıkla suçlayarak dışlamaya başlar. Sibel ve ailesi artık kasabalı için ahlaksız bir ailedir. Sadece kendisinin değil, kızkardeşinin de dışlanmasına çok sinirlerin ve göğsünü siper edip, kasabalıyı karşısına almak pahasına onu okula götürür. Film bu meydan okuma ile sonlanır.

Filmin Çözümlemesi

Filmin açılış sahnesinde ultrason görüntüsünde kuş dili (kuş sesinin ıslıkla taklidine dayalı) konuşan insan kafası silueti kullanılır. Görüntü ilk bakışta anne rahmini andırırsa da ağız ve konuşma hareketi, dile yani simgesele bir

gönderme karesi olarak belirir. Ultrasonik görüntüdeki kişi, kuş dilinin harflerini öğreniyor gibidir. Dil babanın dili olan simgeselin değil, imgesel/doğa ananın dilidir. Bu dili konuşan kişinin Sibel olduğu da bir sonraki sahnede baba ile konuşma sahnesinde iyice anlaşılacaktır. Sibel karakterinin burada dilsiz olduğu net bir şekilde izleyiciye aktarılır.

Sibel'in öteki olma durumu ev içi ortamdan köye kadar her yerde kanıksanır bir durumdur. Baba, küçük kızının başını düzgün örtmediği gerekçesiyle uyarırken aynı karede büyük kızı Sibel başı açık bir şekilde dolaşabilmektedir. Sibel'in dilsizliği onu dışlatan bir nevrotik durum olarak öykü evreninde belirlemeye başlar. Lacan ötekinin durumunu değerlendirirken şöyle açıklar: İki öteki vardır. Birincisi imgeselin alanına dahil olan küçük öteki (objet petit a), simgesel dönemin ötekisi ise dil ile birlikte taşındığı alandaki kendisini parçalanmışlığa iten Büyük Ötekidir. Yani yasa, kültür, toplum devleti simgeleyen Ötekiyi tanımlar. "Lacan'da dil imgesel düzende fanteziyle, simgesel düzende bilinçdışıyla ve gerçeklik düzeninde ise konuşulamayanla ilişkilendirilir. Lacan'da dil ötekiyle kurulan bağıdır. Dil olmaksızın bilinçdışı diye bir şey olmayacağından, arzumuz dil aracılığıyla varlığa gelir. Bu nedenle bilinçdışı arzu ve öteki sembolik düzen ile ilişki içinde ortaya çıkar. Arzularımızı dil ve başkalarının arzuları aracılığıyla konuşmaya mahkûm olduğumuz süreçte de bilinçdışı, ötekinin söylemidir" (Karataş, 2024). Sibel'in Öteki karşısında dilden yoksun oluşu, Ötekinin söylemine tabiiyetini ortadan kaldırdır. Sibel'i Ötekinin denetiminden çıkartan da budur. Simgesel düzen içerisinde yer alamayan Sibel doğada yani imgesel alanda varlığını tesis etmek ister. Simgesel düzene geçişin anahtarını da burada arar. Özellikle efsanevi kurdu öldürerek büyük Ötekinin gözüne girmek isteyen Sibel, simgesel olarak kurdu öldürme arzusunun peşinden koşar. Ötekinin söylemine dahil olmak ister.

Filmin akıllarda kalan en önemli metaforu bu *kurt* metaforudur. Kurt metaforu mitolojik olarak derin bağlar sunsa da bu çalışma bağlamında psikanalitik olarak film bu bölümünü, rüya-gerçeklik ikileminde değerlendirmek, bir nevi rüya tabirine ulaşmak gerekmektedir. Birçok psikanalist için rüyalar, psikanalizin özgül araştırma nesnesi olan bilinçdışına dair merkezi bir bilgi kaynağıdır (Fischmann v.d., 2013). Freud'a göre de rüyalar, uyarılar ile bastırılan arzuların bir arada olduğu bir alandır. Rüyaların kaynağında fiziksel uyarılar bulunabilir. Dışarıdan duyulan sesler, fizyolojik olarak uyarılmalara buna dahildir. Bir de ruhsal alandan gelen uyarılar vardır. Bunlar günlük olarak yaşadığımız bir duygunun tezahürü de olabilir. Geçmiş dönemdeki ilintili bastırılmış bir imge/olay da olabilir. Freud rüyalara ilişkin simgelerin de folklor ve mitolojiden gelen kültürel simgeler olduğunu yadsımaz (Sunat, 2020, s.25). Klasik rüya tabirlerine bakıldığında da kurt, cesaret ve iradeyi simgeler. Filmdeki en önemli simge olan kurtla olan sahneler de yarı rüya yarı gerçek olarak filmde gösterilir.

Freud arzusunun/hazzın enerji halinde bir şeye yoğunlaşması durumunu kateksisle açıklar (Holt,1962). Kurt, filmin başından itibaren bir kateksis olarak Sibel'in zihninde temsil edilir. Sibel için toplumsal varoluş, saygınlık ve kadın olarak kendisini ispat etme arzularının gerçekleştiricisi olarak gördüğü kurt, onun bilinçdışının organize ettiği bir kateksis nesnesidir. Tam da burada Psikanalist Clarissa Pinkola Estes'in *Kurtlarla Koşan Kadınlar* kitabındaki kurdun kemiklerini toplayan yaşlı

kadını hatırlamak gerekmektedir. Estes'in kitabındaki hikâyede yaşlı kadın ormanda kurdun kemiklerini tek tek toplar ve en sonunda ona şarkı söyleyerek tekrar ona can verir. Can verdiği kurt çoşku ile koşan çok güzel kahkahalar atan müthiş bir kadın olur (Estes, 2023). Estes de bu öyküde kateksisi bir nevi gerçekleştirmiş olur. Filmdeki kemikleri toplanan kurt, aslında diğer bir yanı ile Estes'in hikayesindeki gibi kemikleri toplanarak dirilen genç güzel kadındır. Metaforik olarak da Sibel'dir. Sibel'in kelime kökeni ana ve dişilik tanrıçası Kibe'leden gelir (Kıyar, 2013, s.1). Yani Sibel vahşi bir kurt kadın, metaforik olarak da kendi doğumunu gerçekleştiren bir Kibe'dir.

Sibel diğer yandan Lacan'ın *kadın yoktur* deyişinin örtük anlamlarından birini de çağırıştır. Lacan *kadın yoktur* derken kadının zihinlerdeki özünün varlıkta bir yeri olmadığından bahseder. Hatta kadın öyle bir varlıktır ki bir tek kadın kendinin dışında değil, kendisidir. Diğer herkes kadının dışındadır (Başer, 2012). Sibel'in zihinlerde bir kadın olarak yeri yoktur.

Sibel, Ali'nin hayatına girmesi ile simgesel düzene katılmak ister fakat simgeselin parçalı özneleri tarafından kabul görmez. Lacan'a göre arzu büyük ötekinin arzusudur. Aynı zamanda arzu, Lacan'ın Hegel'den aldığı bir tanınma arzusudur. Lacan; "Arzu ancak birisi bedeni değil, büyük Ötekinin arzusunun arzuluyorsa insanidir. Yani arzu edilmek, sevilme daha doğrusu tanınmak istiyorsa, başka bir deyişle tüm insani arzu nihayetinde tanınma arzusunun bir işlevidir" (Lacan, 2016). Ona göre aslolan tanınma arzusudur. Filme geri döndüğünde, düğüne kendince süslenerek giden Sibel'in temel motivasyonu simgesele dahil olabileceği, kabul edileceği bir tanınma arzusudur. Tanınma arzusunun yerine getirecek bir ritüelle giriş yapmak ister. Fakat kızkardeşi ve onun arkadaşları *sakın burada ıslık çalma beni rezil ediyorsun çek git* diyerek babanın dilini reddeden ya da kullanamayan bir faili, simgeselin dışına çıkartırlar. Sibel için simgeselin dışında kalmak bir tercih değil, metazorik olarak gelişen bir travmadır. Sibel'in arzusu onu insanlık dışı bir varlık olarak gören diğer özneler için fazla insani bir arzudur. Sevilme, arzu edilmek gibi tüm insani arzular tanınma arzusunun işlevleri olduğu için Sibel'e yakıştırılmaz. Sibel büyük ötekinin arzusuna haiz olamaz, tanınmaz.

Filmdeki baba karakterinin ataerkil bir toplumsal alanda bu kadar geri planda tutulmasını sağlayan psikanalitik süreci, Andre Green'in "ölü anne sendromu" ile açıklamak yerinde olacaktır. Andre Green'in *ölü anne sendromu*, kişilerin çocukluk ya da bebeklik dönemlerinde arzusunun ilk nesnesi olan anne kaybının yetişkinlik döneminde ölümünün içinde bir varlık ya da yaşamın içindeki bir yokluk olarak tanımlanabilecek bir entropiye neden olan bir sendromdur (Green, 1983). Aslında burada Green, ölü anne imagosunun gerçekten annenin ölümünü değil simgesel bir ilk nesne kaybının yasını açıklamak ister. Andre Green'in ölü anne imagosu kavramı; "Odius kompleksini ulaşılmış ve hatta geçilmiş olsa da ölü anne sendromunun bu ödipal komplekse bambaşka bir dramatik yön kazandırdığını söyler. Ölü anneye değişim yoluyla saplanan kız çocuğu, annenin sevgisini kaybetme korkusu olmaksızın babaya yatırım yapabilmekten tamamen alıkoyar. Babaya olan sevgi derinden baskılanmışsa da baba imagosunun çoğu özelliği anne imagosuna aktarılır ancak bu aktarım ölü anneye değil onun tersi olan fallik anneye yapılır. Bu yeni anne imagosu babayı önemsiz

yorgun depresif ve bu fallik anne tarafından bunaltılmış biri yapar" (Green'den akt. Limnili, 2024). Sibel'in babası için de bu durum geçerlidir. Ataerkil bir yapı içerisinde fallus sahibi olarak oldukça sessiz ve eylemsiz bir kişilik örüntüsü ortaya koyar. Bu anlamda Sibel de annenin sevgisini kaybetme korkusu olmadığı halde babaya karşı herhangi bir duygusal yatırım yapmamıştır. Babaya karşı baskılanan sevgi, baba imagosunun çoğu özelliğini anne imagosuna aktardığı görülmektedir. Ölü anne ile olan özdeşimini tamamen bilinçdışında tutar. Ölü anneye özdeşim yoluyla gerçekleşen bu saplanma, babanın komşu kadınla yaptığı balkondaki konuşma ile deşifre olur. Komşu kadın Sibel'in babasına yakın köylerden birinden genç yaşta dul kalmış bir kadınla evlenmesini önerir. Sahnenin tasarımı Sibel, balkon penceresinin ardından tüm olup biteni dinlemektedir. Komşu kadın bu önerisinin bir erkek için gereklilik olduğundan bahseder. Sibel'in babası; küçük kız evlense bile evde Sibel'in onunla kalacağını ve evlenmesinin mümkün olmadığını söyleyerek komşu kadını kestirip atar. Perdenin arkasındaki Sibel'e bir rahatlama gelir. Sibel ve babası için gerçekleşen bu durum, ödipal kompleksin diğer dramatik sonucu olarak öykü evrenine yerleştirilir.

Sibel'in küçük yaşta kaybettiği anne, onun çocukluk anksiyetesi olan ilk nesne kaybından doğmaktadır. Freud'a göre yaşam boyunca anksiyeteyi doğuran tehlikeler farklıdır. Medetsizlik tehlikesi de bunlardan biridir. Medetsizlik yaşamın, egonun henüz olgunlaşmadığı dönemine, nesne kaybı tehlikesi çocukluğun ilk yıllarının özerklik eksikliğine, kastrasyon tehlikesi fallik dönemi, süperego anksiyetesi latans dönemine tekabül eder (Freud'dan akt. Kayaalp, 2001). "Çocuklukta yaşanan medetsizlik duygusu korunmak, sevgiyle korunmak, baba tarafından sunulan sevgiyle korunmak gereksiniminin doğuşuna neden olur" (Parman, 2002, s.31). Sibel'in yalnızlığını belirleyen süreçler de tüm bu süreçlerin toplamının ego tarafından nasıl konsolide edileceği ile belirlenmiştir. Sibel'in zaten konuşamamasından kaynaklanan simgesel alandaki eğreti konumu, onun kendisini farklı bir persona ile simgeselin içine yerleştirilmesi ile gerçekleşmiştir.

Sibel'in Freud'un medetsizlik diye tanımladığı bu hali, nesne kaybı anksiyetesini de doğuran medetsizliğin temel tehlike olarak tüm anksiyetelere kaynaklık etmesi gerçeğini doğrular (Freud'dan akt. Kayaalp, 2001). Medetsizlik Türkçe karşılık olarak biçarelik acizlik demektir. Aslında günlük dildeki sıradan çaresizlik sözcüğü ile karşılanamayacak özgül bir anlam taşımaktadır. Freud'un medetsizlikten kastettiği yardımsızlık, aslında Türkçedeki günlük dildeki karşılığı medet ummak eyleminin olumsuz halidir (Kayaalp, 2001). Sibel'in yalnızlığını tesis eden medetsizlik hali, öykü evreni içerisindeki en net durumdur. Simgeselin de onu kabul etmediği bu hal onu metazorik bir medetsizliğe mahkûm eder. Sibel'in beş yaşında geçirdiği bir ateşli hastalıkla dilsiz kaldığını ya da konuşamadığını aktarılır. Bu da ilk nesne kaybının ardından ortaya çıkan ve Sibel'i medetsizliğe mahkûm eden sürecin başlangıcını açıklar. Aslında Sibel'in ne kadın ne de eril bir özne olarak varolamaması, dilsizliğine ilişkin herhangi bir fizyolojik engelin olmaması ciddi bir fiksasyon örüntüsü çizer. Sibel'in simgeselin dışına itilmiş olması net bir şekilde Freud'un da tüm anksiyetelerin kaynağı olarak tanımladığı bu medetsizlik halinin bir sonucudur.

Lacan'a göre özne, cinsiyetlenmiş öznedir. "Kadın" ve "erkek" gösterenleri, biyolojik cinsiyetin değil öznenin simgeseldeki konumunun gösterenleridir (Lacan, 1972-73). Sibel'i varlık olarak simgesel'in dışında tutan süreçler onun "erkeksi" olarak inşa ettiği personası ile pekiştirilmiştir. Sibel'i simgeselin dışında bırakan süreç, diğer tarafı ile Sibel'i simgeselin de denetimden çıkartmıştır. Sibel yanından hiç ayırmadığı silahını bir fallus olarak inşa eder. Bir tek Ali'nin yanına gittiği gece fallusu yoktur ve bir kadın olarak oraya gider. Ali orada fallusu simgeler. Diğer tüm sahnelerde silahla yürüyen Sibel, artık fallusunu yitirmiş, simgeselin alanına geçmiştir çünkü penis hasetini gerçekleştirmiş ve simgeleşme meydan okuyarak, Ali ile evlilik dışı bir cinsellik yaşamıştır. Bu olayın köyde duyulmasının ardından Sibel, simgesel alana dahil olmuş, olumsuz da olsa eksik bir özne olarak diğer kadınlar gibi kabul edilmiştir.

Freud'un libidonun nevrotik anksiyetenin temelini oluşturduğu savı, burada akla gelen ilk dürtüsel çıkarımdır (Mitchell, 2009). Sibel'in Ali ile birlikteliğini tetikleyen libido, bilinçdışı açığa çıkaran şeydir. Lacan'ın bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır savı tam da bu noktada devreye girer. Libidonun eyleme sevk ettiği Sibel böylece simgeselin alanına dahil olurken, nevrotik bir karakter olarak öyküdeki yerini de pekiştirir. Artık simgesel için dürtüsel eylemlerde bulunan bir nevrotik/histerik hastadır. Yasa tarafından tedavi edilmesi gerekmektedir.

Tartışma

Bu çalışma ekseninde psikanalizin film karakterleri açısından çözümleme yöntemi olarak kullanılması, felsefe yapmanın ötesinde kahramanın kendisinin bir analizan, film eleştirmeninin de bir analist olarak kendisini konumlandırmasını sağlayan tüm unsurları içerdiği görülmüştür. Özellikle gerek dünya gerekse Türk sinemasından nevrotik karaktere sahip pek çok film bu yöntemle çözümlenmiştir. Örneğin; Yıldız (2020) *Kayıp Kız*, Künüçen ve Köksal (2021) *Siyah Kuğu*, Kavut (2018) *Blue Jasmine* filmlerinde nevrotik kadın karakterleri psikanaliz yöntemi üzerinden analiz etmiş ve bu çalışmayı destekler şekilde film karakterlerini bir analizan olarak analizin merkezine oturtmuşlardır. Filmi seyreden izleyici için özellikle nevrotik özellikler gösteren norm dışı karakterlerin psikanalitik açıdan çözümlenmeye ve öykü evreni içerisindeki eylem motivasyonlarının kaynağının açıklanmasına ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın inceleme konusu olan Sibel filminin kahramanının özellikle dilsiz bir karakter olarak kurgulanışı ile simgeselin dışında kalması onun yetişkinlik döneminde simgesel alanda çeşitli düzeylerde psikolojik cezalandırmaların da kaynağını oluşturmaktadır. Lacan'ın öznenin kuruluşunda temel belirleyen olarak inşa ettiği babanın dili ile birlikte geçilen simgesel düzenin, bir dil gibi bilinçdışı yapılandırdığı gerçeğinden hareketle filmin öykü evrenindeki karakterin nevrotik bir alanda kaldığı görülmektedir. Ana karakter Sibel, irrasyonel alanda kalmış psikozlu bir karaktermiş gibi kurgulansa da psikanalizin de temel öznesi olarak nevrotik bir hasta gibi öykü evreninde yer almıştır. Sibel, psikozlu bir hasta gibi toplumsal yasakları umursamamazlık yapmaz, metazorik olarak bu yasakları aşmak zorunda kalır. Yasa ile daha içsel bir ilişki kurar (McGowan ve Kunkle, 2014, s.73). Dolayısıyla psikolojik olarak filmin başından itibaren sorunlu olarak kurgulanan karakter, psikanaliz açısından uygun bir analizan olarak ele alınmaktadır. Allen da, nevrotik özne konumundaki karakterin bilinçdışı zihinsel

durumlar ve çözülmemiş psikolojik sorunlar nedeniyle içsel çatışmalar ve sıkıntılar yaşadığını vurgular. (Allen, 1999, s.124). Filmin kahramanı gibi nevrotik olarak sorunlu bir karakterin ilk nesne kaybı, narsistik fantezi ile gerçekleştirdiği kristalize hal, simgeselin içine dahil olamayışını kendisini sürüklediği nevrozlar bütününe bakıldığında ciddi psikolojik fiksasyonlara kaynaklık eden bir bilinçdışı örüntüsü gözlenmiştir.

Sonuç

Bu çalışma nevrotik film karakterlerinin incelenmesinde psikanalizin bir yöntem olarak kullanımının, karakterin norm dışı eylemlerde bulunma motivasyonunun çözülmesinde, öykü evreninin anlaşılmasında önemli bir yöntem olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Psikanalitik film eleştirisi, bu çalışma bağlamında nevrotik film karakterlerindeki bilinçdışı örüntüyü açığa çıkartan ve izleyici açısından da örtük anlamı ortaya koyan bir araç olarak bu çalışmanın analizanını/filmi anlamayı büyük ölçüde sağlamıştır.

Sonuç olarak; nevrotik karakterler üzerine çalışmak isteyen araştırmacıların, psikanalizi birincil bir yöntem olarak kullanmaları, film çözümlemelerini bilimsel ve daha kapsamlı sonuçlara ulaşmalarında etkili olacaktır.

Öneri

Bu çalışma sadece bir film analizinin ötesinde analizanlara yönelik terapi amaçlı uygulamalar için de önemlidir. Yukarıdaki çıkarımlar ve film karakteri üzerinde gerçekleştirilen analizler sadece film eleştirisi alanında çalışanlar için kullanışlı bir kaynak olmanın ötesinde, analistler için de terapi süreçlerinde film çalışmalarının tamamlayıcı bir yardımcı araç olabileceği önerisinde bulunulabilir. Özellikle “sinema terapi” gibi yaklaşımlar psikoloji alanında hasta ya da hasta gruplarının içgörülerini arttırmak için yıllardır uygulanan bir terapi yöntemidir (Kim, 2014; Izod ve Dovalis, 2015).

Psikanalitik yaklaşım ile örtük anlamlar, semboller ve metaforların kullanıldığı filmlerin incelenmesi, özellikle genç analizanların duygu dünyalarının anlaşılmasında kolaylaştırıcı, yansıtıcı ve duygu durum bozukluk seviyelerinin anlaşılması için önemli bir araçtır (Powell, Newgent ve Lee, 2006; Dumtrache, 2014). Sonuç olarak; terapist adayları için özellikle psikanalitik kuram gibi spesifik bir yaklaşımın anlaşılmasını somutlaştıran, terapi aşamasındaki analizanlar içinse kendi durumlarına dair bir içgörü yaratılması açısından psikanalitik film analizi oldukça faydalı bir yaklaşımdır.

Beyannameleler

Etik Onay ve Katılma İzni

Çalışma etik kurul izni gerektirecek bir araştırmayı içermemektedir.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

TE makalenin yöntem ve tartışma bölümünün, özet ve abstractın yazılmasında büyük katkı sağlamıştır. Aynı zamanda makalenin genel yazımına ve kontrolüne katkı yapmıştır. *GDP* araştırma verilerini analiz etmiş ve yorumlamıştır. Aynı zamanda makalenin genel yazımına ve kontrolüne katkı yapmıştır. *TB* makalenin giriş ve tartışma bölümünün yazılmasında büyük katkı sağlamıştır. *TB* veri toplanmasında katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Allen, R. (1999). “Psychoanalytic film theory”. T. Miller ve R. Stam (eds.), içinde *A companion to film theory* (s. 123-145). Blackwell Publishing: Malden.

Bakır, B. (2013). “Psikanalitik film kuramı”. Z. Özarslan (ed.), içinde *Sinema Kuramları 2* (s. 131-139). Su Yayınları: İstanbul.

Başer, N. (2012). *Lacan*. Say Yayınları: İstanbul

Cauwe, J., Vanheule, S. ve Desmet, M. (2017). “The Presence of The Analyst in Lacanian Treatment”. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 65(4), 609–638. <https://doi.org/10.1177/0003065117721163>.

Dumtrache, S. D. (2014). “The effects of a cinema-therapy group on diminishing anxiety in young people”. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 717-721.

Estes, C. P. (2023). *Kurtlarla Koşan Kadınlar*. Hakan Atalay (çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

Evans, D. (1996). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis*. Routledge: New York.

Fink, B. (2016). *Lacancı Psikanalize Bir Giriş*. Özgür Ögütçen (çev.). Encore Yayınları: İstanbul.

Fischmann, T., Russ, M. O. ve Leuzinger-Bohleber, M. (2013). “Trauma, dream, and psychic change in psychoanalyses: a dialog between psychoanalysis and the neurosciences”. *Frontiers in Human Neuroscience*, 7, 1-15. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2013.00877>.

Freud, S. (1996a). *Düşlerin Yorumu*. Emre Kapkın (çev.). Payel Yayınları: İstanbul.

Freud, S. (1996b). *Beş Konferans ve Psikanalize Toplu Bakış*. Kamuran Şipal (çev.). Cem Yayınları: Ankara.

Freud, S. (2001). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*. Kamuran Şipal (çev.). YKY: İstanbul.

Green, A. (1986). *On Private Madness*. Hogart Press and the Institute of Psychoanalysis: London.

Holt, R. R. (1962). “A Critical Examination Of Freud’s Concept of Bound vs. Free Cathexis”. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 10(3), 475-525.

Hook, D. (2008). “Absolute Other: Lacan’s ‘Big Other’ as Adjunct to Critical Social Psychological Analysis?”. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1), 51–73.

- Izod, J. ve Dovalis, J. (2014). *Cinema as Therapy: Grief and transformational film*. Routledge: Londra.
- Karataş, Y. C. (2017, 12 Nisan). *Büyük öteki: Bilinçdışının söylevi*. Lacivert Dergi. Erişim adresi: <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2017/04/12/buyuk-oteki-bilincdisinin-soylevi>.
- Kavut, S. (2018). "Karen horney ve nevrotik kişilik üzerine bir araştırma: Blue Jasmine örneği". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 512-524.
- Kayaalp, M. L. (2001). "Yalnızlık Kader, Yaşam Heder midir?". *Psikanaliz Yazıları*, (3), Bağlam Yayıncılık: İstanbul.
- Kıyar, N. (2013). "Kybele'nin Sanat Nesnesi Olarak Kullanımı". *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 355-371.
- Kim, H. G. (2014). "Effects of a Cinema Therapy-based Group Reminiscence Program on Depression and Ego Integrity of Nursing Home Elders". *Journal of Korean Academy of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 23(4), 233-241.
- Künüçen, H. H. ve Köksal, N. Y. (2021). "Psikanalitik Eleştiri Yaklaşımı ile Bir Film Okuması: Black Swan". *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 419-439.
- Lacan, J. (1999). *The seminar of Jacques Lacan, Book XX: On feminine sexuality: The limits of love and knowledge*. W. W. Norton & Company: New York.
- Lacan, J. (2016). *Psikanalizin Dört Temel Kavramı: Seminer 11. Kitap*. Nilüfer Erdem (çev.). Metis Yayınları: İstanbul.
- Limnili, P. (2024). *Andre Green'in Ölü Anne Kavramı Üzerine*. Psike İstanbul. Erişim adresi: www.psikeistanbul.org/etkinlik-detay/news01/andregreen.
- McGowan, T. ve Kunkle, S. (2014). *Lacan ve Çağdaş Sinema*. Yasemin Ertuğrul ve Caner Turan (çev.). Say Yayınları: İstanbul.
- Mitchell, S. A. (2009). *Psikanalizde İlişkisel Kavramlar*. Gülenbaht Algaç ve İrem Anlı (çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Neuman, L. W. (2014). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Essex: Pearson Education Limited.
- Özden, Z. (2010). *Film Eleştirisi*. İmge Yayınevi: Ankara.
- Özmen, E. (2019, Ağustos). *Oedipus karmaşası: İmgesel, Simgesel, Gerçek*. Birikim. Erişim adresi: <https://birikimdergisi.com/haftalik/9650/oedipus-karmasasi-43-imgesel-simgesel-gercek>.
- Öztürk, M. O. (1989). *Psikanaliz ve Psikoterapi*. Evrim Kitabevi: İstanbul.
- Parman, T. (2002). "Erkek Olmak Ya Da Üçün Üçü Olmak, Oedipus Öncesi Dönemden Ergenliğin Sonuna Kadar Baba Oğul İlişkisi". *Psikanaliz Yazıları*, (5), Bağlam Yayıncılık: İstanbul.
- Powell, M. L., Newgent, R. A. ve Lee, S. M. (2006). "Group cinematherapy: Using metaphor to enhance adolescent self-esteem". *The Arts in Psychotherapy*, 33, 247 – 253.
- Rizzolatti, G., Alberto Semi, A. ve Fabbri-Destro, M. (2014). "Linking psychoanalysis with neuroscience: The concept of ego". *Neuropsychologia*, 55, 143–148. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2013.10.003>.
- Sunat, H. (2020). *Freud'un Psikanalizi*. Pinhan Yayıncılık: İstanbul.
- Yakeley, J. (2018). "Psychoanalysis in modern mental health practice". *The Lancet Psychiatry*, 5(5), 443–450. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(18\)30052-X](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(18)30052-X).
- Yıldız, İ. (2020). "Psikanalitik yaklaşım çerçevesinde nevrotik ihtiyaçlar çözümlemesi: Kayıp Kız filmi". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 977-987.
- Zencirci, C. ve Giovanetti, G. (Yönetmenler). (2018). *Sibel* [Film]. Mars Productions, Les Films du Tambour, Riva Filmproduktion.
- Zizek, S. (2005). *Yamuk Bakmak*. Tuncay Birkan (çev.). Metis Yayınları: İstanbul.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Hedonic Hunger and Mental Health

Hedonik Açlık ve Mental Sağlık

Seniha Çukurovalı Soykurt¹

Abstract:

The main purpose of prehistoric people's constant search for food was to survive by maintaining energy homeostasis and preventing hunger. All people have a natural reason to want to eat a variety of foods to satisfy their hunger. It is seen that people tend to eat without feeling hungry, despite the large amount of fat stored in their bodies. Homeostatic hunger is defined as the situation where food is consumed only when needed to meet energy needs, regardless of its taste, during the feeling of hunger that occurs as a result of the decrease in blood glucose levels and the increase in free fatty acid levels. Hedonic hunger is a non-homeostatic hunger situation. This study was investigated with the descriptive compilation (scanning) method, which is one of the qualitative research methods. The data collected was analyzed using the content analysis technique, one of the qualitative research techniques. It was decided which works to reach in line with the keywords created depending on the purpose and limitations of the study. The aim of this study is to investigate the existence of the relationship between hedonic hunger and mental health. Thus, it will try to shed light on future research by providing general information to academics who are interested in the subject and will conduct research.

Keywords: Hedonic hunger, Homeostatic hunger, Mental health

¹Asst. Assoc. Dr., Bahçeşehir Cyprus University Faculty of Health Sciences Department of Nutrition and Dietetics, Alayköy TRN Cyprus, e-mail: seniha.cukurovali@kstu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-4076-4254

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Seniha Soykurt Çukurovalı, Bahçeşehir Cyprus University Faculty of Health Sciences Department of Nutrition and Dietetics, Alayköy TRN Cyprus, e-mail: seniha.cukurovali@kstu.edu.tr,

Date of Received/Geliş Tarihi: 01.03.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 09.09.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 12.10.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Soykurt-Çukurovalı, S. (2024). Hedonic Hunger and Mental Health, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 6(4): 375-380

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktppdergisi.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Tarih öncesi insanların sürekli yiyecek aramasının temel amacı, enerji homeostazını koruyarak ve açlığı önleyerek hayatta kalmaktır. Tüm insanların, açlıklarını gidermek için çeşitli yiyecekler yemeyi istemek için doğal bir nedenleri vardır. İnsanların, vücutlarında depolanan büyük miktarda yağa rağmen, acıkmadan yemek yeme eğiliminde olduğu görülmektedir. Kan glukoz düzeyinin azalması ve serbest yağ asidi düzeyinin artması sonucunda ortaya çıkan açlık hissi esnasında, gıdaların tadı ne olursa olsun, sadece enerji ihtiyacını karşılamak için ihtiyaç halinde tüketilmesi durumu homeostatik açlık olarak tanımlanmaktadır. Hedonik açlık durumu ise homeostatik olmayan açlık durumudur. Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel derleme (tarama) yöntemi ile araştırılmıştır. Nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılarak toplanan veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın amacına ve sınırlılıklarına bağlı kalınarak oluşturulan anahtar kelimeler doğrultusunda hangi eserlere ulaşılabileceğine karar verilmiştir. Bu çalışmanın amacı hedonik açlık ve mental sağlık arasında ki ilişkinin varlığını araştırmaktır. Böylece konuya ilgi duyan ve araştırma yapacak akademisyenlere genel bir bilgi sunarak ileride yapılacak araştırmalara ışık tutmaya çalışacaktır. Bununla birlikte alan yazın taramırken hangi çalışmaların dikkate alınacağı ve hangilerinin eleneceği belirlenmiştir. Gıdanın tadına, kokusuna ve diğer duyuşsal özelliklerine bağlı olarak artan iştah ilişkilidir ve biyolojik ihtiyaç olmaksızın yemek yeme eyleminden zevk alma durumu olarak tanımlanmaktadır. Sağlığın korunması için, sağlık üzerinde etkili olan ve sağlığı bozan faktörlerin bilinmesi gereklidir. Sonuç olarak özellikle yaş, cinsiyet gibi bireye özgü farklılıklar ve besin alımına yönelme isteği olması bireylerin hedonik açlık durumlarını etkilemektedir. Bu bağlamda hedonik açlığa yol açan faktörlerin belirlenmesiyle birlikte bireylere özgü beslenme programı planlanarak, bireylerin beslenme alışkanlıklarının iyileştirilmesine ve obezitenin tedavi edilmesi hem de önlenmesine yönelik başarının artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hedonik açlık, Homeostatik açlık, Mental sağlık.

Giriş**Homeostatik Açlık**

Homeostatik açlık, fizyolojik olarak vücudun enerji ihtiyacını karşılayabilecek yeterli gıdayı alamadığında ortaya çıkar. Vücudun yeteri kadar besin alamadığı durumlarda ise enerji ihtiyacı depolardan karşılanır. Bu duruma homeostatik açlık denir. Açlık sırasında, metabolizmanın glukoz ihtiyacı, karaciğerdeki glikojen rezervlerinin yıkımı (glikojenoliz) ve çeşitli kaynaklardan glukoz sentezi (glukoneogenez) ile sağlanır. Emilim sonrası glukoz ve amino asitler gibi besin ögesi artışı ve insülin seviyeleri bir sonraki öğüne kadar tokluğu korumaktadır. Doyma ve tokluk kavramları birbirinden farklıdır ve ayırt edici özellikleri olduğundan karıştırılmamalıdır. Doyma kavramı yeme durumunun sonlandırılması iken tokluk kavramı yemek yemeyi bıraktıktan sonra açlık hissini yeniden ortaya çıkıdığı süreyi tanımlar (Çoşkun, 2021; Espel, 2018; Gündüz, 2020).

Hedonik Açlık

Günümüzde insanların ilgisini çeken, lezzet düzeyi yüksek besinlere ulaşımın kolaylığı, sadece açlık durumunda ve enerji gereksiniminin karşılanmasında değil çoğu zaman tokluk durumunda da insanların besin tüketiminin artmasına neden olmaktadır. Besinlerin kokusunun duyulması, tüketen kişilerin görülmesi veya direkt besini görme, dış ve çevresel etmenler, duyu durumları gibi tetikleyiciler de hedonik açlık ve hedonik beslenme eğilimini artırmaktadır (Gündüz, 2020). Beslenme her ne kadar fizyolojik bir süreç olsa bile, açlık durumu yaşanmadan da psikolojik temelli dürtü olarak süre gelebilmektedir. Hedonik açlık iki durum ile ortaya çıkabilmektedir. İlki, enerji gereksiniminin duyulmadığı durum, ikincisi ise bulunulan alanda birçok ilgi çekici

besinin yer almasıdır. Alanda bulunan ilgi çekici besinler gizli potansiyelleri uyurabilmektedir. Bu gizli potansiyeller; beğenme durumu, isteme durumu veya her ikisi şeklinde görülmektedir. Özendirme güdüsünü ortaya çıkaran “isteme” ve haz tecrübesini ifade eden “beğenme” olguları birbirinden ayrı nörotransmitterlerden etkilenebilmektedir. Besinlerin kokusunu alma, besin olan alanlarda bulunma durumunda tetiklenen fazla yeme dürtüsü, obez, şişman ve hafif şişman bireylerde normal, zayıf bireylere göre daha fazla görülmektedir. Birçok çalışmada kişilerin hedonik açlıktan, homeostatik açlığa göre daha fazla etkilendiği sonucuna varılmıştır. Bu durumun kişilerde kilo artışına neden olduğu düşünülmektedir (Çoşkun, 2021). Besinlere ulaşılabilirliği artıran bireylerde besin alımı artmaktadır. Bireylerin yöneldiği lezzetli besin sayısındaki artış, ulaşabilecekleri alanların giderek çoğalması, paketlenmiş gıdanın ücretinin alım gücüyle paralellik göstermesi bireyleri alınması gereken günlük enerji miktarından fazlasına sürüklemektedir. Hedonik açlık durumunu tetikleyen durumlar birçok faktörde farklılık gösterebilir. Yaş, cinsiyet, uyku, menstrüel döngü gibi durumlar hedonik beslenmeyi etkileyen faktörlerden bazılarıdır. Şarahman ve Akçil Ok'nun çalışması (2019; 71-82) 315 yetişkin birey ile yapılmıştır. Çalışmanın amacı hedonik açlık durumunu tetikleyen etmenleri tespit etmektir. Çalışmanın gerçekleştirildiği yerin sosyoekonomik durumu ön planda tutulmuştur. Besin ulaşılabilirliği durumunun genç erişkinlerde, erişkin bireylere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmada fizyolojik durumda genç erişkinlerin, erişkinlere göre besinlere daha fazla ilgi duyduğu görülmüştür. Dürtü durumuna bakıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Çalışmada birçok ölçek kullanılarak sonuçların kesinliği amaçlanmıştır.

Sonuçlar hedonik beslenme durumunun besinlerin hangi sıklıkta, nerede, hangi zaman aralığında tüketildiğini etkilediğini göstermektedir. Çalışmada birçok birey fizyolojik açlık durumu yaşamadığı zamanlarda bile iç güdüsel olarak yemek yeme durumu yaşamaktadır ve gıda alımını gerçekleştirir. Yemekten hemen sonra hedonik açlık durumu ile tatlı tüketilmesi diyabet ve obezite gibi hastalıkların oluşum riskini artırmaktadır. Kişinin besine aşırı duyarlı olması, bireysel farklılıklar, dürtüler gibi olguların hedonik açlık durumuna etkisinin olduğu düşünülmektedir. Çalışma sonucunda günümüzde gıda tüketimi yalnızca besin öğelerine ve enerjiye ihtiyaç durumundan kaynaklı değil, ulaşılabilirliği yüksek besinler gereksinimden fazla enerji durumu olduğu tespit edilmiştir (Şarahman, 2019). Solak'ın yaptığı çalışmada (2020; 11-18) katılımcıların çoğunun duygu durumunun iyi olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan yetişkinlerin yaşları arttıkça hedonik beslenme durumunun ve olumsuz duygu durumunun da arttığı tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan bireylerin hayat tarzlarına bakıldığında yüksek oranda yağlı ve şekerli besin tükettikleri görülmüştür. Hayat tarzı, duygusal durumlar ve beslenme durumuna bakıldığında çalışmaya katılan bireylerin hedonik beslenmeye yatkınlığının fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada genç erişkinlerdeki hedonik açlık durumu psikolojik etmenlerle ilişkilendirildiğinde kadınların erkeklere göre daha çok etkilendiği görülmüştür (Solak, 2020). Kalori açığı olmadan tüketilen besinlerden hoşlanma gayesi, dürtüleri ve yeme isteğini göstermektedir. Besinlerin lezzet fazlalığı, fizyolojik açıdan iştahta artış ve enerji yoksunluğu ile bağdaşmayan yeme dürtüsünü tetiklemektedir. Hayvanlar ile yapılan çalışmalarda besinlerin lezzetli olması beyinin ödül sisteminin aktifleşmesini sağlamaktadır. Beynin hedonik açlığı tetikleyen kısımları duygusal ve bilişsel bölgeler olarak isimlendirilmektedir. Birçok besinin ödül olarak algılanabilmesi ve tüketilebilmesi için metabolik durum ve duygu durum gibi faktörler önemlidir. İsteme ve beğenme gibi oluşumlar istemsiz veya bilinçli bir yön olarak varsayılmaktadır (Bülbül, 2021). Yılmaz ve Saka'nın yaptığı çalışmada (2019) uzun süreli yüksek şiddette egzersiz yapan bireylerin hedonik açlık durumları incelenmiştir. Çalışma sonucunda yüksek şiddette egzersiz yapan bireylerin hedonik açlık durumlarında anlamlı bir artış olmadığı tespit edilmiştir. Egzersiz sonrasında bireylerin daha az şekerli ve yağlı gıdalara yöneldiği görülmüştür (Yılmaz, 2019).

Yöntem

Bu çalışmada hedonik açlık ve mental sağlık arasındaki bağlantıya ilişkin hakemli Türkçe ve İngilizce literatürü incelemek amacıyla nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılarak toplanan veriler analiz edilmiştir. Değerlendirmeye alınan çalışmalar, 2008-2024 yılları arasında PubMed, Web of Science (WoS), Science Direct, Scopus ve Google scholar elektronik akademik veri tabanları ve Google arama motoru üzerinden tam metinli Türkçe ve İngilizce dilde yayımlanmış makale ve raporları içermektedir. Literatür tarama süreci, "hedonik açlık", "mental sağlık", "Homeostatik açlık" Türkçe anahtar sözcükler ve bunların İngilizce dilde karşılıkları olan "Hedonic hunger", "mental health", "Homeostatic hunger" anahtar sözcükleri kullanılarak, tam metnine ulaşılabilen makale ve raporların incelenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir (Özer, 2020).

Hedonik Açlığı Etkileyen Faktörler

Yaş

İnsanlar yaşlandıkça fiziksel işlevleri ve ruh halindeki dalgalanmalar geriler, tat alma ve koku alma gibi birçok işlevi kaybetmeye başlar. Yaşın ilerlemesi iştahta azalmaya ve besinlere ilgide düşüşe sebep olur. Haz duyma durumu, hedonik açlık durumuyla paralellik göstererek azalır.

Halaza'nın yaptığı çalışmada (2022) açlık düzeylerinin yaşla birlikte azaldığı gözlemlendi. Araştırmaya katılan yaşlıların gençlere göre besinlerden daha az etkilendikleri görülmüş ve yaşlıların yemekten daha çabuk doyduğu, buna karşın gençlerin daha çok yemek yediği gözlemlenmiştir. Yaşlılarda zayıf gıda alımının, anoreksiya olarak bilinen gıda alımının azalmasına yol açtığı bulunmuştur (Halaza, 2022). Bir çalışmada, açlık ve iştahın yaş gruplarına göre değiştiği bulunmuştur. 20'li ila 30'lu yaşlarındaki insanlar, 41 ila 60'lı yaşlarındaki insanlara göre diyetlerinden daha az memnun olsa da gençlerin diyet alım tahminleri yaşlı insanlara göre daha yüksektir. Bu, yaşlılık anoreksisi adı verilen bir duruma bağlı olarak gıda alımının azalmasına yol açar. Yaşlılarda iştah ve tat kaybı, gıda alımının azalmasına ve periferik tokluk sinyal aktivitesinin artmasına neden olmaktadır (Şarahman, 2019).

Uyku

Hayzaran'ın yaptığı çalışmada (2018) üniversite öğrencilerinin uyku saatlerinin ve sürelerinin hedonik açlık durumuna etkisi olduğu görülmüştür. Uyku süresi kısa olan bireylerin besin uyarılarına karşı daha hassas oldukları tespit edilmiştir (Hayzaran, 2018). Uykusuzluk ve hedonik açlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya normal kilolu yirmi erkek katılmıştır. Kişilerin bir gecelik uyuma durumu ve bir gecelik uykusuz kalma durumu incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda, uykusuzluğun, hedonik açlığı arttırdığı görülmüştür (Gündüz, 2020). Şarahman'ın yaptığı çalışmada (2019) hedonik açlığı olan bireylerin uyku saatlerinin düzensizliğinin hedonik açlığı olmayanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan bireylerin %5,1'inin hemen hemen her gece kalkıp atıştırmalık tükettiği tespit edilmiştir (Şarahman, 2019).

Dürtüsellik

Günümüzde hazır, ilgi duyulabilecek ve lezzetli, kalorisi yüksek yiyeceklere ulaşmak oldukça kolay hale geldi ve bazı insanların bu durumdan bu kadar kolay etkilenmesinin nedeni dürtüsellik olabilmektedir. Dürtüsel insanlar, güçlü bir zevk ve ödül arzusuna sahiptir. Obezite ve dürtüsellik üzerine yapılan araştırmalar, yüksek dürtüsellik düzeylerinin aşırı yemeyi ve kilo alımını etkilediğini ve bu bireylerin yeme davranışlarını kontrol edemediklerini ve yüksek enerjili yiyeceklere direnemediklerini gözlemlemiştir. Düşünmeden hareket etme, sınır koymada zorluk ve yetersizlik doyum geciktirmenin obezite gelişimine katkıda bulunan faktörler olduğu düşünülmekte olup, hazır bulunan ve tüketilen "fast food" gıdalara yönelik eğilimi güçlendirebilir. Bazı araştırmalar, dürtüsel insanların dopaminerjik ödül yollarından yoksun olduğunu ve bu durumu telafi etmek için yüksek kalorili yiyeceklerden oluşan yeme davranışları sergilediğini göstermiştir ve yüksek düzeyde hedonik açlığa sahip kişilerin daha yüksek dürtüsellik seviyelerine ve yiyecek alımı için güçlü motivasyona sahip olduklarını bulmuştur (Şarahman, 2019).

Mental Sağlık ve Beslenme Arasında İlişki

Aşırı vücut ağırlığı günümüzde kesinlikle önemli bir sosyal sorundur. Dünya çapında 0,7 milyarın fazla insan obezdir; bu, toplam nüfusun yaklaşık %30'udur ve obeziteye bağlı ölümlerin sayısı sürekli artmaktadır (Parker, 2014). Gittikçe daha fazla işlenmiş, yüksek enerjili ve besin değeri düşük gıdaları tüketiyoruz. Aşırı kilo ve obezite ile birlikte besin eksikliği (kantitatif yetersiz beslenme) sorunlarıyla karşı karşıya kalıyoruz (Opie, 2017). Tüketilen kalori miktarı artmasına rağmen, sinir sistemimizin düzgün işleyişinde önemli rol oynayan B vitaminleri, çinko ve magnezyum gibi mikro ve makro elementlerin önerilen değerlerini almıyoruz. Ayrıca lif ve besin açısından zengin sebze ve tahıl ürünlerini tavsiye edilenden daha az tüketiyoruz (Parker, 2014; Opie, 2017). Bunların yanı sıra kötü beslenme düzenine sigara içmenin, sınırlı fiziksel aktivitenin ve zararlı alkol tüketiminin eklenmesi, sağlığı ve depresyon da dahil olmak üzere zihinsel bozuklukların gelişimini olumsuz yönde etkiler (Berk, 2013). Psikiyatrik bozuklukların gelişiminde rol oynadığı düşünülen antioksidan sistem burada önemlidir ve sistemin düzgün işleyişi, aldığımız besinlerdeki antioksidan kapasitenin varlığına bağlıdır. (Diniz, 2018) Ayrıca plastisite ve nörodejeneratif süreçlerde rol oynayan beyin kaynaklı nörotrofik faktörün (BDNF) konsantrasyonu besinlere bağlıdır (Guimarães, 2008). Bulgular, sağlıklı beslenme düzeniyle depresyon ve intihar vakalarının azaldığını gösteriyor (Lai, 2014; Akter, 2011). Depresyon tedavisinin bir şekli olarak diyet değişikliğinin etkinliğini değerlendiren randomize çalışmalar ortaya çıkıyor (Jacka, 2017). Seçici gıda takviyesi psikiyatrik bozuklukların tedavisinde faydalı olabilir. Bunlar arasında S-adenosilmetiyonin, N-asetilsistein, çinko gibi bileşikler ve folik asit dahil B vitaminleri ve D vitamini gibi bileşiklerden bahsedilmektedir. Ayrıca omega-3 doymamış yağ asitlerinin çok çeşitli etkileri vardır. Reseptör bozunmasını ve sentezini etkileyerek sinaptogeneze katılırlar. Antiinflamatuar etkiye sahiptirler ve apoptozu engellerler. Hücre zarı fonksiyonunu, BDNF etkisini ve nörotransmitter geri alımını etkilerler (Mischoulon, 2013). S-adenosilmetiyonin (SAM), metilasyon süreçlerinde anahtar rol oynayan, adenozin ve metioninden oluşan bir bileşiktir. Çalışmaların sonuçları antidepresan etkilerini göstermektedir (Sarris, 2014). N-asetilsistein kullanımı şizofreni, bipolar afektif bozukluk veya trikotillomanide tedavinin etkinliğini etkilemiştir. Antiinflamatuar, antioksidan ve nöroprotektif etkilere sahiptir (Berk, 2013). Çinko eksikliği ise depresif belirtilerin şiddetiyle ilişkilendiriliyor ve antidepresanlarla birlikte çinko takviyesi ruh halinin dengelenmesinde rol oynuyor. Çinko, sitokin aktivitesini modüle eder ve beyinden türetilen nörotrofik faktör düzeylerini etkileyerek nörojenezis etkiler (Lai, 2012). B vitaminleri sinir dokusunun düzgün işleyişinde rol oynar. Folik asit (B9 vitamini) eksikliği depresif semptomlarla ilişkilendirilmiştir ve antidepresanlara vasat yanıt veren kişilerde saptanmıştır (Fava, 2009). Düşük D vitamini düzeyleri daha yüksek şizofreni ve depresyon riskiyle ilişkilendirildi (Eyles, 2013). 3 ay süreyle D vitamini takviyesinin (1 ay boyunca 4.000 IU/gün ve 2 ay boyunca 2.000 IU/gün) depresyonun şiddetini, sinirlilik, yorgunluk, ruh hali değişimleri, uyku güçlüğü, halsizlik, ve depresyon tanısı alan ergenlerde konsantrasyon olma yeteneği. Bu etki hayvan modelleri üzerinde yapılan çalışmalarla desteklenmektedir; D vitamini sinapsların plastisitesine katkıda bulunur, nöroprotektif etkiye sahiptir, sinir

büyüme faktörü (NGF) gibi nörotrofik faktörlerin üretimini destekler ve dopaminerjik sistemin fonksiyonunu düzenler. (Brouwer-Brolsma, 2016).

Tartışma

İnsanlar yeme davranışlarını sadece fizyolojik enerji ihtiyacını karşılamak için değil, aynı zamanda lezzetli yiyecekler tüketerek haz duygusunu da tatmin etmek için gerçekleştirirler. Beslenme ve ruh sağlığı da birbiriyle ilişkilidir. Bireylerin beslenmesi zihinsel durumlarını etkileyebilmektedir. Ancak kişinin zihinsel durumu da beslenmeyi etkilemektedir. Ruh sağlığı sürekliliği ve hedonik açlık arasındaki ilişkiyi incelemek için 387 kişi ile yapılan bir çalışmada ruh sağlığı sürekliliği azaldıkça hedonik açlık arttığı görülmüştür. Düzenli Fiziksel aktivite yapan bireylerde ruh sağlığının sürekliliğinin daha yüksek olduğu belirlendi (Arslan, 2023). Stres ve depresyon ve anksiyete gibi diğer olumsuz duygular, besin alımının hem azalmasına hem de artmasına neden olabilmektedir. Her geçen gün giderek artan çalışmalar, mental sağlığın besin alımını etkilediğini ve obeziteyi tetiklediğini bize göstermektedir (Kontinen, 2020). Duygu durum bozuklukları ile hedonik açlık arasındaki ilişkiyi incelemek için 2598 kişi üzerinde yapılan çalışmada genel kaygı ve obsesif-kompulsif semptomlardaki artışlar ve anhedonideki azalmalar, hedonik açlıktaki artışlara neden olmaktadır. Bu da bize duygu durumu ve hedonik açlık arasında ilişki olduğunu göstermektedir. (Mason, 2020).

Sezgisel Yeme Ölçeği-2 (SYÖ), Besin Gücü Ölçeği (BGÖ) ve Aşırı Besin İsteği Ölçeği (ABİS) kullanılarak 322 yetişkin birey üzerinde yürütülmüş başka bir çalışmada sezgisel yeme davranışının, hedonik açlığın ve aşırı besin isteğinin azaltılmasında bir seçenek olup, obezitenin hem tedavisi hem de önlenmesi için diyetsetel yaklaşıma ek olarak yeni bir fikir verebileceği sonucuna varılmıştır (Karakas, 2021). Hedonik açlık ile yeme davranış bozuklukları arasında ilişki olduğu ve obez bireylerin hedonik açlık ve yeme davranış bozuklukları açısından normal vücut ağırlığına sahip bireylere göre daha riskli olduğu sonucuna varılmıştır (Ayyıldız, 2021).

Sonuç

Dünya Sağlık Örgütü sağlık kavramını yalnızca hastalığın olmayışı değil aynı zamanda tam bir sosyal, fiziksel ve zihinsel refah iyi olma durumu olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma bakıldığında görülmektedir ki sağlık çok boyutlu olarak tanımlanmakta ve refah kavramına odaklanmaktadır. İyi zihinsel sağlığın tam bir iyilik hali için bir gereklilik olduğu rapor edilmiştir (Ower, 2018). Literatür taramasına bakıldığında ruh sağlığı iyilik durumu azaldığında hedonik açlığın arttığını görmekteyiz. Günümüzde, gıda alımı sadece enerji ve besin ihtiyaçları ile ilgili değil, aynı zamanda çevresel besinlerin mevcudiyetine bağlı olarak enerji açısından zengin gıdaların tüm ortamlarda hazır bulunması ile de ilgilidir. Algılanan tat ve koku en önemli kriterlerdir. Algısal değişikliklere neden olarak gıda alımını etkileyen durumlar serbestçe seçilebilir. Hedonik yapılar, vücut ağırlığını kontrol etmede çevresel koşullara uyum sağlamak için homeostatik yapılarla etkileşime girer. Bu etkileşimlerin çoğu bilinç dışında meydana geldiğinden, gıda açısından zengin ortamlar, bilişsel eksiklikleri zorlaştırarak, obezitenin tedavisi ve önlenmesi için alta yatan etkileşim mekanizmalarını karmaşık hale getirir. Obezite mekanizmalarını anlamak, modern obez yaşam tarzlarını dengelemeye yardımcı olabilir. Pek çok insan

hedonik açlık yaşar, ancak diğerleri çevresel uyaranlara çok daha duyarlıdır. Alımda yaş, uyku, egzersiz gibi genel alışkanlıklar, öğün sayısı, yeme alışkanlıkları, atıştırma gibi yeme durumları ve dürtüsellik etkilidir. Lezzetli gıdaların yer aldığı bir ortamın hedonik açlığın oluşmasına zemin hazırlaması ve bu gıdaları 'psikolojik olarak ulaşılabilir' kılan kültürel normlar, obezite salgınının artmasına neden olabilir ve beraberinde birçok hastalık yaratabilmektedir.

Öneriler

Obeziteyi tedavi etmek için kilo yönetimini sağlayarak ve tedavideki başarı artırılabilir. Hedonik açlığı tetikleyen faktörlerin belirlenmesi, beslenme programlarının bireysel olarak planlanması için daha iyi rehberlik sağlayacak, bireyin diyetini iyileştirecek, homeostaz ve hedonik açlık sinyallerini daha iyi anlayacak ve bilişsel davranışı etkileyecek ve terapötik obezite önleme ve tedavisinin başarısını artırmaya yardımcı olacaktır. Bu bağlamda bireylerin sosyalleşme ortamları ve lezzetli besinlerle beraber şekillenen beslenme tarzı hedonik açlığın ve obezitenin gelişmesine neden olmaktadır. Obeziteyi tetikleyen çevresel faktör maruziyetin azaltılması için hükümet yetkilileri tarafından önlemler alınmalıdır. Beslenme uzmanları ve diğer meslek dallarıyla multi disiplinler çalışıp halk eğitimlerinin artırılması ve daha çok bireye ulaşmayı amaçlamak gerekmektedir.

Beyannameler

Etik Onayı ve Katılım Onayı

Yürütmüş olduğum bu çalışma literatür taraması ve derlemedir. Herhangi bir katılımcı kitlesinden veri toplanmamıştır. Dolayısı ile üniversite etik komisyonundan izin gerektirmemektedir.

Yayın İzni

Yayın izni dergiye devredilmiştir.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Çalışma alan yazının taranması ile oluşmuştur. Dolayısı ile herhangi bir veri kullanılmamıştır. Ancak talep edilmesi halinde taranan makaleler ibraz edilebilir.

Çıkar Çatışması

Hakemlik ve editörlük sürecinde çıkar çatışmasına mahal verecek herhangi bir durum söz konusu değildir.

Finansman

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

SÇS, makalenin konsept ve tasarımını oluşturmuştur ve süpervizyonu gerçekleştirmiştir. SÇS, literatür taraması, veri toplama, veri analizi, yorumlama ve kritik revizyon aşamalarını yürütmüştür.

Kaynaklar

Arslan, E., Yıldız, N. (2023). The Relationship of Mental Health Continuum with Hedonic Hunger and Dietary Habits in Adults. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (20), 452-466.

Akter, K., Lanza, EA., Martin, SA., Myronyuk, N., Rua M., Raffa, RB. (2011). Diyabet ve Alzheimer hastalığı: Paylaşılan patoloji ve tedavi? *J. Clin. Farmakol*, 71 :365-76.

Ayyıldız F, Ülker İ, Yıldırım H. (2021). Hedonik açlık ve yeme davranışı ilişkisinin farklı beden kütlelerine yansması. *Beslenme ve Diyet Dergisi*. 49(2):9-17. 39.

Berk, M., Malhi, GS., Gray, LJ., Dean, OM. (2013). Nöropsikiyatride N-asetilsisteinin vaadi. *Trendler Pharmacol Sci*. 34 :167-77.

Bülbül, A., Doğuer, Ç. (2021). Yetişkinlerde hedonik açlık durumunun sosyal medya bağımlılığı ve obezite ile ilişkisinin araştırılması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (16), 87-97.

Brouwer-Brolsma, EM., Dhonukshe-Rutten, RA., Wijngaarden, JP., Zwaluw, NL., Sohl, E. (2016). Düşük D vitamini durumu, Hollandalı yaşlı yetişkinlerde daha depresif belirtilerle ilişkilidir. *Eur J Nutr*. 55 :1525-34.

Berk, M., Williams, LJ., Jacka, FN., O'Neil, A., Pasco, JA., Moylan, A. (2013). Yani depresyon iltihaplı bir hastalıktır ama iltihap nereden geliyor? *BMC Med*. 11 : 200 .

Coşkunsu, S. (2021). Hedonik Açlık. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 1(1), 7-11.

Diniz, BS., Mendes-Silva, AP., Silva, LB., Bertola, L., Vieira, MC., Ferreira, JD. (2018). İleri yaşam depresyonunda oksidatif stres belirteçleri dengesizliği. *J Psikiyatr Arş*. 102 :29-33.

Eyles, DW., Burne, TH., McGrath, JJ. (2013). D vitamini, beyin gelişimi üzerindeki etkileri, yetişkinlerde beyin fonksiyonu ve düşük D vitamini düzeyleri ile nöropsikiyatrik hastalıklar arasındaki bağlantılar. *Ön Nöroendokrinol*. 34 :47-64.

Espel Huynh, H. M., Muratore, A. F., Lowe, M. R. (2018). A narrative review of the construct of hedonic hunger and its measurement by the Power of Food Scale. *Obesity science & practice*, 4(3), 238-249.

Fava, M., Mischoulon, D. (2009). Depresyonda folat: etkinlik, güvenlik, formülasyonlardaki farklılıklar ve klinik sorunlar. *J Clin Psikiyatrisi*. 70 :12-7.

Gündüz, N., Akhalil, M., Sevgi, E. N. (2020). Hedonik Açlık. *İzmir Democracy University Health Sciences Journal*, 3(1), 80-96.

Guimarães, LR., Jacka, FN., Gama, CS., Berk, M., Leitão-Azevedo, CL., Belmonte de Abreu, MG. (2008). Hipokalorik diyetle şizofrenide beyin kaynaklı nörotrofik faktörün serum seviyeleri. *Prog Nöropsikofarmakol Biol Psikiyatri*. 32 :1595

Hayzaran, M. (2018). *Üniversite öğrencilerinin hedonik açlık durumlarının farklı ölçekler ile belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara-Türkiye.

Halaza, M. (2022). *Üniversite öğrencilerinde hedonik açlık belirleyicilerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Denizli-Türkiye

Solak, İ. (2020). *18-30 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Açlık ve Yeme Davranışında Etkili Psikolojik Faktörler* (Yüksek Lisans Tezi). Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul-Türkiye.

Jacka, FN., O'Neil, A., Opie, R., Itsiopoulos, C., Cotton, S., Mohebbi, M. (2017). Majör depresyonu olan yetişkinler için randomize kontrollü bir diyet iyileştirme çalışması ("SMILES" çalışması). *BMC Med.* 15:23 .

Karakaş HM, Saka M. (2021). Obez olan ve olmayan yetişkin bireylerde sezgisel yeme davranışının hedonik açlık ve aşırı besin isteği ile ilişkisinin belirlenmesi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimler Dergisi.* 6:53-69

Kontinen H. (2020). Emotional eating and obesity in adults: The role of depression, sleep and genes. *Proceedings of the Nutrition Society.* 79(3):283-9

Lai, JS., Hiles, S., Bisquera, A., Hure, AJ., McEvoy, M., Attia, J. (2014). Toplumda yaşayan yetişkinlerde beslenme kalıpları ve depresyonun sistematik bir incelemesi ve meta-analizi. *Ben J Clin Nutr.* 99 :181-97.

Lai, J., Moxey, A., Nowak, G., Vashum, K., Bailey, K., McEvoy, M. (2012). Depresyonda çinko takviyesinin etkinliği: randomize kontrollü çalışmaların sistematik olarak gözden geçirilmesi. *J Etki Bozukluğu.* 136 :e31-9.

Mason TB, Dunton GF, Gearhardt AN, et al. (2020). Emotional disorder symptoms, anhedonia, and negative urgency as predictors of hedonic hunger in adolescents. *Eat Behav.* 36:101343

Mischoulon, D., Freeman, (2013) .Psikiyatride Omega-3 yağ asitleri. *Psikiyatr Kliniği Kuzey Am.* 36 :15-23.

Opie, RS., Itsiopoulos, C., Parletta, N., Sanchez-Villegas, A., Akbaraly, TN., Ruusunen, A. (2017). Depresyonun önlenmesi için diyet önerileri. *Nutr Neurosci.* 20 :161-71.

Ower, FK., Çelik, ND. (2018). Yaşam boyu sağlıklı yaşam ve iyilik hali. *Curr Approaches Psychiatry.* 10(4):440-53.

Özer, A., Görgülü, Z. (2020). Planning and Writing a Scientific. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* Doi numarası: 10.17556/erziefd.819971

Parker, E., Goldman, J., Moshfegh, A. (2014). Amerika'nın beslenme raporu kartı: WWEIA, NHANES 2007-2010 Olağan besin ögesi alımlarının diyet referans alımlarıyla karşılaştırılması. *FASEB J.* 28 : 384.2 .

Sarris, J., Papakostas, GI., Vitolo, O., Fava, M., Mischoulon, D. (2014). S-adenosil metiyonin (SAME) majör depresyonda essitalopram ve plaseboya karşı RCT: yanıt moderatörleri olarak histamin ve karnitinin etkinliği ve etkileri. *J Etki Bozukluğu.* 164 :76-81.

Şarahman, C., Akçıl Ok, M. (2019). Erişkin bireylerin hedonik açlık durumları ile aşırı besin isteği, dürtüsellik ve benlik saygısı durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi,* 2(2), 71-82

Yılmaz, C. S. (2019). Yetişkin profesyonel erkek futbolcuların hedonik açlık ve beslenme durumlarının belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara-Türkiye.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Sexting: A New Relationship Tool or a Risk for Adolescents?

Cinsel İçerikli Mesajlaşma: Ergenler İçin Yeni Bir İlişki Aracı mı, Risk mi?

İlkiz Altınoğlu-Dikmeer¹

Abstract:

Sexting is defined as "transmission of nude or semi-nude provocative photos and videos of oneself or another person known to the receiver and sender, through electronic means" (Lenhart, 2009). While it can be considered as a consensual sexual act between adults, when it comes to adolescents, it is addressed as a risk factor in different dimensions such as socialization among peers, bullying, child sexual abuse and psychological health. With the decrease in the age of smartphone and tablet use, this behavior has become widespread among adolescents, and in recent years, research on the subject in various countries has started to focus on adolescents. In this review study, in order to contribute to the Turkish literature and to introduce the reader to this concept in the light of scientific studies, the information obtained from research on the definition, prevalence and risks of the concept of "sexting" is summarized. The compilation is limited to pre-adolescence and adolescence.

Keywords: Sexting, adolescence.

¹Assoc. Prof., Çankırı Karatekin University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Çankırı / Türkiye, ORCID: 0000-0001-9511-3478.

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: İlkiz Altınoğlu-Dikmeer, Associate Professor, Çankırı Karatekin University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Psychology, Uluyazı 18100 Çankırı / Türkiye, idikmeer@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9511-3478

Date of Received/Geliş Tarihi: 13.08.2024, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 13.11.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 19.11.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 20.12.2024

Citing/Referans Gösterimi: Altınoğlu-Dikmeer, İ. (2024). Sexting: A New Relationship Tool or a Risk for Adolescents?, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 6(4): 381-388

© 2023 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology (www.ktpdergisi.com). This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Cinsel İçerikli Mesajlaşma (CİM – Sexting), “Kendisinin veya alan ve gönderen kişinin tanıdığı bir başka kişinin, çıplak veya yarı çıplak tahrik edici fotoğraf ve videolarının elektronik araçlar yoluyla iletilmesi” (Lenhart, 2009) olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram erişkinler arasında karşılıklı rıza içeren cinsel bir eylem olarak kabul edilebilirken; ergenler söz konusu olduğunda akranlar arasındaki sosyalleşme, zorbalık, çocuk cinsel istismarı ve psikolojik sağlık gibi farklı boyutlarda risk faktörü olarak ele alınmaktadır. Akıllı telefon ve tablet kullanım yaşının düşmesiyle birlikte bu davranış ergenler arasında da yaygınlaşmış, son yıllarda konuyla ilgili çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalar artık ergenleri de merkez almaya başlamıştır. Bu derleme çalışmasında Türkçe alan yazınına katkı sağlamak, okuyucuyu bu kavramla bilimsel çalışmalar ışığında tanıştırmak amacıyla, kısaca CİM olarak ifade edilen “sexting” kavramının tanımı, yaygınlığı, riskleri hakkındaki araştırmalardan elde edilen bilgiler özetlenmiştir. Derleme, ergenlik öncesi ve ergenlik dönemi ile kısıtlı tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsel içerikli mesajlaşma, sexting, ergenlik

Giriş

Akran gruplarıyla sosyalleşme, bir gruba ait olma ve bu grup tarafından benimsenme ergenlik döneminde önemli yere sahiptir (Santrock, 2011, s.391). Teknolojik iletişim araçlarının yaygınlaşması ve kullanımlarının erken yaşlara kadar inmesi (Lenhart, 2009, s.3; TÜİK, 2021) akranlar arası ilişkileri geleneksel ilişkilerden farklı boyutlara taşımış, yazılı, sesli veya görüntülü mesaj alıp göndermek iletişimin temel bir parçası haline gelmiştir (Gomez ve Ayala, 2014; Strassberg vd., 2013). Sadece akran ilişkileri değil, ergen kimlik arayışının önemli bir parçası olan cinselliği keşfetme ve romantik ilişkiler de bundan payını almaktadır (Davis, 2013; Lippman ve Campbell, 2014). Cinsel İçerikli Mesajlaşma (CİM) önceleri genç erişkinlerin, romantik ilişkide oldukları kişilerle aralarında geçen cinsel içerikli konuşmalar veya fotoğraf paylaşımları olarak ele alınmış ve iki erişkinin karşılıklı rızasına dayalı bir cinsel eylem olarak kabul edilmiştir (Crimmins vd., 2014; Kosenko vd., 2017; Yıldız Akyol ve Öztemel, 2021). Ancak son dönemlerde bu davranış ergenler arasında da yaygınlaşmaya ve konuyla ilgili araştırmalar artık ergenleri de merkez almaya başlamıştır (Örn., Howard vd., 2023; Lebedikova vd., 2024; Verrastro vd., 2023).

CİM ile ilgili yayımların ilk olarak 2000’li yılların başlarında yayımlanmaya başladığı ve bu çalışmaların çoğunlukla farkındalık yaratma amaçlı veya konuyu hukuki boyutta ele alan çalışmalar olduğu görülmektedir (Calvert, 2009; Chalfen, 2009; Levick ve Moon, 2010). Sonraki yıllarda CİM’in tutumlar (Burén vd., 2022; Lippman ve Campbell, 2014), motivasyon (Bianchi vd., 2021; Ojeda vd., 2022), riskler (Karaian ve Van Meyl, 2015), akran ilişkileri (Dolev-Cohen, 2023; Foody vd., 2023), aile ilişkileri (Bianchi vd., 2019; Dolev-Cohen, 2023) ve psikolojik sağlık (Tomczyk ve Sztokowski, 2023; Wright ve Wachs, 2024) gibi konularla da ilişkisi çalışılmıştır. Çok sayıda meta analiz, sistematik analiz ve derleme çalışmaları konuya olan artmış ilgiyi gözler önüne sermekte ve yapılan çalışmaları özetlemektedir (Örn., Gomez ve Ayala, 2014; Dully vd., 2022; Kosenko vd., 2017; Rodriguez-García vd., 2023).

“Cinsel İçerikli Mesajlaşma” ve “Sexting” anahtar kelimeleri kullanılarak Türkçe alanyazın gözden geçirildiğinde cinsel istismar, çevrim içi şiddet, siber zorbalık gibi konuları içeren çalışmalarda (Bulut vd., 2023; Elverdi-Tuna, 2021; Karaca vd., 2021; Özkaya,

2023; Türk ve Şenyuva, 2021; Yalçın, 2019) tanım düzeyinde kısaca söz edildiği görülmektedir. Ergenlerde çevrimiçi istismarın araştırıldığı bir çalışmada, cinsel içerikli fotoğraf veya video talep edilmesi, istismar türleri arasında değerlendirilmiştir (Akbaş, 2023). Türkiye’de CİM’i özgün araştırma (Ergül ve Ziyalar, 2022) veya derleme (Mertoğlu, 2023; Yıldız-Akyol ve Öztemel, 2021) olarak kapsamlı bir şekilde inceleyen çok az sayıda çalışmaya ulaşılmıştır ki, bu çalışmalarda da konu beliren erişkinlik (Santrock, 2011, s. 377) veya erişkinlik bağlamında ele alınmıştır. Yurt dışı çalışmalarda alt yaş sınırı 10 olarak karşımıza çıkarken (Mitchell vd., 2012), Türkiye’de 18 yaş öncesi dönemin ele alındığı kaynağa ulaşılamamıştır.

Ek olarak ergenlerle yapılan klinik gözlemler CİM’in giderek artan bir risk oluşturduğunu ve konunun daha detaylı çalışılmasının önemli olduğunu göstermektedir. Buradan yola çıkarak, Türkçe alanyazınına katkı sağlamak ve okuyucuyu bilimsel çalışmalar ışığında bu konuyla tanıştırmak amacıyla, CİM’in tanımı, yaygınlığı ve riskleri hakkındaki araştırmalardan elde edilen bilgiler derlenmiştir. Derleme ergenlik öncesi ve ergenlik dönemi ile sınırlanmıştır.

Tanım

Türkçe’de kullanılan “mesajlaşma” teriminin İngilizce’de karşılığı “texting” sözcüğüdür. Önceleri sadece yazılı mesajların üretilip paylaşılabilir olması nedeniyle, İngilizce’de yazı/metin anlamına gelen “text” kelimesinden türemiştir. “Sexting” kavramı ise başlangıçta yazılı olarak yapılan CİM için İngilizce cinsellik anlamına gelen “sex” ile “texting” kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur (Gomez ve Ayala, 2014). Zaman içinde yazışmaların yerini fotoğraf ve video gibi görsel içerikler alsada kavram “sexting” olarak yerleşmiştir.

Lenhart (2009), CİM kavramını “Kendisinin veya alan ve gönderen kişinin tanıdığı bir başka kişinin, çıplak veya yarı çıplak tahrik edici fotoğraf ve videolarının elektronik araçlar yoluyla iletilmesi” olarak tanımlamış ve ergenlerin üç temel CİM davranışı olduğunu belirtmiştir: (1) sadece iki sevgili arasında yapılan fotoğraf alışverişi, (2) sevgililere ait fotoğrafların ilişki dışındaki üçüncü kişilerle paylaşılması, (3) sevgili olma arzusuyla henüz ilişkide bulunmayan kişiye fotoğraf gönderilmesi. Görsellerin paylaşımının henüz mümkün olmadığı dönemlerde cinsel içerikli yazışmaların daha yoğun olduğu aktarılmış

(Barrense-Dias vd., 2017; Lenhart, 2009), günümüzde bu yazışmaların yerini fotoğraf ve video paylaşımlarının aldığı görülmektedir (Burén vd., 2021; Hicks vd., 2021; Netsafe, 2017).

Sınıflama

Uluslararası alanyazında CİM konusu, ilk dönemlerde hukuki açıdan ele alınmış ve 18 yaşından küçüklerin kendi fotoğraflarını çekip paylaşmalarının çocuk pornografisi veya çocuk istismarı kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılmıştır (Arcabascio, 2010; Calvert, 2009; Levick ve Moon, 2010; Karaian ve Van Meyl, 2015).

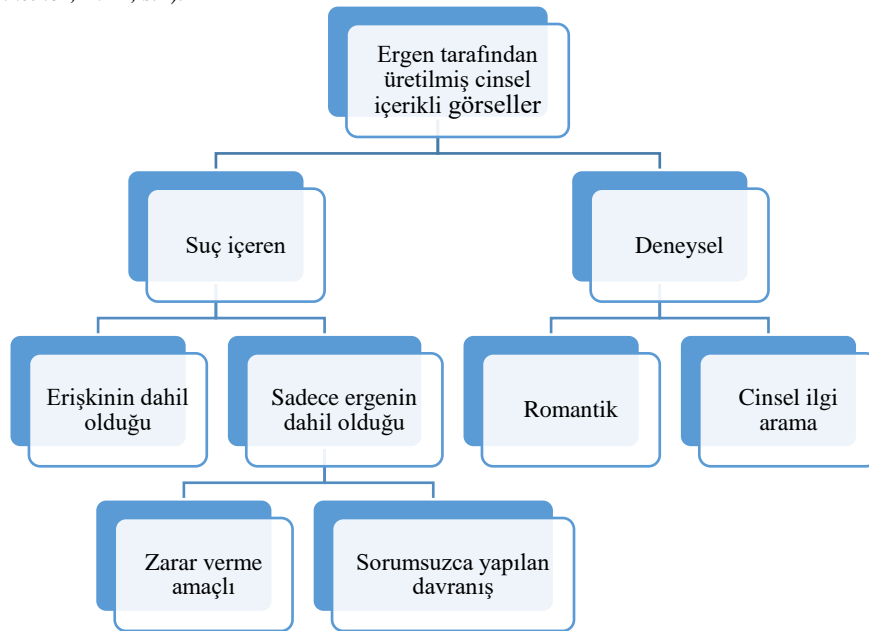
Sınıflamayı şekillendiren, bu görsellerin üretilmesinde ve paylaşılmasında ergenin rızasının olup olmadığıdır. Cinsellik içeren çıplak veya yarı çıplak görsellerin ergen tarafından kendi isteğiyle üretilip paylaşılması “rıza dayalı (consensual) veya istemli (volitional) CİM” olarak tanımlanmıştır (Calvert, 2009). Burada ergenin sevgilisi ile birbirlerine göndermek üzere çektiği fotoğraf veya videolar örnek olarak verilebilir. Bazı durumlarda ergen, gönülsüz bir şekilde, karşıdakinin isteğine uymak için kendisini mecbur hissederek fotoğraflarını paylaşmaktadır, bu da “baskı altında (pressured) CİM” olarak tanımlanmaktadır (Wright ve Wachs, 2023). Kişinin kendi katkısı olmadan elde edilen görsellerinin paylaşılması (Karaian ve Van Meyl, 2015), kendi fotoğraflarını paylaşması için baskı ve tehdit uygulanması (Lebedikova vd., 2024) veya güvendiği arkadaşına kendi rızasıyla gönderdiği fotoğrafının onun rızası dışında paylaşılması durumlarında ise “rıza dışı (non-consensual) veya istemsiz (non-volitional) CİM” söz konusudur (Lippman ve Campbell, 2014).

Bir başka sınıflamada bu eylem aktif ve pasif olarak nitelendirilmektedir (Barrense-Dias vd., 2017). “Aktif CİM”, cinsel içerikli mesajı üretme, gösterme, sosyal medyada yayınlama, tanıdığına gönderme veya kendisine gelen mesajı iletme olarak tanımlanırken, “pasif CİM” ise başkalarından CİM talep etme, kendisinden talep edilmesi

veya bu tip mesajların kendisine gönderilmesidir. Calvert (2009) ise, bu mesajları gönderen ergenleri “birincil” (kendi bedeninin fotoğrafını paylaşanlar) ve “ikincil gönderici” (başkasının fotoğrafını paylaşanlar) olarak tanımlamıştır.

Wolak ve Finkelhor (2011), ABD’de kolluk kuvvetleri veri tabanında yer alan, ergenler tarafından üretilmiş cinsel içerikli görsellerin konu olduğu 550 vakayı incelemişler ve cinsel içerikli mesajları temelde “suç içeren” ve “deneysel” olarak iki kategoriye ayırmışlardır (Şekil 1). Suç içeren CİM, istismar unsuru taşımaktadır ve işin içinde bir erişkinin olup olmamasına göre farklılık göstermiştir. Bir erişkinin, 18 yaşından küçük birinden cinsel içerikli görsel istemesi, bunları başka erişkinlere göndermesi veya başka yasadışı eylemlerde bulunması çocuk cinsel tacizi veya çocuk pornografisi kapsamında kabul edilmektedir (Levick ve Moon, 2010; Karaian ve Van Meyl, 2015). Araştırmacılar, 18 yaşından küçüklerin suç teşkil edebilecek eylemlerini ise “zarar verme amaçlı” ve “sorumsuzca yapılan davranış” olarak ikiye ayırmışlardır (Wolak ve Finkelhor, 2011). İlk grupta ayrılık veya kavga sonrasında intikam alma, öfke çıkarma gibi nedenlerle diğer kişinin görsellerini yaymak, elinde bulunan görselleri yayacağı ile ilgili şantaj ve tehditte bulunmak yer almaktadır. İkinci grup ise, herhangi bir tehdit veya şantaj olmaksızın, zarar verme amacı taşımayan ancak diğer kişinin haberi olmadan veya isteği dışında olduğu için rahatsızlık veren eylemlerdir. Suç unsuru içermeyen diğer tip CİM ise yazarlar tarafından “deneysel” olarak kategorize edilmiş olup, bunlar herhangi bir erişkinin katılımı olmadan, ergenler arasında birbirlerine herhangi bir zarar verme niyeti içermeyen mesajlardır. Bunlar, resmi kayıtlara “romantik” (örn., devam eden ilişki içinde, yalnızken veya birlikteyken çıplak fotoğraf veya videolarını çekme ve birbirine gönderme) veya “cinsel ilgi arama” (örn., ilişki başlatmak istediği kişiye kendi görsellerini gönderme veya genel ilgi görmek için sosyal medyada paylaşma) amaçlı eylemler olarak geçmiştir (Wolak ve Finkelhor, 2011).

Şekil 1: Kolluk kuvvetleri veri tabanında yer alan “ergen tarafından üretilmiş cinsel içerikli görsel” vakalarının sınıflaması (Wolak ve Finkelhor, 2011, s.1).

Yaygınlık

Konuyla ilgili öncü çalışmalardan birinde, 12-17 yaş grubunda cinsel içerikli mesaj gönderme oranı %4, alma oranı ise %15 olarak rapor edilmiştir (Lenhart, 2009). Toplamda yaklaşık 3000 katılımcının (10-24 yaş) yer aldığı üç çalışmada, katılımcıların %3-19'unun en az bir kez kendi cinsel içerikli görselini gönderdiği; %25-31'inin en az bir kez böyle bir mesaj aldığı ve %3-5 oranında katılımcının da bu tip mesajları başkalarına ilettikleri belirtilmiştir (Mitchell vd., 2012; MTV-Associated Press, 2009, akt. Lippman ve Campbell, 2014; CosmoGirl.com, 2008, akt. Hicks vd., 2021). Söz edilen araştırmalarda dört bulgu öne çıkmaktadır (Lippman ve Campbell, 2014): (1) katılımcılar çoğunlukla romantik/cinsel ilişki yaşadıkları veya bir ilişki yaşamayı arzuladıkları kişilere cinsel içerikli mesaj göndermektedir (2) cinsel içerikli görseller, ilk gönderenin onayı alınmadan başkasına yönlendirme şeklinde dağıtım sokulmaktadır (3) ergenlerin yaşı büyüdükçe CİM oranı artmaktadır ve (4) kendi cinsel içerikli görsellerini gönderme oranları açısından kızlar ve erkekler arasında fark yoktur.

Ergenlerde aktif CİM oranı, 2010'larda %10'un altında iken (Gomez ve Ayala, 2014; Netsafe, 2017), son yıllarda %25-71 arasında rapor edilmiştir (Ojeda vd., 2022; Verrastro vd., 2023). Çalışmalarda, cinsel içerikli mesaj alan ergenlerin sayısı, gönderenlerden fazla bulunmuştur (Lenhart, 2009; Tomczyk ve Sztokowski, 2023). Yaş ilerledikçe CİM sıklığı artmaktadır (Hicks vd., 2021; Migliorato vd., 2018).

Türkçe alanyazında CİM hakkındaki görgül çalışma sayısı az olduğu için toplumsal yaygınlık ile ilgili verilere ulaşmak mümkün olmamıştır, ulaşılan tek araştırma (Ergül ve Ziyalar, 2022), 18 yaş üzerindeki 565 erişkin katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların %61.4'ü beliren erişkinlik dönemindedir (18-25 yaş) ve %70'i kadındır. Katılımcıların %60.2'si başkasına cinsel içerikli mesaj gönderdiklerini, %66.5'i de bu tip mesajlar aldıklarını belirtmişlerdir, ancak kadın erkek ayrımı yapılmamıştır. Başka birinden kendisine bu tip görseller göndermesini isteyenlerin oranı %36.3'tür. CİM motivasyonu sorulduğunda, ilişkiye heyecan katmak, kendisine gönderilen cinsel içerikli mesaja karşılık vermek ve eşine/sevgilisine hediye amacıyla göndermek en yüksek oranda rapor edilen nedenler olmuştur. Katılımcıların %22,5'i, CİM nedeniyle zor durumda kaldıklarını (örn., psikolojik sorunlar, başkaları öğrendiği için rahatsız edilme, şantaja maruz kalma veya dışlanma gibi) belirtmişlerdir.

Türkiye'deki ergenlik dönemi çevrimiçi istismar yaşantılarının araştırıldığı nitel bir çalışmada (Akbaş, 2023), istismar yaşantılarını aktaran sekiz kız öğrenci (13-17 yaş), sohbet odalarında tanışıp arkadaş oldukları yabancıların bir süre sonra kendileriyle cinsellik içeren bir şekilde yazışmaya başladıklarını ve çıplak fotoğraflar istediklerini belirtmişlerdir. Cinsel ilişki teklifi ile karşılaşp reddettikleri zaman, istenen fotoğrafları göndermiş olan kızlar, fotoğrafları ailelerine göndermekle, okula gelmek veya sosyal medya hesabını çalmakla tehdit edilmişlerdir. Fotoğraf göndermemiş olanlar ise, başka çıplak bedenler üzerine kendi yüzleri yerleştirilerek benzer tehditlere maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

CİM'e Neden Olan Etmeler

İsteyerek kendi cinsel içerikli görselini üreten ve paylaşan ergen ve genç erişkinlerin bir kısmı bunu, kendini güzel ve flörtöz hissetmek (Howard vd., 2023), ilişki başlatmak ve

sürdürmek (Lippman ve Campbell, 2014) veya kendi bedenleriyle ilgili geri bildirim almak (Bianchi vd., 2016) için yaptıklarını belirtmektedirler. Sevgilisine sürpriz yapmak veya hediye vermek de (Ergül ve Ziyalar, 2022; Ojeda vd., 2022) motivasyon gerekçeleri arasında yer almaktadır. Öte yandan, bazı ergenler, değer verdiği kişiden gelen istek karşılığında onu kırmamak, kaybetmemek, ona olan sevgisini ispatlamak gibi nedenlerle sosyal baskı hissederek (Calvert; 2009; Gomez ve Ayala, 2014) veya fotoğrafların ailesine, okula, sosyal medyaya yayılacağına yönelik şantaj ve tehditler nedeniyle (Martinez-Soto vd., 2024; Wright ve Wachs, 2024) mecbur kalarak gönülsüzce kendi fotoğraflarını paylaşmaktadırlar. Bunların dışında, bir amaca yönelik (öfke çıkarma, şantaj yapma, maddi kazanç sağlama vb.) araçsal davranışlar dikkat çekmektedir (Bianchi vd., 2021). Başkalarının görsellerini rızası dışında yayma davranışında "zarar verme" birincil amaç olarak rapor edilmektedir (Ojeda vd., 2022; Virgara ve Whitten, 2023).

Hiç çıplak fotoğraf göndermediğini belirten ergenler, ailelerinden, okul disiplin kurallarından veya yasalardan çekindiklerini ve fotoğrafın başkalarına gönderilebileceği ile ilgili güvensizliklerini ifade etmektedirler (Lippman ve Campbell, 2014). Akran normları CİM'in sürdürülmesinde önemli bir etmen olarak görülmektedir. Arkadaş grubu içinde onay görüyorsa, grup normlarına uyum sağlamak amacıyla ergenlerin kendi görsellerini paylaşma oranı artmaktadır (Barrense-Dias vd., 2017; Dolev-Cohen, 2023; Foody vd., 2023). Akran grubu içinde bu davranışın onay görmediği durumlarda ise, kendi fotoğrafı karşılığında para veya hediye almak gibi kazanç sağlama motivasyonu öne çıkmaktadır (Dolev-Cohen, 2023).

Gelişimin Normal Bir Yönü mü, Risk mi?

Konunun alanyazında popülerliği artarken farklı uçlarda görüşler yer almaktadır. Bir tarafta, CİM'i, akranlarla sosyal ilişkiyi arttıran, yakınlık kurma gibi olumlu ve sosyal baskı hissetme gibi olumsuz sonuçlar doğurabilecek "normal bir iletişim davranışı" (Lebedikova vd., 2024) veya cinsel gelişim süreci içinde ergenlerin cinsellikle ilgili keşif davranışı (akt., Bianchi vd., 2021) ve cinsellikle ilgili belki de ilk denemeler (Rollero vd., 2023) olarak değerlendiren görüşlere rastlanmaktadır. Boylamsal bir çalışmada, rızaya dayalı CİM'in algılanan akran desteği ile ilişkili olmadığı ve psikolojik iyi oluşu olumsuz yönde etkilemediği bulunmuştur (Lebedikova vd., 2024). Araştırmacılar CİM'in günümüzde ergen cinsel gelişiminin bir parçası olduğunu, rızaya dayalı CİM'in sosyal ilişkileri zenginleştirme ve öz güveni güçlendirme gibi yararları olabileceğini tartışmışlardır. Buna paralel olarak, bazı araştırmacılar CİM'i cinsel davranış kapsamında ele alıp iki kişi arasında cinsel arzu belirten zararsız eylem olarak tanımlarken (Crimmins vd., 2014), rızaya dayalı mesajlaşmanın ergen çiftler arasındaki yakınlığı arttırabildiğini (Tomczyk ve Sztokowski, 2023) ve ilişki başlatma ve sürdürmede aracı rolü olduğunu (Bianchi vd., 2016) öne sürmektedirler. İki farklı çalışmada 12-18 yaşlarındaki ergenler, çevrelerindeki herkesin böyle mesajlar gönderdiğini, bunu herkes yaptığı için bir sorun olmadığını, bu eylemin birine ilgi duyduğunu göstermenin ve bedeniyle ilgili geribildirim almanın iyi bir yolu olduğunu, eğer sevgilisine gönderiyorsa da zaten gerçeğini gördüğü için fotoğrafını görmesinde bir sakınca olmadığını ve erişkinlerin bu konuda fazla hassas olup durumu abarttıklarını ifade

ederek CİM'i normalleştirmişlerdir (Lippman ve Campbell, 2014; Netsafe, 2017).

Öte yandan rıza dışı CİM nedeniyle mahremiyet ihlali, taciz ve psikolojik zarar görme durumu söz konusu olabilmektedir. Ergenlerle yapılan bazı çalışmalarda, aşağılanma, baskı, dışlanma gibi zorbalık eylemlerine neden olabilmesi nedeniyle CİM zararlı bir davranış olarak nitelendirilmektedir (Barrense-Dias vd., 2017; Karaian ve Van Meyl, 2015; Lippman ve Campbell, 2014; Strassberg vd., 2013). Güvendiği arkadaşı veya sevgilisi tarafından fotoğraflarının başkalarına gönderilmesi, bu kişiyi birincil gönderici olmaktan çıkarıp, rızası dışında görselleri yayılan "kurban" konumuna getirdiğinden (Calvert, 2009), ergende güven kaybı, aşağılanma, utanma gibi duygulara yol açabilir. Ek olarak kızlarda, kendi fotoğraflarını gönderme sıklığı ile sosyal medyada gösterilen çarpıtılmış "mükemmel beden" imgesinden daha fazla rahatsızlık duyma ilişkili bulunmuştur (Verrastro vd., 2023).

Karaian ve Van Meyl (2015), kötü niyet olmadan izinli veya izinsiz paylaşılan görsellerin ileride yol açabileceği zararları da göz ardı etmemek gerektiğini vurgulamaktadır. Bu görsellerin, aile üyeleri tarafından görülmesi durumunda aile içi krizlere, okul ortamında yayılması durumunda dışlanma ve zorbalığa neden olabileceği gibi, ileriki yıllarda kendisine bir kariyer oluşturmaya çalışan bir genç yetişkinin önüne engel olarak da çıkması da olasıdır. Bu olumsuz durumların belki de en ağır örnekleri bu fotoğraflar nedeniyle şantaj kurbanı olup okul değiştirmek zorunda kalan (Lippman ve Campbell, 2014), intihar girişiminde bulunan (Wright ve Wachs, 2023) veya canına kıyan (Strassberg vd., 2013) vakalardır.

Psikolojik özellikler ve riskli davranış bağlamındaki çalışmalar CİM'in, madde kullanımı, daha erken yaşta aktif cinsellik, heyecan arayışı ve depresif belirtilerin varlığı ile ilişkili olduğunu gösterilmiştir (Gomez ve Ayala, 2014; Hicks vd., 2022; Howard vd., 2023). Diğer çalışmalarda, risk davranışları ile zarar verme amaçlı CİM'in ilişki olduğu (Karaian ve Van Meyl, 2015); CİM'i tehdit veya şantaj aracı olarak kullanmanın çiftler arasındaki bilişim araçlarıyla yapılan (cyber-dating abuse) istismarı (Bianchi vd., 2021) ve para karşılığı kendi çıplak fotoğraflarını paylaşmanın suç kapsamındaki cinsel davranışı (Dolev-Cohen, 2023) yordadığı; rıza dışı CİM ve depresyon ilişkisinin, kızlarda, engeli olanlarda, etnik ve cinsel azınlık grubundakilerde daha güçlü olduğu (Wright ve Wachs, 2023) görülmektedir.

Cinsiyete Göre Dağılım

CİM sıklığı incelendiğinde, gönderme sıklığı açısından kız ve erkek ergenler arasında fark bulunmayan (Foody vd., 2023; Howard vd., 2023; Martinez-Soto vd., 2024) çalışmaların yanı sıra, kızların kendi cinsel içerikli görsellerini erkeklerle göre daha fazla paylaştığını (Hicks vd., 2021; Netsafe, 2017) ve daha fazla cinsel içerikli mesaj aldıklarını (Tomczyk ve Szotkowski, 2023) bildiren yayınlar mevcuttur. Motivasyon açısından ele alındığında, bedenini göstermek ve akrabalarından onay almak kızların öncelikli nedeniken, erkeklerin CİM nedenleri arasında ilk sırada öfke çıkarma veya ikincil kazançlar elde etme yer almaktadır (Bianchi, 2021). Aynı çalışmada heteroseksüel olmayan ergenler için, cinsel ilişki başlatma ve bedeni ile ilgili geribildirim alma temel nedenler olarak belirtilmiştir.

CİM'e yönelik tutumlar ve CİM kaynaklı olumsuz yaşantılar söz konusu olduğunda cinsiyete dayalı farklar

daha net olarak görülmektedir. Kızların erkeklerle göre cinsel içerikli mesaj göndermeleri veya göndermemeleri durumunda daha fazla olumsuz yargılamaya ve bu konuda "çifte standarda" maruz kaldıkları birçok yazar tarafından belirtilmektedir (Barrense-Dias vd., 2017; Burén vd., 2022). Kızlar, sevgilerini kanıtlamak için çıplak fotoğraf göndermeleri yönünde erkeklerle oranla daha fazla baskı, tehdit ve şantajla karşılaştıklarını (Martinez-Soto vd., 2024; Van Ouytsel vd., 2017; Wright ve Wachs, 2024), bu baskının yabancılardan çok kendi erkek arkadaşlarından geldiğini (Gomez ve Ayala, 2014) ifade etmektedirler.

Nitel bir çalışmada (Lippman ve Campbell, 2014), erkek katılımcılar, kendi kız arkadaşlarından çıplak fotoğraf göndermelerini istemiş olmalarına karşın, genelde cinsel içerikli fotoğraf gönderen kızlar hakkında "dikkat çekmek isteyen, kendine saygısı olmayan, hafif meşrep" gibi sıfatlar kullanmışlardır. Aynı grup, hiç fotoğraf göndermemiş olan kızlar içinse "fazla erdemli, kendini beğenmiş, dar görüşlü, namus kumkuması" gibi sıfatları içeren olumsuz değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Öte yandan, kendileri cinsel içerikli mesaj göndermiş olan kız katılımcılar, bunun hafiflik olmadığını, düzgün bir ilişki elde edebilmek için ödenecek küçük bir bedel olduğunu ifade etmişlerdir. CİM'i uygun bulmadığını belirten kız katılımcılara göre ise, kendisine saygısı olmayan kızlar böyle fotoğraflar çekip göndermektedirler.

CİM'in Hukuki Boyutu

Konuyu hukuksal açıdan değerlendiren çalışmalarda, iki binli yılların başında Kanada, ABD ve Avustralya mahkemeleri tarafından, reşit olmayanların kendi rızalarıyla cinsel içerikli fotoğraf ve video paylaşmalarının "kendi ürettiği çocuk pornografisi" (Özkaya, 2023) kapsamında kabul edildiğine ve bu görselleri üreten ergenlere yönelik cezai yaptırımlar uygulandığına ilişkin bazı örnekler yer verildiği görülmektedir (Arcabascio, 2010; Calvert, 2009; Levick ve Moon, 2010; Karaian ve Van Meyl, 2015, Strassberg vd., 2013). Bu çalışmalarda, hâkimlerin 18 yaş altındakilerin çıplak veya yarı çıplak görüntülerini yasa dışı kabul ederek, sadece arkadaşına göndermek için bile olsa bu görüntüleri üretilip dağıttığı için ergene ve hattâ hat sahibi ebeveynce ceza verdiklerini gösteren mahkeme kayıtları paylaşılmaktadır. Ancak bu çalışmalarda, kendi çıplak görsellerini rızasıyla çekip sevgilisine veya arkadaşına göndermenin bireysel haberleşme ve ifade özgürlüğü kapsamında ele alınabileceği de vurgulanarak, ergenlerin adli kayıtlarda sadece bu nedenle suçlu olarak yer almaması, gelecekteki için olumsuz bir durum oluşturmaması da tartışılmaktadır. Öte yandan, özellikle rıza dışı CİM ve bu mesajların zorbalık, tehdit veya şantaj aracı olarak kullanılması veya ticaretinin yapılması durumunda, ergen olup olmadığına bakılmaksızın suç unsuru oluşacağı da ortak görüş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemiz hukuk sisteminde CİM konusunun nasıl ele alındığına ilişkin incelemeler yapılmış ancak yazılı bir kaynağa ulaşılamamıştır. Cinsel içerikli mesajların kendi rızasıyla üretilip gönderilmesi veya başkalarından gelen içeriklerin paylaşılması doğrudan bir kanun maddesiyle düzenlenmiş değildir (Özkaya, 2023) ancak bunların üçüncü kişiler tarafından dağıtımına sokulması, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan cinsel taciz, kişilerin huzur ve sükûnunu bozma, haberleşmenin gizliliğini ihlal, özel hayatın gizliliğini ihlal, tehdit ve şantaj konularıyla ilişkilendirilebilir. Konuyla ilgili mesleki deneyimlerine başvuru bir avukat ve avukat yardımcısından

(paralegal), ergenlerin kendi görsellerini üretip paylaşımlarının Türk Hukuk Sistemi içinde suç kapsamında ele alınmadığı öğrenilmiştir (K. Çeviker, kişisel iletişim, 29 Temmuz 2024; Ö. Öndün, kişisel iletişim, 29 Temmuz 2024).

Tartışma

Alanyazın, cinsel içerikli görsel paylaşmanın ergenler arasında gün geçtikçe yaygınlaştığını (Howard vd., 2023; Verrastro vd., 2023), olumlu (Lebedikova vd., 2024; Rollero vd., 2023) ve olumsuz (Karaian ve Van Meyl, 2015; Strassberg vd., 2013) birçok etmeni beraberinde getirdiğini göstermektedir. Yol açabileceği sosyal ilişki sorunları (Gomez ve Ayala, 2014; Van Ouytsel vd., 2017), psikolojik rahatsızlıklar (Calver, 2009; Wright ve Wachs, 2023) ve olası yasal sonuçlar (Arcabascio, 2010; Calvert, 2009) göz önüne alındığında CİM'in özellikle çocuk ve ergenler için cinsel ve sosyal gelişim süreci içinde yer alan normal bir davranış olmaktan öte, bir risk faktörü olduğu düşünülebilir. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların büyük oranda yurtdışı kaynaklı olması ve Türkçe alanyazınında yeterli çalışmaya rastlanmaması, CİM konusunda ülkemiz için önemli bir sınırlılık olarak gösterilebilir. Bu durum, bu coğrafyada yaşayan ergenlerin bu konuya nasıl yaklaştığı, hangi nedenlerle ve ne sıklıkla cinsel içerikli mesajlaştığı veya ne gibi risklerle karşılaştığı hakkındaki bilgileri sadece kişisel deneyimler bağlamında tutmaktadır. Bu nedenle, yapılan bu derleme çalışmasının, ergenlikte CİM'i çok yönlü ele alması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Ergen psikolojik sağlığı açısından ele alındığında CİM nedeniyle ortaya çıkabilecek riskleri fark edip önlem almak ve buna bağlı oluşan psikolojik rahatsızlıklara müdahale edebilmek önem kazanmaktadır. Riskleri aza indirmek konusunda ergenlerin CİM ile ilgili motivasyonlarını bilmek yardımcı olabilir. Akran grup normu olarak onaylandığı durumlarda, bireylerin CİM sıklığının artması (Dolev-Cohen, 2023; Foody vd., 2023) veya arkadaş ve sevgililerinden gelen sosyal baskı nedeniyle kendi görsellerinin paylaşılması (Gomez ve Ayala, 2014; Martinez-Soto vd., 2024) akran ilişkilerinin bu konudaki rolünü gözler önüne sermektedir. Erkeklerin kızlara göre daha sık başkalarından cinsel içerikli görsel talep etmeleri ve içerik sahibinin rızası olmadan bunları yaymaları (Barrense-Dias vd., 2017; Martinez-Soto vd., 2024) ve kızların kendi cinsel içerikli görsellerini paylaşmaları yönünde erkeklerle göre daha fazla baskı hissettiklerini belirtmeleri (Burén vd., 2022; Wright ve Wachs, 2024) akran baskısına ve siber zorbalığa (Akbaş, 2023; Virgara ve Whitten, 2023) karşı dikkatli olmak gerektiğini göstermektedir.

Akran etkisinin yanında aile ilişkileri de dikkate alınması gereken bir durumdur. Anne babalarından yeterince ilgi görmediğini düşünen ergenlerin sevgi, ilgi ve onaylanma gereksinimlerini başkalarında aradıklarını ve bunun cinsel

içerikli mesajlar göndermeye kapı açtığını öne süren nitel çalışma bulguları dikkat çekicidir (Akbaş, 2023; Van Ouytsel vd., 2017). Olumlu aile içi iletişim ve anne baba kontrolü, CİM sıklığı ile ters yönde ilişkili bulunurken (Bianchi vd., 2019), aşırı kontrolcü anne babalık tutumunun ve aile içi çatışmaların ergenin CİM'e yönelme riskini arttırdığı (Howard vd., 2023) görülmektedir.

Öneriler

Bu derleme çalışmasında, cinsel içerikli mesajlaşma konusu ergenlik dönemi kapsamında ele alınmış, tanımı, yaygınlığı, nedenleri ve olası risk faktörleri ile ilgili çalışma bulgularına yer verilmiştir. Konuyu farklı yaş gruplarında çeşitli boyutlarıyla ele alan görgül çalışmalara gereksinim vardır. Yapılacak yaygınlık ve risk çalışmaları ülkemizdeki ergen psikolojik sağlığı pratiğine de önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu araştırmaların bulguları temel alınarak farkındalık ve eğitim çalışmalarının düzenlenmesi, bu amaçla ilgili materyallerin hazırlanması ve klinik çalışmalarda CİM'in psikolojik rahatsızlıklarla ilgili bir risk faktörü olarak dikkate alınması önerilmektedir. Farkındalık ve önleme çalışmaları kapsamında ergenlere, ailelerine ve ergenlerle çalışan öğretmen, psikolog ve psikolojik danışman gibi uzmanlara CİM'in tanımı, nedenleri, olumlu ve olumsuz yönleri, riskleri ve olası hukuki sonuçları hakkında bilgilendirme yapmak yararlı olacaktır.

Akran ve aile ilişkilerinin ergenlerin CİM davranışları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili çalışma sonuçları, ergen psikolojik sağlığı altında çalışan uzmanlara ipuçları sunmaktadır. Bu bağlamda, ergenlere akran grup normlarına uyum sağlama ile ilgili hissedilen baskı ile başa çıkabilme konusunda destek verilebilir. Benzer şekilde, anne babaların çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimindeki rollerinin önemi göz önüne alınarak hem önleme hem de müdahale çalışmalarına anne baba katılımının sağlanması önem taşımaktadır.

Beyannameleler

Etik Onayı ve Katılım Onayı: Uygulanamaz.

Yayın İzni: Uygulanamaz

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti: Uygulanamaz

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan eder

Finansman: Uygulanamaz

Yazar Katkıları: Konunun belirlenmesi, İngilizce ve Türkçe alanyazın taraması, metnin tamamının yazılması yazar tarafından yapılmıştır. Yazar, makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Teşekkür: Yazar, yazım sürecindeki desteğinden dolayı Doç. Dr. Bilge Say'a teşekkür eder.

Kaynaklar

Akbaş, S. Y. (2023). *Online grooming: Çocuk ve ergenlerde çevrimiçi istismar yaşantıları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.

Arcabascio, C. (2010). Sexting and teenagers: OMG R U Going 2 Jail??? *Richmond Journal of Law and Technology*, 16(3), 1-43. <https://scholarship.richmond.edu/jolt/vol16/iss3/4>

Barrense-Dias, Y., Berchtold, A., Carles-Suris, J. ve Akre, C. (2017). Sexting and the definition issue. *Journal of Adolescent Health*, 61, 544-554. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.05.009>

Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., Cattellino, E., Laghi, F. ve Chirumbolo, A. (2019). Family functioning patterns predict teenage girls' sexting. *International Journal of Behavioral Development*, 43(6), 507-514. <https://doi.org/10.1177/0165025419873037>

- Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., ve Chirumbolo, A. (2016). Psychometric properties of the Sexting Motivations Questionnaire for adolescents and young adults. *Rassegna di Psicologia*, 35(3), 5–18. <https://psycnet.apa.org/record/2017-19871-001>
- Bianchi, D., Morelli, M., Baiocco, R., ve Chirumbolo, A. (2021). Individual differences and developmental trends in sexting motivations. *Current Psychology* (40), 4531–4540. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00398-4>
- Bulut, B., Kar, H. Gamsız-Bilgin, N. ve Dokgöz, H. (2023). Çevrimiçi cinsel şiddet. *Adli Tıp Bülteni*, 28(2), 127-134. <https://doi.org/10.17986/blm.1645>
- Burén, J., Holmqvist Gattario, K. ve Lunde, C. (2022). What do peers think about sexting? Adolescents' views of the norms guiding sexting behavior. *Journal of Adolescent Research*, 37(2), 221-249. <https://doi.org/10.1177/07435584211014837>
- Calvert, C. (2009). Sex, cell phones, privacy, and the first amendment: When children become child pornographers and the Lolita effect undermines the law. *CommLaw Conspectus: Journal of Communications Law and Technology Policy*, 18, 1–66. <https://scholarship.law.edu/commllaw/vol18/iss1/3>
- Chalfen, R. (2009). 'It's only a picture': sexting, 'smutty' snapshots and felony charges. *Visual Studies*, 24(3), 258–268. <https://doi.org/10.1080/14725860903309203>
- Crimmins, D. M., Seigfried-Spellar, K. C. (2014). Peer attachment, sexual experiences, and risky online behaviors as predictors of sexting behaviors among undergraduate students. *Computers in Human Behavior*, 32, 268-275. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.12.012>
- Davis, K. (2013). Young people's digital lives: The impact of interpersonal relationships and digital media use on adolescents' sense of identity. *Computers in Human Behaviour*, 29(6), 2281–2293. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.05.022>
- Dolev-Cohen, M. (2023). The association between sexting motives and behavior as a function of parental and peers' role. *Computers in Human Behavior*, 147, 10786. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107861>
- Dully, J., Walsh, K., Doyle, C. ve O'Reilly, G. (2023). Adolescent experiences of sexting: A systematic review of the qualitative literature, and recommendations for practice. *Journal of Adolescence*, 95(6), 1077-1105. <https://doi.org/10.1002/jad.12181>
- Elverdi-Tuna, G.N. (2021). *Ceza hukuku boyutuyla çocukların çevrimiçi cinsel istismarı*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Ergül, D. ve Ziyalar, N. (2022). Cinsel içerikli mesajlaşmanın öteki yüzü: Bakış açısı ve mağduriyet arasındaki ilişki. *Adli Tıp Bülteni*, 27(2), 112-121. <https://doi.org/10.17986/blm.1559>
- Foody, M., Kuldass, S., Sargioti, A., Mazzone, A. ve O'Higgins-Norman, J. (2023). Sexting behaviour among adolescents: Do friendship quality and social competence matter? *Computers in Human Behavior*, 142, 107651. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107651>
- Gomez, L. C. ve Ayala, E. S. (2014). Psychological aspects, attitudes and behaviour related to the practice of sexting: a systematic review of the existent literature. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 132, 114-120. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.286>
- Hicks, M. R., Kernsmith, P. ve Smith-Darden, J. (2021). Does sexting predict sexual behaviors among adolescents? Gender and race effects. *Journal of Adolescence*, 93, 126–133. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.10.010>
- Howard, D., Jarman, H. K., Clancy, M., Renner, H. M., Smith, R., Rowland, B., Toumbourou, J. W., Fuller-Tyszkiewicz, M. ve Klettke, B. (2023). Sexting among Australian adolescents: Risk and protective factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 52, 2113–2130. <https://doi.org/10.1007/s10964-023-01827-1>
- Karaca, M., Mutlu, T. ve Gencer, G. (2021). Siber mağduriyet: Kavramsal bir çalışma. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 177-191. <https://dergipark.org.tr/en/pub/anadolukademi/issue/60142/872105>
- Karaian, L. ve Van Meyl (2015). Reframing risqué/risky: Queer temporalities, teenage sexting, and freedom of expression. *Laws*, 4, 18-36. <https://doi.org/10.3390/laws4010018>
- Kosenko, K., Luurs, G. ve Binder, A. R. (2017). Sexting and sexual behavior, 2011–2015: A critical review and meta-analysis of a growing literature. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 22, 141–160. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12187>
- Lebedíková, M., Oliveira-Araujo, R., Mýlek, V., Smahel, D. ve Dedkova, L. (2024). The reciprocal relationship between consensual sexting and peer support among adolescents: A three-wave longitudinal study. *Computers in Human Behavior*, 152, 108048. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.108048>
- Lenhart, A. (2009). Teens and sexting. How and why minor teens are sending sexually suggestive nude or nearly nude images via text messaging. Pew Research Center. <https://pewinternet.org/2009/12/15/teens-and-sexting/> adresinden 25 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Levick, M. ve Moon, K. (2010). Prosecuting sexting as child pornography: A Critique. *Valparaiso University Law Review*, 44(4), 1035-1054. <https://scholar.valpo.edu/vulr/vol44/iss4/2>
- Lippman, J.R. ve Campbell, S.W. (2014) Damned if you do, damned if you don't...If you're a girl: Relational and normative contexts of adolescent sexting in the United States. *Journal of Children and Media*, 8(4), 371-386. <https://doi.org/10.1080/17482798.2014.923009>
- Martinez-Soto, A., Lopez-del Burgo, C., Albertos, A. ve Ibabe, I. (2024). Cyber dating abuse in adolescents: Myths of romantic love, sexting practices and bullying. *Computers in Human Behavior*, 150, 108001. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.108001>
- Mertoğlu, S. (2023). Postmodern çağda haz ve dijitalleşen cinsellik örneği olarak sexting. S. Mertoğlu (Ed), *Postmodern Dijitalleşme: Dijital Dünyanın Postmodern Nüveleri* (s.7-28) içinde. Efe Akademi Yayınları.
- Migliorato, R., Fiorilli, C., Buonomo, I., Allegro, S., ve Ligorio, M. B. (2018). Sexting: uno studio esplorativo su adolescenti italiani [Sexting: an exploratory study on Italian adolescents]. *QWERTY - Open and Interdisciplinary Journal of Technology, Culture and Education*, 13(2), 66–82. <https://doi.org/10.30557/QW000005>
- Mitchell, K. J., Finkelhor, D., Jones, L. M., ve Wolak, J. (2012). Prevalence and characteristics of youth sexting: A national study. *Pediatrics*, 129, 13–20. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-1730>
- Netsafe (2017). *Teens and "sexting" in New Zealand: Prevalence and attitudes*. Wellington, NZ: Netsafe. <https://netsafe.org.nz/wp-content/uploads/2017/12/Teens-and-Sexting-Report.pdf> adresinden 31.01.2024 tarihinde alınmıştır.
- Ojeda, M., Dodaj, A., Sesar, K. ve Del Rey, R. (2022). "Some voluntarily and some under pressure": Conceptualization, reasons, attitudes, and consequences of sexting among adolescents. *Telematics and Informatics*, 75, 101891. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2022.101891>
- Özkaya, P. (2023). Dijital dünyada çevrimiçi riskler, bilişim suçları ve mağdur çocuk. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 14(53), 13-42. <https://doi.org/10.54049/taad.1231771>
- Rodriguez-Garcia, A. M., Moreno-Guerrero, J. M. ve Garcia-Carmona, M. (2023). Retrospective and prospective analysis on "Sexting": Indicators of productivity, dispersion, and content (2009–2019). *Archives of Sexual Behavior*, 52, 1753–1766. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02562-1>

- Rollero, C., Teresi, M. ve Pagliaro, S. (2023). The role of sexting on the perception of image-based sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 38, 21-22. <https://doi.org/10.1177/08862605231188131>
- Santrock, J. W. (2011). *Life Span Development*. 13rd ed. Mc Graw Hill pp.380-410.
- Strassberg, D. S., McKinnon, R. K., Sustaita, M. A. ve Rullo, J. (2013). Sexting by high school students: An exploratory and descriptive study. *Archives of Sexual Behavior*, 42, 15-21. <https://doi.org/10.1007/s10508-012-9969-8>
- Tomczyk, L. ve Szotkowski, R. (2023). Sexting, Fear of Missing Out (FOMO), and problematic social network use among adolescents. *Human Technology*, 19(2), 283-301. <https://doi.org/10.14254/1795-6889.2023.19-2.8>
- TÜİK - Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132#:~:text=Cep%20telefonu%20Fak%C4%B1ll%C4%B1%20telefon%20kullanma,%20a%20y%C3%BCkseldi%C4%9Fi%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC. adresinden> 25.07.2024 tarihinde alınmıştır.
- Türk, B. ve Şenyuva, G. (2021). Şiddet sarmalı içinden siber zorbalık: Bir gözden geçirme. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 462-479. <https://doi.org/10.21733/ibad.901032>
- Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Walrave, M., Ponnet, K ve Peeters, E. (2017). Sexting: adolescents' perceptions of the applications used for, motives for, and consequences of sexting, *Journal of Youth Studies*, 20(4), 446-470. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1241865>
- Van Ouytsel, J., Walrave, M., Ponnet, K., ve Heirman W. (2015). The association between adolescent sexting, psychosocial difficulties, and risk behavior: integrative review. *The Journal of School Nursing*, 31(1), 54-69. <https://doi.org/10.1177/1059840514541964>
- Verrastro, V., Saladino, V., Eleuteri, S., Barberis, N. ve Cuzzocrea, F. (2023). Sexting, Self-esteem, and social media: A comparison among frequent, occasional, and non-sexting Italian adolescent girls. *Psychology in Russia: State of the Art*, 16(4), 3-20. <https://doi.org/10.11621/pir.2023.0401>
- Virgara, J. L. ve Whitten, T. (2023). A systematic literature review of the longitudinal risk factors associated with juvenile cyber-deviance. *Computers in Human Behavior*, 141, 107613. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107613>
- Wolak, J. ve Finkelhor, D. (2011). *Sexting: A typology*. Crimes Against Children Research Center. <https://scholars.unh.edu/ccrc/48/>
- Wright, M. F. ve Wachs, S. (2024). Longitudinal associations between different types of sexting, adolescent mental health, and sexual risk behaviors: Moderating effects of gender, ethnicity, disability status, and sexual minority. *Status Archives of Sexual Behavior*, 53, 1115-1128. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02764-7>
- Yalçın, S. (2019). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Maltepe Üniversitesi.
- Yıldız Akyol, E. ve Öztemel, K. (2021). Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde cinsel içerikli mesajlaşma (Sexting): Bir derleme çalışması. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(1), 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1390285>

INSTRUCTION FOR AUTHORS

GENERAL INFORMATION

Aims and Scope:

The aim of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, Cyprus, Turkey and in the world, mainly Psychiatry and Psychology, to provide the scientific level of theoretical knowledge and clinical experience to create and promote a forum. In the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, original research articles, review articles, case reports, letters / debates, books and dissertations will be published. The Turkish Cypriot Journal of Psychiatry and Psychology, whose short name is Cyp Turk J of Psychiatry and Psychol, is published both in print (ISSN: 1302-7840) and online (E-ISSN: 2667-8225).

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology recommends that authors follow the Recommendations for the conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals formulated by the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE).

Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Publication Frequency:

The journal is published 4 issues per year, in March, June, September and December.

Manuscripts are published after review of the editorial board and at least two reviewers, and after making necessary corrections.

Publication Language:

The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Articles published in full text in Turkish also contain the English title, abstract and keywords. Again, Articles Published in English contain Turkish title, abstract and keywords.

It is a policy that the Editorial Board attaches importance to the writing and grammar rules of the articles. It is expected that the articles should be written in an understandable, clear, and plain language in accordance with grammar, spelling rules and field writing.

Articles accepted for publication by the Editorial Board are read by language (Turkish, English) editors. During the evaluation process of the articles, the editorial board, referees, or language editors may suggest corrections regarding the writing of the article. It is the authors' responsibility to make these corrections. Authors seeking assistance with English language editing, translation, or figure and manuscript formatting to fit the journal's specifications should consider using Cyprus Mental Health Institute Language Services. Visit Cyprus Mental Health Institute Language Services on ruhsagligienstitusu.com.

Open Access Policy:

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is an open access, double-blind peer-reviewed journal. Each article accepted by peer review is made freely available online immediately upon publication, is published under a Creative Commons license and will be hosted online in perpetuity. There is no charge for submitting a paper to the journal.

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is published with the policy of transparency, open access and sharing of information in publishing. The Journal supports the Budapest Open Access Initiative. For this purpose, the open access policies available at <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> are adopted by the Editorial Board of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology. In addition, articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology within the scope of open access policies are licensed under "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>).

Journal Content:

At the stage of submission, the application letter, title, authors and institutions, contact address, Turkish abstract and the title and summary of the manuscript should be written at the relevant stages.

Turkish abstract should be added to the works written in English. In the main text of the manuscript it will be used as follows: Introduction, Materials and Methods, Results, Discussion, Acknowledgments, References, Tables and Figures.

Manuscripts must not have been previously published or sent to another journal for publication.

Article Types:

The Journal accepts the following paper types for publication:

- Original Articles: These should only include original findings from high-quality planned research studies such as experimental designs, outcome studies, case-control series, surveys with high response rates, randomized controlled trials, intervention studies, studies of screening and diagnostic tests, and cost-effectiveness analyses.
- Review articles: These are systematic and critical assessments of the literature.
- Viewpoints: These should be experience-based views and opinions on debatable or controversial issues that affect the profession. The author should have sufficient, credible experience on the subject.
- Practical Psychotherapy: Manuscripts describing the use of psychotherapy in a single case or a series of cases can be submitted to this section. We are mainly looking for articles that describe the practicalities in conducting psychotherapy, the hurdles faced, how they were overcome, etc.
- Case Series: More than one new, interesting, and rare cases belonging to a particular diagnosis/clinical feature/treatment can be reported in this section.
- Commentaries: These should address important topics and may be linked to multiple or a specific article recently published in Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology.
- Letter to the Editor: In this section, the authors publish their short observations on the mental health field.

Authorship:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology follows the requirements for authorship recommended by the International Medical Journal Editors Committee. Articles should be submitted for evaluation only after approval by all contributing authors. During the article submission phase, the Author Form must be sent together. Submitters should carefully check that all contributors to the article are considered contributing authors.

The list of authors should include anyone who can legally claim authorship. Accordingly, each author must meet all the following criteria:

Substantial contributions to the conception or design of the work; or the acquisition, analysis, or interpretation of data for the work; AND

Drafting the work or revising it critically for important intellectual content; AND

Final approval of the version to be published; AND

Agreement to be accountable for all aspects of the work in ensuring that questions related to the accuracy or integrity of any part of the work are appropriately investigated and

Those who do not meet the above 4 criteria should be named in the Acknowledgements.

The terms set forth herein have been arranged in accordance with the guidelines of the Journal Editors (ICMJE). For further details please see:

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

Copyright Transfer Form:

Authors have to transfer the copyrights of their articles to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology at the time of article application. For this, the "Copyright Transfer Form" is filled and the publication rights of the articles are transferred to the journal. All authors sign the form, scan it in the browser and electronically upload it to the TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK system (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi>) with the article. The Editorial Board of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is authorized to publish the article.

In addition, the authors reserve the right to use the article free of charge in their lectures, presentations and book works other than copyright, the right to reproduce the article for their own purposes provided that they do not sell, and the right to distribute by mail

or electronically. In addition, the author can use any part of the article in another publication, if it is sent to the Journal (citation). The articles of the authors who do not upload the Copyright Transfer Form to the system with article application are not processed. Copyright transfer applies only to articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology. Please ensure that a 'Declaration of Conflicting Interests' statement is included at the end of your manuscript, after any acknowledgements and prior to the references. If no conflict exists, please state that 'The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest'.

For guidance on conflict of interest statements, please see the ICMJE recommendations.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

Please make sure that this statement is not included in the main manuscript but in the Title page.

For accepted manuscripts, the authors are deemed to have accepted the correctness by the editor-in-chief.

In case of studies presented previously in a congress / symposium, this should be stated as a footnote.

Financing:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology requires all authors to state their funds consistently under a separate heading. In the absence of funding, the acknowledgment should include the following statements after and before the resources section: "This research has not received a private grant from any funding institution in the public, commercial or non-profit sectors."

Statement of Conflict of Interests:

The policy of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is that all authors indicate conflict of interests in their articles. If there is no conflict, please use the phrase 'Author (s) declares no conflict of interest'. Please refer to the ICMJE recommendations for guidance on conflict of interest statements.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

All applications must be accompanied by the ICMJE Conflict of Interest Forms.

Ethics Committee:

Local ethics committee approval should be obtained for researches. In the manuscripts that report the results of the experimental studies, there should be a sentence indicating that the informed consent of the volunteer or the patients were taken after all the procedure(s) is fully described. In the case of such a study, the authors must accept internationally recognized guidelines and Turkish provisions of the regulations and also send the approval of the Ethics Committee from the institution. Studies on animals should be made clear of what has been done to prevent pain and discomfort.

Medical research involving human subjects must be conducted according to the World Medical Association Declaration of Helsinki.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Submitted manuscripts should conform to the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

All papers reporting animal and/or human studies must state in the methods section that the relevant Ethics Committee or Institutional Review Board provided (or waived) approval.

All submissions must be accompanied by a title page.

Write the manuscript title.

Provide the full name and institution of the review committee, in addition to the approval number.

Include a statement to the editor that the paper being submitted has not been published, simultaneously submitted, or already accepted for publication elsewhere.

Include a statement that the manuscript has been read and approved by all the authors, that the requirements for authorship as stated earlier in this document have been met, and that each author believes that the manuscript represents honest work.

The author must declare that the manuscript, to the best of the author's knowledge, does not infringe upon any copyright or property right of any third party.

Information on informed consent to report individual cases or case series should be included in the manuscript text. A statement is required regarding whether written informed consent for patient information and images to be published was provided by the patient(s) or a legally authorized representative. Please do not submit the patient's actual written informed consent with your article, as this in itself breaches the patient's confidentiality. The Journal requests that you confirm to us, in writing, that you have obtained written informed consent, but the written consent itself should be held by the authors/investigators themselves, for example, in a patient's hospital record. The confirmatory letter may be uploaded with your submission as a separate file.

Please also refer to the ICMJE Recommendations for the Protection of Research Participants.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

All research involving animals submitted for publication must be approved by an ethics committee with oversight of the facility in which the studies were conducted. The journal has adopted the Consensus Author Guidelines on Animal Ethics and Welfare for Veterinary Journals published by the International Association of Veterinary Editors.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Clinical Studies:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology complies with the requirement of the ICMJE that clinical trials are recorded in a WHO approved public trials registry as an evaluation condition for publication at or before the initial patient registration. At the end of the abstract, the trial registration name and URL and registration number should be included.

Reporting Guidelines:

Relevant EQUATOR Network reporting guidelines should be followed depending on the type of study. For example, all randomized controlled trials submitted for publication must include a complete CONSORT flowchart as figure. Systematic reviews and meta-analyses should be arranged according to the completed PRISMA flowchart. The EQUATOR wizard can help you determine the appropriate grid.

Other resources can be found in NLM's Research Reporting Guidelines and Initiatives.

Research Data:

As the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, we believe that the clarity, transparency and reproducibility of the research should be facilitated. Regarding the subject, we encourage authors to share their research data in an appropriate public repository subject to ethical considerations and to include a data accessibility statement in their article files.

ARTICLE WRITING RULES AND FEATURES

General Information:

The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Manuscripts should be written in a clear, fluent, simple language and long narratives should be avoided. Turkish equivalents of foreign words and abbreviations must be fully written in parenthesis where they crossed. Generic names of drugs should be used. Footnotes should not be used.

The names of the authors should be placed at the bottom right of one line of the article title and the title, institution, address, telephone, e-mail address should be given with the asterisk (*). Authors / text-specific terminology and / or abbreviations should be explained in footnotes. The author (s) must be the person (s) who makes the work and writes directly.

If the research has received financial support from an organization or has been presented in a congress, it should be placed on the last word of the title of the manuscript (*) and should be indicated as a bottom note.

Articles are on one side of A4 paper size, 2.5 cm on all sides. It should be written with "Times New Roman" font with 12 pt and one and a half line spacing. The Turkish title should not exceed 19 words. Subheadings must be preceded by line spacing, no space between paragraphs and no paragraph indented.

Footnotes should be used to provide additional information, not for source representation, should be numbered on the page, written in 10 pt and 1 line spacing and justified. The page numbers must also be placed at the bottom with 11 pt.

Accepted articles are published in order.

Preparation of articles:

Title page:

The Turkish and English title of the article should not exceed 19 words. Abbreviations should not be used in the title. In the article, only the names and surnames of the authors who directly contributed to the study, their titles, and the institutions they work for should be written clearly. Funds and organizations supporting the study should be specified on the title page.

Contact information of the author to be contacted should be written at the bottom of the title page (Author's name, surname, full address, postal code, telephone number, fax number and e-mail address should be written).

Abstracts:

Abstracts should be written in Turkish and English and should contain a maximum of 250 words. The abstract should be organized according to purpose-method-results-discussion sections. Turkish and English key words (3-8) for the article should be given right after the abstracts. English keywords should be given in accordance with "Medical Subject Headings (MESH)" (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Turkish keywords should be in accordance with Turkey Science Terms (TBT) (<http://www.bilimterimleri.com>). Using abbreviations in abstracts should be avoided as much as possible. When abbreviations must be used, they should be used after they are defined in parentheses at the first mention.

Research articles: After the abstract, the subtitles of introduction-method and materials-results-discussion-resources should be included, the latest information on the subject should be included, the method should be written clearly, the validity and reliability studies of the measurement tools used and the tests used for evaluation, standard deviation, test values must be specified. In the discussion, the clinical and theoretical benefits of the results, application areas, and innovations should be emphasized. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Review articles: The purpose, the method used, the sources used, the results obtained should be stated. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Case reports: Case reports should include introduction, description of the cases, discussion and references sections. The article should not exceed 3000 words. It should be noted that the number of references for typical or rare cases that are found useful in terms of clinical or theoretical education should not exceed 30 references. The number of tables or figures should not exceed 2.

Perspectives: In these articles, experience-based opinions on controversial or controversial issues affecting the profession should be discussed with the introduction of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Practical Psychotherapy: In these articles, the introduction and information about psychotherapy application should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Comments: The features of the article discussed with the introduction should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Letter: Opinions in which a discussion forum can be formed on various issues in the journal are included in the letter section. The article should not exceed 500 words.

Translation, book and thesis presentation: Translation, book and thesis introductions should be short, an original copy of the translation texts and thesis should be sent. The article should not exceed 500 words.

Thank letter: The letter of acknowledgment can be added to the individuals who contributed or to the funds and organizations supporting the study, if any.

Resources: In-article citations and bibliography in the journal should be shown according to the international APA format. For detailed information, see the Resources section on the website.

Reference in Text:

References should be written in parentheses in the text by including the surnames and publication date of the manuscripts. If more than one source is to be shown, the (;) sign must be used between the references. References should be sorted alphabetically.

Single author References;

(Akyolcu, 2007)

References with two authors;

(Saymer and Demirci, 2007, p. 72)

References with three, four and five authors;

For the first use in the text: (Ailen, Ciambrene and Welch 2000, pp. 12 .13) In repeated use within the text: (Ailen et al., 2000).

References with six and more authors;

(Çavdar et al., 2003)

References in References Section

All references should be given in a separate section at the end of the text in alphabetical order.

Examples of literature writing are given below.

Book

a) Book Example

Onur, B. (1997). *Developmental Psychology*, Ankara: İmge Kitapevi.

b) Translation of Books

Schuckit MA. (1993). *Alcohol and Substance Abuse*. K Kamberoglu (trans.), Izmir: Kanyilmaz Matbaasi.

c) Multi Writer Turkish Book

Tonta, Y., Bitirim, Y. and Sever, H. (2002). *Performance evaluation in Turkish search engines*. Ankara: Total Informatics.

d) English Book

Kamien R., & amp; Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) Section in English Book

Bassett, C. (2006). *Cultural studies*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220 Bir237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Section in Turkish Book

Erkmen, T. (2012). *Organizational culture: Functions, elements, the importance of business management and leadership*. M. Zencirkiran (Ed.), *In the book of Organizational Sociology* (pp. 233an263). Bursa: Dora Edition Publication.

Article

a) Article

Mutlu, B. and Savaşer, S. (2007). *Causes of stress in parents in the intensive care unit after surgery and attempts to reduce*. *Istanbul University Florence Nightingale Nursing Journal*, 15 (60), 179ing182.

b) More Than Seven Writers in Article

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). *Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults*. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087 Medicine2096. <http://dx.doi.org/10.1056/nejmoa1501184>

Thesis, Presentation, Paper

a) Thesis

Yellow, E. (2008). *Cultural identity and policy: Interculturalism in Mardin*. (Unpublished PhD Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara.

b) Congress Presentation

Çepni, S., Bacanak, A. and Özsevgeç, T. (2001, June). *The relation of science teacher candidates attitudes towards science branches and their success in science branches*. Paper presented at the X. National Educational Sciences Congress, Abant İzzet Baysal University, Bolu

Tables and Figures:

Tables should be written on a separate page with single spacing. Each table should have a number and descriptive information on top. If abbreviations are included in the table, the expansions of these abbreviations should be placed under the table in the form of subtitles and in alphabetical order.

When using previously printed or electronically published tables, written permission must be obtained from both the author and the publisher, and this must be sent to the editor of the journal by fax or mail.

Transverse and longitudinal lines should not be used in the table, only straight lines should be drawn at the top and bottom.

The visuals and note examples in the articles should be numbered as Figure / Table 1.... with their short explanations centered. All images should be sent separately in JPG format with a minimum resolution of 300 dpi in order to avoid resolution problems in printing. Placements in the text can be changed according to the page layout when necessary.

Tables, graphics, figures and photographs should not be more than six, they should be placed on a separate page and their place in the text should be specified. Periods should not be used in arabic numbers and decimals.

Article Submission:

Article submissions are through the magazine park system and are given below;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

THE BLIND REVIEW AND EVALUATION PROCESS

Blind refereeing is a method applied for publishing scientific publications with the highest quality. This method forms the basis of the objective evaluation process of scientific studies and is preferred by many scientific journals. All studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are evaluated by blinding according to the following stages.

Blind Arbitration Type:

The Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology uses the double blind method in the evaluation process of all studies. In the double blind method, the identities of the authors and referees of the studies are hidden.

Initial Evaluation Process:

Studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are first evaluated by the editors. At this stage, studies that do not comply with the purpose and scope of the journal, are weak in terms of language and expression rules in Turkish and English, contain scientific critical errors, have no original value and do not meet the publication policies are rejected. Authors of rejected studies are informed within one month at the latest from the date of submission. Studies that are deemed appropriate are sent to a field editor for the field of interest for pre-evaluation.

Pre-Evaluation Process:

In the pre-evaluation process, field editors examine the introduction and literature, method, findings, conclusion, evaluation and discussion sections of the studies in detail in terms of journal publishing policies and scope and originality. Studies deemed unsuitable as a result of this review are returned within four weeks at the latest with the field editor's evaluation report. Studies found appropriate are taken into the refereeing process.

Refereeing Process:

Studies are refereed according to their content and expertise of the referees. The editor of the field who examines the study suggests at least two referees from the referee pool of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, or may suggest new referees suitable for the field of study. The referee suggestions from the field editor are evaluated by the editors and the studies are forwarded to the referees by the editors. Referees must guarantee that they will not share any process and document about the work they evaluate.

Referee Reports:

Referee evaluations are generally; It is based on originality, method used, compliance with ethical rules, consistent presentation of findings and results, and review of the literature. This review is based on the following factors: Introduction and literature: the evaluation report includes the presentation and aims of the problem in the study, the importance of the subject, the scope of the literature on the subject, its currency and the originality of the study.

Method: The evaluation report includes information on the suitability of the method used, the selection and characteristics of the research group, validity and reliability, as well as an opinion on the data collection and analysis process

Findings: The evaluation report includes opinions on the presentation of the findings obtained within the framework of the method, the accuracy of the analysis methods, the consistency of

the findings reached with the aims of the research, the presentation of the tables, figures and visuals needed, and the conceptual evaluation of the tests used.

Evaluation and discussion: the evaluation report includes discussion of the topic based on the findings, compliance with the research question (s) and hypothesis (s), generalizability and applicability.

Conclusion and suggestions: the evaluation report includes a contribution to the literature, an opinion on suggestions for future studies and applications in the field.

Style and expression: the evaluation report includes the opinion about the content of the study title, the use of Turkish in accordance with the rules, the submission and references to the language of the full text in accordance with the examples under the journal publication principles.

General evaluation: the evaluation report includes an opinion about the originality of the study as a whole, and its contribution to the literature and practices in the field.

During the evaluation process, the referees are not expected to make adjustments according to the typographical features of the study.

Referee Evaluation Process:

The time given to the referees for the referee evaluation process is 3 weeks. Correction suggestions from referees or expert editorial board members must be completed by the authors within 3 weeks. Referees can examine the revisions of a work and decide whether it is appropriate or, if necessary, request corrections more than once.

Evaluation Result:

Comments from referees are reviewed by the field editor within two (2) weeks at the latest. As a result of this review, the editor of the field transmits its final decision regarding the study to the editors.

Editorial Board Decision:

Editors prepare editorial board opinions on the study based on the opinions of the field editor and referees. The opinions prepared are forwarded to the author (s) by the editor together with the field editor and referee recommendations within 1 week at the latest. In this process, the works that are given negative opinions are returned without requesting a plagiarism check. The final decision is made according to the results of the plagiarism audit reports for the studies with positive opinions.

Publication Evaluation Process:

It is envisaged that the publication evaluation process of the studies submitted to the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology will be completed within approximately 3 months. However, the period between the date when the referees or editors request a correction from the author (s) and the date when the author (s) complete the corrections are not included in this 3-month period.

Citation and Reference Control:

According to the publication ethics of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, it is mandatory to cite the articles accurately and completely. Authors must ensure that they have written entirely original works and that if authors have used the works and / or words of others, it is properly quoted or quoted. This audit is done first by the referees during the evaluation and then by the editors according to the result of the similarity-plagiarism (iThenticate) program. All works plagiarism report is also checked over intihal.net.

Early View and Publishing of the Article:

The articles that are edited in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are published in electronic media under the title of "Early View" by giving a Digital Object Identifier (DOI). Minor adjustments can be made, if necessary, while early view articles are published in the journal. Articles in early view are published in volumes and numbers determined by the Editorial Board, by removing the "EARLY VIEW" watermark on it. After the electronic journal is published, the printed version of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, which includes the same articles, is also published in the same month.

Archiving:

The data and full texts of the articles published in the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology are published as .pdf on the server of TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK.

OCLC WorldCat and EBSCOhost digital archiving (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpdgergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) stored and archived in a closed way. (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktpdgergisi/lockss-manifest>).

EASE Statement on Quality Standards

The European Association of Science Editors encourages all editors to ensure that reports of research on COVID-19 meet required standards and comply with agreed guidelines, and that any limitations are clearly stated. Members of EASE have noted poor standards of reporting in many studies related to the COVID-19 pandemic. Medical and public health measures to treat infected patients and to limit the spread of the coronavirus have to be based on high quality evidence if they are to succeed. EASE urges all involved in collecting and publishing data related to the pandemic to adhere to ethical guidelines, and to follow standard reporting guidelines (see www.equator-network.org), for example CONSORT for clinical trials and STROBE for epidemiological studies. Demographic data should include age and sex of all individuals and follow the SAGER guidelines to ensure that data on sex and gender are fully and correctly reported. We encourage full and open sharing of data where possible.

We recognise that in times of crisis it may not always be possible to obtain all required data, and that reporting may – of necessity – be curtailed. To avoid misinterpretation, but also to facilitate the rapid sharing of information, we encourage editors to ensure that authors include a statement of limitations on their research. This will inform readers and strengthen the usefulness of any published research.

In addition, whilst always advocating high language standards, we acknowledge that to facilitate rapid dissemination of important research it may be necessary to limit editorial involvement to ensuring that the published research is understandable, and not to enforce stringent language requirements on authors.

The relevant statement can be found at the website <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/>.

YAZARLARA BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

Amaçlar ve Kapsam:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin amacı, Kıbrıs Türkiye ve Dünya'da Psikiyatri ve Psikoloji başta olmak üzere kuramsal bilgileri ve klinik deneyimleri bilimsel düzeyde sunmak, yaygınlaştırmak bir forum oluşturmaktır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde Psikiyatri ve Psikoloji ile ilgili alanlardaki araştırma, gözden geçirme/ derleme, olgu sunumu, eğitimde/ uygulamada ve psikiyatride yeni ufuklar açacak özgün yazılar/görüşler, çeviri yazılar, mektup/tartışma, kitap ve tez tanıtımı yayımlanır. Kısa Adı KTPP Dergisi olan Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi hem basılı (ISSN: 1302-7840) hem de online (E-ISSN: 2667-8225) olarak yayımlanmaktadır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yazarların International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) tarafından formüle edilen Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için Önerilere uymalarını önermektedir. Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Yayın Sıklığı:

Dergi Mart, Haziran, Eylül ve Aralık olmak üzere üç ayda bir, dört sayı olarak yayımlanır. Dergiye gönderilen yazılar yayın kurulu ve en az iki danışmanın incelemesinden ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayımlanır.

Yayın Dili:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir. Türkçe tam metin yayımlanan makalelerde İngilizce başlık, öz ve anahtar sözcükler de yer alır. Yine İngilizce Yayınlanan Makalelerde Türkçe başlık, öz ve anahtar sözcükler yer alır.. Makalelerin yazımı ve dil bilgisi kurallarına uygun olması, Editörleri Kurulunun önem verdiği bir politikadır. Makalelerin dil bilgisi, yazım kuralları ve alan yazına uygun, anlaşılır, açık ve yalın bir dil ile yazılması beklenir. Editörler Kurulu'nca yayına kabul edilen makaleler, dil (Türkçe, İngilizce) editörlerince okunur. Yazarlara, makalelerin değerlendirme sürecinde editörler kurulu, hakemler ya da dil editörlerince makalenin yazımına ilişkin düzeltmeler önerilebilir. Bu düzeltmelerin yapılması, yazarların sorumluluğundadır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi herhangi bir çeviri hizmeti vermemektedir. Derginin beklentilerine uyması için İngilizce düzenleme, çeviri veya şekil ve makale biçimlendirme konusunda yardım arayan yazarlar, Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü Dil Hizmetlerini kullanmayı düşünebilirler. Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü'ndeki dil hizmetleri için enstitünün web sitesi <http://ruhsagligienstitusu.com>'u ziyaret edebilirler.

Açık Erişim Politikası:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, açık erişimli, çift kör hakemli bir dergidir. Hakem değerlendirmesi sonrasında kabul edilen her makale, yayımlandıktan hemen sonra çevrimiçi olarak ücretsiz olarak bir Creative Commons lisansı altında yayımlanır ve sürekli olarak çevrimiçi olarak barındırılır. Dergiye makale göndermenin herhangi bir bedeli yoktur.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, yayıncılıkta saydamlık, açık erişim sağlama ve bilginin paylaşılması politikasıyla yayımlanmaktadır. Dergimiz, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'ni desteklemektedir. Bu amaçla <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> web adresinde bulunan açık erişim politikaları, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Editörler Kurulu'nca benimsenmektedir. Ayrıca, açık erişim sağlama politikaları kapsamında Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makaleler "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" ile lisanslanmıştır. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>)

Dergi yazım içeriği:

Gönderim aşamasında, başvuru mektubu, başlık, yazarlar ve kurumları, iletişim adresi, Türkçe özet ve yazının İngilizce başlığı ve özeti ilgili aşamalarda yazılmalıdır. İngilizce yazılan çalışmalara da Türkçe özet eklenmesi gerekmektedir. Yazının ana metnindeyse şu sıra kullanılacaktır: Giriş, Gereç ve Yöntem, Bulgular, Tartışma, Teşekkür, Kaynaklar. Yazıların daha önce

yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka dergiye gönderilmemiş olması gerekir.

Yazı Cesitleri:

Dergi aşağıdaki yazı türlerini yayın için kabul eder:a)Özgün Makaleler: Bunlar sadece deneysel tasarımlar gibi yüksek kaliteli planlanmış araştırma çalışmalarından orijinal bulgular içeren sonuç çalışmaları, vaka-kontrol serileri, yüksek yanıt oranlarına sahip anketler, randomize kontrollü çalışmalar, müdahale çalışmaları, tarama ve teşhis testleri çalışmaları ile maliyet-etkinlik analizleri.

b)Derleme makaleleri: Bunlar, literatürün sistematik ve eleştirel değerlendirmeleridir.

c)Vaka Serileri: Bu bölümde belirli bir tanıya / klinik özelliğe / tedaviye ait birden fazla yeni, ilginç ve nadir vaka rapor edilebilir.

d)Bakış Açılırları: Bu yazılar, mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüş ve görüşler olmalıdır. Yazar konu hakkında yeterli ve güvenilir deneyime sahip olmalıdır.

e)Pratik Psikoterapi: Tek vakada veya bir dizi vakada psikoterapinin kullanımını anlatan yazılar bu bölüme gönderilebilir. Esas olarak psikoterapi uygulamasındaki pratiklikleri, karşılaşılan engelleri, nasıl aşıldıklarını vb. Açıklayan makaleler arıyoruz.

f)Yorumlar: Bunlar önemli konuları ele almalıdır ve Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yakın zamanda yayımlanan birden fazla veya belirli bir makaleye bağlanabilir.

g)Editöre Mektup: Bu bölümde yazarlar ruh sağlığı alanı ile ilgili kısa gözlemlerini bu bölümde yayımlarlar.

Yazarlık:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi tarafından yazarlık için önerilen gereksinimlerini takip etmektedir. Makaleler, yalnızca katkıda bulunan tüm yazarlar tarafından onaylandıktan sonra değerlendirilmek üzere sunulmalıdır. Makale gönderim aşamasında Yazar Formu da birlikte gönderilmelidir. Makaleyi gönderenler, makaleye katkıda bulunan herkesin katkıda bulunan yazarlar olarak kabul edildiğini dikkatlice kontrol etmelidir.

Yazar listesi, yasal olarak yazarlık iddia edebilecek herkesi içermelidir. Buna göre, her yazar aşağıdaki kriterlerin tümünü karşılamalıdır:

Çalışmanın ana fikir veya tasarımına önemli katkılar veya çalışma için verilerin toplanması, analizi veya yorumlanması; VE Çalışmanın taslağını hazırlamak veya önemli entelektüel içerik için eleştirel olarak yeniden gözden geçirmek; VE Yayınlanacak versiyonun son onayı; VE

İşin herhangi bir kısmının doğruluğu veya bütünlüğü ile ilgili soruların uygun şekilde araştırılıp çözülmesini sağlamada çalışmanın tüm yönlerinden sorumlu olmayı kabul etmek

Yazarlık kriterlerini karşılamayan tüm katkıda bulunanların Teşekkür bölümünde belirtilmelidir. Yazarlık hakkında daha fazla bilgi için lütfen International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) yazarlık kılavuzuna bakın.

Telif Hakkı Devir Formu:

Yazarlar makalelerinin telif haklarını, makale başvurusu sırasında Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'ne devretmek zorundadır. Bunun için "Telif Hakları Devir Formu" doldurularak yazıların yayın hakları dergiye devredilir. Formu tüm yazarlar imzalar, tarayıcıda tarar ve elektronik olarak makaleyle birlikte TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK sistemine (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi>) yükler. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Editörler Kurulu, makalenin yayımlanmasında yetkilidir.

Ayrıca yazarların telif hakkı dışında kalan patent hakları, dersleri, sunumları ve kitap çalışmalarında makaleyi ücret ödemeksizin kullanabilme hakkı, satmamak koşuluyla kendi amaçları için makaleyi çoğaltma hakkı, postayla veya elektronik yolla dağıtma hakkı saklıdır. Ayrıca makalenin herhangi bir bölümünün başka bir yayında kullanılmasına Dergiye yollamada (atıfta) bulunulması koşuluyla yazarına izin verilir. Telif Hakları Devir Formu'nu makale başvurusu ile sisteme yüklemeyen yazarların makalelerine işlem yapılmaz. Telif hakkı devri yalnız Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makaleler için geçerlidir.

Finansman:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, tüm yazarların fonlarını tutarlı bir şekilde ayrı bir başlık altında belirtmelerini talep etmektedir. Finansman bulunmaması durumunda teşekkür metninde sonra ve kaynaklar bölümünden önce şu ifadelerin bulunması gerekir: "Bu araştırma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir finansman kuruluşundan özel bir hibe almadı."

Çatışan Çıkarların Beyanı:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin politikası, tüm yazarlardan çatışan çıkar beyanını yazılarında belirtmeleridir. Çatışma yoksa lütfen 'Yazar (lar) çıkar çatışması olmadığını beyan eder' ifadesinin kullanılması gerekir. Çıkar çatışması bildirimleri hakkında rehberlik için lütfen ICMJE önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

Tüm başvurulara ICMJE Çıkar Çatışması Formları eşlik etmelidir.

Etik Kurul:

Araştırmalar için yerel etik kurul onayı alınmalıdır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını bildiren yazılarda, çalışmanın yapıldığı gönüllü ya da hastalara uygulanacak prosedür(lerin) özelliği tümüyle anlatıldıktan sonra, onaylarının alındığını gösterir bir cümle bulunmalıdır. Yazarlar, bu tür bir çalışma söz konusu olduğunda, uluslararası alanda kabul edilen kılavuzlara ve T.C ve/veya K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından getirilen yönetmelik ve yazılarda belirtilen hükümlere uyulduğunu belirtmeli ve kurumdan aldıkları Etik Komitesi onayını göndermelidir.

İnsan denekleri içeren tıbbi araştırmalar Dünya Tıp Birliği Helsinki Deklarasyonu'na göre yapılmalıdır.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Gönderilen makaleler, Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için ICMJE Tavsiyelerine uygun olmalıdır.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Hayvan ve / veya insan çalışmalarını bildiren tüm makaleler ile ilgili Etik Kurul veya Kurumsal İnceleme Kurulunun verdiği onay yöntemler bölümünde belirtilmelidir.

Tüm başvurulara bir başlık sayfası eşlik etmelidir.

Makalenin başlığı olmalı.

Onay numarasına ek olarak inceleme komitesinin tam adı ve kurumu belirtilmeli.

Editöre, gönderilen makalenin basılmadığına, eşzamanlı olarak gönderilmediğine veya başka bir yerde yayınlanmak üzere kabul edilmediğine dair bir açıklama eklenmeli.

Yazının tüm yazarlar tarafından okunduğuna ve onaylandığına, bu belgede daha önce belirtildiği gibi yazarlık gereksinimlerinin karşılandığına ve her yazarın yazının dürüst çalışmayı temsil ettiğine inandığına dair bir açıklama eklenmeli.

Yazar, yazının bilgisi dahilinde, herhangi bir üçüncü şahsın telif hakkını veya mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan etmeli

Bireysel vakaları veya vaka serilerini bildirmek için bilgilendirilmiş onam hakkındaki bilgiler makale metnine dahil edilmelidir. Yayınlanacak hasta bilgileri ve görüntüleri için yazılı bilgilendirilmiş onamın hasta (lar) tarafından mı yoksa yasal olarak yetkili bir temsilci tarafından mı sağlandığına dair bir açıklama gereklidir. Kendi başına hastanın gizliliğini ihlal ettiği için, lütfen makale ile hastanın gerçek yazılı bilgilendirilmiş onayı gönderilmemelidir. Dergi, yazılı bilgilendirilmiş onay aldığını yazılı olarak onaylamanızı talep etmektedir. Ancak yazılı izin kendisi, örneğin bir hastanın hastane kaydında yazarlar / araştırmacılar tarafından tutulması gerekmektedir. Onay mektubu ayrı bir dosya olarak yüklenebilir. Lütfen ayrıca Araştırma Katılımcılarının Korunması için ICMJE Önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

Yayınlanmak üzere gönderilen hayvanları içeren tüm araştırmalar, çalışmaların yürütüldüğü tesisin gözetiminde bir etik komite tarafından onaylanmalıdır. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda ağrı, acı ve rahatsızlık verilmesi için neler yapıldığı açık bir şekilde belirtilmelidir.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, International Association of Veterinary Editors tarafından yayınlanan Veterinerlik Dergileri için Hayvan Etiği ve Refahına İlişkin Mutabakat Yazım Kılavuzunu benimsemiştir.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Klinik Araştırmalar:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, ICMJE'nin , klinik araştırmaların DSÖ onaylı bir kamu araştırmaları kayıt defterine ilk hasta kaydı sırasında veya öncesinde, yayın için bir değerlendirme koşulu olarak kaydedilmesi şartına uyar. Özetin sonunda deneme kayıt adı ve URL'si ve kayıt numarası yer almalıdır.

Raporlama Yönergeleri:

İlgili EQUATOR Ağı raporlama kılavuzları, çalışmanın türüne bağlı olarak takip edilmelidir. Örneğin, yayınlanmak üzere gönderilen tüm randomize kontrollü çalışmalar , şekil olarak tamamlanmış bir CONSORT akış şemasını içermelidir. Sistematik incelemeler ve meta-analizler, tamamlanmış PRISMA akış şemasına göre düzenlenmelidir. EQUATOR sihirbazı uygun kılavuz belirlemenize yardımcı olabilir.

Diğer kaynaklar, NLM'nin Araştırma Raporlama Yönergeleri ve Girişimlerinde bulunabilir.

Araştırma Verileri:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi olarak, araştırmaların açıklığının, şeffaflığının ve tekrarlanabilirliğinin kolaylaştırılması gerektiği düşüncesindeyiz. Konuyla ilgili olarak yazarları, araştırma verilerini etik değerlendirmelere tabi olarak uygun bir kamuya açık depoda paylaşmaya ve makale dosyalarına bir veri erişilebilirliği beyanı eklemeye teşvik ederiz.

MAKALE YAZIM KURALLARI VE ÖZELLİKLERİ

Genel Bilgileri:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazılar anlaşılır, akıcı, yalın bir dille yazılmalı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalıdır. Yabancı sözcüklerin ve kısaltmaların Türkçe karşılıkları ilk geçtikleri yerde parantez içinde tam olarak yazılmalıdır. İlaçların jenerik adları kullanılmalıdır. Yazılarda dipnot kullanılmamalıdır.

Yazarların adları makale başlığının bir satır sağ altında yer almalı ve yıldız (*) dipnotla unvanı, kurumu, adresi, telefonu, e-posta adresi verilmelidir. Yazara/metne özgü terminoloji ve/veya kısaltmalar ilk kullanımlarında dipnotla açıklanmalıdır. Yazar(lar) doğrudan çalışmayı yapan ve yazan kişi(ler) olmalıdır. Araştırma herhangi bir kuruluş tarafından maddi bir destek görmüşse veya bir kongrede tebliğ edilmişse makalenin başlığının son kelimesi üzerine (*) konularak dip not olarak belirtilmelidir. Makaleler A4 kağıt boyutunun bir yüzüne, tüm kenarlardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, Times New Roman yazı karakteriyle, 12 punto ve 1,5 satır aralığıyla iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Alt başlıklar ve başlık sonrası paragraflar arasında boşluk olmamalı ve hiçbir paragraf girintili yazılmamalıdır. Dipnotlar kaynak gösterimi için değil ek bilgi vermek için kullanılmalı, sayfa altında numaralandırılmalı, 10 punto ve 1 satır aralığı ile iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Sayfa numaraları da 11 puntoyla, sağ altta yer almalıdır. Kabul edilen yazılar sıraya alınarak yayımlanır.

Makalelerin hazırlanması:

Başlık sayfası

Yazının Türkçe ve İngilizce başlığı 19 kelimeyi geçmemelidir. Başlıkta kısaltma kullanılmamalıdır. Yazıda sadece çalışmaya doğrudan katkısı bulunan yazarların ad ve soyadları, unvanları, çalıştıkları kurumlar açık olarak yazılmalıdır. Çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlar başlık sayfasında belirtilmelidir. Başlık sayfasının en altına iletişim kurulacak yazarın iletişim bilgileri yazılmalıdır (Yazarın adı, soyadı, açık adresi, posta kodu, telefon numarası, faks numarası ve e-posta adresi yazılmalıdır).

Özetler:

Özetler Türkçe ve İngilizce olarak yazılmalı ve en fazla 250 kelime içermelidir. Özet, amaç-yöntem-sonuçlar-tartışma bölümlerine göre düzenlenmelidir. Makale için verilecek Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler (3-8 adet) özetlerden hemen sonra verilmelidir. İngilizce anahtar kelimeler "Medical Subject Headings (MESH)"e uygun olarak verilmelidir (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Türkçe anahtar kelimeler Türkiye Bilim Terimleri (TBT)'ne uygun olarak verilmelidir (<http://www.bilimterimleri.com>). Özetlerde kısaltma kullanılmasından mümkün olduğunca kaçınılmalıdır. Kısaltma

kullanılması mutlaka gerektiğinde, ilk geçtiği yerde parantez içinde tanımlandıktan sonra kullanılmalıdır.

Makale Metni Gövdesi:

Araştırma yazıları: Özetten sonra giriş-yöntem ve gereç-sonuçlar tartışma-kaynaklar alt başlıklarını taşımalı, konuyla ilgili en son bilgiler yer almalı, yöntem açık olarak yazılmalı, kullanılan ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile değerlendirme için kullanılan testler, standart sapma, test değerleri belirtilmelidir. Tartışmada sonuçların klinik ve kuramsal yönlerden yararları, uygulanma alanları, getirdiği yenilikler vurgulanmalıdır. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Derleme yazıları: Amacı, kullanılan yöntem, yararlanılan kaynaklar, çıkarılan sonuçlar belirtilmelidir. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Olgu sunumu: Olgu sunumlarında giriş bölümü, olguların tanımı, tartışma ve kaynaklar bölümü yer almalıdır. Yazı 3000 kelimeyi geçmemelidir. Klinik veya kuramsal eğitim yönünden yararlı görülen tipik veya az görülen olguların kaynak sayısının 30 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir. Tablo veya figür sayısı en fazla 2 olmalıdır.

Bakış Açıları: Bu yazılarda giriş bölümü ile mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışılmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüşler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Pratik Psikoterapi: Bu yazılarda giriş bölümü ile psikoterapi uygulaması ile ilgili bilgiler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Yorumlar: Giriş bölümü ile tartışılan makalenin özellikleri literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Mektup: Dergide yer alan değişik konularda tartışma forumu oluşturulabilecek görüşler mektup bölümünde yer almaktadır. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Çeviri, kitap ve tez tanıtımı: Çeviri, kitap ve tez tanıtımları kısa olmalı, çeviri yazılarının ve tezin bir özgün kopyası gönderilmelidir. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Teşekkür: Teşekkür yazısı katkı koyan bireylere veya çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlara varsa eklenebilir.

Kaynaklar: Dergide makale içi atıflar ve kaynakça uluslararası APA formatına göre gösterilmelidir. Ayrıntılı bilgi için web sayfasında Kaynaklar bölümüne bakınız.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambri ve Welch 2000, s. 12-13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Kitap Örneği

Karasar, N. (1995). Araştırmalarda rapor hazırlama (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Kitap Çevirisi

Mucchielli, A. (1991). Zihniyetler (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme. Ankara: Total Bilişim.

d) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien, A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), New cultural studies: Adventures in theory (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), Örgüt sosyolojisi kitabı içinde (s. 233-263). Bursa: Dora Basım Yayın. Makale

a) Makale

Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, The International Journal for the Psychology of Religion, 14(4), 223-250.

b) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Rodriguez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. Journal of Pediatric Psychology, 38 (7), 732-743

Tez, Sunum, Bildiri

a) Tezler

Karaaziz, M. (2017). Kıbrıs ve Türkiye Doğumlu Kumar Bağımlılarının Kumar Oynama Nedenlerinin ve Kültürlenme Tutum Farklılıklarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa-KKTC.

b) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Tablolar ve Şekiller:

Tablolar tek satır aralıklı olarak ayrı bir sayfaya yazılmalıdır. Her tablonun üstünde numarası ve açıklayıcı bilgi olmalıdır. Tabloda kısaltmalara yer verilmişse bu kısaltmaların açılımı alt yazı şeklinde tablonun altında ve alfabetik sıraya göre yer almalıdır. Daha önce basılmış veya elektronik olarak yayınlanmış tablolardan yararlanıldığında hem yazarı hem de basım evinden yazılı izin alınmalıdır ve bu, dergi editörlüğüne faks veya posta ile gönderilmelidir.

Tablo içerisinde enlemesine ve boylamasına çizgiler kullanılmamalı, sadece üst ve altına düz çizgi çizilmelidir.

Makalelerde yer alan görseller ve nota örnekleri kısa açıklamalarıyla birlikte ortalananmış olarak Şekil/Tablo 1. ... şeklinde numaralandırılmalıdır. Tüm görseller, baskıda çözünürlük problemi olmaması için minimum 300 dpi çözünürlükte ve JPG formatında ayrıca gönderilmelidir. Metin içerisindeki yerleştirmeler, gerektiğinde sayfa düzenine göre değiştirilebilirler.

Tablo, grafik, şekil ve fotoğraflar altıdan çok olmamalı, ayrı bir sayfaya konmalı, yazıdaki yeri belirtilmelidir. Arabik rakamlar ve ondalıklarda nokta kullanılmamalıdır.

Makale Gönderme:

Makale gönderimleri dergi park sistemi üzerinden olup aşağıda verilmiştir;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

KÖR HAKEMLİK VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Kör hakemlik, bilimsel yayınların en yüksek kalite ile yayınlanması için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem, bilimsel çalışmaların nesnel (objektif) bir şekilde değerlendirilme sürecinin temelini oluşturmaktadır ve birçok bilimsel dergi tarafından tercih edilmektedir. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi gönderilen tüm çalışmalar aşağıda belirtilen aşamalara göre körleme yoluyla değerlendirilmektedir.

Körleme Hakemlik Türü:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, tüm çalışmalarında değerlendirme sürecinde çifte körleme yöntemini kullanmaktadır.

Çift körleme yönteminde çalışmaların yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir.

İlk Değerlendirme Süreci:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi gönderilen çalışmalar ilk olarak editörler tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe ve İngilizce olarak dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan ve yayın politikalarını karşılamayan çalışmalar reddedilir. Reddedilen çalışmaların yazarları, gönderim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde bilgilendirilir. Uygun bulunan çalışmalar ise ön değerlendirme için çalışmanın ilgili olduğu alana yönelik bir alan editörüne gönderilir.

Ön Değerlendirme Süreci:

Ön değerlendirme sürecinde alan editörleri çalışmaların, giriş ve alan yazın, yöntem, bulgular, sonuç, değerlendirme ve tartışma bölümlerini dergi yayın politikaları ve kapsamı ile özgünlük açısından ayrıntılı bir şekilde inceler. Bu inceleme sonucunda uygun bulunmayan çalışmalar en geç dört hafta içerisinde alan editörü değerlendirme raporu ile iade edilir. Uygun bulunan çalışmalar ise hakemlendirme sürecine alınır.

Hakemlendirme Süreci:

Çalışmalar içeriğine ve hakemlerin uzmanlık alanlarına göre hakemlendirilir. Çalışmayı inceleyen alan editörü, Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi hakem havuzundan uzmanlık alanlarına göre en az iki hakem önerisinde bulunur veya çalışmanın alanına uygun yeni hakem önerir. Alan editöründen gelen hakem önerileri editörler tarafından değerlendirilir ve çalışmalar editörler tarafından hakemlere iletilir. Hakemler değerlendirdikleri çalışmalar hakkındaki hiçbir süreci ve belgeyi paylaşmayacakları hakkında garanti vermek zorundadır.

Hakem Raporları:

Hakem değerlendirmeleri genel olarak çalışmaların; özgünlük, kullanılan yöntem, etik kurallara uygunluk, bulguların ve sonuçların tutarlı bir şekilde sunumu ve literatür açısından incelenmesine dayanmaktadır. Bu inceleme aşağıdaki unsurlara göre yapılır:

Giriş ve literatür: değerlendirme raporu çalışmada ele alınan problemin sunumu ve amaçları, konunun önemi, konuyla ilgili literatür kapsamı, güncelliği ve çalışmanın özgünlüğü hakkında görüş içerir.

Yöntem: değerlendirme raporu, kullanılan yöntemin uygunluğu, araştırma grubunun seçimi ve özellikleri, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilerin yanı sıra veri toplama ve analiz süreci hakkında görüş içerir.

Bulgular: değerlendirme raporu, yöntem çerçevesinde elde edilen bulguların sunumu, analiz yöntemlerinin doğruluğu, araştırmanın amaçları ile erişilen bulguların tutarlılığı, ihtiyaç duyulan tablo, şekil ve görsellerin verilmesi, kullanılan testlerin kavramsal açıdan değerlendirilmesine yönelik görüşler içerir.

Değerlendirme ve tartışma: değerlendirme raporu, bulgulara dayalı olarak konunun tartışılması, araştırma sorusuna/larına ve hipoteze/lerere uygunluk, genellenebilirlik ve uygulanabilirlik ile ilgili görüş içerir.

Sonuç ve öneriler: değerlendirme raporu literatüre katkı, gelecekte yapılabilecek çalışmalara ve alandaki uygulamalara yönelik öneriler hakkında görüş içerir.

Stil ve anlatım: değerlendirme raporu, çalışma başlığının içeriği kapsamı, Türkçe'nin kurallara uygun kullanımı, gönderme ve referansların Dergi yayını ilkeleri başlığı altındaki örneklere doğrultusunda tam metnin diline uygun verilmesi ile ilgili görüş içerir.

Genel değerlendirme: değerlendirme raporu çalışmanın bir bütün olarak özgünlüğü, literatüre ve alandaki uygulamalara sağladığı katkı hakkında görüş içerir.

Değerlendirme sürecinde hakemlerin çalışmanın tipografik özelliklerine göre düzeltme yapmaları beklenmemektedir.

Hakem Değerlendirme Süreci:

Hakem değerlendirme süreci için hakemlere verilen süre 3 haftadır. Hakemlerden veya uzman yayın kurulu üyesinden gelen düzeltme önerilerinin yazarlar tarafından 3 hafta içerisinde tamamlanması zorunludur. Hakemler bir çalışmanın düzeltmelerini inceleyerek uygunluğuna karar verebilecekleri gibi gerekliyse birden çok defa düzeltme talep edebilir.

Değerlendirme Sonucu:

Hakemlerden gelen görüşler, alan editörü tarafından en geç iki (2) hafta içerisinde incelenir. Bu inceleme sonucunda alan editörü çalışmaya ilişkin nihai kararını editörlere iletir.

Yayın Kurulu Kararı:

Editörler, alan editörü ve hakem görüşlerine dayanarak çalışma ile ilgili yayın kurulu görüşlerini hazırlar. Hazırlanan görüşler editör tarafından alan editörü ve hakem önerileri ile birlikte en geç 1 hafta içerisinde yazar(lar)a iletilir. Bu süreçte olumsuz görüş verilen çalışmalar intihal denetimi talep edilmeksizin iade edilir. Olumlu görüş verilen çalışmalar için son karar, intihal denetim raporları sonuçlarına göre verilir.

Yayın Değerlendirme Süreci:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'ne gönderilen çalışmaların yayın değerlendirme sürecinin yaklaşık 3 ay içerisinde sonuçlandırılması öngörülmektedir. Ancak, hakem ya da editörlerin yazar(lar)dan düzeltme istedikleri tarih ile yazar(lar)ın düzeltmeleri tamamladıkları tarih arasındaki süre, bu 3 aylık süreye dahil edilmemektedir.

Değerlendirme Sonucuna İtiraz Etme:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde değerlendirme sonucuna, yazar (lar)ın itiraz etme hakkı saklıdır. Yazar(lar), çalışmalarını için yapılan değerlendirme sonucu görüş ve yorumlara ilişkin itiraz gerekçelerini bilimsel bir dille ve dayanaklarını referans göstererek "mehmet.cakici@neu.edu.tr" adresine e-postayla iletmelidir. Yapılan itirazlar editörler tarafından en geç bir ay içerisinde incelenerek (Çalışmanın hakemlerine yapılan itirazlar hakkında görüş talep edilebilir) yazar (lar)a olumlu veya olumsuz dönüş sağlanır. Yazar (lar)ın değerlendirme sonucuna itirazları olumlu bulunması durumunda, yayın kurulu çalışmanın konu alanına uygun yeni hakemlendirme yaparak değerlendirme sürecini yeniden başlatır.

Atf ve Kaynakça Denetimi:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi yayını etiğine göre, makalelere atıfların doğru ve eksiksiz verilmesi zorunludur. Yazarlar tamamen orijinal eserler yazdıklarından ve yazarlar başkalarının eserlerini ve / veya sözlerini kullanmışlarsa, bunun uygun şekilde alıntılanmış olduğundan veya alıntı yapıldığından emin olmalıdırlar. Bu denetim, önce değerlendirme sırasında hakemlerce, sonra benzerlik-intihal (iThenticate) programı sonucuna göre editörlerce yapılır. Tüm çalışmalar intihal raporu intihal.net üzerinden kontrol edilmektedir.

Makalenin Erken Görünümü ve Yayınlanması:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde sayfa düzenlemesi yapılan makaleler elektronik ortamda "Erken Görünüm" başlığı altında Dijital Nesne Kimlik Numarası (Digital Object Identifier, DOI) verilerek yayınlanır. Erken görünümdeki makaleler dergide yayınlanırken gerekli olduğunda küçük düzenlemeler yapılabilir. Erken görünümdeki makaleler sırası geldiğinde Editörler Kurulu'nun belirlediği cilt ve sayıda, üzerindeki "ERKEN GÖRÜNÜM" filigranı kaldırılarak yayınlanır. Elektronik dergi yayımlandıktan sonra, aynı ay içerisinde aynı makalelerin yer aldığı Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin basılı hali de yayınlanır.

Arşivleme:

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde yayımlanan makalelere ilişkin veriler ve tam metinler .pdf olarak TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK, OCLC WorldCat ve EBSCOhost dijital arşivleme sunucusunda yayımlanmaktadır (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) erişime kapalı bir şekilde saklanır ve arşivlenir (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/ktppdergisi/lockss-manifest>).

Kalite Standartları Hakkında EASE Açıklaması

Avrupa Bilim Editörleri Birliği, tüm editörleri COVID-19 hakkındaki araştırma raporlarının gerekli standartları karşılamasını ve üzerinde anlaşılacak yönergeler uymasını, ve tüm sınırlılıkların açıkça belirtilmesini sağlamaya teşvik eder.

EASE üyeleri COVID-19 pandemisi ile ilgili birçok çalışmada kötü raporlama standartlarına dikkat çekmiştir. Enfekte hastaları tedavi etmek ve koronavirüsün yayılmasını sınırlamak için tıbbi ve halk sağlığı önlemlerinin başarılı olması, yüksek kaliteli kanıtlara bağlıdır. EASE, pandemi ile ilgili verilerin toplanmasına ve yayımlanmasına dahil olan herkesi etik yönergeler uymaya ve standart raporlama yönergelerine (bkz. www.equator-

network.org), örneğin klinik araştırmalar için CONSORT'a ve epidemiyolojik çalışmalar için STROBE'ye bağlı kalmaya davet etmektedir.

Demografik veriler tüm bireylerin yaş ve cinsiyetini içermeli, ve cinsiyet ve toplumsal cinsiyet hakkındaki verilerin tam ve doğru bir şekilde raporlanmasını sağlamak için SAGER yönergelerini takip etmelidir. Mümkmün olduğunda verilerin tam ve açık olarak paylaşılmasını teşvik ediyoruz.

Kriz zamanlarında, gerekli tüm verilerin elde edilmesinin her zaman mümkmün olmayabileceğini ve zorunlu olarak raporlamanın kısıtlanabileceğini kabul ediyoruz. Yanlış yorumlardan kaçınmak ve aynı zamanda bilgilerin hızlı bir şekilde paylaşılmasını kolaylaştırmak için, editörleri yazarların araştırmalarına bir sınırlama bildirimini eklemeye teşvik ediyoruz. Bu, okuyucuları bilgilendirecek ve yayınlanan herhangi araştırmaların kullanılışlığını güçlendirecektir.

Buna ek olarak, her zaman yüksek dil standartlarını savunurken, önemli araştırmaların hızlı bir şekilde yayılmasını kolaylaştırmak amacıyla, yayımlanmış araştırmanın anlaşılabilir olmasını sağlamak ve yazarlar üzerinde katı dil gereklilikleri uygulamamak için, editöryal katılımı sınırlamanın gerekli olabileceğini kabul ediyoruz.

İlgili bildiriye <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/web> adresinden ulaşılabilir.

Yazar Dizini/Author Index

- Abdullah Küçükalp...32
Ahu Altinel...204
Ali Öztosun...321
Alper Ateş...204
Askin Kiraz...177
Aylin Bostanlı...240
Behcet Öznacar...354
Birgül Harmancı...166
Burcu Arkan...240
Burcu Süerdem...360
Büşra Koca...346
Cafer Tosun...156
Cemal Sezer...41
Chinwendu Enechi...116
Chinyereugo Ezeonuegbu...116
Çağla Özkan...137
Çetin Turan...32
Deniz Erdağ...166
Durmuş Sinan...156
Ebru Tansel...105
Elçin Babaoğlu...51 , 76
Elife Kılbaş Dolu...213
Emre Kol...285
Emre Vadi Balcı...84
Enver Ulaş...278
Erinç Erbildim...255
Esra Savaş...331
Evgeny N. Osin...313
Ezgi Ulu...116
Fatih Bal...126
Fatma Köprülü...354
Feridun Kaya...156
Fevzi Kasap...360
Filiz Rado...269
Gabriel E. Nweke...147, 255
Gloria Manyeruke...105
Gönül Taşçıoğlu...137
Gülçin Şenyuva...223
Gülseren Dinvar Pekşen...368
Gülşen Filazioğlu Çokluk...331
Hakan Karaman...313
Hande Çelikay Söyler...137
Harun İsmail İncekara...278
Hüseyin Ünübol...303
İlkiz Altınoğlu-Dikmeer...381
İlknur Kıran Morkoç...41
İsmail Kusci...321
Jale Eldeleklioglu...321
Jarman Arroisi...69
Kerime Derya Beydağ...21, 339
M. Abdülaliam...3
M. Cüneyt Birkök...62
M. Fatih Yavuz...223
Mehmet Enes Sağlar...156
Mehmet Öznacar...354
Mehtap Kızılkaya...21
Melis Karakuş...84
Meryem Karaaziz...269
Mete Kazaz...262
Mohammad Kholid Muslih...69
Murat Bektas...240
Mustafa Behlül...166

Mustafa Subaşı...313	Sema Kumrulu...126
Nadire Gülçin Yıldız...278	Semanur Tatoğlu...62
Nihal Acar...262	Senar Güneç...331
Nuriye Sancar...116	Seniha Çukurovalı Soykurt...375
Nurten Elkin...14	Sertan Kağan...213
Nurul Inayah...69	Sizar Salim Sadiq...166
Nükhet Balliel...21	Stephen Ofori Yeboah...354
Oğuzhan Kılınçel...14	Sultan Okumuşoğlu...183
Okan Beytaş...285	Sunday Ejikeme Nwoye...147
Omotoyosi Oduwaye...177	Tolga Barman...368
Özlem Duğan...249	Tuğba Elmacı...368
Pınar Dursun-Karslı...204	Yasemin Sorakın...177
Rahmat Aziz...232	Yeşim Ayar...51
Salih Tiryaki...84	Yılmaz Çelik1...56
Seda Topgül...285	Yüksel Eroğlu...156
Sefa Bulut...313	Zeynep Gamze Kalkanlı...303
Selami Varol Ülker...303	Zuhal Karagöz İnce...339
Sema Eryücel...346	

Subject Index

Technology

- Cyberbullying...3
- Cyberbullying motivations...3
- Cyberbullies...3
- Smartphone addiction...62
- Technology...62
- Social media use...84
- Social media addiction...84, 346
- Excessive Social Network Uploading...262
- Video game addiction...14
- Sexting...381
- E-cigarette...360
- Youtube...249
- Viewer...249
- Artificial Intelligence...354

Mental Health and Psychology

- Depression...32, 147, 156, 262
- Anxiety...32, 166, 262
- Alexithymia...32
- Psychopathology...105
- Stress...137, 262
- Perceived stress...255
- Emotion...249
- Mindfulness...255
- Exposure to trauma...147
- Hopelessness...147
- Post-traumatic stress disorder...147, 183
- Psychological well-being...339
- Psychotherapy...183
- Solution Focused Interventions...183
- Psychological Interventions...183

- Post-traumatic growth...321
- Somatization...255
- Experiential avoidance...255
- Veterans...147
- Co-morbidity...147
- Adult...156
- Cognitive...166
- Somatic...156
- Self-confidence...156
- Well-being...177, 204, 232, 313, 321
- Positive affect...204
- Psychological distress...232
- Stressors...240
- Borderline...269
- Dialectical...269
- Systematic review...269, 278
- ADHD...303
- Eye Tracking...303
- Distraction Continuous Performance Test...303
- Coherence...313
- Purpose...313
- Significance...313
- Meaning in life...313
- Prolonged grief...331
- Psychology Management...354
- Hedonic hunger...375
- Homeostatic hunger...375
- Mental health...375

Human Relationships and Social Dynamics

- Peer Relationships...213
- Peer support programs...177

- Social support...177, 321
- Social group dominance...62
- Emotional regulation...14
- Gaslighting...223
- Moral Disengagement...3
- Psychological manipulation...223
- The Society of Spectacle...360
- Human Resources...354

Education and Student Relations

- University students...177
- International students...105
- Acculturation...105
- Adaptation...105
- Reading...126
- Reading speed...126
- Attention...126
- Attention test...126
- d2 attention test...126

Health and Medicine

- Pandemic...41
- COVID-19...41, 240, 346
- Fear of Coronavirus...41
- Hygiene behavior...41
- Nursing...51, 76
- Metabolic syndrome...51
- Psychiatric patients...51
- Psychotrop treatments...51
- Ageing...76
- Care Models...76
- Geropsychiatry...76
- Healthcare workers...249
- Violence in health...249

- Tobacco...360
- Cigarette...360
- Caregiving burden...137

Addiction

- Alcohol...213
- Smoking...213
- Smartphone addiction...156
- Sexual addiction...278
- Pornography addiction...278
- Problematic pornography use...278

Child and Adolescent Psychology

- Childhood trauma...14
- Adolescent...213
- Trauma...183
- Attachment Styles...213
- Adolescence...381
- Childhood cancers...137

Work Life

- Woman...21, 321
- Worker...21
- Family functioning...21, 137
- Mental state...21
- Influencing factor...21
- Organized industrial...21

Physical Health

- Subacromial Impingement Syndrome...32
- Pain...32
- Visual impairment...204
- Fibromyalgia...255
- Somatic symptoms...32, 255
- Post-cancer growth...331
- Lung cancer...331

- Gynecologic cancer...339

- Psycho-oncology...331

Personality and Behavior

- Dark Triad...223

- Narcissism...223

- Psychopathy...223

- Machiavellianism...223

- Personality...32

Spirituality and Religion

- Discrepancy...69

- Rationality...69

- Spirituality...232

- Religiosity...69

- Islamic Psychology...69

- Presence of meaning...204

Psychoanalysis

- Psychoanalysis...368

- Freud...368

- Lacan...368

- Unconscious...368

- Sibel film...368

Violence and Security

- Violence...321

- Police...116

- Extrajudicial...116

- Justice...116

- Nigerian citizens...116

- Nigeria...116, 147

Bibliometric and Cultural Studies

- Bibliometric analysis...84

- Cultural distance...105

Animal-Assisted Studies

- Veterinary Social Work...285

- Animal-Human Relationship...285

- Animal Assisted Interactions...285

Scale and Assessment

- Scale development...116

- Validity...240

- Reliability...240

Sport

- Basketball...166

- Laughter Yoga...339

Konu Dizini

Teknoloji

- Siber zorbalık...3
- Siber zorbalık motivasyonları...3
- Siber zorbalılar...3
- Akıllı telefon bağımlılığı...62
- Teknoloji...62
- Sosyal medya kullanımı...84
- Sosyal medya bağımlılığı...84, 346
- Aşırı Sosyal Ağ Yüklenmesi...262
- Video oyun bağımlılığı...14
- Sexting...381
- Elektronik sigara...360
- Youtube...249
- İzleyici...249
- Yapay Zeka...354

Ruh Sağlığı ve Psikoloji

- Depresyon...32, 147, 156, 262
- Anksiyete...32, 166, 262
- Aleksitimi...32
- Psikopatoloji...105
- Stres...137, 262
- Algılanan stres...255
- Duygu...249
- Farkındalık...255
- Travmaya maruz kalma...147
- Umutsuzluk...147
- Travma Sonrası Stres Bozukluğu...147, 183
- Psikolojik iyi oluş...339
- Psikoterapi...183
- Çözüm Odaklı Müdahaleler...183
- Psikolojik Müdahaleler...183

- Travma sonrası büyüme...321
 - Somatizasyon...255
 - Deneysel kaçınma...255
 - Gaziler...147
 - Ek hastalık...147
 - Yetişkin...156
 - Bilişsel...166
 - Somatik...156
 - Öz-güven...156
 - İyi oluş...177, 204, 232, 313, 321
 - Pozitif duygulanım...204
 - Psikolojik sıkıntı...232
 - Stresörler...240
 - Sınırdaki...269
 - Diyalektik...269
 - Sistematik inceleme...269, 278
 - DEHB...303
 - Göz Takibi...303
 - Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi...303
 - Tutarlılık...313
 - Amaç...313
 - Anlamın varlığı...313
 - Yaşamda anlam...313
 - Uzamış yas...331
 - Psikoloji Yönetimi...354
 - Hedonik açlık...375
 - Homeostatik açlık...375
 - Mental sağlık...375
- ### İnsan İlişkileri ve Sosyal Dinamikler
- Akran İlişkileri...213
 - Akran destek programları...177

- Sosyal destek...177, 321
- Sosyal grup baskınlığı...62
- Duygu düzenleme...14
- Gaslighting...223
- Ahlaki kopukluk...3
- Psikolojik manipülasyon...223
- Gösteri Toplumu...360
- İnsan Kaynakları...354

Eğitim ve Öğrenci İlişkileri

- Üniversite öğrencileri...177
- Uluslararası öğrenciler...105
- Kültürleşme...105
- Uyum...105
- Okuma...126
- Okuma hızı...126
- Dikkat...126
- Dikkat testi...126
- D2 dikkat testi...126

Sağlık ve Tıp

- Pandemi...41
- COVID-19...41, 240, 346
- Koronavirüs korkusu...41
- Hijyen davranışı...41
- Hemşirelik...51, 76
- Metabolik sendrom...51
- Psikiyatri hastaları...51
- Psikotrop tedaviler...51
- Yaşlanma...76
- Bakım modelleri...76
- Geropsikiyatri...76
- Sağlık çalışanları...249
- Sağlıkta şiddet...249

- Tütün...360
- Sigara...360
- Bakım verme yükü...137

Bağımlılık

- Alkol...213
- Sigara...213
- Akıllı telefon bağımlılığı...156
- Cinsel bağımlılık...278
- Pornografi bağımlılığı...278
- Sorunlu pornografi kullanımı...278

Çocuk ve Ergen Psikolojisi

- Çocukluk çağı travması...14
- Ergen...213
- Travma...183
- Bağlanma stilleri...213
- Ergenlik...381
- Çocukluk çağı kanserleri...137

İş Hayatı

- Kadın...21, 321
- İşçi...21
- Aile işlevi...21, 137
- Ruhsal durum...21
- Etkileyen faktör...21
- Organize sanayi...21

Fiziksel Sağlık

- Omuz sıkışma sendromu...32
- Ağrı...32
- Görme bozukluğu...204
- Fibromiyalji...255
- Somatik semptomlar...32, 255
- Kanser sonrası büyüme...331
- Akciğer kanseri...331

- Jinekolojik kanser...339

- Psiko-onkoloji...331

Kişilik ve Davranış

- Karanlık üçlü...223

- Narsisizm...223

- Psikopati...223

- Makyavelizm...223

- Kişilik...32

Maneviyat ve Din

- Tutarsızlık...69

- Rasyonalite...69

- Maneviyat...232

- Dindarlık...69

- İslam Psikolojisi...69

- Anlamın varlığı...204

Psikanaliz

- Psikanaliz...368

- Freud...368

- Lacan...368

- Bilinçdışı...368

- Sibel filmi...368

Şiddet ve Güvenlik

- Şiddet...321

- Polis...116

- Yargısız...116

- Adalet...116

- Nijerya vatandaşları...116

- Nijerya...116, 147

Bibliyometrik ve Kültürel Çalışmalar

- Bibliyometrik analiz...84

- Kültürel mesafe...105

Hayvan Destekli Çalışmalar

- Veteriner sosyal hizmet...285

- Hayvan-insan ilişkisi...285

- Hayvan destekli etkileşimler...285

Ölçek ve Değerlendirme

- Ölçek geliştirme...116

- Geçerlilik...240

- Güvenirlilik...240

Spor

- Basketbol...166

- Kahkaha yogası...339

KIBRIS RUH SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ

- ✓ NAADAC (ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI TERAPİSTİ EĞİTİMİ)
- ✓ POZİTİF PSİKOTERAPİ -TEMEL VE MASTER EĞİTİMİ
 - ✓ PSİKODRAMA EĞİTİMİ
 - ✓ SPOR PSİKOLOJİSİ EĞİTİMİ
- ✓ TERAPİDE KLİNİK GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ ADLİ PSİKOLOJİ EĞİTİMİ
 - ✓ ÇOCUK DİKKAT TESTLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YAŞAM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YÖNETİM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ BEDEN DİLİ EĞİTİMİ
- ✓ MOTİVASYONAL GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ

Adres: Meriç Sokak, No: 22, Kumsal-Lefkoşa-KKTC

Tel: +90 533 889 19 21

Koordinatör: Kübra ÖZSAT (ozsatk@gmail.com) - Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ebru ÇAKICI (ebru.cakici@neu.edu.tr)

Websitesi: www.ruhsagligienstitusu.com

Cyprus Mental Health
Institute

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol/ Cilt 6. Issue/Sayı:4, December 2024

- Use of Distraction Continuous Performance Test and Eye Tracking Integration in the Evaluation of Attention Deficit Hyperactivity Disorder
Dikkat Dağıtıcı Sürekli Performans Testi ve Göz Takibi Bütünleştirmesinin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Değerlendirilmesinde Kullanımı
- Multidimensional Meaning in Life: Turkish Validation of the 3DM Using a Bifactor Model
Çok Boyutlu Yaşamda Anlam: 3DM Ölçeğinin Bifaktör Modeli Aracılığıyla Türkçe Güvenirlik ve Geçerliliği Çalışması
- The Mediating Role of Mental Well-being in the Relationship between Perceived Social Support and Post-Traumatic Growth in Women Who Have Experienced Violence
Şiddet Görmüş Kadınlarda Algılanan Sosyal Destek ile Travma Sonrası Büyüme İlişkisinde Mental İyi Oluşun Aracı Rolü
- Relationships Among Prolonged Grief, Post-Cancer Growth, and Self-Compassion in Patients with Lung Cancer
Akciğer Kanseri Hastalarında Uzun Süreli Yas, Kanser Sonrası Gelişme ve Öz-Şefkat Arasındaki İlişki
- The Effects of Laughter Yoga on the Psychological Well-Being of Women Diagnosed with Gynecologic Cancer
Jinekolojik Kanserli Kadınlarda Uygulanan Kahkaha Yogasının Psikolojik İyi Oluşa Etkisi
- Social Media Addiction and Sources of Spirituality Among University Students During the COVID-19
Covid-19 Sürecinde Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Manevi Kaynaklar
- Artificial Intelligence in the Management of Human Resources and Psychology
İnsan Kaynakları ve Psikoloji Yönetiminde Yapay Zeka
- A Review on the Use of Smokeless Heated Tobacco and Reasons for Preference in terms of the Society of Spectacle
Gösteri Toplumu Açısından, Dumansız Isıtılmış Tütün Kullanımı ve Tercih Etme Sebepleri Üzerine Bir İnceleme
- The Use of Psychoanalysis as A Method in the Analysis of Film Characters: The Case of Sibel Film
Film Karakterleri İncelemelerinde Psikanalizin Bir Yöntem Olarak Kullanımı: Sibel Film Örneği
- Hedonic Hunger and Mental Health
Hedonik Açlık ve Mental Sağlık
- Sexting: A New Relationship Tool or a Risk for Adolescents?
Cinsel İçerikli Mesajlaşma (Sexting): Ergenler İçin Yeni Bir İlişki Aracı mı, Risk mi?